Yavuz BAHADIROĞLU Çakabey

Birinci Bölüm

Güneş ilk ışıklarını çadırların üstüne serpiyordu. Sabah meltemi, ince hıçkırıklarla sarsıla sarsıla çadırların arasında geziniyordu. Kâh meydanın ortasına dikili Selçuklu sancağını okşuyor, kâh ulu çınarın yapraklarını hışırdatıyordu. Nihayet bir çığlıktan ürktü, çığlıkla birlikte bey çadırına daldı.

"Düşman göründüüü! Düşman göründüüü!"

Çavuldur Bey, daha ilk çığlıkta doğruldu. Başucuna asılı kılıca el attı. Yine Bizans'la hesaplaşacaktı. Bunun kaçıncı hesaplaşma olacağını bilmiyordu. Kaç yerde, kaç kere savaştığını, kaç yara aldığını unutmuştu.

"Hele gelsinler," diye söylendi.

Malazgirt mağlûbiyetinin hıncını unutamamışlardı. Doğrusu unutulacak gibi de değildi. Sultan Alpaslan'dan müthiş bir tokat yemişlerdi. O muhteşem savaşta Çavuldur Bey iki yara almıştı. Bir kılıç dizini yarmış, bir ok sol gözünü çıkarmıştı. Böyle iken nasıl at sıründa durabildiğine şaşıyordu. Hatırlayınca elini sol gözüne götürdü. Sol gözünün yerinde sadece kara bir bant vardı. Arkası çirkin bir çukurdu. Ama umursamıyordu. Güzelliği yüzde değil, yürekte arayan arkadaşları sağ olsundu. Yalnız büyük bir

korkusu vardı. Bir gün, bir başka ok sağ gözünü de çıkarırsa hâli ne olacaktı? Savaş meydanlarından ayrılmak ölümden beterdi. "Allah o günleri göstermesin."

Çadırın kapısına asılı kıl keçe yırtılır gibi çekildi. Bir delikanlı yalın kılıç içeri daldı. Nefes nefese boşaldı:

"Geliyorlar Bey Babam!"

Oğlu Çaka idi. Annesi vefat edince yanına almış, nereye gittiyse beraberinde götürmüştü. Çaka ve kardeşi Yalvaç. Anneleri öldüğünde Çaka on üç, Yalvaç ise yedi yaşında bulunuyordu. Şimdi ikisi de büyümüş, delikanlılık çağma gelmişlerdi. Çaka yirmisini sürüyordu. Yirmisini sürüyordu ya, rahat rahat yirmibeşinde gösteriyordu. Geçen sene evlendirmiş, bir kaç hafta önce de bir kızı dünyaya gelmişti. "Hay oğul Çaka!" Şu duruşu, kılıç tutuşu, yüzündeki yiğit ifade, şu savaşa susamışlığı, kendisi ölünce yerini rahat rahat dolduracağının alâmetiydi. Tek gözü arkada ölmeyecekti.

Doğrulurken gülümsedi:

"Hele gelsinler oğul, telaş etme; gelsinler, görelim bir yol."

Çadırın kapısı önünde Yalvac'ı gördü. Gözleri çakır ça-

kırdı. Onun da elinde yalın bir kılıç vardı.
"Sen de mi?" diye sordu hayretle, "ama..."
Çocuk olduğunu, alargada durup savaş seyretmesini söyleyecekti, fakat yutkunarak sustu. Son savaşta verdiği sözü hatırladı. Yalvarmalarına dayanamamış, "pekâlâ"yı bastırmıştı. "Pekâlâ, bundan sonra yapacağımız her savaşa sen de ağabeyin gibi katılacaksın."
Elini omuzuna koydu. Kızıla çalan sakalının üstüne gülüşünü oturttu:

"Üzülme evlât," dedi. "Sen de savaşacaksın. Kılıç oyununa sıvanacak kadar büyüdün."
Yalvac'ın yüzü aydınlandı. Parıldayan gözleriyle önce babasına teşekkür etti, sonra ağabeyine sarıldı:
"Cenk yiğidi olmuşum, ne güzel."
"Güzel elbet," dedi Çaka, "Cenk yiğidi olmuşsun."
Çavuldur Bey, tekrar çadıra dönüp zırhını sırtına geçirdi. Düşman henüz görünmediğine göre, çığlığı basan, heyecanlı yiğitlerden biri olmalıydı. Düşman kimbilir nerelerde iken haberi koşturmuştu. Birazdan bayram yerine gider gibi savaşa gideceklerdi. Sonrasını Allah bilirdi.
Kılıcını kuşandıktan sonra, duasını yaptı. Dışarı çıktı. Çaka ile Yalvaç şakacıktan kılıç tokuşturuyorlardı. Bir zaman baktı.
"Allah sizi korusun," diye mırıldandı.
Adamları öbek öbek toplanmaya başlamıştı. Çobanlar, sürüyü dağlara sürüyorlardı. Atlar meydana çekilmişti. Bazıları ellerine geçirdikleri taşlarla kılıçlarını parlatıyorlardı.
"Heeey!" diye bağırdı Çavuldur Bey, "haniyi düşman, haniyi Bizanslı? Görünürlerde bizden başka kimse yok."
Yiğitlerden bir yiğit önüne yürüdü. Dizini yere koyup yumruğunu göğsüne çakü:
"Ben gördüm Beyim, bu tarafa yaklaşıyorlar. Başlarında zırhı pırıl pırıl parlayan bir Bizanslı komutan bulunuyor."
"Kaç kişi tahmin edebildin?"
"Bana kalsa sayı bilmem, kalabalık der geçerim, ama yanımda Abaka vardı, hesabı iyicedir Abaka kardasın, beş, altı bindir dedi. Vardır o kadar herhalde."

Çavuldur Bey buruldu. Rakam çok yüksekti. Bin beş yüz adamına karşı beş, altı bin düşman. Üstelik çoğu da tepeden tırnağa zırhlı. Zırhlı olmalıydılar, çünkü canları pek kıymetliydi. Her zaman zırh giyerlerdi. Hem de ağır mı ağır madeni zırhlar giyerlerdi. Fakat inanç kılıcı sağ-

lam zırhların arasından geçecek bir yol bulurdu kendine. "Yine buluruz Allah'ın izniyle."

Adama döndü:

"Atlara binilsin, hazır olunsun, Bey emridir de, Bey buyruğudur de, çabuk ol!"

Adam uzaklaşırken çocuklarına döndü. Hâlâ kılıç kılıca oynaşıyorlardı. İhtimal gerçek savaşı da böyle bir oyun gibi görüyorlardı. Bu yüzden Yalvaç o kadar ısrar etmiş, savaşa katılmak için yalvarıp yakarmıştı. Koca kılıçlar ellerinde iken olduklarından daha küçük gösteriyorlardı. Bir an dağlara çıkıp çobanlara katılmalarını emretmeye hazırlandı. Başlarına bir şey gelsin istemiyordu. Yine de düşündüğünü söyleyemedi. Sözü vardı, sözünde durmazsa, çocuklarının saygısını kaybederdi.

"Heey Çaka Bey, hazır mısın oğlum, sen de hazır mısın Yalvaç Bey?"

Kılıç tokuşturmayı kesip babalarına doğru döndüler. İlk defa onlara "Bey" diyordu. Yüzleri pençe pençe kızarmıştı. Alınlarında ter taneleri parıldıyordu. Bir ağızdan cevap verdiler.

"Hazırız baba!"

Aynı anda yiğitlerden bir yiğit de önüne diz koydu:

"Cümlemiz hazırız Beyim, buyruk bekleriz."

Yiğitler atlanmışlardı bile. Meydana yürüdü.

"Eh, ben de hazırım," dedi.

Atma bindi. Çocuklarının da binmesini bekledi. Eline tutuşturulan tuğla kargıyı ilerilere uzattı:

"Haydi arkadaşlar, ilerde zafer vardır, Bismillah!"

Meydanı at kişnemeleri, nal sesleri ve çığlıklar kapladı. Atların ardından tostoparlak bir toz bulutu yükselerek dağıldı. Güneş kargıların madenî ucunda yandı, söndü. Bin beş yüz atlı dolu dizgin düşman üstüne gitti.

Bizans ordusuyla karşılaştıklarında gemlere asıldılar. Çavuldur Bey, karşı tarafı bir zaman süzdü. Saf bağladıklarına göre, onları bekliyorlardı. Demek hazırlıklıydılar. Acaba ormana doğru çekilip gece baskını vermek üzere hazırlansa daha mı iyi olurdu? Bunu keşke daha önce düşünseydi. Artık iş işten geçmişti. Çekilme emrini verse belkide adamları dinlemez, bu yüzden kargaşa çıkardı. O takdirde Bizans ordusunun işi büsbütün kolaylaşırdı. Allah'a sığınıp saldırmak en iyisiydi.

Birden mahzunlaştı, içini bir sıkıntıdır bastı:

"Ne oluyor bana, ihtiyarladım galiba. Daha önce de kat kat üstün kuvvetlere karşı savaştım, Allah'ın yardımıyla zafer üstüne zafer kazandım, peki şimdi niye kötü hislerin esiriyim?"

Bedbinliği silkip atmaya çalıştı.

"İşte ezeli düşmanımız, karşımızda!" diye gürledi. "Malazgirt zaferinin ışığı sönmeden yeni zaferlerin ışığını yakalım. Allah yardımcımız olsun."

Bir ağızdan tekrarladılar:

"Allah yardımcımız olsun!"

Çavuldur Bey, çocuklarına baktı. Gözünde büsbütün küçülmüşler, âdeta iki bebek olmuşlardı. Savaşa sokmakla galiba hatâ etmişti. Hele de Yalvaç mutlaka ço-

banlarla olmalıydı. Başlarına bir şey gelirse kendini affetmeyecekti. Sanki ne diye söz vermişti?

Çığlıklar, nal sesleri kopunca dalgınlığını üstünden attı. Bizanslı kumandan albay Aleksandr Kabalika, ordusunu hücuma geçirmişti. Zırhlı Bizans süvarileri dolu dizgin geliyorlardı. Vakit kaybetmeye gelmezdi.

Kargısını kaldırdı;

"Bismillah hücuuuum!"

"Allah! Allah!" sesleri coşkun bir sel gibi çağladı, naralar yel gibi esti, inanç oku yayından fırlayıp düşman içlerine girdi. Düşman saflarında gedikler açıldı, feryatlar yükseldi. Albay Kabalika gördüklerine inanamaz gibiydi. Atını oradan oraya koşturuyor, ok menzilinin dışından olanları gördükçe, deliriyordu.

Dayanamadı, ihtiyata ayırdığı iki bin kişilik kuvvetin yarısını savaşa sürdü. Bununla Bizans ordusunun bin beş yüz kişiyle dövüşen insan sayısı dört bine yükselmiş oluyordu. Çavuldur kuvvetlerinin dayanması zorlaşmıştı. Yine de karşılarındaki üstün kuvvetleri bunaltıyor, kendilerine has dövüş usulüyle düşmanı şaşırtıp en umulmadık zamanda yükleniyorlardı.

Albay Aleksandr Kabalika, geleceğini bu zafere bağlamıştı. Bizans'ın korkulu rüyası haline gelen Çavuldur Beyi canlı olarak ele geçirmek arzusundaydı. İmparatora götürüp, ayaklarının ucuna atacak, gerine gerine, "İşte Haşmetlim, Bizans ordularına kan kusturan, baskınlarıyla hudut boylarını haraca bağlayan müthiş Oğuz, ayaklarınızın altında bulunuyor," diyecekti. İmparatorun ne düşüneceği yahut ne diyeceği umurunda bile değildi. Onun asıl istediği meşhur olmaktı. İsmi ordu içinde ve halk arasında efsaneleşirse, plânını yürürlüğe koyabilir, ismi

etrafında toplanacak olanları ayaklandırıp Bizans tahtına oturabilirdi.

Aleksandr Kabalika bu düşüncelerinde yalnız değildi. İsmini biraz duyurmuş herkes, özellikle de yüksek rütbeli subaylar, aynı hayâli içlerinde yaşatır, devletlerinin değil, hayallerinin yolunu açmaya çalışırlardı. Generaller, gırtlaklarına kadar siyâsete gömülmüş, askerlik dördüncü,

beşinci plâna düşmüştü. Müslüman bunu biliyor, ordusu askerlikten çok siyaset düşünen bir devletin sürükleneceği tek akıbeti hazırlama gayretiyle coşkunca vuruşuyorlardı.

Yazık ki sayıları çok azdı. Çavuldur Beyin asker sevketmede ustalığı bile fazla işe yaramıyordu. Üstün kuvvetler karşısında eziliyorlardı.

Albay Aleksandr Kabalika, zaferin sonundaki hayâli avuçlamış gibi sevinçliydi. Atını mahmuzladı. Son ihtiyatı ardına takarak savaş meydanına daldı.

"Çavuldur Beyi canlı istiyorum!"

Çavuldur Bey, sesin geldiği tarafa döndü. Altın armalı zırhı içinde Albay Aleksandr Kabalika'yı fark etti. Komutan olduğunu anlayarak son çareyi denemeye karar verdi. Onu öldürebilirse ordusu şaşırır, hezimet zafere dönebilirdi. Can havliyle yüklendi.

Kabalika üzerine bir âfetin yaklaştığını sezince geri çekildi. Binlerce askerin ortasında bile korkmuştu. Uzaktan kılıcını kaldırarak Çavuldur Beyi işaretledi:

"Onu yakalayınız!"

Yüz kişilik bir kuvvet Çavuldur Beye saldırdı. Etrafını çepe çevre sardılar. Bakındı. Kurtuluş yoktu. Hiç değilse adamlarının geri kalanı kurtulmalıydı. Oğulları kurtulmalıydı. Var gücüyle bağırdı:

"Ormana çekilin! Çaka, Yahşi, gidin buradan!"

Birkaç sâdık adamı kendisiyle ölmeye koştu, birkaçı Yahşi Beyi kapıp ormana daldı, Çaka dimdik duruyor, babasının emrini dinlemekle dinlememek arasında bocalıyordu. Sonunda kararını verdi:

"Yettim Bey babam, dayan!"

Çavuldur Bey deli gibi kılıç sallıyordu. Oğlunun sesini duymamştı. Artık kimseyi duyacak halde değildi. Tek düşüncesi şehit olmaktı.

"Açılın bre, açılın bre!" diye bağırıyor, zaman zaman "Allah" diye çağlaya çağlaya kılıç sallıyordu. Zırhı param parça olmuş, üç yerinden yaralanmıştı. Bu da yetmez gibi kılıcı kırıldı. Atının sağrısından eksik etmediği topuzu kaptı. Ağır demir topuz, güçlü Çavuldur Beyin elinde hafif bir kılıçtan farksız işliyor, vurduğunu deviriyordu.

Albay Kabalika hayretler içindeydi. Bir insan nasıl bunca yaraya, bunca yorgunluğa dayanabilirdi. Galiba canlı yakalamaktan vaz geçmesi lâzımdı. Zaten canlı götürmekle, ölü götürmek arasında bir fark yoktu. Asker tereddüde düşmüştü. Yaklaşamıyorlardı. Kararını verdi:

"Oklaym!"

Yarım daire hâlinde açıldılar. Üzerine yüzlerce ok gönderdiler. Atıyla aynı anda vuruldu. Birlikte yuvarlandılar.

Atının altında kaldı. Bir daha da kalkamadı.
"Kalleşler!" dedi sadece.
Son duyduğu sesi oğlu Çaka'mn sesine benzetti:
"Babacığım!"
Herhalde Cennetin sesiydi. Çaka'ya gitmesi için emir vermişti. Şimdiye kadar her söylediğini yapan Çaka, bu emre uymamış mıydı yoksa? Kalkmaya davrandı. Fakat kımıldayamadı bile.

"Allah," dedi bitti.

Bizans askerleri saygı ve korkuyla iki yana açılmıştı. Çaka yüreğini kavuran ateşin yakıcılığında şuurunu kaybetti. Nerede bulunduğunu unutarak atını babasının yanma sürdü. Yere atladı. Başını dizlerine koydu:
"Babacığım, benim şanlı babacığım, bak, bir bak ki neler oldu? Askerin dağıldı, toprağın çiğnendi. Lâkin ne gam, şehâdetin bile başlı başına bir zaferdi. İntikamını bir gün mutlaka alacağım."
İkindi güneşi muhteşem başını bulutların arasına çekmiş, saklanmıştı. Sanki bu hazin manzarayı görmekten kaçıyordu. Kabalika ise hayâllerinin doruğunda zevkten dört köşe gülüyordu.
"Oğludur," diye bağırdı, "yakalayın!"
Çavuldur Çaka bu sesle kendine geldi. Babasının başını ağır ağır toprağa bıraktı. Kılıç elde kalktı. Kanlı gözlerini etrafta dolaştırdı.
"Haayt, savulun Çavulduroğlu Çaka Bey geliyoor!" diye gürledi.

Albay Aleksandr Kabalika yüzünü ekşitti, yere tükürdü:

"Bir de oğlunu sarmayalım başımıza, kement atın!"
Çaka birkaç kementten kurtuldu, saflara ulaşmayı başardı, birkaç Bizanslıyı yere serdi.
Çok yorgundu. Üstelik çok gençti. Yine de zor yakaladılar. Kıskıvrak bağlayıp albay Kabalika'ya götürdüler. Hayretle bakakaldı:

"Meydanda çok korkunç görünüyordu, meğer bir çocukmuş," diye söylendi.

Bizans İmparatoruna ganimetini göstermek için sabırsızlanıyordu.

• • •

Bizans İmparatoru Nikefor Botaniates alabildiğine, muhteşem tahtında, alabildiğine mağrurdu. Tombul kırmızı yüzü pırıl pırıl traşlıydı. Senatoya gitmek için süslenmişti. Neşeli olacaktı ya, bu sabah Albay Aleksandr Kabalika'yı kabul etmek zorundaydı. Bu yüzden neşesi gölgelenmişti. Onu hiç sevmezdi. Onun da kendisini sevmediğinden emindi. Çavuldur Beyi öldürüp oğlunu esir etmesi de pek hoşuna gitmemişti. Böyle adamların sivrilmesi işine gelmiyordu. Halk kahraman kıtlığında, ucuz kahramanlara dört elle sarılıyor, gözleri kapalı peşine takılıyorlardı. Bu da imparatorun işine gelmiyordu. Albay Kabalika şimdiden efsaneleşmeye başlamıştı bile. İtibarını kırmak için hayli uğraşması gerekecekti. Zaferinin delili olan esiri ne yapıp yapıp elinden almaya karar verdi. Bu kararla gülümsedi:

"Çağırın Kabalika'yı, gelsin," diye emretti.

Albay Aleksandr Kabalika içeri alındı. Yanındaki genç Çavuldur Beyin oğlu Çaka olacaktı. Ne de çelimsiz görünüşlüydü. Ne zayıftı. Kabalika bununla mı övünecekti karşısında?

"Hoş geldin albay, seni tekrar gördüğüme sevindim."

Albay Aleksandr Kabalika, İmparatorun karşısında diz çöktü, başını kaldırınca Çaka'nın dim dik durduğunu görünce:

"Diz çök!" diye bağırdı.

Çaka duymamış gibiydi. Fütursuzca etrafına bakıyor, gördüklerini küçümser gibi dudak kıvırıyordu.

"Diz çök dedim."

İki asker Çaka Beyi arkasından ittiler, fakat Çaka Bey sadece bir adım attı, yine ittiler, bir adım daha attı; kollarından tutup başını bastırdılar, fakat direndi, diz çökmedi.

"Bırakın," dedi İmparator, "bırakın kalsın."

Direnmesi nedense hoşuna gitmişti. Kızması gerekiyordu, belki de cellada vermesi, fakat yapamadı işte, Kabalika'ya döndü:

"Esirin fazla dik başlı albay, hiç eğitmemişsin."

Albay özür dileyen bir ses tonuyla:

"Bunlar barbardır efendimiz, saray usulünü, erkânını bilmezler."

"Bana kalırsa usul, erkân bilmediği için değil, seninle beni adam yerine koymadığı için eğilmiyor, ne dersin?"

Albay telâşlandı:

"Haddine mi düştü efendimiz, ben şimdi onu dize getiririm."

Kalktı, Çaka Beyi yakaladı.

"Diz çök sersem!"

Çaka Beyin mavi gözleri yıldırımlar saçıyordu. Gür

kaşları alabildiğine çatıktı. Davent endamının her parçası tel tel ıstırapla titriyordu.

"Diz çök dedim sersem!"

Çaka daha fazla dayanamadı. Şimşek hızıyla yumruğunu kaldırıp albay Kabalika'nın suratına gömdü. Albay bunu beklemiyordu. Sarsılmış, sendelemişti. Geri geri yalpalıyordu. Tam vaktinde bir mermer sütuna yaslanmasaydı düşecekti.

"Gebertin!" diye bağırdı.

İmparator gözlerini devire devire Kabalika'ya baktı:

"Benim huzurumda emir vermeye nasıl cüret ediyorsun Kabalika? Sen kendini imparator mu sanıyorsun yoksa?"

Albay kekelemeye başladı:

"Şey... Efendimiz... Ben yalnızca... Sizin..."

Hışımla sözünü kesti:

"Sus albay, beni yapmak istemediğim bir şeye zorlama, hemen git ve Türkçe bilen bir tercüman gönder. Seni bugün bir daha görmek istemiyorum."

Albay bir şeyler söylemek için hazırlandı ise de İmparator başını çevirmişti. Bu durumda ısrarın mânâsı yoktu. Öfke bulutu gibi tortop dışarı çıktı.

Az sonra sivri külahlı bir Yahudi girip İmparatoru selamladı:

"Efendimiz Türkçe tercüman emretmişler."

"Evet soyu kuruyasıca, sor bakalım şu delikanlıya, akıncılığa hevesleneceği yerde, anasının dizi dibinde oturup akın hikâyeleri dinleseydi daha iyi olmaz mıydı?"

Tercüman, İmparatorun sözlerini Türkçeye çevirince Çaka'nın alevli bakışları İmparatora çevrildi:

"Anam yok," dedi.

Acele acele konuşmaya başladı.

"Ucuz zaferlerle kendinizi avutmayın İmparator. Talih eseri olarak Çavulduroğlu Çaka'yı yakaladınız diye başınız bulutlara değmesin. Büyük zaferler kazanamamanızın sebebi, küçük zaferlerle yetinmenizdir. Bir gün nasılsa buradan kurtulacağım ve babamın intikamını alacağım."

i

Bu sözler kendi idam fermanını imzalaması demekti. Bereket versin Yahudi tercüman, kendi başından korktuğu için bazılarını atladı, bazı ifadeleri yumuşattı, bir kısmını da tersine çevirdi.

"Korkuyor mu sor bakalım," dedi İmparator.

Çaka Bey başını dikti:

"Oğuz beyinin oğlu korkmaz, biz ahirete bütün kalbi-

mizle inanırız, ölürsek şehid olur, Cennete gideriz. Ama kalırsak bize yapılanları yapanların yanına komayız."
Tercüman dayanamadı:
"Bir imparatorla böyle konuşamazsın."
"Sana ne," dedi Çaka, "Sen tercümeye bak, karışma. İstediğim gibi konuşurum. Beni dinlemek istemeseydi huzuruna almazdı."
"Unutma ki sadece bir esirsin."
"Ruhum ve beynim hürdür, onları hiç kimse esir alamaz."
"Kellenle oynuyorsun."
"Kelle benim, dilediğim gibi oynarım."
İmparator kuşkulanmıştı. Bir Çaka'ya, bir tercümana bakıyordu. Sonunda kızdı, altın topuzunu tak tak yere vurdu:
"Kendinize gelin, ne cüretle aranızda konuşuyorsunuz?"
Tercümanın rengi attı:
"Efendimiz, daha terbiyeli olmasını ihtar ettim."
"Sana mı kaldı? Sözlerini olduğu gibi çevirmezsen başını koparır kaplanlarıma sabah kahvaltısı yaparım."
Büzüldü:
"Emredersiniz Vasileas (imparator).

"Şimdi sor bakalım, beni nasıl buluyor?"
Bu suâli genç Çaka içinden geldiği gibi cevaplandırdı ve tercüman da harfi harfine çevirdi.

"Bizans İmparatorunu benden beter bir esir olarak görüyorum."
"Bu da ne demek oluyor."
"Burası benim nazarımda geniş bir hücre. Hürriyetin tadını çıkarmak için insanın kendini hür hissetmesi lâzımdır. Dilediği gibi gezmeli, istediğini yapabilmelidir. İmparator her istediğini yapabiliyor mu? Yapamaz, çünkü saray âdetleri, usulleri yolunu keser. İstediği yere gidemez, çünkü imparatorlar ancak belli yerlerde görünebilirler, imparator gibi konuşmak zorunda olduğundan, düşündüklerini de söyleyemez. Bu durumda elleri, ayakları bağlı, ağzı da tıkaçlı bir esirden tek farkı demir parmaklıklı, küçücük pencereli, rutubetli bir hücre yerine, şu geniş, ihtişamlı, lüks sarayda yaşaması. Üstelik her an ölüm korkusu içinde yaşıyor. Şu saray denen muamma karargâhında, ne zaman, hangi delikten bir hâinin fırlayıp kendisini hançerleyeceğini bekleye bekleye yaşamak, küçücük bir hücrede yaşamaktan rahat olmasa gerektir."
İmparator bocaladı. Sanki kafasından geçenleri bir bir okuyordu. Gerçekten de yüreği korku doluydu. Her sütu-

nun arkasında bir katil, her yiyecek içecekte zehir arıyordu. Korkusunu yenmek için nöbetçilerin sayısını arttırmış, gizli geçitler yaptırmıştı, ama fayda etmiyordu. Ama bunu itiraf edemezdi. Gülmeye davrandı:

"Sözünü sakınmıyorsun Çavulduroğlu, bu sözlerin seni ölüme sürükleyeceğini bile düşünmüyorsun. Bazı fikirlerin enteresan geldi, bâzıları ise çok tuhaf. Esir olduğumu da nereden çıkardın?"

"Delillerimi bir bir söyledim ya."

"Ben kabul etmedim ki. Burada emrime âmâde binlerce insan var. Ordularım, komutanlanm, meclislerim... İki dudağımın arasından çıkacak bir emirle tahtlar devirebilecek güçteyim."

"Böyle olmadığını pekâlâ siz de biliyorsunuz, İmparator."

Nikefor Botaniates bir yerlerine iğne batmış gibi sıçradı:

"Ne... Ne demek oluyor bu?"

"İki dudağınızın arasından çıkacak bir emirle bazı masumlar darağacını boylayabilir, bazı zavallıların ellerindeki topraklar gasp edilebilir, bazı yoksullar yerlerinden, yurtlarından atılabilir, lâkin hiçbir zaman, değil bir emriniz, binlerce emriniz bile bir taht devirmek için yetmez. Çünkü bunu yapabilmek güç ve kudret gerektirir."

İmparator öfkeden soluyordu. Müsamahasını istismar hakkını şu genç esire vermeyecekti.

"Ben hem güçlü, hem de muktedirim."

Çaka Bey, İmparatorun öfkesini gülümsemeyle karşıladı.Herşeyi göze almıştı. Bizans'ta esir yaşamaktansa, hiç yaşamamanın daha iyi olduğuna karar vermişti. Bu yüzden pervasız, bu yüzden saldırgandı. Hiç çekinmeden cevabı yapıştırdı:

"Bunu söylerken Malazgirt'i unutmuş olmalısınız. Anadolu neredeyse bütünüyle elinizden çıkıyor."

İmparator Nikefor Botaniates daha fazla dayanamadı. Albayı küçük düşürme uğruna kendisiyle alay ettiremezdi. Altın çana uzandı. Hızla salladı. Koşup gelen nöbetçilere Çaka'yı işaret ederek:

"Götürün!" diye böğürdü. "Kabalika'ya vermeyin. Atın zindana! Vakti gelince esir pazarında satarsınız."

Çaka sürüklenerek götürülürken, son sözlerini de söyledi:

"Size acıyorum İmparator, çünkü benim kadar bile hür değilsiniz."

Delikanlının son sözleri tercüme edilince ürperdi. Galiba doğru söylüyordu. Galiba değil, düpedüz doğru söylü-

yordu. Hür değildi. Ama o hürriyetten çok Bizans tahtını istiyordu. Böyle esarete hayatı boyunca razıydı. Lâkin ah! Başları da aynı esarete talipti. Şu Kabalika belki, belki de Kaptan Lombard, General Aleksi Komnen, kimbilir daha kimler...

"Hepsi birden kahrolsun!"

Başını kaldırınca tercümanı karşısında buldu. Sinsi gözlerinin mahpusuydu. Hiddetle kükredi:

"Defolsana be adam, defol!"

Yetişebilse tekmeleyecekti,

• • •

Hücrenin rutubeti kemiklerini sızlatırken, Çaka, düşünmeye çalışıyordu. Bizans'ın çürümüşlüğünü yakından görmüş, ümitleri bilenmişti. Bir yolunu bulup kurtulabilirse babasının adamlarını etrafına toplayacak, Bizans'a kan kusturacaktı.

Bu meseleyi iyiden iyiye düşünüp bir plân yapmalıydı. Hazır etrafta kendisini rahatsız edecek kimse de yoktu. Rahatça düşünebilirdi...

Bu görüşte yanıldığını, koca koca fareler hücreye doluştuğu zaman anladı. Oradan oraya koşuşuyor, duvarları tırmalıyor, ince hazin sesler çıkarıyorlardı. Öylesine

gürültü yapıyorlardı ki, düşünmek mümkün olmuyordu. Hayatında ilk defa farelerin çok geveze, çok gürültücü mahluklar olduğunu farketti.

• • •

İlk günler ehemmiyet vermedi. Düşünüp kafa yorarak bütün herşeyi unutmayı denedi. Olmuyordu. Fareler sanki köşede bucakta değil, beyninin içinde cirit atıyorlardı. Sanki binlercesi kulağına dolmuş koro halinde bağırıyorlardı. Sesleri duymamak için parmaklarıyla kulaklarını tıkadı. Bir zaman rahatladığını sanarak avundu. Sonra tekrar duymaya başladı. Gömleğini çıkararak başına sardı. Bir işe yaramadı yine. Fırladı, kalktı. Uzun zaman fareleri kovaladı, durdu. O kadar çok delik vardı ki birinden giriyor, öbüründen çıkıyorlardı. Ne yapsa başa çıkamıyordu. İnsanlarla yaptığı savaşı kaybettikten başka, farelerle olan savaşı da kaybetmişti. Mağlûp bir kumandan yaşamaya layık mıydı? Mensup olduğu İslâm dini, insanın kendi kendini öldürmesini hoş karşılasaydı başını taşlara vura vura intihar etmeyi denerdi.

Hücre karanlıktı. Etrafı görmek için herhalde kedi gözüne sahip olmak bile yetmezdi. Ne geceyi, ne gündüzü farketmek burada mümkün değildi. Herşeyi unutmuştu kısa zamanda. Unutmadığı tek şey, ibâdetti. Zindancının içmesi için getirdiği sular günde bir kere abdest almasına ancak yetiyordu. Bu yüzden vücudu susuz kalmıştı. Na-

maz vakitlerini tâyin en büyük problemi olmuştu.
Böyle bir yerde namaz saatlerini kestirmek tahmine kalıyordu. O da böyle yapıyordu zaten. İbâdetin verdiği manevî hazla ızdıraplarını hafifletmeye çalışıyordu.
Abdestinin bozulmaması için bazan hiç uyumuyor, böylece sudan tasarruf ederek birkaç yudum içme imkânı

buluyordu. Zayıf ve yorgun düşmüştü. Hayat fışkıran yüzü solmuş, elmacık kemikleri yaşlı kadmlarınki gibi derisini germişti. Gözlerinin alündaki mor halkalar ona birinden dayak yemiş manzarası veriyordu.
Hele fareler... Bu küçük mahlûklar rahat durmak nedir bilmiyorlardı. Sanki herb iri mahkûmlara işkence etmek için özel eğitim görmüştü.
Aradan ay mı geçti, yıl mı geçti? Çaka Bey bunu bilmiyordu. Ona göre yıllar geçmişti. Doğru dürüst beslenmediğinden iğne ipliğe dönmüştü. Bir ara kapının açıldığını, dışarı sürüklendiğini, kalabalık bir meydana götürüldüğünü sadece hissetti. Ancak o meydanda kendine gelebildi. Etrafı süzdü. Şuurunu zorlayarak nerede bulunduğunu kestirmeye çalıştı.
Etrafında halka halka insanlar vardı. Yüksekçe bir yerden kırbaçlı birtakım adamlar bağırıyorlardı. Esir satışı yapıldığını, kendisinin de satılmak için buraya getirildiğini anlamakta gecikmedi. Ama bu haliyle onu kim satın alırdı? Ne çalışabilecek gücü, hattâ ne yürüyebilecek kuvveti vardı. Herhalde çiftlik sahiplerinin işine yaramazdı. Belki acemi doktorlar satın almak isterlerdi. Hiç değilse içini açarlar, bunca işkencelerin insan üstünde meydana getirdiği tesirleri incelerler, nasıl yaşadığına alabildiğine hayret ederlerdi.
Birisi ardından itmeye başlayınca düşüncelerini bölmek zorunda kaldı. İtilip kakılmamak için yürüdü. İki defa sendeledi. İkisinde de güçlü kollar düşmesini önlediler. Kendini yüksek pistin üstünde buldu. Satışı yapan devlet memuru yalan söylediğini bile bile konuşmaya başladı:
"Şu pazuları görüyor musunuz?"
Sağ kolunu tutarak havaya kaldırdı. Bir kahkahadır koptu. İstihza dolu sesler yükseldi:

"Pazulara bakın pazulara!"
"Hele vücut, âdeta insan değil bir melek bu."
"Karıncanın pazusu bu adamınkinden daha kalındır."
Tellâlın sesi bütün sesleri bastırdı.
"İki altın."
Normal bir esir en azından beş altına gidiyordu. Ama Çaka Beyin şu haline kimse iki altın bile vermek isteme-

di.
"Geç onu geç," diye bağırdılar.
Tellâl bir indirim yapmayı uygun buldu:
"Yarım altın kırıyorum, var mı isteyen?"
Hayır, müşteri çıkmıyordu. Kimse beslenmeye muhtaç bir boğaz istemiyordu besbelli. Tellâl telâşla bir tenzilât daha yaptı:
"Haydi bir altın olsun."
Bir ses yükseldi, zayıf, hastalıklı durgun:
"Alıyorum."
Bu sıskayı almak isteyene belki bin çift göz birden yöneldi. Merakla baktılar. Sonra kahkahalarla güldüler. Ardından fikir yürüttüler.
"Deli Boris değil mi bu? Kendini besledi de..."
"Yaşayan ölü gibi köleyi ne yapacak acaba?"
"Belki kendisi gibi doktor yapar."
"Kendinde doktorluk kalmış mı sanki? Eskidendi o."
Tellâlın sesi sevinçle çınladı:
"Saaaaattttımım!"

İhtiyar, kambur bir adam meydana yürüdü. Alaylı bakışlar ve sözler arasında gitti, bir altını satış memurunun masasına bıraktı. Tanzim edilen kâğıdı göz ucuyla bile bakmadan katlayarak cebine soktu. Çaka Beyi kolundan tutarak çekti.
"Yürü bakalım evlât, fakirhaneye gidelim."
Çaka Bey bir altın karşılığında doktor Boris'e satılmıştı. Bu bir hürriyet mi idi, yeni bir esaret mi? Şimdilik kestiremiyordu. Tek düşündüğü, gün ışığına kavuşmuş olmasıydı. Bir de farelerden kurtulduğu için memnundu.

İKİNCİ BOLUM

Boris hangi millete mensup olduğunu hiçbir zaman bilemedi. Bir şeyler anlayacak yaşa geldiğinde Venedik'te Vatson isimli bir doktorun uşağı bulunuyordu. Doktor Vatson aslında İngilizdi. Uzun yıllar önce Venedik'e yerleşmiş olduğundan kendini Venedikli sayardı. Boris'i de buna alıştırmıştı.
Vatson iyi bir doktor olmasına iyi bir doktordu ama asillerin hususi hekimliğini yapıp kolayca kesesini şişireceği yerde o, apayrı herkese ters gelen ve kınanan bir yol tutturmuş, daha ziyade fakirlere ve yaralı korsanlara mesleğinin bütün inceliklerini sunmuştu. Müsterihti. Kalben rahat olduğu her halinden anlaşılırdı. Uzun, sürekli kahkahalar atar, hoş şeyler anlatırdı. Hastalarını ilâçtan çok, fıkralarla tedavi ettiği söylenirdi.
Boris biraz büyüyünce onunla birlikte hasta ziyaretlerine başlamış, daha sonra da ameliyatlarına yardımcı ol-

muştu. Uşağında doktorluğa karşı derin bir merak ve heves olduğunu anlayan Vatson, onu bu yolda eğitmeye başlamıştı. Boris delikanlılık çağma geldiğinde ufak-tefek yaraları tedavi ediyor. Kulunç masajını ustasından daha büyük bir maharetle yapıyordu.

Günler, aylar, yıllar geçmiş, Boris gittikçe ustalaşmış, Vatson'un bütün bilgisini aldıktan başka, doktorluk hakkında yazılmış kitapları adeta ezberlemişti. Özel deneylerle bazı otlardan ilaçlar yapıyor, bunları önce kedilerde, köpeklerde tecrübe ediyor, müsbet netice alınca da hastalarına veriyordu.

Vatson daha ellisinde iken çok içki yüzünden göçünce Boris yalnız kalmıştı. Artık hürdü ama kendini boşlukta hissediyordu. Vatson'a uzun yıllarla bağlanmıştı. Kopmak hayli zaman aldı.

Bir süre Venedik'te kaldı. Tesadüfen İstanbullu bir generali tedavi etti. General İstanbul'u Boris'e o kadar methetti ki, genç adam dayanamadı. Bir gemiye atladığı gibi İstanbul'a geldi.

Gerçekten burada her şey bambaşka idi. Kısa zamanda geniş bir muhit edinmiş, asiller eşiğini aşındırır olmuştu. Namı imparatora kadar ulaşmıştı. Kulunçtan şiddetle rahatsız olan imparator Nikefor Botaniates doktor Boris'i sarayına getirtti. Bu illetten kendisini kurtarırsa ne isterse vereceğini söyledi.

Boris, imparatoru bazı illetlerinden kurtardı. Fakat sürekli şekilde sarayda kalması teklifini tereddütsüz reddetti. Vatson'dan tevarüs ettiği bir alışkanlıkla fakir hastaların yardımına koşmak, onların şifaya kavuştuğunu görmek, nasırlı ellerin kendisi için Meryem Ana'ya açıldığını bilmek istiyordu. Fakir hastalarından kopamayacağını imparatora söyleyince saraydan kovuldu. Aristokratlar kendisine "deli" dediler. Onların nazarında bunca unvanı, bunca serveti, bunca şöhreti teperek fakirlerin tedavisiyle ömür tüketmek, ancak delilikle izah edilebilirdi.

Doktor Boris'in, ustası Vatson'dan devraldığı iyi alış-

kanlıklar yanında kötü bir de miras vardı: İçki! Yalnızlığını bununla gidermek için savaşıyor, lâkin içtikçe yalnız kalıyor, yalnız kaldıkça da kadehe sarılıyordu. Bu alışkanlık onu giderek bir ayyaş haline getirmişti. Artık paralı müşteri kapısından girmez olmuş, şöhreti sabun köpüğü gibi sönmüştü. Sadece ceplerinde kese taşımayan insanlar doktor Boris'in doktorluğuna hayrandılar.

Ne zamandır ihtiyarladığını, yakında öleceğini, bir yardımcı alıp yetiştirmesi gerektiğini düşünüp duruyordu, ama kimse bir delinin yanında çalışmak istememişti.

Gerçi buna hevesli fakir çocukları az değildi. Ancak Boris fazla vaktinin kalmadığını biliyordu. Yanına alacağı doktor namzedinin hiç değilse okur-yazar olması lâzımdı. Böyle birini arıyordu.

Esir pazarına tesadüfen gitmişti. Cebinde yalnız bir altın vardı. Bu da ikbal günlerinden kalma idi. İçkiye olan düşkünlüğü ciğerlerini erittiği gibi, parasını da eritmişti.

Esircinin bir altına kadar fiyatı düşürdüğünü görünce tereddütsüz talip olmuştu. Okuyup yazma bilip bilmediğini o an düşünememişti bile, böyle ucuza uşak görülmüş şey değildi. Hem kendisi bir uşaktan ziyade talebe istiyordu, arkadaş istiyordu. Çektiklerini ona çektirmeyecekti. Dostça davranacak, kabiliyeti varsa bütün bildiklerini öğretecekti.

Deniz kıyısında tek odalı bir kulübede yaşıyordu. Burası onun hem muayenehanesi, hem meyhanesi, hem laboratuarı, hem mutfağı, hem yatak odası, hülâsa; dünyada her şeyi idi. Sürü ile kedi besliyordu. Kendi midesinden kıstıklarıyla bu hayvanlara bakardı. Hepsinin ayrı ayrı isimleri vardı. Boris boş zamanlarında kedilerini muayeneden geçirip hepsi için ayrı ayrı raporlar tutardı.
Meselâ raporlardan birinin başında şöyle yazıyordu:

Hastanın adı: Fan
Cinsi: Kedi.
Rengi: Tüylerinin çoğunluğu siyah. Bacaklarında beyaz çizmeler var. Gözlerinin etrafı ile kuyruğunun son kısmı da beyazdır. Karnının iç kesiminde sarıya yakın benler mevcut.
Muayene tarihi: 5 Mart 1080.

Raporun sonlarına doğru ise şu satırlar yer alıyordu:

Müşahede: Yapılan ciddi muayene neticesi, gebe olduğu anlaşılmış, çörek otu ile portakal suyundan mâmül macun yemeğine karıştırılarak üç öğünde verilmiştir.

Bu raporlar bazılarınca malumdu ve doktorun delilik vesikaları idi. Boris'e gelince hem kedileriyle, hem kedilerine karşı yaptıklarıyla övünürdü:

"İnanınız hayvanlar Bizanslılardan daha anlayışlı, daha cömert, daha vefalıdırlar. Gördükleri yardımı asla unutmazlar ve ihaneti akıllarından geçirmezler. Bunlara yaptığım yardımların karşılığında bütün sevgilerini veriyorlar. Hiç değilse iyiliğime karşılık kötülük yapmıyorlar. Bunu bilmek beni rahatlatıyor," derdi.

Çaka'yı kumsaldaki bir kulübeye götürdü. Delikanlı, kulübeye girer girmez, kendisini satın alan adamın bir doktor olduğunu anlamıştı. Gösterilen yer yatağının kıyısına ilişti. Gözlerindeki bütün merakı, ürküntüyü, çekingenliği Doktor Boris'in gözlerine damla damla akıtarak

sordu:
"Bana ne yapacaksınız?"
Doktor Boris, bir kupaya şarap doldurmakla meşgul-dü. Birden irkildi. Şaşkınlığından şarabı üstüne döktü.
"Türksünüz," diye mırıldandı.

"Türk'üm," diye karşılık verdi Çaka, "yoksa siz Türk-lerden nefret mi ediyorsunuz?"
Doktor Boris tuhaf tuhaf gülümsedi.
"Hiç kimseden nefret etmiyorum," diye konuştu. "Bü-tün insanları severim. Bazılarını az, bazılarını çok, ama severim. Hiç birinden de pek bir fayda görmedim ya. Ke-dilerim daha önemli bence, sevgiye daha lâyık. Biliyor musun, sevgime sevgiyle karşılık veriyorlar. Umarım ke-dilerim seni rahatsız etmez."
"Hayır, hayvanları ben de severim. Ama en çok atları; dilimi nereden öğrendiniz?"
Doktor Boris, elini boşlukta salladı.
"Uzun hikâye," dedi, "çok gezdim, bir hayli de yaşa-dım. Belli başlı dört milletin dilini öğrendim. Seninle iyi anlaşacağımızı umuyorum. Bana ne yapacaksınız diye sormuştun ya, söyleyeyim; seni yardımcı alıyorum. Mes-leğimi icrada yardım edeceksin."
Şarap kadehini boşaltıp yüzünü buruşturdu:
"Hoş mesleğim demeye hakkım var mı, bilmem. Ço-ğunluk mesleğime ihanet ettiğim inancında."
Çaka, doktorun tuhaf tavırlarına yavaş yavaş alışmaya başlamıştı:
"Mesleğe ihanet, mesleği ters yolda kullanmak, faydalı olacakken zararlı hâle getirmekle olur, bir de mesleği bı-rakmakla; siz hangisini yaptınız?"
Bu suâl Doktor Boris'e bilgiçce gelmişti. Daha dikkat-lice baktı karşısındakine, gözleriden dökülen zekâ kıvıl-cımlarını yakaladı, memnun memnun başını salladı:
"Doğrusunu istersen, ne terk ettim, ne de zararlı hâle getirdim."

Bu sefer iki kadehe şarap doldurdu. Birini Çaka'ya uzattı:
"Dostluğumuzun şerefine içelim delikanlı."
Delikanlının yüzü elinde olmadan buruştu, kendini geri çekti.
"Ha, anlıyorum, galiba karnın aç. Bizans İmparatoru normal vatandaşların karnını doyurmuyor ki, zindanda-kilerin doyursun. Ama bana inan delikanlı, şarap açlığa da iyi gelir. İç hadi,"
Çaka tane tane konuştu:
"Aç olmaya açım, ne zamandır doğru dürüst karnım

doymadı. Lâkin içmemek istememin sebebi açlığım değil. Ben Müslümanım. Herhalde zorlamazsınız."

Doktor bir kahkaha attı:

"Dinine bağlılığın hoşuma gitti. Şarap içmemek Bizans'ta normal sayılmaz ya, neyse. Seni zorlamak istemem. İnsana zorla bir şey yaptırmanın mümkün olmadığını tecrübelerimle öğrendim. Sizin oralarda bir atasözü vardı değil mi? 'Zorla köpek ava gitmez' derler. Kendimden bilirim. Beni zorla sarayda tutmaya çalıştılar. Tabiî başaramadılar. Sarayda yaşayıp sevmediğim bir imparatorun ağrılarını dindirmektense, şu it kulübesinde sevdiğim kedileri ve fakirleri tedavi etmeyi uygun buldum. Bundan kime ne? Keyif benim keyfim, hayat benim hayatım. İstediğim gibi davranırım. Sarayın canı cehenneme. Sarayda kalamazdım, saray gözümde zindan gibiydi."

Delikanlı birden anlayamadı.

"Hangi saray?"

Normal bir efendi, satmaldığı kölenin sual sormasına içerler, belki de kırbaçlardı. Ama Boris, normal bir efendi

olmak istemiyordu. O bütün ömründeki gibi yine anormal olmaya karar vermişti. Gülerek cevap verdi:

"Hangi saray olacak," dedi. 'Tabii ki imparator sarayı."

"Yâni bir zamanlar oraya girdiğinizi mi söylemek istiyorsunuz?"

İhtiyar bir kahkaha attı:

"Tabiî oraya, o süslü kafese girdim. Benim tâbirimle zindana girdim. Bir süre yaşadım orada. Temelli kalmamı istiyorlardı. Pöh! Ben hürriyetime düşkünüm. Reddettim. Kendi rızamla zindana girmem dedim."

Çaka Bey, pırıltılarla dolu mavi gözlerini uzun süre Boris'in yüzüne mıhlı tuttu. Saray hakkındaki görüşleri şaşılacak derecede benzeşiyordu. Hayretini belli etmedi.

"Doğrusu pek aklım almadı bu işe. Sizce koca saray bir zindan ha!"

Boris dalmıştı:

"Zindan ki, hem nasıl, diye mırıldandı. Bazen Bizans, bazen dünya zindandır. Ben bu zindanlarda değiştim."

Çaka Bey iç çekti:

"Ben de Anemas zindanında."

"Hangisinin daha rahat olduğunu kestirmek güç."

Derin bir nefes aldı:

"Ben saray denen zindana kendi kendime yaptığım şu zindanı tercih ettim. Bu tercihimden de memnunum. Tercihte isabet ettiğime inanıyorum. Biraz tuz, biraz ekmek; yoksa bir parça ot karnımı doyurmaya yeter. Ne midemde ihtiras vardır, ne de kalbimde. Bu yüzden imparator, beni

kendine köle yapamadı. Bütün ikbal, para şöhret teklifle-
rini reddedebildim."

"Hürriyete çok ehemmiyet verdiğiniz anlaşılıyor. Öyleyse niçin bir köle satmalma ihtiyacı duydunuz? Bu bizzat inandığınız mefhuma hakaret, yahut ihanet değil mi?"

Doktor Boris şarap tasını sonuna kadar yuvarladı. Çoğunluğu beyaz kılların teşkil ettiği sakalını sıvazladı.

"Seni köle diye almadım, köle olmaktan kurtardım. Bu da hürriyete olan saygımdan doğdu. Evimde yiyecek bir şeyim yoktu, hattâ kedilerimin aç olduğunu da biliyordum. Buna rağmen tek altın liramı tereddütsüz senin hürriyetin için harcadım. Nazarımda hürriyet, yaşamam için gerekli havanın ta kendisidir."

Delikanlı bu adamın yalnız bir doktor değil, aynı zamanda bir filozof olduğunu düşündü. Kendini içkiye verip şuurunu harap etmemiş olsaydı, bütün dünyaya, insanlığa bir çok hizmet yapabilirdi.

Bu fikrini söyleyince Doktor boris bir kadeh daha yuvarladı.

"Belki haklısın delikanlı," dedi. "Sahi adın neydi senin?"

"Adım mı? Çavuldur Bey oğlu Çaka."

Boris kan çanağına dönmüş gözlerini tavana dikti:

"Çavuldur mu dedin? İsmi ben nereden hatırlıyorum?"

Boşalan şarap tasını bir köşeye fırlattı:

"Adaaam sen de, hatırlayıp ne yapacağım? Fakat gerçekten tuhaf bir isim; Çaka ha!"

"Evet,"

"Seni aldığıma, pardon esaretten kurtardığım... mazur gör, bu tabiri de kullanmak istemiyorum, bana karşı minnet duyman hoşuma gitmez. Senin anlayacağın esir pazarındaki hareketinden dolayı memnunum."

Parmağını yüzüne doğru salladı:

"Bir gün İmparator sarayının kapılan sana da açılabilir, sakın güvenme. Her mermer sütunun ardında bir hile, her kapalı kapının arkasında bir dalavere vardır. Kendi kendilerini zindana kapayan saraylılara sadece acırım!"

"İmparatora da mı?"

Boris kalktı sendeleye sendeleye gitti. Kulübenin küçük penceresini ardına kadar açtı, hürriyeti deniz havasıyla birlikte sindire sindire içine çekti. Neden sonra:

"Evet, İmparatora da," dedi. "En çok ona acırım."

Bu adamın görüşleri Çaka'nmkilere çok benziyordu. Zindana girmeden evvel buna benzer sözleri imparatorun yüzüne karşı haykırmıştı. Hatırlayınca gayri ihtiyari gül-

mekten kendini alamadı.
"Bakıyorum gülüyorsun delikanlı, sözlerim seni sarmışa benzer."
"Öyle."
"Fikrime değer verdiğine inanabilir miyim?"
"Tabii, fikirleriniz aynı zamanda benim de fikirlerim."
Doktor Boris delikanlının önüne gitti, kamburunu düzeltmek ister gibi hareket yaptı, sırtı acımış olmalı ki, yüzü ıstırapla buruştu.
"Buna sevindim, alelade biri olmadığını ilk görüşte anlamıştım zaten. Bana değer vermene muhtaç olduğumu rahatlıkla söyleyebilirim. Hiç kimseye yapmadığım bir itiraftır bu, hattâ kendime bile."
Tekrar pencerenin önüne gitti, delikanlıya sırtı dönüktü, denizi seyreder gibi yapıyordu:
"Doğrusunu istersen dostum, insan her zaman takdir

edilmeyi bekler, bunu söylemekten çekinir, ama bekler işte. Bir zamanlar beni saray takdir ediyordu, şimdi de bir sürü fakir insan. Cahildirler, fakat duyguları içtendir, yapmacıkları yoktur, sevgilerini de söylerler, nefretlerini de. Yaşama gücümü bu insanlardan alıyorum desem yanlış olmaz."
"Onlara yardım etmek hoşunuz gidiyor."
"Niçin gitmesin? Dünyadan ne bekleyeyim? Doktor Vatson'un bir sözü vardı. Vatson'u anlatmadım sana değil mi dostum? Ustamdı benim. Çok iyiydi. Neyse... Şu sözünü hiç unutmam. Derdi ki: İnsan başkaları için yaşadığı kadar insandır.' Hayatımın felsefesi oldu bu söz."
Odanın ortasına yürüdü. O kadar yalpalıyordu ki, bir sandalyeye çarptı, sandalye devrildi.
"Eğer istersen delikanlı, seni de doktor yaparım. Hayattan beklediğim tek şey bu, mesleğimi şahsında yaşatacak genç biri. O zaman ölümün acısını hissetmeyeceğim. Kemiklerim bile çürüse bileceğim ki, ruhum başkasının ruhunda hayat bulmuştur. Bu mesleği öğren. Tedavi edeceğin her hasta beni huzura kavuşturacaktır, bu hissi bilir misin?"
Delikanlı başını müsbet mânâda salladı. Doktor ellerini masanın üstüne koydu. Uzun uzun baktı. Beyaz, ince parmakları vardı. Tırnakları bir çocuğunki gibi şeffaftı.
"Bu ellerim birçoklarına hayat verdi," diye devam etti. "Hayat verdi sözü fazla iddialı, diyelim ki çoklarını hastalıktan kurtardım. Hoş bu da doğru değil ya, aslında doktorlar varsa, asıl tedavi eden, yoktan var edendir. Neyse, şifâ dağıttım senelerdir. Korsanlara, kanun kaçaklarına, fakirlere, imparatorlara, generallere. Sonunda ne kaldı biliyor musun?"

Elini göğsüne vurdu.

"Tertemiz bir kalb."

Şarap dolu toprak testiyi yakaladığı gibi başına dikti. Sonra hiddetle masaya vurdu.

"Allah kahretsin! Şarabın damlası kalmamış."

Delikanlı çekine çekine:

"Artık içmeseniz."

"Zaten içemem, çünkü kalmadı. Bir daha ne zaman, nereden para bulup şarap alabileceğimi de bilmiyorum. Adam sen de! Aldırma, keyfine bak. Mesleğimi icra ederken içmeyi de unutuyorum. Ama boş kalınca... yalnızlık duygusu... sarılıyorum testiye..."

Pencereye gözü takılınca gülümsedi.

"Mutlaka bir hastadır gelen, sendeleye sendeleye yürüyor; ya yaralı, ya sarhoş."

Pencerenin önüne gitti. Bir el işaretiyle Çaka Beyi de yanına çağırdı. Delikanlı doktorun omuzu başından geleni gördü.

"Tanıyor musunuz onu?"

"Galiba," dedi doktor, "balıkçı Davos olacak, altı çocuğu var zavallının, bir kayığıyla bir de oltası. Hayat kavgasından mağlub çıkanlardan biri anlayacağın. Geçenlerde en küçük çocuğu tifo olmuştu. Kurtardım, ama galiba pek sevinmedi, ölse daha memnun olacak gibi geldi bana. E, ne de olsa bir boğaz eksilecekti.

"Nasıl böyle düşünürsünüz?"

Doktor kumsalda yalpalayarak yürüyen adamı işaret etti:

"Karıştırıyorsun delikanlı," dedi. "Böyle düşünen ben değil, balıkçı Davos'tur."

Birazdan kapı hafif tıkırtılarla vuruldu. Doktor Boris ciddi bir tavırla:

"Giriniz," diye seslendi.

Kapı açıldı. Eşikte hırpanî kılıklı sarı yüzlü bir adam belirdi. Kanadın iki yanına tutunduğu halde yine zor ayakta duruyordu.

Doktor Boris peltek peltek sordu:

"Nen var Davos, yoksa yine kavga mı ettin?"

Adam bir şeyler söylemek için ağzını açtı, ama hırıltıdan başka ses çıkmadı ağzından.

Alabildiğine açılmış gözleri Doktor Boris'in yüzüne mıhlanmıştı.

"Davos! Ne oldu?"

Çaka adamın yıkılmak üzere olduğunu anladı. Ona doğru koştu. Ama o kadar zayıftı ki, süratli davranamamıştı. Balıkçı Davos'un düşmesini önleyemedi.

"Vay canına!"
Doktorun hayret dolu gözleri balıkçının sırtına mıhlanmıştı. Sırtında kocaman bir bıçak vardı.
"Yaralı!" diye bağırdı, Çaka.
İkisi aynı anda yanma diz çöktüler. Doktor Boris yaralının nabzını tuttu, bir süre saydı, başını salladı:
"Kurtulabilir mi dersiniz, doktor?"
"Allah bilir. Şuraya yatıralım."
Yer yatağına yüzükoyun uzattılar.
"Ateşi canlandır. Şu kapla sıcak su yap, bıçağı çıkarmak lâzım önce, sonra da yarayı dağlarız. Ha, aklımda iken söyleyeyim açlığını da unut şimdilik."

Delikanlı ateşe odun attı. Su kabını üstüne koydu, doktorun istediği herşeyi yanına yığdı. İkisinde de bir hayat kurtarmaya çalışmanın huzuru vardı şimdi, kendi dertlerini unutmuş, yaralı ile uğraşıyorlardı.
Doktor Boris gerçekten maharet gösterdi. Yarayı temizledi, dağladı, sihirli merhemlerinden sürdü. Sonra kalktı, balıkçının ailsine haber vermek üzere kulübeden çıktı.
Delikanlı düşünceleriyle başbaşa kalmıştı. Yaralının kendine gelerek inlemeye başlaması, zaman zaman düşüncelerini bölüyordu, ama olsundu. Fare gürültüsünden berbat sayılmazdı bu. Hatırladıkça ürperiyordu.
Artık zindanda değildi. Doktor Boris gerçi dünyayı bir zindana benzetiyordu, ama herhalde fare gürültüsünün berbatlığını bilmiyordu.
İçinde bulunduğu durumu şöyle bir gözden geçirdi.
Bir akıncı iken esir olmuştu. Zindanda bir süre kaldıktan sonra satılmış, bir doktor yegâne parasına kıyarak satınalmıştı. Bundan sonra ne yapacaktı? Doktor Boris'in hayali genişti. Kendi mesleğini vermek istiyordu. Her halde bunun için hayli çalışması gerekecekti. Oysa çok vakti yoktu. Bir an önce buradan kurtulup arkadaşlarına katılması lâzımdı. Kardeşi kurtulmuş muydu acaba? Babasının adamlarından kaçı sağ kalmıştı. Buradan kurtulur kurtulmaz, onları etrafına toplayacak, babasının yerini alacaktı. Doktora bir altınını ödese acaba serbest bırakır mıydı? Bir altın bulmak da mesele idi ya! Kuvvetsizdi üstelik. Bu haliyle değil kılıç kullanmak, ayakta durmayı bile beceremezdi. Hiç değilse kuvvetini toplayana kadar burada kalmak zorundaydı. Bu süre içinde doktora yardım eder, belki bu yardımlarla borcunu öderdi.

Eli yaralının başına gitti. Ateşe değmiş gibi çekti. Yüzü bakır rengini almıştı. Az önceki sararmışlıktan eser yok-

tu. Dudakları kurumuş, yer yer çatlamıştı. Gözlerini aradığını farketti. Yalvarırcasına yüzüne bakıyordu.
Davos'a acıyordu. Ama elinden bir şey gelmiyordu. Belki azıcık suyla kuruyan dudaklarını ıslatabilir di.
Su getirmek için kalktı. Birden bir kadın çığlığı doldu kulaklarına. Kapıya gitti. Kumsal kaynıyordu. En önde Doktor Boris'i gördü. Arkasında koşan, bağıran bir kalabalık vardı. Balıkçının yaralanma hadisesi çabuk duyulmuş olmalıydı. Anlaşıldığı kadarıyla, sevilen biri olacaktı. Yoksa bunca insan rahatlarını bozup gelirler miydi?
Doktor Boris, Çaka'yı farkedince el salladı. Delikanlı da aynı şekilde mukabele etti. Az sonra karşı karşıya idiler. Boris acele ile sordu:
"Nasıl?"
"Yanıyor. Şimdi su verecektim."
"Ne!"
"Harareti olmalı, dudaklarına baksanıza."
"Sakın ha! Allah'tan çabuk yetiştim. Biraz daha geç kalsaydım katil olabilirdin. Bir yaralıya katiyyen su verilmez. Doktorlukta ilk dersin bunu öğrenmek olsun."
Kalabalığa döndü:
"Hiç kimsenin içeri girmesine izin vermiyorum, burada kalın ve gürültü etmeyin."
Paçavralar içinde bir kadın ileri çıktı:
"Kocamı görmek istiyorum!"
Doktor Boris bir an düşündü, sonra kapıdan çekildi:
"Pekâlâ," dedi, "sen girebilirsin, ama sakın bağırma."

Kadının yüzü perişandı, gözleri ağlamaktan şişmişti, kısa zamanda bu kadar çok nasıl ağlayabildiğine delikanlı şaştı. Başıyla Davos'u işaret etti:
"Orada," dedi.
Doktor Boris yaralının nabzını tutmuş, sayıyordu. Kadın taşlaşmış gibi bakıyor, göz yaşları kirli yanaklarında yeni izler bırakıyordu. Biri kocasının ateş gibi yüzene damlayınca silmek için davrandı. Doktor Boris kadının elini tutup mani oldu. Parmağını dudaklarının üstüne koydu, sus işareti yaptı.
Kapıdaki kalabalık hürmetkar bir sükût içinde bekliyordu. Şu anda Doktor Boris'i bir aziz gözüyle gördükleri muhakkaktı. Nazarlarında Doktor Boris, Bizans'ta, uğruna ölünmeye değer tek insandı belki. Delikanlı bunu kalabalığın duruşundan, bakışlarından okuyordu. Boris'e hak verdi. Onu çok seven, çok takdir eden insanlar vardı. Sarayı niçin teptiğini daha iyi anlamaya başlamıştı.

• • •

Dört gün geçti. Kalabalığın duası mı, Boris'in doktor-

luğu mu? Her neyse, balıkçı Davos iyileşmeye başladı. Balıkçılar kulübeye taze balık taşımakta adetâ yarıştılar. Aylardır Çaka Bey'in boş kalan midesi ilk defa yeterince doydu.

Balıkçının bıçaklanma sebebini de öğrenmişti. Anlattıklarına göre Davos, imparatorun vergi memurlarıyla çekişmiş, bir ziyafet için bedava el koymak istedikleri balıklarını vermekten kaçınmıştı. Neticede onu bu hâle koymuşlardı. Hiç kimsenin yardım etmesine de izin vermemişlerdi. Bu yüzden Davos, yaralı haliyle insanüstü bir güç sarfederek Boris'in kulübesine yalnız gelmişti.

Doktorun söylediğine göre başları belâya girecekti. İm-

paratorun vergi memurları birine yardımı yasakladıktan sonra ona yardım etmek akıl kârı değildi.

"Ama" diyordu "dünyanın bütün imparatorları kuvvetlerini birleştirip karşıma çıksalar beni yardımdan alakoyamazlar."

Dördüncü günü öğle üstü Davos'u evine götürdüler. Akşam vakti de tevkif edildiğini duydular. Doktor Boris hiç hayret etmiş görünmedi:

"Olağan işlerden," dedi. "Bizans burası, yarın da bizi almaya gelirlerse sakın şaşma."

Çaka yumruklarını sıkarak bağırdı:

"Buna zulüm derler!"

Doktor bir kahkahadan sonra cevap verdi:

"Zulüm burada devlet politikasıdır delikanlı, imparator bir balığın yem peşinde koşması gibi zevk peşinde koşuyor ve zevkine mâni olmaya çalışan herkesi eziyor; haliyle kötülüğe sürükleniyor, zâlim oluyor."

Yemek yiyorlardı. Ilık balık çorbası delikanlının boğazında düğümlendi yavaşça kaşığını bıraktı, sofradan kalktı. İthamkâr bir tavırla:

"Siz de buna seyirci kalıyorsunuz," dedi.

Doktor hayret etmiş göründü:

"İthamında haklı değilsin, çünkü mâni olmak elimizden gelmez; sadece âlet olmamak için sarayda kalmayı reddettim."

"Yetmez ki, Bizanslı olarak Bizans halkını zâlimlerin elinde oyuncak olmaktan, bir zevk âleti şeklinde yaşamaktan kurtarmak zorundasınız."

"Duyulması hâlinde sözlerinin neye mal olabileceğini düşünebiliyor musun?"

"Ehemmiyeti yok. Hayatınızı insanların mesut olmaları yoluna adadığınızı söylüyorsunuz, hürriyete sonsuz düşkünlüğünüzden bahsediyorsunuz ve hiçbir şey yapmıyorsunuz. Bunu aklıma sığdıramam."

Boris ayağa kalktı. Boyunu uzatmak ihtiyacından olacak, ayak parmaklarının ucunda gövdesini yükseltti:

"Bana bak," dedi. "Sen benim ne yaptığımı sanıyorsun? Bu sefalete sâdece balıkçıları tedavi etmek için mi katlanıyorum?"

"Ya?"

Masanın kenarına ilişti:

"Kendimce hizmetlerim vardır, doktorluktan apayrı. Gördünüz kapımın önünde toplanan kalabalığı, bana nasıl baktıklarına da dikkat ettin mi?"

"Bir azize bakar gibi."

Güldü:

"Gözünden birşey kaçmıyor, bakışlarında bir kararlılık ve isyanı da okudun mu?"

"Galiba."

Doktor Boris birden sustu, ileri gidip gitmediğini düşündü. Daha birkaç gün önce esir pazarından aldığı birine açılmak doğru olur muydu? Ama bu delikanlı herkesten ayrı idi. Bambaşka bir hâli vardı.

"Anlatmaktan vazgeçtiniz galiba."

Başım indirdi:

"Çok bile söyledim."

Çaka Bey, gözlerini pencerenin dışına kaydırdı. Batan güneşin aksi sularda yıkanıyordu. Kumsal yer yer ayak izleriyle doluydu. İnsanın kumda yürüyüp iz bırakmaması mümkün müydü acaba?"

"Kum üstündeki izler silinir, ama insanın içinde yer eden izler asla. Onlar dâima taze, her zaman yeni gibidirler, benim içimdekiler de öyle. Akıncı ruhu iz iz kalbimde, nokta nokta beynimde; şimdi elim, kolum bağlı, hizmet çağımın baharını kaybetmek üzereyim. Sonra sonbahar ve nihayet kış, peşinden ölüm. İnsanın bir mefkuresi olup buna hizmet edemeden ölmesi yüz kere ölümdür."

Doktor Boris mırıltı halinde delikanlının dudaklarından dökülen sözleri içer gibi dinledi, elini sırtına vurdu:

"Boş olmadığın belliydi ya, akıncı olabileceğin aklıma dünyada gelmezdi. Yüreğin serhadlerde vurur besbelli. İdealin vardır, ne güzel. Ustam Vatson şöyle derdi: "İnsanın ideali yoksa, kendisi de yoktur." Şükür ikimiz de yaşıyoruz. İdeallerimiz var. Bak anlatayım sana. İmparator çok olmaya başladı. Yerine bir başkası gerek, ama kim? General Aleksi Komnen mi? Vakıa dürüst bir adam, akıllı da..."

Delikanlıya bu sözler biraz abuk-sabuk gibi geldi. Doktor da pek derli toplu konuşmadığının farkında idi zaten.

"Kısacası imparatoru devirip yerine Komnen'i düşünü-

yoruz," diye kestirip atü. Birkaç kelime ile fikrini özetleye-
bilmekten memnun, gülümsedi. Köşedeki masanın üstünde duran yağ kandilini işaret etti:

"Kandili yak!"

Küçük kulübenin içi ölgün bir ışıkla doldu. Yağ kandili duvarda tuhaf tablolar meydana getirdi. Hayaller titreştiler. Doktor Boris yer yatağının üstüne çömeldi:

"Bak delikanlı, seni sevdim. Ben zâten kolayca severim hayatım bu yüzden belâlar içinde geçti. Neyse, söylemek istediğim başka; seni âzâd ettim, dilersen buradan gide-

bilirsin. Bugün Lombard'ı gördüm senin için. Gemisi vardır onun. Seni buradan götürebilir. Ama gemi seferde gelene kadar üç ay geçermiş. Bekleyebilir misin?"

Çaka Bey adamın boynuna sarılıp şapır-şupur öpmemek için kendini güç tuttu. Sâdece:

"Teşekkür ederim," dedi. "Başka çârem yok zâten."

Sesi sevinçten titriyordu.

UÇUNCU BOLUM

İki ay geçti. Deniz kıyısındaki kulübe kâh şiddetli fırtınanın etkisiyle sarsıldı, kâh güneşin kızgınlığı altında ısındı. Doktor Boris ve yardımcısı—artık Çaka'ya yardımcım diyordu—yarı aç, yarı tok, fakat düşmüşlere, zayıflara, yoksullara yardımdan gelen mutluluk içinde hastadan hastaya koşup durdular. Öyle geceler oldu ki, uyumaya vakit bulamadan sabahı ettiler. Lâkin ikisinde de yorgunluk emaresi yoktu. Bir işe yaradıklarını bilmek onları dinlendiriyordu.

Balıkçı Davos'dan hiçbir haber alınamamıştı. Mahkeme huzuruna çıkarıldığını bile duymamışlardı. Karısı ve çocukları perişan vaziyette idi. Çaka onları her görüşte dişlerini sıkıyor, sebep olanlara lanet okuyordu.

Çaka, Doktor Boris'ten derdini anlatabilecek kadar gerekçe öğrenmişti. Ufak-tefek yaraları iyi etmesini de artık biliyordu. Belki daha çok şey öğrenebilirdi, ama doğrusu ne burada kalmayı ne de bu mesleği yapmayı aklında geçirmiyordu. Sadece doktora ve hastalara yararlı olabilmek için çırpmıyordu. Buradan ayrılacağı günü iple çekiyor, her sabah kalkar kalkmaz kumsala inerek ufku gözlüyordu. Lombard'm gemisi hâlâ gelmemişti.

Oldukça hareketli geçen bir günün akşamında, kulübenin tahta kapısı yumruklandı. Doktor ve yardımcısı birbirlerine baktılar. Boris:

"Bir hasta galiba."

Ama söylediğine kendisi de inanmadı. Halk doktorun kapısını okşar gibi tıkırdatırdı. Böyle yumruklamak sa-

raylılara mahsustu. Ayağa kalktı, kapının önüne kadar yürüdü, ağzını yaklaştırdı:

"Kim o?"

Bet, çatlak bir ses karşılık verdi:

"Kapıyı aç doktor."

Doktor Boris delikanlıya doğru ürkek bir nazar attı:

"Geldiler," diye fısıldadı.

"Başıyla pencereyi gösterdi:

"Sen kaç!"

Yardımcısı heykel gibi kımıldamadan odanın ortasında dikiliyordu. Başını menfî mânâda salladı. Doktorun ses tonundan, gelenleri tahmin etmişti:

"Burada kalıyorum doktor, lütfen kapıyı açınız."

Boris ısrar etmedi. Çaka Beyin sesindeki kararlı ifade bütün ısrarları reddedeceğini belirtiyordu. Kapının sürgüsünü çekti. Önünde bir sürü karartı gördü.

"Ne istiyorsunuz?"

Eşikte uzun boylu bir saray subayının mağrur silueti belirdi. Oynak kandil ışığı yüzünde gölgeli izlerle kıvrıldı. Daha beter korkunçlaştılar.

Adam bir süre doktoru ve yardımcısını süzdü, küçümseyerek tepeden bakıyordu. Delikanlının canı sıkıldı, atılmak ister gibi bir hareket yaptı, Doktor Boris bakışlarıyla bunu önledikten sonra tekrar subaya döndü:

"Evet kumandan?"

Hiç gereği yokken, subay, kahkahalarla güldü. Bu kahkahalar adamlarına da sıçradı sonra. Kıvrana kıvrana sürekli kahkahalar attılar. Sesleri denizin şırıltısına karıştı. Uzaktan bir köpek havlaması duyuldu. Adamlar bir ikaz almış gibi sustular. Subay, gözlerini delikanlının üstüne mıhladı:

"Yeni yardımcın bu mu Boris?"

Doktor başını sallamakla yetindi.

"Pekâlâ, ikinizi de tevkif ediyorum."

Suç sebebini öğrenmeye çalışmak, direnmek, beyhude olurdu. Boris bunu çok iyi biliyordu. Ama Çaka Bey kuzu kuzu sırtlanın ağzına girmeyi erkekliğine yediremedi. Dik bir sesle:

"Suçumuz nedir kumandan?"

Çok komik lâf duymuş gibi subay yeniden kahkahayı bastı. Eskisi kadar sürmedi ama. Parmağını önce delikanlının, sonra Boris'in üstüne dikti, adamlarına doğru bağırdı:

"Yakalayın ikisini de!"

Gölgeler bir anda içeri doluştular. Çaka Beyin sesi şimşek gibi çakti:

"Teslim olmayınız doktor!"

Yanına sokulan askeri bir yumrukta devirdi. İkincisinin kasıklarına tekmeyi yapıştırdı. Kumandanın bet sesi:

"Çullanın!" emrini verince müstehzi bir gülüş dudaklarını ayladı.

"Teke tek dövüşmek işinize gelmiyor değil mi kumandan?"

"Sus sersem!"

Delikanlının gözleri döndü, öfkesi bir kat daha arttı, tekme, yumruk daldı askerlerin içine.

"Yapma Çaka!" diye bağırdı Doktor Boris. Ama zayıf sesi bunca gürültüyü bastırıp delikanlının kulağına erişemedi.

Yumrukla baş edemeyeceklerini anlayan askerler emir beklemeden hançerlerini çıkardılar. Çaka Bey silâhsızdı. Fakat mücâdeleyi bırakmak niyetinde değildi. Köşeye kadar geriledi. Sırtını tahta perdeye dayadı. Vücudunu gerdi.

"Gelin bakalım çakallar, gelin!"

"Yapma Çaka!"

Boris'in sesini bu sefer duyabildi delikanlı, bakışlarında şaşkın bir ifâde belirdi.

"Yâni teslim mi olayım?"

"Teslim ol, mücâdele faydasız. Ölmen neyi halleder?"

"Madem ki siz istiyorsunuz doktor, pekâlâ..."

Kollarını kaldırdı.

Kumandan burnundan soluyordu. Bir kişinin askerlerine yaptıklarını aklı almamıştı.

"Aptallar, sersemler, namussuzlar!" diye bağırıp duruyordu. Neden sonra toparlandı, delikanlının bağlanmasını emretti.

İte-kaka iki tutukluyu yola çıkardılar.

Çaka Bey, dudaklarını kemire kemire kanatmıştı. Talihsizliğine küstü. Tekrar adamlarının başına geçmek için kurtarıcı gemiyi beklerken tevkif edilmek canını müthiş sıkıyordu. Bu yüzden yol boyu taşkınlıklar yaptı ve hayli hırpalandı.

Saraya götürülüp bir odaya kapattılar, içerde eşya namına bir şey yoktu. Pencereler demir parmaklıklarla örülü idi. Çaka Bey sert adımlarla geziniyor, kendi kendine homurdanryordu. Doktor Boris ise tam bir teslimiyet içinde idi. Gözleriyle delikanlının hareketlerini bir süre takip etti.

"Kendini harap ediyorsun," dedi. "Boş yere enerji tüketme, belki çok ihtiyacın olacak."

Delikanlı gezinmekten vazgeçti, doktorun önünde durdu.

"Kafese girdik doktor," dedi. "Aptallar gibi yakalattık kendimizi. Bıraksaydm canlarına okurdum."

"Neye yarardı?"

"Birinci esaretimde de ölmeyi becerememiştim, şimdi yine beceremedim. Esaret ölümden daha mı iyi?"

"Bizi niçin tutukladıklarını bile bilmiyoruz, esir olduğunu da nereden çıkarıyorsun?"

Delikanlı can sıkıntısıyla güldü:

"Herhalde imparatorun hastalığını tedavi etmemiz için getirmediler."

Boris'in gözleri parladı.

"Niçin olmasın?" Aklıma gelmemişti sahiden, pekâla olabilir."

"Alay etmiyorsunuz ya doktor?"

"Gayet ciddiyim. İmparatoru uzun zaman ben tedavi etmiştim. Eski hastalığı nüksetmiştir belki de."

Delikanlı ters bir söz söylemeye hazırlanmışken vazgeçti. Kapı açılmıştı. Aşırı derecede şişman, çok uzun boylu bir şövalye göründü. Ardında dört asker vardı. Askerlere kapı önünde durmalarını işaret ederek yaklaştı, doktorun önüne kadar yürüdü.

Doktor Boris kollarını göğsünde kavuşturmuştu, dik dik adama bakıyordu.

"Evet Şövalye Albert, emrinizdeyim."

Şövalye Albert, Çaka'ya acele bir bakış fırlattıktan sonra doktora cevap verdi:

"Beni takip etmenizi rica ediyorum, Doktor Boris. Yardımcınızla birlikte."

Doktor Boris delikanlıya gülümsedi, işlerin yolunda olduğunu anlatmak istiyordu. Fakat Çaka Bey hiç o fikirde değildi. Nokta kadar bir ümit ışığı dahi göremiyordu.

Kapıdan çıkınca dört muhafız peşlerine takıldı. Geniş, süslü koridorlar geçtiler. Oymalı çift kanatlı bir kapı önünde kısa bir süre bekletildiler. Şövalye Albert içeri girdi ve çıktı. Peşini takip etmelerini söyledi. Odaya girdiler. Çaka Bey bu kadar süslü, lüks bir odayı hayatında ilktir görüyordu. İmparatorun yatak odası olduğunu anlamamak için aptal olmak lâzımdı. Tavana asılı belki elli mumluk avize içerisini gündüz gibi aydınlatıyordu.

Köşede, üstü tüllerle örtülü karyolada, imparator Nikefor Botaniates hayli solgun bir çehre ile yatıyordu. Yüzü ıstırapla buruşmuştu. Sık soluyor, kıpır kıpır kıpırdıyordu.

Doktorun girdiğini görünce gülümsedi. Eliyle yaklaşmasını işaret etti. Boris isteneni yaptı.

"Geldin mi doktor, beni şu kulunçtan kurtar, ihya olursun. Hoş sen ehemmiyet vermezsin ya. Saray doktorları süsbebekleri gibi. Yiyip, içip eğlenmek ve güzel giyin-

mekten başka şey yok gözlerinde. Hepsini defettim. Omuz başlarım hançerleniyor sanki. Her yanım tutuldu doktor. Bir çâre..."

Doktor Boris öksürdü, muzaffer bir tavırla yardımcısına baktı. Başıyla yaklaşmasını söyledi, imparatorun üstündeki yorganı açtı.

"Yüzü koyun yatın Vasileas."

İmparatora emir verdiğini düşünüyor, gizlice zevkleniyordu. Birkaç hizmetçi koşuştu. İmparatoru doktorun istediği şekilde çevirdiler.

Doktor Boris hastasını uzun bir muayeneden geçirdi. Sonunda fikrini ciddi bir tavırla söyledi:

"Ters ilâçlar tatbik edilmiş, cilt tahriş olmuş. Önce onu tedavi etmek gerek."

İmparator homurdadı.

"Doktor diye bir sürü kasap besliyormuşum Boris. Seni çok aradım."

"Ve tevkif ettirmeye karar verdiniz Vasileas?"

"Ne münasebet, seni getirmelerini söyledim sadece."

Boris konuyu uzatmak istemedi.

"Kulübeme gidip bazı ilâçlar getirmek zorundayım, izin verir misiniz?"

Nikefor yardımcısına seslendi.

"Albert."

İnsan azmanı şövalye koştu eğildi:

"Buyurunuz Vasileas."

"Doktorun emrine bir araba tahsis edin, kulübesine dönüp bazı ilâçlar getirecek."

"Başüstüne."

Doktor Boris yardımcısına:

"Burada kal," dedi.

Albert'in peşinden gitti.

Çaka Bey, imparatorun başucunda kendini yalnız hissetti. Bir süre etrafını tetkik etmekle vakit geçirdi. Doktorla birlikte yaşadığı iki ay toparlanmasını sağlamıştı. Eski gücüne yakın hissediyordu kendini. Askerlerle dövüşmekle de bunu ispat etmişti. Acaba imparator bu haliyle tanır mıydı? Zindana girmeden önce bir kere karşılaşmışlardı sadece. Ama şimdi sakalı vardı. İstediği zaman sesini de değiştirebiliyordu. Lâkin bakışları kendisini eleverebilirdi. Gözlerinin içi her zaman pırıltılarla dolu idi. İmparator şayet gözlerini hatırlayabilirse yüzünü de kolaylıkla hatırlayacaktı.

Nikefor hâlâ yüzükoyun yatıyor, arada sırada inliyordu. Çaka'nm aklına bir gün imparatorun doktorluğunu yapacağı hiç gelmezdi. Kader ağlarını örüyordu. Nice ihti-

mal dışı şeyler vardı ki zamanla olağanlar arasına giriyordu.

Neden sonra Doktor Boris'in odaya girdiğini görünce düşüncelerini kafasının bir köşesine iterek gülümsedi. Doktorun dönmesiyle rahatlamıştı. Bilmiyordu mâhiyetini ama, hiç geri gelmeyecekmiş gibi bir hisse kapılmıştı.

Doktor kimseye bakmadan doğruca hastanın yanına gitti. Etrafındakilere:

"Kollarını tutun," dedi.

Kimse cüret edip bu emri yerine getirmedi. İmparatorun kollarını tutmak olacak iş miydi?

Boris hepsine birden:

"Korkaklar!" dedi.

Birden yardımcısına döndü:

"Kollarından yatağa bastır, zorlu bir merhem tatbik edeceğim."

İmparator bu sesi duymuştu. Ses tonundaki mesut titreşimlerin de belki farkına varmıştı.

"Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu. "Canımı acıtma, yoksa canını ben de acıtırım."

Doktor son derece ciddi:

"Vasileas, sizi bu illetten kurtarmamı istiyor musunuz?"

"Elbette."

"Öyleyse bırakınız, nasıl olacağına kendim karar vereyim. İlâç süreceğim, canınız yanacak, ama şifâ bulacaksınız. Son derece kati ve son derece kestirme bir yolla tedavinizi yapacağım."

"Pekâlâ, istediğini yap."

Doktor tekrar yardımcısına emretti:

"Sıkıca bastır kollarından."

Çaka Bey memnuniyetle söyleneni yaptı.

Doktor Boris İmparatorun omuzuna sarımtırak bir mayi tatbik etti. İmparator cıyak cıyak bağırdı.

"Gayret Vasileas, deriniz mahvolmuş, esas illet bunun içinde daha. Acemi meslekdaşlarımın eline düşmüşsünüz besbelli."

İmparator:

"Canınız cehenneme," diye homurdandı dişlerinin arasından.

Doktor Boris yardımcısına göz kırptı. Pırıl pırıldı gözlerinin içi. Hastayı, tedavi edeceğinden mi, yoksa hastaya ızdırap verdiğinden mi seviniyordu, Çaka Bey anlayamadı. Başını hafifçe öne doğru salladı.

imparator Nikefor Botaniates ağrılarından oldukça kurtulmuştu. Bu yüzden Doktor Boris'e karşı minnet

duyması gerekirdi. Ama yapamıyordu, bu hisse yabancı idi. Sanıyordu ki herkes kendisine minnet duymak zorundadır, ama kendisi kimseye karşı bu hissi taşımamalıdır. Yine de doktorun ve yardımcısını sarayda alıkoymaya karar vermişti.

Boris'in yardımcısı İmparatorun gözünde bir acayip mahlûktu. Ne konuşmalarından bir şey çıkarabiliyordu ne de hareketlerinden. Zaten Grekçeyi çok bozuk konuşurdu. Eğer sarayda kalırsa bir öğretmen tutmak gerekecekti.

Bütün bunlara rağmen maharetli elleri vardı. Sırtında çalışırken bütün ağrıları sanki ince, uzun parmaklarından süzülüp dökülüyordu. Bilmiyordu bu duygu ne idi. Herhalde kulunç illetinin verdiği acılardan olacaktı. Delikanlıdan hoşlanıyordu.

Sakalını traş etmesini emrettiği zaman âdeta isyan etmiş, yüzüne karşı sert çıkmıştı. Sakalına karışmaması gerektiğini hatırlatmıştı. Ama imparator olarak verdiği bir emri geri alamazdı, hiçbir zaman yapmazdı bunu, hareketinin yanlış olduğunu anlasa dahi. "Ben tükürdüğümü yalamam" diye övünürdü.

Herhalde emrini yerine getirmemezlik etmezdi. Bilirdi başına gelecekleri. Bakalım sakalsız hâli nasıl olacaktı? Daha yakışacağını sanıyordu. Etrafta saçı sakalına karışmış insanlar görmek istemiyordu imparator. Doktor Boris'i bir güzel giydirmişti bu yüzden.

Altın çanı salladı. Koşup gelen nöbetçiye:

"Doktor Boris'in yardımcısını bul çabuk," dedi.

Nöbetçi iki büklüm dışarı süzüldü. On dakika sonra ise aynı kapıdan Çaka Bey, içeri girdi.

"Beni istemişsiniz."

Yüzündeki sakaldan arta kalan yalnız bir beyazlıktı. Allık sürmüş gibi parlıyordu.

İmparator Botaniates göbeğini hoplatarak güldü.

"Ha şöyle! Bak ne kadar yakışıklı oldun. Sarayımın bütün kızları bayılacak sana. Neydi o sakal hikâyesi? Niçin heveslenirsiniz bu yaşta anlamam. Sahi sen kaç yaşındasın?"

Delikanlı soruyu duymamış göründü.

"Omuzuna bakabilir miyim Vasileas?"

"Allah cezasını versin, kaç yaşında olduğunu sordum. Beni atlatmaya çalışma, zararlı çıkan sen olursun."

"Sizi bu kadar ilgilendiriyorsa, söylerim Vasileas. Bizans ordusu Malazgirt'te ezildiği gün, on üç yaşına basmıştım."

İmparator dik dik baktı. Gözlerine bir bulanıklık gelir gibi oldu. Dişlerinin arasından sordu:

"Bununla ne demek istiyorsun?"
"Sadece yaşımı söylemek istiyorum Vasileas."
İmparator doğruldu. Zihninden bir hesap yaptı:
"Vay canına! Yirmisinde filansın demek. Ben daha çok tahmin ediyordum."
"Hakkınız var, zindanlarınız insanı ihtiyarlatıyor."
"Ne! Zindana girdin mi sen?"
"Girmek mi? Varlığını hissediyorum ya, bu bile yeter."
"Yaşlanmak için ha..."
Delikanlı lâfı değiştirmek istedi:
"Omuzunuza bakabilir miyim artık."

imparator sırtını döndü:
"Ben seni hatırlıyorum, ama acaba nereden?"
Cevap vermedi. İmparatorun hasta omuzuyla meşgul görünüyordu. Bir süre uğraştı, merhemlerle masaj yaptı.
"Eskisinden çok daha iyi görünüyor Vasileas, yakında tamamen iyileşeceksiniz."
Nikefor korka korka sordu:
"Sonra tekrar gelir mi bu illet?"
"Bilemem. Doktor Boris'e sorarsınız bunu."
"Sen de doktorsun."
"Sadece bir yamak. Doktorun yanına gireli o kadar az zaman oldu ki, bir iki basit tedavi dışında bildiğim şey yok."
"Aksine, bildiğin çok şey varmış gibi geliyor bana."
"Olabilir, lâkin doktorluk üstüne değil."
"Ya ne?"
"Başka şeyler de var. Vasileas, dünya yüzünde meslek olarak yalnız doktorluk yok ki."
"Haklısın, çok güzel söz etmesini biliyorsun, Grekçeyi gereği gibi konuşamamana rağmen. Sana bir öğretmen tutsak, ne dersin?"
"Bir saraylı gibi mi cevap vereyim, yoksa içimden geçtiği gibi mi Vasileas?"
"Nasıl istersen."
"Öyleyse şunu söyleyeyim, dilinizi öğrenmek istemiyorum, benim kendi dilim var."
İmparator hızla döndü, yüzünü delikanlının yüzüne çevirdi.

"Hangi millettensin?"
Çaka Bey göğsünü gerdi, başını dikleştirdi, sesini kalmlaştırdı:
"Müslümanım, bu da bana yetiyor."
İmparatorun kızmasını boş yere bekledi. Kahkahalar

atmaya başladığını görünce, hayretler içinde kaldı. Neden
sonra:

"Belli," dedi, "aynı zamanda Türksün sen. Çoktan an-
lamalıydım ya!"

Gözlerini kısarak maziyi görmek ister gibi uzun uzun
baktı. Yanılması mümkündü, ama hayır; şu anda yanıl-
mıyordu. Bu yüzü bir yerde görmüş, bu dik sesi mutlaka
duymuştu. Kafasında çok az şey iz bırakırdı, bir iz kal-
dıktan sonra ise kazınması pek kolay olmazdı.

Birden beyninde bir şimşek çaktı, çığlık çığlığa:

"Çaka!" diye bağırdı, "Çavuldur Beyin oğlu,"

Delikanlı hiçbir tepki göstermedi, teşhis edildiği için
memnun görünüyordu.

"Hafızanızın kuvvetine hayran olmamak mümkün de-
ğil, Vasileas. Eğer sizce bir değeri varsa, tebrik etmek is-
terim."

"Seni çok aradım dersen inan Çaka Bey, bana karşı
pervasız olabilen tek insan gördüm hayatımda, o da sen.
Bâzı şeylerin dosdoğru yüzüme haykırılması lâzım. Hoş-
lanmasam bile. Sen bunu yaptın. Bilmeyerek iyiliğin do-
kundu bana."

Gözleri daldı:

"Sanıyor musun ki, isteyerek zulmediyorum? Aslında
hassas bir insanım, lâkin etrafım örümcek ağlarıyla dolu,
bir zamanlar söylediğin gibi bir esirden farksızım. Şu ka-

dar varki rutubetli hücrelerde değil de, saraylarda öldü-
rüleceğim günü bekliyordum."

Delikanlı gayri ihtiyarı gülümsedi:

"Fare gürültüsü de yok burada."

İmparator anlayamadı:

"Ne gürültüsü?"

"Fare gürültüsü efendim, siz hiç duymadınız ki, nere-
den bileceksiniz? İnsanın beyninde dolaşıyorlarmış gibi
gelir. Ama ne gam! Sarayda bile o kadar çok fare var ki...
İki ayaklı, kuyruksuz."

Nikefor bu delikanlıdan bir kere hoşlanmıştı, kızmak
elinden gelmiyordu. Bununla beraber yapmacık bir tavır-
la çıkışmaktan da kendini alamadı:

"Adamlarıma hakaretten seni men'ederim."

"Bazan hak ettiklerini düşünmüyor musunuz Vasile-
as? Hasta olduğunuz için bizi emretmiştiniz, lâkin adam-
larınız tevkif ederek, türlü hakaretlerle getirdiler buraya.
Doğrusu tekrar zindana kapatılacağımı sanıyordum."

İmparator biraz daha doğruldu, yatağın içine oturdu.

"Suç varsa benimdir," dedi. "Onlara sizi tevkif etmeleri
emrini ben vermiştim."

"Peki ama niçin?"

"Çünkü bir zamanlar Doktor Boris'i sarayımdan kov-

muştum, tekrar ona muhtaç olduğumu halk anlamasın istedim. Bu yüzden bir doktor olarak değil de bir mevkuf olarak saraya getirttim, benim durumumdaki bir imparator bazı şeyleri hesaplamak zorundadır."

Doğrusu plân pek aptalca değildi, hattâ zekice bile sayılabilirdi. Gerçekten herkes Doktor Boris'le yardımcısının tevkif edildiğini sanıyordu. Bir patlama olabilirdi. Hoş

delikanlı bundan üzüntü duyacak değildi ya, varsın olsundu.

Balıkçı Davos'un karısı ile çocukları bir türlü aklından çıkmıyordu. Kendi hesabına asla, ama başkası hesabına merhamet dilenebilirdi. Bunu ne zamandır imparatora açmak istiyor, fakat müsait bir fırsat bulamıyordu.

"Vasileas," diye söze başladı. "Sizden bir istirhamım olacak."

Nikefor delikanlının ne zamandır dilinin altında bir bakla tuttuğunu hissetmişti, kendiliğinden söylemesini bekliyordu.

"Dinliyorum."

"Bir balıkçıyı tevkif etti adamlarınız, hem de yaralı olduğu halde, daha iyileşemeden. Arkasında altı çocukla bir kadın bıraktı. Sağ mı, ölü mü haberleri yok. Acaba...

İmparator elini sallayarak delikanlıyı susturdu.

"Suçu ne idi?"

"Galiba vergi memuruna karşı gelmişti."

Nikefor yüzünü ekşitti.

"Devam etme, istediğini yapamam. Diğerlerine ibret olması lâzım. Yoksa her itiraz edene vergi bağışlanırsa, devletin gelir durumu ne hale gelir, düşünebiliyor musun?"

"Ama Vasileas, adamın bütün balıklarına el konuyordu. Sarayda verilecek bir gece ziyafeti için."

"Ne olursa olsun."

"Bari yaşayıp yaşamadığını bilsem."

"Seni niçin bu derece ilgilendiriyor?"

"Tedavisini Borisle birlikte yapmıştık."

"Olabilir, ama her tedavi ettiğiniz adamla bu derece alâkadar olur musunuz?"

"Bir doktora, hastası evlâdı gibi görünür."

"Yani ne? Ben şimdi senin evlâdın mı oldum?"

"Şefkat bakımından söylüyorum Vasileas. Bir babanın yahut annenin çocuğuna karşı duyduğu hislerin hemen hemen aynını doktor da hastasına karşı duyar. Başka türlü olması imkânsız. Nice pis yaralar ve bulaşıcı hastalıklarla başka nasıl uğraşılabilir."

"İyi konuştun yine. Neyse araştıracağım. Şunu bil yalnız, hatırladığım kadarıyla balıkçıyı yüksek mahkeme

mahkûm etti, kurtarmak selâhiyetim haricindedir."

Çaka Bey üzüntüsünden başını indirdi, İmparator bu halini görünce ilâve etti:

"Bununla birlikte elimden geleni yapacağım. Emin olabilirsin."

Zaafından kendisi de korktu:

"Allah kahretsin! Şeytan gibi herifsin, içime mi girdin, nedir?"

"Merhametli olmaktan korkmayınız Vasileas, aksine zâlim olmaktan korkunuz; insan bunca dalkavukla çevrili bulunursa, yalnız bundan korkmalıdır."

Teşrifatçı, doktor Boris'in geldiğini bildirdi. İmparator başıyla "girsin" işareti yaptı. Boris'in kambur vücudu kapıyı geçti, önce delikanlıya, sonra imparatora baktı, ikisini birden selâmladı.

Tek kelime etmeden Nikeforü bir güzel muayene etti. İşi bitince masanın ardına geçti, oturdu. Kâğıt kalem çıkararak bazı şeyler yazdı. Sonra kâğıdı cebine soktu.

"İlâcı değiştirmeliyiz artık," dedi delikanlıya bakarak. "Oldukça iyi, yakında bir şeyi kalmayacak."

Çaka Bey başını sallayarak görüşlerine katıldığını bil-

dirdi. Boris'i yeni elbiseleri içinde tuhaf buluyor, âdeta yabancı gibi görünüyordu. Boris ile kendi kendini yadırgamakta idi. Kuklaya benzediğini birkaç kere söylemişti.

Yavaş yavaş doğruldu. Yeleğinin püsküllerini çekiştirdi, karyolaya yaklaşarak bir reverans yaptı.

"İzniniz olursa Vasileas, kulübeme dönmek arzusundayım, iki günde bir gelip sizi göreceğim. Yardımcım ise hep yanınızda kalacak. Tabiî isterse."

Çaka Bey, bakışlarıyla doktoru azarladı. Sarayda temelli kalmak aklından bile geçmiyordu.

"Benim pek yapacak bir işim kalmadı doktor," diye konuştu, "sizinle gelmemde bir mahzur olacağını sanmıyorum."

İmparatora baktı:

"Vasileas müsaade ederlerse..."

Nikefor Botaniates bu adamları başından beri anlayabilmiş değildi. İkisi de dik kafalı, fakat maharetli insanlardı. Hem kırmak istemiyor, hem de bâzı davranışlarını normal bulmuyordu.

"Kendinize gelin bakalım," diye gürledi. "İmparatorun karşısında bulunduğunuzu unutuyorsunuz. Gitmeniz gerekirse ben size tebliğ ettiririm. Şimdilik ikiniz de sarayda kalacaksınız, bu kadar."

"Ama efendimiz..."

"Sus Boris, seni bir kere bıraktım, bir daha bırakmam. Fakirlere yardım etmenden hoşlanmıyorum. Onlara baş-

kaları bakabilir. Sen iyi doktorsun, yanımda kalmalısın. Her zaman tevkifin için adam gönderemem."

Parmağını kapıya dikti.

"Çıkabilirsiniz."

Bu sefer Çaka itiraz etmek istedi:

"Ama Vasileas, biz..."

Nikefor eskisinden daha sert.

"Çıkın," dedi.

Sonra delikanlıya bakarak ekledi:

"Balıkçının hürriyetine kavuşmasını istiyorsan burada kalırsın. Yoksa başka tedbirlerim de vardır, ister misin?"

Tekrar zindana dönmek... Belki sarayda yaşamaktan çok daha beter değildi, ama ah! Fareler...

Başları önde, yatak odasını terkettiler. Nikefor hemen nöbetçiyi çağırdı:

"Muhafız kumandanını derhal bana gönderin, hemen."

İki büklüm karşısına çıkan muhafız kumandanına:

"Gözünü dört aç, doktor ve yardımcısı saraydan dışarıya çıkmayacaklar," emrini verdi.

"Tutuklayalım mı efendimiz?"

"Aptal! Her türlü ihtiyaçları temin edilecek, sadece saraydan dışarı çıkmayacaklar. Israr ederlerse yanlarına en az dört muhafız verilecek. Hepsi bu kadar, defol!"

DÖRDÜNCÜ BOLUM

1079 yılı Mart'ı, Bizans'a dondurucu soğuklarla geldi. Gökyüzü hemen her gün kara bulutların ötesinde kayıptı. Güneşin solgun yüzü, bazen kara bulutların arkasından hazin hazin gülümsüyor, ama bir türlü kalın sis perdesini yırüp şehri ısıtamıyordu.

Halk, puslu havaların da tesiriyle, büsbütün karamsarlığa düşmüştü. Fakir-fukara evinde yakacak tükenmiş, kışlık nevale suyunu çekmişti. Bacalardan duman yerine beddua çıkıyor, kara bulutlara doğru yükseliyordu.

Bedduaların hedefi başta İmparator Nikefor Botaniates ve yardakçılarıydı. Lüks ve ihtişamlı hayatlarını sürdürüyorlardı. Halkın sefaleti umurlarında bile değildi. Düzenleri bozulmadığına göre, yapılan beddualar pek tutmamışa benziyordu. Gerçi imparatorluk, güçsüz ve kudretsiz imparatorun elinde göz göre göre yıkılışa gidiyordu. Yıpranmış, küçülmüş, her tarafından azar azar kırpılmıştı. Selçuklularla Normanlar, koca Doğu Roma imparatorluğunun temellerini çoktandır sallamaya başlamışlardı. Halk bunu seziyor, bazıları kötü gidişi frenlemeye çalışıyor, fakat idarecilerin kılı kıpırdamıyordu.

Generallerden bazıları açıktan açığa İmparatora karşı cephe almışlardı. Başlarında, köklü bir derebeyi ailesinden gelen General Aleksi Komnen de vardı. Sert karakterli, müsâmahasız bir askerdi. Ne zamandır Botaniates'i devirip yerine geçmeye çalışıyordu. Halkın bıkkınlığı hayallerinin basamağı olacaktı. Gerçi halkın ezilmişliği, sefaleti, onun nazarında da bir facia sayılmazdı, ama imparatorluk hayallerine zemin hazırladığından alabildiğine istismarını yapıyordu. Fakir halkın ümidi olmuştu. Sözleri dilden dile yayılıyor, bir azizin vaazı gibi tekrarlanıyordu.
İmparator Nikefor Botaniates, bütün bunlardan haberdardı. Fakat fazla ehemmiyet vermiyordu. Ona göre kendisini tahtından indirebilecek bir güç Bizans'ta henüz mevcut değildi. O bir azizdi. Kendisine çatanlar Allah'ın gazabına uğrar, İsa'nın kahredici gücü ile paramparça olurlardı. Varsın halk Komnen'i tuts undu. Halkın gücü neydi ki? Ne istediğini bilmez bu şuursuz kalabalık, hiçbir şey yapmaya muktedir değildi. Varsınlar diledikleri kadar Komnen'i tutsunlardı. Birkaç çapulcu yüzünden ne politikasını değiştirecek, ne de debdebesini bozacaktı. Değmezdi halkı memnun etmek için. Kırbaçlatmak, zindana atmak, asmak en kestirme yoldu. Halkı memnun etmektense, korkutmak daha kesin netice verirdi. Hem sonra halk tabakası kolay kolay memnun olmazdı. Oysa çabuk korkar,- çabuk yılardı. Bu kestirme yolu tercih etmek, imparatora daha akıllıca geliyordu.
Bu yüzden baskı rejimini büsbütün insafsızlaştırmıştı. Kitle halinde her gün tevkifler oluyor, kalın bir zincire sırayla bağlanmış perişan kılıklı kafileler şehir sokaklarından geçirilip zindanlara sokuluyordu.
Günlük manzaralardan olup çıkmıştı bu. Nikefor böy-

lece sokak adamını korkuttuğunu, sindirdiğini sanarak rahatlarken, General Aleksi Komnen, baskı hareketlerinin, kendisini biraz daha Bizans tahtına yaklaştırdığını biliyor, sevinç duyuyordu. Neredeyse Bizans tacı kendiliğinden başına geçmek üzere idi.
Halkın giderek artan homurtusu sağır sultanın kulağına bile erişecek hale gelmişti de, Bizans İmparatoruna ulaşamamıştı. Etrafını kat kat sarmış dalkavuklar halkası bazı gerçeklerin imparatora ulaşmasını önlüyor, kendi menfaatlerinin bulunduğu yola imparatoru sevkediyorlardı.
Aslında Nikefor bu derece ahmak bir imparator olamazdı. Onu etrafı bu hâle getirmişti. Görmez, duymaz bir heykeldi sanki. Onun yerine başkaları görüyor, onun ye-

rine başkaları duyuyor ve pek tabiî başkaları düşünüyordu. İmparatorun vazifesi sadece bazı kararlan okumadan imzalamak, bâzı emirleri mâhiyetini düşünmeden vermekti.

İmparatora körükörüne bağlı bir Senato, bir de Yüksek Mahkeme vardı. Bu iki müessese adaleti uygulamakla değil, adetâ imparatorun istediği gibi bozmakla görevliydiler. İmparator ne isterse Senato ona karar veriyor, mahkeme sadece idamları tebliğ ediyor, zulüm halkın gözünde mücessemleştiriliyordu.

Ve hayat sürüp gidiyordu Bizans'ta. Bu hayat halk tabakası için ne kadar çekilmezse, aristokrasi için o kadar mükemmeldi. Bir küçük azınlık böyle devam etmesini istiyor, halk ise biran önce bitmesi için İmparatora karşı çıkan herkesle işbirliği yapıyordu.

İmparator ise, Valekerna Sarayında günlük hayatını yaşıyordu.

Bizans imparatoru Nikefor Botaniates'in günlük hayatı hakkında bir fikir sahibi olabilmek için, onu taht odasında bir kere görmek yeterdi.

Bu taht odası sarayın en ihtişamlı bölümünü teşkil ediyordu. Mermer sütunların üstündeki harikulade kabartmalar gerçek bir sanat eseriydi. Hele büyük kubbenin etrafına dizilmiş altı küçük kubbe, koca taht odasına apayrı bir ihtişam veriyordu. Kubbelerin dört tarafı kabartmalarla süslenmişti. Meryem Ana ve Hazreti İsa'nın tasvirleri çoğunluğu teşkil ediyordu. Bunların dışında, bazı Hıristiyan azizleri de vardı.

Büyük kubbenin tam tepesine yapılmış koca aziz kabartması diğerlerinin aksine bir ıstırap sembolü idi. Sanki kubbeyi tutan kendisiymiş gibi yüzü allak-bullaktı. Herhalde muzip bir sanatkârın elinden çıkmış olmalıydı. Bizans İmparatorlarına tepeden baktırmakla kalmamış, böyle imparatorlar görmekten doğan memnuniyetsizliği ve acıyı da yüzüne kazımıştı. Nikefor böyle yorumlamış olsaydı mutlaka kabartmanın sökülmesini emrederdi. Ama o, kubbelerdeki aziz kabartmalarını Bizans tahtının koruyucuları gibi görmeye, öteden beri, alışmış bulunuyordu.

Zâten gözlerini tavana pek sık kaldırmazdı. Resim de olsalar, birtakım insanların kendisine tepeden bakmalarına tahammül edemiyordu. İmparator, halkından korkmuyordu, ama kiliseden ürküyordu. Sivri külahlı papazlar Bizans'ın gizli yöneticileri idi. İmparatoru doğru yola sevketmekle görevli bulundukları halde, hiçbir zaman bu yolu kendileri de bulabilmiş değillerdi. Bütün hünerleri halkın elinde son kalan arazi parçalarını "İsa hakkı için", "Meryem hürmetine", gaspederek kilisenin geniş arazisine

katmaktı. Fakir halk bir taraftan aristokrasi ile mücâde-

leşini verirken, diğer taraftan kilise ile ürkek ve sessiz bir savaşı sürdürmek zorunda kalıyordu.

Bu adamların bir kısmı, şu anda, taht odasında bulunuyordu. Elleri altın topuzlu bastonların üstünde kavuşmuştu. Sanki bütün gücü bastonlarından alıyorlardı. Bunlarla herkese doğru yolu gösterdiklerine halkı inandırmaya çalışıyorlardı. Gerçekte ise halk artık onlara inanmıyordu.

Papazlara bakarken, İmparator Nikefor'un, memnuniyetsizliği çehresine aksetmişti. Tombul yüzünde derin çizgiler vardı. Yakasından dışarı taşmış gerdanı sinirden titriyordu.

Neden sonra parmakları asabı hareketlerle kıvrıldı. Tahtın som altından kolluklarını kavradı. Avuçları acıymcaya kadar sıktı. Sonra beklenmedik bir hareketle doğruldu. Kısık gözlerini en önde duran başrahibe dikti.

"Kilisenin toprağı ülkemin sahip olduğu bütün toprakların neredeyse yarısına ulaşıyor; böyleyken tatmin olmuyor, yeni arazileri ilhak izni vermem için huzuruma geliyorsunuz. İnsaf ediniz, bunca topraksız insanların bir ülkede bir karış bile ekilmedik arazi kalmaması lâzımken, kilise, elindeki arazilerin hemen hemen tamamını muattal tutuyor. Ne kirayla, ne başka bir yolla işletmeye yanaşmıyor. Normanlar ve Selçuklular verimli toprakların büyük kısmını işgal etmiş durumda. Yakında açlık başlayacak. Siz ise hâlâ toprak, hâlâ toprak."

Sesi giderek sertleşmiş, sözlerinin sonuna doğru yumruklarını sıkarak adetâ bağırmıştı.

Fakat papazların kılı bile kıpırdamadı. Müstehziyâne bir tavırla dinlediler. Başrahip bir adım daha ileri çıktı, iyice imparatora yaklaştı.

"Efendimiz, bizim şahsî hiçbir ihtirasımızın olmadığını sizden âlâ kim bilebilir? Lâkin kiliseyi düşünmek zorundayız. Saray gibi çok yerden gelirimiz yoktur. Aidatlarla kiliseyi yaşatmaya çalışıyoruz. Bu aidatların büyük kısmı halk tarafından ödenirdi. Bunu gönüllü yaparlardı. Artık yanaşmıyorlar. Kiliseyi neredeyse düşman ilân edecekler. Niçin bilmiyorum, gittikçe dinden uzaklaşıyorlar."

İmparatorun dudaklarında tuhaf bir gülümseme belirdi. Sarayı baskı altında tutan kilisenin halk düşmanı ilân edilmesi, kendi hesabına pek uygun düşüyordu.

"Devam ediniz."

Rahip, imparatordaki değişikliğin neden ileri geldiğini

anladı. Sevincini kursağında bırakmak için sesini yükseltti:

"Ama halk hiçbir vakit doğru düşünemez. Onların görüşüne iltifat edersek, sarayı da düşman görmek zorunda kalacağız."

İmparator mırıldandı:

"Sarayı mı?"

"Elbette, ne zamandır çirkin söylentiler dolaşıyor. Biz İmparator için yaşamıyoruz, sesleri ayyuka çıkıyor. Siz de biliyorsunuz ki..."

Nikefor hiddetle ayağını vurdu:

"Ben bunları bilmiyordum, hayır, bilmiyordum! Halk niçin beni düşman görsün? İyilikten başka ne yapüm onlara?"

Başrahip konuşmayı istediği yöne çekmekten memnun, sırıttı:

"Haşmetmeap çok haklı, iyilikten başka hiçbir şey... Lâkin halk bunu anlayamaz. Bir takım soysuzların peşin-

de ihtilâle doğru sürüklenir. Kendi ölümünü kendi elleriyle, şuursuzca hazırlarlar."

"İhtilâl mi dediniz?"

"Yahut buna benzer bir şey. İstikbâlin ne getireceği belli mi? Yarın siz efendimiz İsa efendimize kavuşunca kilisenin hamisiz kalacağı muhakkak. Bu topraklara onun için muhtacız."

İmparator yıkılır gibi tahtına oturdu. Gerçi "İsa'ya kavuşmak" tabiri bir dindar için çok güzeldi, ama netice itibariyle ölümün ta kendisiydi. Hayır, ölmek istemiyordu! Genç sayılmazdı. Fakat hayat doluydu, bir imparatordu, halktan biri gibi nerede, ne zaman olacağı belirsiz bir ölümle cezalandırılamazdı! Azizler belki bir çâresini bulabilirlerdi ölümün, kimbilir.

Gözleri kubbelere doğru kalktı. Kabartmalara baktı. En tepedeki aziz tasviri öfkelenmiş gibi geldi ona. Alelacele gözlerini papazlara çevirdi:

"Kısacası ne istiyorsunuz?"

Biran önce defetmeli, ölümün korkusunu da onlarla birlikte kovmalı idi. Bu adamların saraya her gelişlerinde mutlaka bir aksilik çıkardı.

"Evet, ne istiyorsunuz?" diye sualini tekrarladı.

Başrahip muzaffer bir bakışla karşısındakini süzdü.

"Küçük bir şey," dedi ihtiras dolu sesiyle. "Çok küçük bir şey. Aslında bunun için efendimizi rahatsız etmemeliydik. Efendimiz bilirler ki, kilise kendilerine büyük ehemmiyet verir. Ruhsatı olmadan iş görmez."

İmparator sabırsızlanıyordu:

"Söyleyiniz."

Adam baklayı ağzından çıkardı:

"Efendimiz. Makedonyalı eski bir aristokrat aramızda yaşıyor. Toprakları oldukça geniş. Bir kısmını kiliseye verirse neyi eksilir?"

"Adı ne bu adamın?"

"Kaptan Lombard, efendimiz."

İmparator bir an düşündü. Çenesindeki kemikler kalkıp indi. Dişlerini gıcırdattığını anladılar.

"Bu ismi çok duydum," dedi. "Makedonyalı şair bozuntusu. Üç ticaret gemisine de sahip değil mi bu adam?"

"Öyleydi efendimiz."

"Ne demek öyleydi?"

"Geçen yıl gemilerinden birini kiliseye, birini de imparatora bağışlamıştı, şimdi hâlâ Venedik-Bizans arası seferler yapan bir gemiye sahip."

Nikefor elini çenesine götürüp kaşıdı:

"Yâ!"

Başrahip alelacele devam etti:

"Bir adamın hem gemisi hem de toprakları varsa, birinden birini aksatıyor demektir. Gerçi Lombard şimdilik topraklarıyla meşgul oluyor, gemisini de Venedikli bir kaptan yönetiyor, ama olsun, yine de işi aksatıyor ve gerekli verimi sağlayamıyor."

"Demek öyle."

"Tam tamına efendimiz!"

"Pekâlâ, Lombard'ın mallarına ve gemilerine el konulmasını emredeceğim, karşı gelirse tutuklamalarını söyleyeceğim, araziler sizin, gemi devletin, işin üst yanını ben düşünürüm, anlaştık mı?"

Haç çıkardılar.

"Gidebilirsiniz."

Geri geri giderek kapıdan çıktılar.

Nikefor, şeytanlarıyla başbaşa kalınca ayağa kalktı. Bir mermer sütuna yaslandı. Ellerini göğsüne kavuşturdu, bakışları kubbelerdeki aziz heykellerinde dolaştı.

"Azizler, tacımı tahtımı koruyunuz," diye duâ etti.

Bütün duaları tacıyla tahtıyla başlar, yine onlarla son bulurdu. Bizans için bir dileği yoktu. Azizleri boş arzularla rahatsız etmek istemiyordu. Nikefor'un gözünde sâdece taç, yalnız taht vardı. Ama bunların Bizans'ın yaşamasıyla kâim olacağını düşünmezdi bile.

Aziz kabartması yüzünü daha beter buruşturmuş gibi geldi ona. Bakışlarını kaçırdı, yere mıhladı. Oradan yakut kakmalı pabuçlarına uzun uzun baktı. Bâzı şeyleri düşünmek için gözlerini yumdu.

Lombard'm mallarına el konulması için harekete geçe-

cekti. Senatodan itiraz gelmezdi. İstediğini yapmakta serbestti. Kendisinden hesap sorulmayacağını biliyordu. Yine de bazı endişeleri vardı. Vicdan sesi miydi bu, yoksa korku hissi mi? Kestiremedi.

Altın çanı salladı. Yandaki bir odada emre amade bekleyen muhafız kumandanı ve sırdaşı Şövalye Albert, uzun kılıcını yerde sürüye sürüye koştu. İmparatorun önünde eğildi:

"Emrinizdeyim Vasileas."

"Lombard diye birini duydun mu?"

Şövalye belli belirsiz gülümsedi:

"Geçen yıl bizi az mı uğraştırmıştı?"

"Ne gibi?"

"Gemilerini ve arazilerini vermek istemiyordu. Güç razı etmiştik. Bizans'ı kendi menfaati kadar sevmediği muhakkak."

"Başka?"

"Doğrusunu isterseniz Vasileas, Kaptan Lombard'ın General Aleksi Komnen ile pek sıkı-fıkı olduğu gözlerden kaçmıyor."

"Yani?"

"Kumpasın içinde o da var."

"Kumpas?"

"Evet efendimiz. Size karşı bir kumpas sözkonusu."

İmparator çenesini kaşıdı. Yavaş yavaş tahtına oturdu. Neden sonra:

"Kaptan Lombard'ın mallarına el konulsun," dedi. "Karşı gelirse tutuklaym."

"Başüstüne efendimiz."

"Tamam, gidebilirsin."

"İzninizle."

Şövalye Albert bir reveransla imparatoru selâmladıktan sonra döndü. Birden genç, güzel bir kızla burun buruna geldi. Başıyla bir selâm verdi.

"Selâmlarım sizi yüce Anna Komnen."

"Selâm şövalye."

İmparatora yöneldi. Dizlerini bükerek selâmladı.

"Vasileas."

"Anna! Bir arzun mu var?"

"Destursuz girdiğim için affınızı istirham ederim Vasileas."

"Ooo... Anna, biliyorsun bu izni sana vermiştim, dilediğin zaman kimseden izin almadan gelebilirsin. Sarayımın yıldızısın sen."

"İltifatınıza teşekkür ederim efendimiz."

"Bir şey mi isteyeceksin?"

"Cüret edemiyorum, şimdiye kadar bana öylesine iyi davrandınız ki..."

"Böyle düşündüğün için memnunum. Herhalde baban da senin gibi düşünüyordur, umarım."

Genç kız General Aleksi Komnen'in kızıydı. İmparatorun son sözlerini duyunca bir an şaşırır gibi oldu.

"Babam mı? Sizin hizmetinizde bulunmaktan şeref duyuyor," diye mırıldandı.

"O halde niçin aylardan beri yanıma uğramaz?"

Genç kıza doğru eğildi:

"Anna..."

"Emrediniz efendimiz."

"Baban hakkında söylenenleri biliyor musun?"

Anna ürperdi:

"İnanmayacağınızı bildiğimden müsterihim efendimiz."

Ama inananlar çoğunlukta, gerçek dâima gerçektir, riya yaldızı bunun üstünde çabuk bozulur."

Tekrar arkasına yaslandı:

"Şimdi ne istediğini söyle de arzunu bir an evvel yerine getirmenin zevkini tadayım."

Genç kız az önceki neşesinden çok şey kaybetmişti:

"Nedimemi değiştirmenizi istirhama geldim Vasileas," dedi titrek, ürkek bir sesle.

"Bir kusur mu işledi?"

"Çok meraklı efendimiz, kapı aralıklarından gözetlemeye bayılıyor."

Nikefor gürültülü bir kahkaha attı. Sesi kubbelerde çınladı, yankılandı.

"Meraklı ha! Aldırma, bütün nedimeler meraklıdır. Geçenlerde de İmparatoriçe aynı şeyden dert yanmıştı. Peki yanma almak istediğin biri var mı?"

"Sizce bir mahzuru yoksa nedime istemiyorum efendimiz."

İmparatorun kaşları çatıldı:

"İstemiyor musun? Olur mu hiç? Bir saraylı kız nedimesiz olur mu? Şaka ediyorsundur."

"Siz nasıl isterseniz öyle olsun efendimiz."

"Bu itaatin çok hoşuma gidiyor Arına, keşke baban da itaatkâr olsaydı."

Genç kız gözlerini indirdi. Babası General Aleksi Komnen'in ne yapmak istediğini biliyor ve ona hak veriyordu. Tabiî bu fikrini şimdilik içine gömmek zorunda idi.

"Ben söylenenlere inanmıyorum haşmetmeap," dedi.

İmparator yeniden bir kahkaha attı:

"Kim inanıyor sanki! İnansam babanı tevkif ettirmem gerekir. Ettirmediğime göre, demek inanmıyorum."

"Teşekkürler efendimiz. Müsaadenizle."

Geri geri gitti.
"Bir dakika, Anna!"
Nikefor doğruldu paytak adımlarla genç kızın yanma gitti. Çenesinden tutup kendisine bakmaya zorladı.
"Nedimeni kovabilirsin."

"Teşekkür ederim."
"Ha! Benim genç doktorum Çaka'ya da Grekçe dersi vermeni istiyorum. İyi bir saraylı olmalı. Şimdilik gidebilirsin."
Arkasından bir süre baktı. Dudaklarında sinsi bir gülüş yalpaladı. Kızı elinin altında bulunduğu müddetçe, General Aleksi Komnen, pek kıpırdayamazdı. Gerekirse kızının hayatıyla generali tehdit etmekten çekinmeyecekti.
Altın çanı salladı. Nöbetçiye:
"Dansözler gelsin," dedi.

beşinci bolum
Küçük bir balıkçı teknesi ile denizciliğe başlamıştı Kaptan Lombard. Sonra gittikçe işini büyütmüş, geliştirmiş, üç koca gemi satın almıştı. Bir ara Akdeniz'de korsanlık yaptığı söylentisi hâlâ dillerde dolaşıyordu. Yine de yardımsever bir zengindi. Fakir balıkçıların ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışırdı.
Alman bir anne ile Makedonyalı bir babanın sekiz çocuğundan sonuncusu idi. Okuma yazmayı kendi imkânlarıyla öğrenmiş, öğrendikten sonra ise ardını bırakmamıştı. Bazen boş vakitlerinde şiir yazardı. Bunların çoğu fakir balıkçılar üstüne olurdu. Bazen de imparatoru hicvederdi. Şiirleri halkın dilinde yayılır, ülkenin en ücra köşelerine kadar giderdi.
İmparator Nikefor en çok bu meziyetini çekemiyordu Kaptan Lombard'ın. Kendisini metheden şiirler düzse, sesini çıkaracağı yoktu. Ne gemisine, ne malına el koymazdı, ama şimdi iş başka idi. Lombard'ı çok sevdiği fakir balıkçıların arasına katmak lâzımdı.
Gemisine ve topraklarına el konulduğunu Lombard'a asık suratlı, küt burunlu, lüle lüle saçları omuzlarına dö-

külmüş bir saray memuru tebliğ etti. Arkasını yirmiye yakın mızraklı askere yasladığından gayet rahat konuştu, hattâ zaman zaman azametle elini saçlarına götürüp kâküllerini kontrol bile etmeye vakit ayırabildi. Ama:
"İmparator adına halkı temsilen el koyuyorum" cümlesini telâffuz ederken, sesini kontrol edemedi, adetâ bir çığlık attı. Ses tonunu imparatorun azametiyle mütenâsip

düşürmeye çalışmıştı ya, tutturamamıştı; duyunca kendisi bile şaşırdı. Hiç gereği yokken:

"Bu kadar işte!" dedi.

Lombard ifadesiz yüzünü değiştirmedi, sabit bakışları hep aynı yerde, memurun elindeki kâğıtta kaldı. İstifini bozmadan:

"Duydum," dedi, "bağırmanıza lüzum yok."

Memur bozulduğunu askere belli etmemek için üç defa öksürdü, sert bir dönüş yaptı. Kendisini bekleyen askerlere:

"Gidelim," dedi.

Daha birkaç adım atmıştı ki, Lombard'm sesi ardından yetişti:

"İmparatorun memuru."

Hızla döndü:

"Ben milletin memuruyum."

Lombard yaklaştı, bakışlarını yüzüne dikti:

"İmparatorun memurusunuz, milleti bu işe karıştırmayınız, çünkü millet kimsenin meşru malını gasbetmez."

"İmparatora karşı mı geliyorsun?"

Askerler mızraklarını hazırladılar.

"Hayır," dedi Lombard, "İmparatora karşı gelmiyorum. Gemim limandadır, bu gece adamlarımı çekeceğim. Yarın İmparatorun adamları rahatlıkla yerleşebilirler."

Hızla döndü, sert adımlarla uzaklaştı.

İmparator, Lombard'ın bu davranışını hiçbir zaman bilemedi. Zira saray memuru bahsetmeye değer bulmamıştı. Kısa zaman içinde kendisi de unuttu.

Ama Lombard unutamıyordu. Gayrimeşrû yollarla gemileri ve arazileri gasbedilmişti. İmparatorun haksızlığı yalnız kendine dokunmuş olsaydı belki susabilecekti. Fakat fakir fukarayı kendi sefih hayatını sürdürme uğruna ezmesi, affedilecek hatalardan değildi. Kararını çok düşündükten sonra verdi. Etrafına adam toplayacak, imparatoru devirinceye kadar mücâdele edecekti. Kendisi için hiçbir şey istemiyordu. İmparatorun el koyduğu gemiyi bile istemiyordu. Elinde kalan birkaç kuruşu dahi bu yolda harcamaya yemin etti.

Bu ateşle harekete geçti. Önce aklı başında, sözü dinlenir kişilerle temas kurdu. Bu adamlar gerçi fakirdiler, ama etraflarına sözgeçirebiliyorlardı. Çok kısa zamanda balıkçıları ve arazi sahiplerini teşkilâtlandırdılar.

Doktor Boris'i davaya ihanet etmekle suçluyordu Lombard. Madem ki sarayda kalmayı kabul etmişti, durum apaçık ortada idi. Başka türlü yorumlanamazdı. Acaba bunu niçin yapmıştı? Para uğruna olamazdı, çünkü Doktor Boris bilindiği kadarıyla paraya ehemmiyet verenler-

den değildi. Başka ne vardı? Mesleğinde yükselme arzusu mu? Belki, fakat daha önce önüne çıkan bir sürü fırsata dönüp bakmamıştı bile. Öyleyse? Kimbilir, işin içinde başka işler vardı belki. Öğrenecekti.

Doktorun ve yardımcısının kendi arzularıyla sarayda kalmadıklarını, Lombard, aylar sonra öğrenebildi. Güçlükle haberleşmeyi sağladılar. Doktor Boris saraya lahana taşıyan küfeciyi paranın cezbedici gücü sayesinde kandırdı ve Çaka Beyin teşebbüsüyle çoktan serbest bırakılan balıkçı Davos'a ilk mektubunu gönderdi. Davos bu mektubu Lombard'a ulaştırdı. Lombard ise vakit kaybetmeden General Aleksi Komnen'e götürdü.

Geçen bir yıl, ihtilâl ateşini iyiden iyiye körüklemişti. Kazan fokur fokur kaynıyordu. Düzenli bir teşkilât kurulmuş, ordu içinde taraftarlar elde edilmişti. Yakında Bizans ateşe ve kana bulanacaktı. Bu ateş ve kan deryasının ortasında yeni bir imparator doğacaktı: Aleksi Komnen.

Çaka Bey imparatorun zoruyla saraylı olmuştu. İmparator, üstüste verdiği asalet ünvanlarıyla kısa süre içinde onu ikbalin zirvesine çıkarmıştı. Generaller önünde saygıyla eğiliyor, saray kızları kendilerini beğendirmek için yarışıyorlardı.

Genç adam bütün bunlara değer vermiyordu. Fakat eskisi kadar da üzgün değildi. Satın aldığı adamlar vasıasıyla Selçuk Sultanına haberler uçuruyor, Bizans'ın fethini gerçekleştirecek askerî plânlar hazırlıyordu.

General Aleksi Komnen'in kızı Anna, bir süredenberi ona Grekçe dersler vermekte idi. Dilini hayli düzeltmişti. Grekçe yazılmış kitapları rahatlıkla anlayabiliyordu. boş zamanlarında okuyor, bilgisini arttırmaya çalışıyordu.

Ruhen tam manâsıyla durulmuş değildi. Ülkesini, arkadaşlarını, karısını ve kızını özlemişti. Kimbilir nerede idiler ne yapıyorlardı? Esir olduktan beri hiç haber alamamıştı. Bizans İmparatoruna söylese yanına aldırmak

isteyeceğini biliyordu. Lâkin böyle bir teşebbüse hiçbir zaman girişmedi. Asalet ünvanlarıyla şişirilmiş bir saraylı baba, bir pısırık koca olarak karısına ve çocuğuna görünmekten utanıyordu.

Selçuk Sultanına birkaç kere ülkeye dönmek istediğini yazmıştı. Fakat sultan ne kabul, ne de reddetmişti teklifini. Sadece susmuştu.Çaka Bey anlamıştı ki, Bizans sarayında kalması isteniyordu. Zaten geri dönemezdi. İmparator onu sevmiş, asalet ünvanlarıyla donatmıştı, ama tek başına sokağa çıkmasına hâlâ izin yoktu. Nedense fazla güvenmiyordu.

Doktor Boris'le sık sık görüşmekle birlikte kulübedeki hayatı sürdüremiyorlardı. Boris fakirlere yardım edemediği için üzgün, ihtilâlcilere yarandığından memnundu. Bu iki duygunun tezahürleri sık sık yüzüne aksediyor, birden neşeli iken öfkeye, öfkeli iken neşeye garkoluyordu. Zaten "deli" olan lakabı iyice tutmuştu. Kimse yüzüne karşı söyleyemiyordu, ama ondan bahsederken hemen herkes "deli" diyordu.

Bir öğle sonrası Çaka Beyin dairesine girdi. Delikanlı elindeki kitabı masaya bırakarak ayağa kalktı.

"Sizi hangi rüzgâr attı doktor Boris? Hoşgeldiniz."

Boris cevap bile vermedi. İşlemeli atlas örtülerle kaplı sedire ilişti:

"Kızgın bir hâliniz var."

Birden patladı:

"Artık kızmayı kendi irâdemizle yapalım bırak da, nasılsa müdahale edilmedik yerimiz kalmadı."

Canının bir şeye sıkıldığı muhakkaktı.

"Bugün pek kötümsersiniz, doktor!"

"Kötümser miyim? Pöh, ben kolay kolay kötümser olmam, birlikte kaldığımız sürede bunu anlamışsın sanırdım. Sadece canım sıkılıyor şu anda, hem de müthiş."

"Sebebini öğrenebilir miyim?"

"Hayır."

Çaka Bey şaşırdığını belli etmemek için gülümsedi:

"Siz bilirsiniz," dedi.

"Ben bilirim elbette, hiç değilse benim bildiklerimi ben bilirim. Başkalarına danışarak fikir edinmem. Fikirlerim kendi kafamın öz mahsûlüdür."

"Doğrusu ne demek istediğinizi anlamakta güçlük çekiyorum."

Boris öfkeyle ayağa kalktı:

"Anlamaya da çalışma Çaka Bey, sen rahatına bak yeter."

Çaka Bey de ayağa kalktı:

"Ben mi, rahatıma bakıyorum?"

Cevap alamayınca devam etti:

"Sarayın zindanlarından beter olduğu yolundaki görüşüm bakidir. Tek eksik tarafı fare gürültüsü. Sanıyor musunuz ki burada olmaktan memnunum? Şu göğsümü sözde süsleyen asalet unvanlarını isteyerek mi taşıyorum? Hayır dostum, ben yine esir pazarında bir altına satılmış delikanlının aynıyım. O bir altınınızı da ödemediğime göre, esiriniz sayılırım hâlâ."

Doktor Boris buna ehemmiyet vermediğini göstermek için dudak büktü, elini umursamaz bir tavırla salladı:

"Hürriyetin değeri altınla ölçülmez bilirsin, bununla

beraber, bir alün ödeyerek bir hürriyet satın alabilmişim, benim için ne büyük zevk. Fakat onu bir altın olarak gör-

mekten ziyade son param şeklinde görmek daha doğru olur. Şarap alamama pahasına giriştiğim bir harekettir ki, ne demek olduğunu takdirlerine bırakıyorum."

"Ne versem ödeşiriz şimdi?"

"Bir şey vermen gerekmez. Benim tarafımdan kuşlar kadar hürsün. Asıl imparatorun tesirinden sıyrılmaya bak, giderek köleleşmen bahis konusu."

Çaka Bey feryat eder gibi:

"Ne diyorsunuz?"

"Gördüklerimi söylüyorum dostum, seni kendime yakın bulduğumdan söylüyorum. Biliyorum mertsin, bir batağa düşme."

"Yani ne demek? Sanıyorsunuz ki ben şu nişanlara idealimi değişeceğim."

Göğsündeki işaretleri avuçladı, şiddetle çekti kopardı, sonra hepsini yere çaldı. Bununla da yetinmeyerek üstüne basü.

"Bu nişanlara tav olacağım öyle mi? Nasıl düşünebilirsiniz bunu? Bir başkası söyleseydi kılıçlardım."

Doktor Boris delikanlının elini tuttu. Gücü yetesiye sıktı.

"Artık hiçbir korkum kalmadı," dedi. "Nicedir senin hesabına üzülüyordum."

Memnuniyeti yüzüne aksetmişti. Az önceki üzüntülü hali yoktu şimdi.

"Görüyorum ki değişmemişsin," diye devam etti. "Beni rahatlattığın için teşekkür ederim."

Kapıda Anna Komnen'in belirdiğini görünce sustu. Sağ gözünü kırptı, gösterişli ve mübalağalı bir reverans yaptı:

"İzninizle efendimiz!"

Genç adam gülümsedi:

"Alay etmeyin doktor, kötü bir çırak oldumsa kabahat biraz da ustamda."

Kapıya kadar geçirdi. Sonra genç kıza döndü:

"Size nasıl hizmet edebilirim Prinkipisa (Prenses)?"

"Bugün Grekçeye çalışacak mıyız diye soracaktım."

"Elbette, başlayalım mı?"

"Nasıl isterseniz. A.. bunlar ne?"

Anna'nm gözleri birden yerdeki nişanlara takılmıştı.

"Nişanlarınız niçin göğsünüzde değil?"

Çaka Bey bakmadı bile.

"Koptu," dedi.

Masanın üstünden kitabı aldı.

"Derse başlayabiliriz."

Anna Komnen de doktor Boris gibi ihtilâlci gruba dâhildi. Hattâ genç kız bunu ihtiras haline getirmişti. Çünkü babası imparator olunca kendisi de gerçek prinkipisa olacaktı. Hayâli bile tatlı geliyordu. Bu yolda Çaka Beyi kullanabilmenin hesapları içinde idi. Biraz da hissi bağlar karışmıştı işe. Lâkin Çaka Bey hiçbir zaman hislerine karşılık vermemiş, dâima aralarına bir mesafe koymuştu. Hoş, Çaka Beye gönlünü kaptıran yalnız Anna Komnen değildi, sarayda bulunan kızların hemen hepsi aynı durumda idi. Genç adamı görmek için yarışırlardı. Anna istediği zaman onunla görüşebiliyor diye gıpta ederlerdi. Sık sık etrafına toplanır, ondan uydurma maceraları içer gibi dinlerler, onun yerinde olmadıklarına bin kere esef ederlerdi. Anna Komnen de inadına uydurur, inadına ballandıra ballandıra anlatırdı.

Babası imparator olduğu takdirde Çaka Bey şimdi yaptığı gibi kendisini reddedemeyecekti. İmparator kızının emrini yerine getirmek için de olsa evlenmek zorunda kalacaktı. Anna, bir idealin peşinde olmaktan çok Çaka Beyin peşinde idi.

• • •

Mırıltı halindeki konuşmaları değil dışardan, aynı odanın öteki ucundan bile duymak zordu. Herhalde odadakiler kuşkulu insanlardı. Hakları da yok değildi. Her kapısının ardında bir casus barındıran Bizans İmparatorluk Sarayı, imparatoru yıkmak için toplanmaya pek uygun düşmüyordu. Buna rağmen çalışmak zorunda olanlar vardı.

Doktor Boris, İmparator Nikefor Botaniates'i yıkmaya çok eskiden yemin etmişti. O günü görmeden ölürse yanardı. Komplonun saraydaki ucunu Anna ile birlikte yürütüyorlardı.

Çaka Bey ise büsbütün başka ideallere hizmet ediyordu. Fakat bir asgarî müşterekte ihtilâlcilerle menfaatleri birleşmişti. Şimdilik Çaka Bey imparatorun düşmesine yardım edecek, Aleksi Komnen tahta çıkınca da serbest bırakılacaktı.

"Söz veriyorum Çaka Bey," diye fısıldadı Boris, "General Aleksi Komnen adına söz veriyorum. Tahta çıkar çıkmaz serbest kalacaksın. Emin bir vasıta ile yurduna gönderileceksin."

Çaka Bey doktorun elini sıktı:

"İmparator benden kuşkulanmaya başlamış," dedi. "Bunun sebepleri olsa gerek. Papazlarla yıldızımız hiçbir vakit barışmadı, jurnal etmişlerdir."

"Onlarla iyi geçinmenin yollarını bulmalısın."

"Elimde değil ki doktor, adamları sevmiyorum. Gözleri hep hile dolu bakıyor."

"Tövbe de, onlar din adamıdır."

"Maalesef öyle, dinlerini de haç şekline getirip koyunlarında taşırlar, tek alâmet bu."

"Lombard'm bütün arazilerine el kondu. Bereket gemiyi kaçırmaya fırsat bulabildi. O da giderdi yoksa. Şimdi gemimiz var. Ona pek ihtiyacımız olacağını sanmıyorum ya yine de içime itimat telkin ediyor. Anlayacağın herşey hazır. Yakında işaret verilecek."

"General Aleksi Komnen nerede?"

"Aramızda. Halktan biri gibi, rütbesiz, nişansız. Bazen balıkçı, bazen çiftçi. İyi bir imparator olacağını sanıyorum. Halkı tanıma fırsatı buldu. Çok az imparatora nasip olan bir meziyettir bu."

"Evet, başlı başına bir meziyet. Ekseri dertler baştakilerin halka yabancı olmasından doğuyor."

"İyi söyledin."

Karanlıkta daha da koyulaşan bir sükût oldu. Çaka Bey ayağa kalktı: ^

"Işığı yakayım mı?"

Doktor bir red işareti yaptı:

"Böylesi daha şairane oluyor bence. Sahi Lombard'ın son şiirini duydun mu?"

"Hayır."

"Enfes bir şey, bak okuyayım."

Doktor mırıldanmaya başladı:

"Gökte bir ses,
Yerde bir ses,

Öleceksin Botaniates!"

Çaka Bey sessizce güldü:

"Siz buna şiir mi diyorsunuz?"

"Dahası var."

Tekrar mırıltılar doldurdu odayı:

"Sen ve ben,
Ben ve sen.
Yaşasın Aleksi Kommen!"

"Bunu nasıl buldun? Herkes ezberledi, bütün ihtilâlciler, o mutlu gün Bizans'ın bütün sokakları bu şiirlerle sarsılacak."

Çaka Bey cevap vermedi. Doktor ayağa kalkü:

"Lombard iyi bir şâir" dedi, "kabiliyeti Makedonyalılığmdan mı geliyor dersin?"

"Çıkıyor musun?"

Doktor Boris gerindi:

"Eh, fazla meşgul etmeyeyim. Grekçeye çalışacaksın belki."

Kapıya yürürken tembihledi:

"Anna'ya iyi bak, sana bayılıyor."

Cevap beklemeden dışarı süzüldü. Arkasına takılan gölgenin farkında olamamıştı.

İki koridor geçtikten sonra kendisine ayrılan odaya girdi. Girmesiyle perdelerin ardından bir kıpırdı gördü:

"Kim var orada?"

Bir baş uzandı:

"Benim Lombard."

Doktor Boris hayretle söylendi:

"Sen ha! Buraya nasıl girdin?"

Lombard perdelerin ardından çıktı. Davet beklemeden köşedeki yatağa ilişti:

"Dinleyiniz Doktor Boris, vakit tamam sayılır. Sarayda kaç adamımız var?"

Doktor:

"Otuz," dedi. "Hepsi de mühim yerlerde, kapılarda filân görevli."

"Nikefor kaçamamalı."

"Kaçamayacak, meraklanmayınız."

"İyi, haftaya bugün harekete geçiyoruz. Çaka Beyle konuştun mu?"

Doktor Boris başını müspet manâda salladı:

"Bizden yana olacak mı?"

"Tabiî, zaten şüphe etmiyordum. Karşılık olarak ülkesine dönmek istiyor."

"İstediğini alacak. Şimdi dinleyiniz beni; imparator bazı şeylerden şüpheleniyor. Beni tevkif ettirmeye kalktı. Zor kurtuldum. Her yerde aranıyorum. Neyse, önemli değil bunlar, Albert'i kendi tarafımıza çekmenin bir yolunu bulabilir misiniz?"

Doktor elini çenesine dayadı. Bir süre düşündükten sonra başını kaldırdı:

"Çok zor."

"Zor olduğunu biliyorum. Yine de imkânsız değildir umarım. Bizim için çok mühim bu. İmparatorla pek sıkı fıkıdır. Bazı telkinler yapabilir."

"Ama bütün arazilerine el koyan da o değil mi?"

Lombard elini havada salladı:

"Şahsî işlerimle diğerlerini daima ayırmışımdır. Ne dersiniz bay doktor, tarafımıza çekmeyi başarabilir misiniz? Bazı zayıf yanları olamaz mı?"

Boris mırıltı halinde:
"Anna," dedi.
"Anlayamadım!"
Başını kaldırdı:
"Anna," dedim. Aleksi Komnen'in güzel kızı Anna Komnen."
"Nesi var onun?"
"Onun bir şeyi yok, tabiî bana kalırsa bir şeyi yok. Albert'e sorarsanız çok şeyi var. Seviyor onu."
Lombard'ın gözleri parladı:
"Sahi mi? O insan azmanının bir kalbi olduğunu bilmiyordum."
"Şükret ki var, yoksa ne ile kandırabilirdik."
"Anna'nın bu işi kabul edeceğine inanıyor musunuz doktor?"
"Kabul etmesine eder de becerebilir mi?"
Dışardan bir tıkırdı geldi. İkisi de ürperdiler. Sonra bakıştılar. Lombard ayağa kalktı. Koku almış tazı gibi başını kapıya uzattı, uzun uzun dinledi:
"Koridora bir göz atsanız iyi olacak," diye fısıldadı.
Her ihtimale karşı perdelerin arasına saklandı. Doktor Boris iki defa öksürdü. Sert adımlarla kapıya yöneldi. Açıp koridorun sonuna kadar gözleriyle taradı. Hiç kimseyi göremedi. Tam kapıyı çekmek üzere iken yerde duran bir hançer dikkatini çekti. Biri düşürmüş olacaktı. Duydukları tıkırdı da herhalde bu idi. Mutlaka koridor-

dan geçen bir asker düşürmüştü. Peki niçin tekrar almamıştı. Farketmemiş olabilir miydi?
Sütunun arkasında birşey kıpırdıyor gibi gelince bütün dikkatini gözlerine verdi. Kimse yoktu. Işığın titreşiminden hasıl olan bir gölge idi belki. Ehemmiyet vermedi. Yine de içine bir endişe düşmüştü. İçeri çekildi:
"Lombard," diye fısıldadı, "gitseniz iyi olacak, ben Anna ile görüşürüm."
Lombard perdenin ardından çıkıp doktorun önünde durdu:
"Buradan çıkmak ha, kolay mı sanıyorsunuz?"
"Peki ama girdiğiniz yoldan."
"Girdiğim yol çıkış için işime yaramaz dostum."
"Sütunun arkasında bir gölge görür gibi oldum. Üstelik yerde de bir hançer duruyor."
Lombard dikkat kesildi:
"Ne diyorsun doktor?"
"Emin değilim, ama..."
"Hançeri gördüğünüzden mi?"
"Ondan eminim, gölgenin insan olup olmadığından."
Lombard kısa bir süre düşündü, kafasında alelacele

bir plân tasarladı.

"Tek çare var," dedi. "Siz gölgenin üstüne gideceksiniz. Tabiî gerçekten bir hafiye ise. Ben de fırsattan istifade Anna'nm odasına giderim. Albert'i bize çekmesini bizzat söylerim. O beni daha iyi saklayabilir. Odasını aramazlar. Gecenin ilerlemiş bir saatinde de sarayı terkederim."

Doktor itiraz etmedi. Başını salladı. Tekrar kapıyı açtı, koridora çıktı. Öksüre öksüre gölgeyi gördüğü mermer

sütuna doğru yürüdü. Eğer birileri varsa kaçsın diye acele etmiyordu. Mümkün olduğu kadar da çok gürültü yapmaya çalışıyordu.

Hayretini çeken bir şey vardı. Demin gördüğü hançer ortalıkta gözükmüyordu. Herhalde sahibi almıştı. Öyleyse gördüğü gölge hançerin sahibine aitti. Ve görülmekten hoşlanmayan biri idi. Şüphesiz bir casustu.

Çekine çekine taş sütuna kadar gitti. Birden sütunun arkasından çıkan gölgenin sağdaki dar koridora saptığını gördü. Siyah pelerini bütün vücudunu örmüştü. Alabildiğine koşuyordu.

Dişlerini gıcırdattı. Arkasında ayak sesleri duyunca döndü. Lombard aksi istikamette uzaklaşıyordu. Derin bir nefes aldı. Elini ihtiyar kalbine bastırdı.

"Oh," çekti. Tekrar odasına döndü. Lombard Anna'nın odasını sormamıştı. Herhalde biliyordu. Aleksi Komnen tarif etmişti mutlaka.

Odasına öndü. Kapıyı sürgüledikten sonra yatağa uzandı. Heyecan yaramıyordu. Oldukça yaşlı ve yorgundu. Kalbi göğsünü delecekmiş gibi vurduğuna göre, daha uzun zaman arızasız işlemeyecekti. Yakında dinlenmek isteyebilirdi. Bunun tek adı vardı: Ölüm.

Umursamıyordu bile, İmparator Botaniates'in idare ettiği bir ülkenin en iyi yeri herhalde mezarlıklardı.

Fazla düşünemedi, gözleri kendiliğinden kapandı. Derin bir uykuya daldı.

• • •

Uyandığı zaman kapı kırılmak üzereydi. Dışardan tekmeleniyordu. Böyle birdenbire uyanmasının sebebini anladı. Yatağından sıçradı, kapıya yürüdü.

"Kimsiniz?"

Bir sürü anlaşılmaz gürültüden sonra:

"Aç kapıyı!" diyen bir ses duydu.

"Kimsiniz?" diye sordu tekrar.

Kapıya bir tekme daha indi:

"Kapıyı kırdırma bize doktor, imparator adına emrediyoruz, aç!"

"Ne istediğinizi söyleyiniz."

Cevap yerine kapıya tekmeler başlayınca adamları defetmenin imkânsızlaşüğını anladı. Çabucak pencereye koşup dışarı baktı. Perdelerin aralandığını görünce belki elli kafa yukarıya kalktı. Etrafın sarılmış olduğu belli idi. İlk defa korktu. Kendisi için değil de teşkilâtı için korktu. Acaba ne biliyorlardı?

Kapı gıcırtıyla devrilince toparlandı. Bir sürü asker içeriye doluşmuştu. En önde Şövalye Albert'in cüssesini tanıdı. Ona doğru yürümek için davrandı. Ama iki kılıç aynı anda yolunu kesti. Geriledi, gülmeye çalıştı.

"Ne oluyor," diye mırıldandı. "Anlayamıyorum ne istiyorsunuz?"

Şövalye Albert pis pis sırıtarak yüzüne bir tokat indirdi.

"Belki aklının başına gelmesine yardım eder bu."

Adamlarına döndü:

Doktor Boris adamların ne aradığını anlamıştı, ama bunu belli etmemek için elinden geldiğince gayret ediyordu.

"Şövalye Albert," diye konuştu parmağını patlayan yanağı üstünden ayırmadan. "Ne aradığınızı söylerseniz belki yardımım dokunabilir."

"Deminki tokatla aklın başına gelmedi herhalde ihtiyar, zaten bu yardımseverliğinden kuşkulanıp duruyordum, meğer neler çeviriyormuşsun."

Yakasına sarıldı.

"Söyle, nereye sakladın onu?"

Doktor boş gözlerle baktı.

"Kimi?"

Şövalye tükürür gibi:

"Lombard'ı," dedi.

"Siz Lombard'ı burada mı arıyorsunuz şövalye?"

"Burada idi az evvel."

"Hayal görmüş olacaksınız?"

O zamana kadar farketmediği uzun, siyah pelerinli biri önünde belirdi, şeytanî pırıltılarla dolu siyah gözlerini ihtiyarın gözlerine mıhlamıştı.

"Ben hiçbir vakit hayal görmem doktor, beni tanıdın mı?"

Doktor Boris karşısındaki bet yüzü ilk defa görüyordu gerçi, ama bu pelerini çok iyi hatırlıyordu. Bir mermer sütunun ardından fırlayıp koridor boyunca hızla uzaklaşan adamın sırtındaki pelerinin aynı idi.

Yüzü az da olsa sarardı, ama kendini çabuk toparladı. Bazen herşeyin bittiği yerden yeni ümitlerin filizlendiği o kadar görülmüştü ki.

"Sizi tanımıyorum kiryos," dedi.
Şövalye Albert dişlerini gıcırdattı.
"Zindanda aklın başına çabuk gelir dostum, konuşturmak için hayli tesirli usullerimiz vardır, bülbül gibi şakıyacaksın."

Hâlâ araştırmaya devam eden askerlere döndü:
"Birşey bulamadınız değil mi?"
"Bulamadık şövalye."
Doktoru işaret etti:
"Götürün bu sersemi, anlasın imparatorun ekmeğiyle beslenip, imparatora ihanet nasıl olurmuş."
Doktor Boris birden silkindi, kamburunu bile dikleştirdi.
"Ben imparatorun ekmeğini değil, elimin ekmeğini yiyorum şövalye," diye gürledi.
Şövalye Albert'in eli ikinci defa hızla kalktı, indi. Doktorun yüzünde şiddetli bir tokat sakladı.
"Küstah!"
Doktoru alıp çıktılar. Teşkilât hakkında bir şey söylememeye kararlı idi. İtile kakıla götürülürken gözüne takılan her Meryem tasvirine, her aziz kabartmasına söz veriyordu:
"Hiçbirşey anlatmayacağım, öleceğimi bilsem bile!"
Gerçekten de anlatmadı. İşkencelere ancak üç gün tahammül edebildi. Zindan görevlileri cesedini sur dışına fırlattılar.
Doktor Boris'in işkence ile öldürülüp cesedine köpek leşi kadar önem verilmeden surlardan dışarı fırlatılması, ihtilâlcileri ürkütmedi, galeyana getirdi:
Şehirde hep onun öldürülüşü konuşuluyordu. Çeneler sıkılmış, gözlere nokta kadar bir pırıltı gelip oturmuştu. Gülüşlerde bile bir intikam duygusu vardı.
Lombard paçayı zor kurtarmıştı. Boris'in odasından çıktıktan sonra Anna'nmkine canını dar atmıştı. Bereket

General Aleksi Komnen kızının odasını vaktiyle çok iyi tarif etmiş bulunuyordu. Yoksa köstebek yuvası gibi sürü ile delik, sürü ile oda, koridor bulunan bu yerde kaybolup gidebilirdi.
Anna'nın odasının bir yüzü surlara yaslanıyordu. Genç kızla, Albert'i kandırma konusunda anlaştıktan sonra sıvışmak Lombard için sandığı kadar zor olmamıştı.
Pencereden sarkmış, ormanda gözden silinmişti.
Doktor Boris'in cesedini ihtilâlcilere mensup bir çoban buldu. Köpeğinin sürekli çığlıklara uluması dikkatini çekmiş, yanına gittiğinde Boris'in cesediyle karşılaşmıştı.

Doğrusu tanımakta hayli güçlük çekmişti. İki defa kendisini tedavi eden Doktor Boris'in bir yanağı sırf kemikten ibaretti. Kör bir bıçakla derisi yüzülmüş olacaktı. Sağ elinin iki parmağı kesikti. Ağzında diş namına bir şey kalmamıştı.

Çığlık çığlığa koşmuş, balıkçı Davos'a durumu bildirmişti. Davos bu acı haberi gözyaşları içinde derhal Lombard'a ulaştırmıştı. Büyük bir kafile halinde doktorun cesedini kaldırmaya gitmişler, görülmemiş bir merasim yaparak defnetmişlerdi.

Saray bu kalabalıktan ürküyordu ama, dağıtmayı göze alamamıştı.

Bir karışıklık çıkmasından korkulmuştu, çünkü. İmparator Nikefor'un eli çenesinden ayrılmıyordu. İlk defa tehlike ile karşı karşıya bulunduğunu düşünüyordu. Cesedi surlardan atmakla ahmaklık etmişlerdi. Sessiz sedasız bir yere gömmek varken, halkı tahrik edeceği muhakkak olan bu hareket affedilir cinsten değildi. Ama olan olmuştu bir kere. Kıvılcım tutuşmak üzereydi.

Hâdisenin üstünden daha bir hafta geçmeden ihtilâl patlak verdi. İmparator Nikefor Botaniates, tahta geçişinin üçüncü yılını kutlamaya hazırlanıyordu. 1081 yılma yeni girilmişti. Bizans imparatorluğunun süslü tacı tam üç yıldan beri kalın kafasını süslüyordu. Ama doymamıştı. Değil üç yıl, üç yüz yıl da taşısa yine doymayacaktı.

O sabah kapısının önünde koşuşmalar, bağrışmalar duydu.

"Vasileas... Vasileas..." sesleri kulaklarını tırmaladı. Alelacele kalktı yanından hiç eksik etmediği altın saplı hançeri sıkı sıkıya kavrayarak kapıya gitti. Açmadan seslendi:

"Ne var, ne oluyor?"

"Halk ayaklandı Vasileas."

Ayağını hiddetle yere vurdu:

"Halkın ayaklanma yetkisi yok, itaat zorundadır. Hemen haklarından gelinsin. Hepsi hepsi bir avuç çapulcu olacak." \

Kapıyı açınca perişan yüzlerle karşılaştı. Birkaç yüksek rütbeli subay, birkaç senatör titreşip duruyorlardı.

"Çabuk askeri harekete geçirin. Hepsini dağıtın, müsebbipler yüksek mahkemenin huzuruna çıkarılacak ve idam edilecek, anlaşıldı mı?"

General Pavlos bir adım öne çıktı, eğildi:

"Vasileas."

"Evet Pavlos?"

"Artık çok geç."

İmparator parmaklarının ucuna kadar ürperdi.

"Ne demek çok geç?"

"Askerin çoğunluğu onlardan yana. Çataltepe'deki birliklerin tamamı General Kommen'e iltihak etti."

"Ne diyorsun? Olamaz."

"Yalnız bu kadar değil Vasileas, üzülerek söyleyeyim, özel muhafızlarınızın bir kısmı da size ihanet etti."

Nikefor'un başı döndü:

"Hayır," diye inledi.

Kabul edemiyordu. İlelebet süreceğini tahayyül ettiği, eğlenceden ibaret saydığı dünyasını gölgeler diye ölümü dahi düşünmeyen Nikefor, içi kof bir kavak ağacıydı sanki. General Pavlosün bir üfürüğüyle sallanıyor, yıkılacak hâle geliyordu. Alnının üstünden başlayan terleme kısa zamanda vücuduna yayılmıştı. Her yanı iğneleniyormuş gibi geldi. Karnını kaşıdı.

"Ne yapmamızı emredersiniz Vasileas?"

Bu ses, toparlanmasına yetti.

"Bekleyin," dedi.

İçeri çekildi. Albert'in dairesine açılan kapıyı itti.

"Albert."

Şövalyenin yeri boştu. Hayret etti.

"Albert! Albert!"

Deli gibi bağırıyordu. Hiçbir karşılık gelmedi. Başını avuçladı. İmparatorun her emrini yerine getirmek için gecesini, gündüzünü şu odada geçiren en güvendiği adamı nerelerde idi. Yoksa, menfur ihtilâl rüzgân onu da mı sürüklemişti?"

"Olamaz!"

Fakat olmuştu işte. İmparatorun muhabbetine Anna Komnen'in yapmacık aşkını tercih etmişti şövalye Albert.

Dört gündür imparatorun emirlerine değil, genç kızın emirlerine itaat ediyordu. Şu anda ise sarayı ele geçirmek için hazırlanan birliklere kumanda etmekle meşguldü.

Nikefor alelacele elbiselerini giydi. Üç yıldır ilk defa yalnız başına giyindiğini düşündü. Yere bol bir tükürük atü. Zırhına büründü, tolgasını başına geçirdi, enli kılıcını beline bağladı ve tekrar kapıya çıkü.

"Hazırım."

Kapıda yalnız General Pavlos vardı.

"Diğerleri nerede?"

General umursamaz bir tavırla omuzlarını silkti:

"Gittiler Vasileas."

"Nereye dövüşmeye mi?"

"Kim bilir? Ya dövüşmeye, ya sıvışmaya! Bu durumda bilinmez ki."

"Şövalye Albert nerede?"

Generalin dudakları iztihza ile büzüldü:
"Çok güveniyordunuz, değil mi Vasileas?"
Bu söz herşeyi anlaması için yetti. İçinde bir şeylerin koptuğunu, bir yerlerinin yandığını hissetti.
"Gidelim," dedi.
Hızla koridorlardan geçtiler. Kimsecikler yoktu etrafta. Her zaman karınca yuvası gibi kaynayan saray bomboştu. Bu kadar kısa zamanda içinde bunca adam nereye kaybolmuştu? Herhalde dövüşmeye çıkmış olacaklardı. İmparatorlarını seviyorlardı. Hepsine ikbal vermişti. Makam vermiş, nişan vermişti.
Bu düşüncelerle bir parça rahatladı. Cesaretlendi.
"Göreceksin hepsini ezeceğim general," dedi. "Başlarında Aleksi var değil mi?"

"Evet Vasileas. Asi askerlere Aleksi Komnen kumanda ediyor. Kaptan Lombard ise ayaklandırdığı halkın başında. Albert'e gelince..."
"Söyleme, istemiyorum."
"Nasılsa birazdan gözlerinizle göreceksiniz Vasileas."
Yürüdükçe gürültü artıyordu. Az sonra insan selini gördüler. Kapının önüne birikmiş alabildiğine bağırıyorlardı. Kır bir atın üstüne binmiş Şövalye Albert'i tanıdı, dişlerini sıktı.
"Hâin!"
General bu durumda mukavemetin imkânsız olduğunu söyleyince de küplere bindi.
"Tek başıma kalsam da mücâdele edeceğim."
General eğildi.
"Birlikte mücâdele edeceğiz. Vasileas. Sen milletsiz bir imparator, ben askersiz bir general. Bakalım ne işe yarayacağız?"
İmparatorun yüzü allak-bullak oldu, ilk defa bu gerçeği düşündü, generalin dediği doğru idi. Artık milletsiz bir imparatordu. Milletsiz de olsa bir imparatordu, ama taht hâlâ kendisinindi. Öyleyse bir imparatora yakışır şekilde mücâdele etmeli, tarihler kahramanlık destanını yazmalıydı."
Birden nereden çıktığı belli olmayan saray uşaklarından biri önünde belirdi.
"Vasileas gemiler."
Nefes nefes soluyordu, gözleri dehşetle açılmıştı.
General, imparatordan önce davrandı, adamı kolundan çekti, toparlanması için sarstı.

"Ne gemisinden sözediyorsun sen?"

Uşak parmağını uzattı.
"Limanda efendim, limanda."
"Be çocuk, konuş. Gemi elbette limanda olacak, ne demek istiyorsun?"
"Hepsi yanıyor efendim, hepsi! Dehşet, liman sanki cehennem!"
General uşağı itti. Zavallıcık kendini yerde buldu. Mükâfat beklerken tartaklanmak gerçi alıştığı şeydi, ama hiç değilse şimdi beklemiyordu. Hızla uzaklaşan imparatorla generalin arkalarından tükürdü.
Ayağa kalktı. Pencereyi açtı. Kalabalık kükreyerek açılan pencereye döndü. Binlerce ok üstüne gezlendi.
"Hey durun, ben sizdenim. İmparator burada, acele edin!" diye avazı çıktığı kadar bağırdı.
Şövalye Albert imparatorun çoktan kaçmış olduğunu düşünüyordu. Orada olduğu müjdesini alınca adamlarına kapıyı kırmaları emrini verdi. Dış kapı fazla dayanamadı, çatırtıyla devrildi. Burçlardan atılan okla giderek seyrekleşti. İç avluda küçük bir mukavemetle karşılaştılar. Fakat bu mukavemeti çabuk bertaraf ettiler. Her kafadan bir ses çıkıyordu:
"Nerede imparator?"
"Hangi deliğe girdi zalimler kralı?"
"Şu tarafa bakalım."
"Hey Niko, soldaki koridora dal."
Uşak yine meydana çıktı, parmağını ilerde bir noktaya dikti:
"Şu yana gittiler."

Şövalye Albert başucunda dikildi:
"Yalnız mıydı?" diye sordu.
"Hayır, yanında generallerden bir vardı, tanıyamadım, beni silkeledi. Boş bir çuval gibi yere yığıldım. İkisini de sevmiyorum."
Şövalye Albert sözlerin gerisini dinlemedi. Gösterilen istikamete doğru koşmaya başladı. İmparatoru yakalayabilirse, hem şöhreti artacak, hem de yeni imparator nezdinde ehemmiyet kazanacaktı. Bu yararlığından ötürü kızını da verirdi belki.
Anna aklına gelince sırıttı. Uğruna bir değil bin taht bile devirebilirdi. Nikefor Botaniates'i yakalayacak, götürüp Anna'nın ayakları dibine atacaktı.
"İşte Anna, düğün hediyem bu" diyecekti.
O anın hayali bile Albert'i mest ediyordu. Fakat birden aklına geldi. Ya hızlı ihtilâlcilerden biri imparatoru öldürürse.
Döndü adamlarına doğru, hiç sebep olmadığı halde kükredi:
"İmparatoru canlı istiyorum. Kılma dokunanı mahve-

derim."
Bu tehdidi savurduktan sonra rahatladı. Daha hızlı koşmaya başladı.
Bir mermer sütunun ardından birden iki gölge fırlayarak önünü kestiler. Çok iyi tanıdığı bir ses:
"Beni mi arıyorsun Albert köpeği?" diye gürledi.
Albert çok kararlı olmasına rağmen bir tereddüt geçirdi. Bocaladı. Bu sese itaat etmeye öylesine alışmıştı ki, içinden herşeyi bir yana itip eğilmek geliyordu. Anna'nın deniz mavisi gözlerini düşündü. Genç kızın hayali önceki hislerini sünger gibi sildi.

"Seni arıyorum imparator taslağı!"
Nikefor hiddetle atıldı, kılıcını savurdu.
"All-
Albert hazırlıklı olmamakla birlikte hamleyi savuşturdu.
"Seni öldürmek istemiyorum Nikefor," diye konuştu sesini yumuşatarak, "Gel delilik etme, teslim ol!"
Nikefor durmadan hamle tazeliyordu.
"Zerre kadar erkekliğin varsa söyle adamlarına geri durunlar, kozumuzu paylaşalım başbaşa, ihanetinin cezasını ödeteyim."
Albert güldü:
"Benim kadar iyi kılıç kullanamadığını pekâlâ biliyorsun Nikefor, boş yere ölme, teslim ol."
Nikefor'un cevabı sert oldu:
"Ahmak!"
Şövalye Albert adamlarına kesin bir emir verdi:
"Siz generali teslim alın, imparator bana kalsın."
İtaat ederek generale yaklaştılar. General, imparatorun mukavemet ettiğini görünce kararını verdi. Kendisi de gerekirse onunla birlikte ölecekti. Kılıcını çekti.
"Yaklaşanı biçerim!" diye bağırdı.
İhtilâlcilerin gözleri dönmüştü. Değil kılıç, gök boyu ateş sütunu önlerini kesse yine yürüyeceklerdi. Kılıçlar tokuşmaya başladı.
Beri tarafta Albert'le İmparator da münakaşayı kesmiş, söz bütünüyle kılıçlara kalmıştı. Nikefor gerçi iyi dövüşüyordu, ama şaşkındı. Kaldı ki Albert kadar bu işlerin ustası değildi. Kendisi de biliyordu.

Fazla sürmedi. Once General Pavlos karnına yediği bir kılıçla yıkıldı, tepine tepine can verdi.
Peşinden İmparator Nikefor Botaniates baldırından yaralandı. Çok kan kaybediyor, giderek fakattan düşüyordu. İçeriye başka ihtilâlciler de dolmuştu. Geniş bir dâire meydana getirmiş, imparatorla eski yardımcısının boğaz

boğaza kavgasını seyre koyulmuşlardı.
Botaniates hızla tükeniyordu. Baldırındaki yara belki öldürücü değildi, ama çok kan akmıştı. Vücudundan süratle hayatın çekildiğini hissediyor, yine de hasmını öldürmek için elinden geleni yapıyordu.
Birden canlandı. Albert'in beklenmeyen bir açığını bulmuş, kılıcı yapıştırmıştı. Göğsünden geniş bir kan sütunu fışkırdı. Şövalye'nin bacakları yavaş yavaş büküldü. Alabildiğine açılmış gözleri inanamaz bakışlarla imparatora dikili kaldı.
"Lanet olsun," diye mırıldandı, serin mermerlerin üstüne düştü. Bayılmıştı.
İmparator Botaniates ise bu darbe ile son kuvvetini de harcamıştı. Gözleri kararıyor, bacakları gövdesini taşımakta güçlük çekiyordu. Şövalyeyi alt edebildiğine şaşıyordu. İlk defa kaderi hatırladı, elini ter içinde kalan alnının üstünde gezdirdi:
"Evet kader," diye inledi. Yere kapaklandı.
Ölmemişti, ama ölüm tepesinde dolaşıyordu.
İhtilâlciler ancak toparlanabildiler. Belki yüz tanesi aynı anda üstüne atıldı. Yaralı haline bakmadan tartakladılar. Ellerinin üstüne kaldırarak dış avluya kadar taşıdılar. Biri şöyle bağırıyordu:
"Ey ihtilâlciler! İşte üç yıl millete kan kusturmuş zali-

min hâli, gelecek imparatora ders olsun da zulmetmeye kalkmasın."
Lombard manzarayı görünce iğrendi.
"Onu içeri taşıyın."
Gözü dönmüş birkaç kişi karşılık olarak:
"Hayır," dediler, "paralayacağız."
Yanındakileri harekete geçirdi Lombard, Botaniates'in baygın vücudunu taşıyan adamların üstüne gitti.
"İçeriye taşıyın dedim aptallar!"
İhtilâlciler arasında neredeyse bir anlaşmazlık çıkmak üzereydi. Çarpışmaya ramak kalmıştı. Lombard sesini yumuşattı:
"Biz katil değiliz, katilleri devirmek için birleştik, hükmü mahkemeye bırakalım kardeşlerim."
Halk yumuşadı, sesi gür olanlar bağırdılar:
"Sen daha iyi bilirsin Lombard."
İmparatoru içeri taşıyıp yatağına yatırdılar. Yarasına bakması için bir hekim lâzımdı. İşte o zaman Anna Komnen ortaya çıktı, Lombard'a:
"Çaka Bey ne güne durur?" dedi.
"Sahi, Boris'in yanında epey çalışmıştı, yaradan anlaması lâzım."
"Tabii anlar."

"Nerede şimdi o?"
Genç kız gülerek Kaptan Lombard'a baktı.
"Onu bulmak size düşüyor Kaptan Lombard."
"Haklısınız."
Emir bekleyen adamlarına:

"Her tarafı araştırın kimi bulursanız bir odaya toplayın, mukavemet edeni öldürün. İçinizde Çaka Beyi tanıyan var mı?"
"Ben," diye ileri çıktı balıkçı Davos.
"Peki birliğe sen kumanda et. Çaka Beyi bulup getirmeni istiyorum."
"Başüstüne Lombard."
Peşine taktığı yirmi kişi ile koridora daldı.

• • •

Çaka Bey ihtilâli beklediği için hiç şaşırmadı. Limanda yanan gemilerin alevlerini bir müddet pencereden seyretti. Dışardan gelen ulumaları dinledi. Sonra ne yapması gerektiğini düşünerek bir karar verdi.
Bekleyecekti. Herşeyin normale dönmesini bekleyecekti. İki grubun arasına girme hakkını kendine görmüyordu. Zaten yeterince karışmıştı. Bundan ötesini aralarında halletmeli idiler.
Hayli zaman Kur'an okudu. Kapısı vurulduğunda doğruldu. Kur'an-ı Kerim'i kabına yerleştirip başucundaki gümüş çiviye taktı. Kapıyı açmaya gitti.
"Kimsiniz?"
Balıkçı Davos Çaka Beyin sesini tanıdı:
"Benim efendim," diye cevap verdi. "Bir zamanlar tedavi ettiğiniz fakir balıkçı."
Sürmeyi çekti, kapı ardına kadar açıldı.
"Davos, herşey yolunda mı?"
"Yolunda efendim, ihtilâl muvaffak oldu. Bir yaralımız var, düşündük ki yardımınız dokunur."
Hazırlanırken sordu:

"Yaralı olan kim?"
"Eski imparator Botaniates."
"Hemen geliyorum."
Heybesini omuzuna astı. İçinde merhemler, sargı bezleri, makaslar vardı. Onsuz hiçbir şey yapamazdı.
İmparatorun yaralı olmasına gerçekten üzgündü. Ne de olsa hayli iyiliğini görmüştü. Şifa bulması için elinden geleni yapacaktı. Lâkin bu konuda çok şey bilmiyordu. Topu topu birkaç ay Doktor Boris'e çıraklık etmişti. Sarayda kaldığı yıllar içinde yaradan çok ayrı konularla meşgul olmuştu. Yine de gerçek bir cerrah bulununcaya

kadar bazı tedbirler alabileceğini sanıyordu.
İmparatorun bacağını görünce bu ümidini de kaybeder gibi oldu. Yara çok fena idi, Nikefor âdeta ölü gibi yatıyor, arada bir inliyordu.
"Benim tedavi edebileceğim bir yara değil bu kaptan," dedi Lombard'a dönerek. "Acele bir cerrah bulmak lâzım."
"Çok mu fena?"
"Sandığınızdan da çok."
"Bir şeyler yapamaz mısın?"
"Cerrah gelinceye kadar yapabileceğim tek şey kanı durdurmak. Yaranın içi temizlenmek ister. Benim işim değil."
"Pekâlâ yapabildiğiniz kadarını yapın, üstüne karışmayın."
Çaka Bey sesini yükseltti:
"Ölüme mi terkedeceksiniz yâni?"
"Kendisi az mı öldürdü?"
"Böyle şey olmaz!"

Lombard bakakaldı.
"Olmaz," diye gürledi Çaka Bey, "yardıma muhtaç biri var ve siz bundan imtina ediyorsunuz. Çok övündüğünüz o denizci namusunuz ne oldu?"
Lombard'ın dudakları kıvrıldı, iki derin çizgi çenesine doğru uzandı.
"Çaka Bey," dedi, boğuk bir sesle. "Bu adamın bana yaptıklarını biliyorsunuz, şimdi koz elinden çıktı diye niçin bağışlayayım?"
"Şahsi duygularınıza kurban edemezsiniz."
"Çok etti ama."
"Bu yüzden de bertaraf edildi. Siz zulmün istikametini değiştirmek için mi ihtilâl yaptınız Kaptan Lombard? Hep böyle mi olur? Birtakım insanlar mevcut idareye karşı ayaklanır, düşürür, herşey tersine döner. Zalim olanlar mazlum, mazlumlar zalim olur."
Bakışlarını sertleştirdi. Lombard'ın gözbebeklerine çaktı:
"Siz de bunun için mi ihtilâl yaptınız?"
Lombard cevap vermedi. Adamlarına döndü:
"Tellâl bağırtın," dedi. "Şehirde ne kadar cerrah varsa saraya gelsin."
Sonra Çaka Beye gülümsedi:
"Dürüstlüğün ırkından mı, dininden mi geliyor bilmiyorum ama, galiba ikisinin de büyük tesiri var. Her neyse, beni bir hata yapmaktan kurtardığınız için teşekkür ederim. Ömrüm oldukça vicdan azabı çekecektim."
Çaka Bey bakışlarıyla Lombard'ı okşadı:

"Şimdi elimden geleni yapabilirim artık," dedi. "Cerrahlar gelinceye kadar."

işe koyuldu.

İhtilâlin üstünden tam bir ay geçmiş, sükûnet sağlanmıştı. Zaman zaman bazı yağmacılar dükkânlara saldırıyor, karışıklıktan menfaati olanlar sahneye çıkıyordu, ama çabuk sindiriliyorlardı.

Aleksi Komnen büyük bir merasimle taç giymişti. Eski imparator Botaniates ise düşük her imparatorun akıbetine uğramıştı. Prens Adasına (Büyükada) sürülmüştü.

Çaka Bey serbest bırakılacağı günü sabırsızlıkla bekliyordu. Kendisine verilmiş bir söz vardı ve bu sözün yerine getirileceğinden hiç şüphe etmemişti. Zira sözü veren Kaptan Lombard'dı. Lombard yalnız İstanbul'da değil, bütün Bizans'ta namuslu tanınırdı. Çoktandır görüşememişti onunla. Sadece balıkçı Davos iki kere ziyaretine gelmiş, hatırını sormuştu. ^

Bir gün Anna Komnen çıkageldi. Gösterişli elbiseler giymişti. Üstünden zorakilik akıyordu. İmparator değişeli beri prenses olmuştu ama, hâlâ buna intibak edemediği belliydi. Girer girmez:

"E, sevgili talebem," diye konuştu. "Artık Grekçe dersine ara vereceğimiz için müteessirim, yapacak başka işlerimiz var."

Çaka Bey yer gösterdikten sonra önünde hafif bir reverans yaptı:

"Size ne gibi bir hizmette bulunabilirim Prinkipisa?"

Anna Komnen davetkâr bir kahkaha attı:

"Sahi, beni nasıl buluyorsunuz dostum?"

"Bana çok iyiliğiniz dokundu Prinkipisa!"

"O ciheti sormuyorum, siz de bana iyiliklerde bulundunuz, daha çok babama, bırakalım!"

"Öğrenmek istediğiniz şeyin ne olduğunu bilmeden cevap veremem ki."

"Ben bildiğinizi sanıyordum Çaka Bey, Türklerin hepsi sizin gibi anlayışsız mıdır?"

"Hangi konuda, diye sormak geliyor içimden."

"Kadın konusunda!"

Genç kızın gururunun incindiği belli oluyordu, son sözü dişlerinin arasından söylemişti.

"Ha!" dedi Çaka Bey, hayret etmiş görünerek. "O konularda bizlerin hiçbir fikri yoktur, ömrümüz serhadlerde geçtiği için silâhtan daha iyi anlarız. Doktor Boris'le geçen günlerim bir parça da yaralardan anlamayı öğretti bana, hepsi bu."

"Ama kalb yaralarından anlamıyorsunuz, değil mi?"
"Kalbdeki yaraya göre değişir o, zaten ekseriya kalb yaraları insanın ölümüne sebep olur."
Anna hırsından mendilini dişliyordu. Bir tehdit savurmaktan kendini alamadı.
"Siz benimle alay edecek kadar küstahmışsınız. Bunu yanınıza bırakacağımı sanmayın. Unutmayın ki imparatorun kızıyım."
Çaka Bey mübalağa şeklinde eğildi:
"Hiç unutmuyorum ki Prinkipisa."
"Küstah!"
Çaka Bey karşısında kadın da olsa, hakarete tahammül edeceklerden değildi. Kapıyı gösterdi:
"Çıkın buradan!"
Genç kız hırsla kalktı, potinlerini vura vura kapıya yürüdü, çıkarken:

"Gene geleceğim ama," dedi, "o zaman böyle konuşamıyacaksm, çünkü ardımda bir sürü asker bulunacak."
Çaka Bey cevap vermedi. Blöf yaptığı muhakkaktı Anna'nın. Bir deliliğe kalkışacak değildi herhalde. Kalkışacak olsa imparator babası önlerdi.
Böyle düşünmekle ne kadar aldandığını iki gün sonra anladı. Gelen askerlerin başında Anna yoktu ama gölgesine tâbi oldukları muhakkaktı. Altı kişi idiler. İmparatorun emrini tebliğe memur olduklarını söylüyorlardı.
"Çaka Bey bütün rütbelerinizin geri alınması ve tevkifiniz için emir var elimizde, itaat edeceğinizi umuyoruz. Güçlük çıkarmak durumunuzu daha da berbatlaştırır."
Çaka Bey şaşırdı:
"Emri kimden aldınız?" diye sordu:
Siyah bir kurdele ile bağlı emri Çaka Beyin burnuna dayadılar:
"İmparatordan"
"Olamaz!"
"Olup olmayacağını bilemem, verilmiş emir gereğince hareket etmek zorundayım. Gidelim."
"Bir dakika, mührü görebilir miyim?"
Adam kurdeleyi açtı, bükülmüş kağıdı düzeltti. Mührü üstüne parmağını bastırdı:
"Nah, işte!"
Evet mühür imparatora aitti. Başını salladı:
"Lombard'm haberi var mı bu işten?"
Adam bu soruya cevap vermedi.
"Gidelim." demekle yetindi.

Delikanlı etrafına bir gözattı. Oda hayli genişti. Alü ki-

şi ile rahatlıkla dövüşebilirdi. Boris'in başına gelenler büyük bir ihtimalle kendisini de bekliyordu. Kararını verdi:
"Beni götürebilmek için hayli azlıksınız," dedi. "Yardım almak zorunda kalacaksınız."
Adam anlayamadı:
"Yâni ne demek istiyorsun?"
Çaka Bey her ihtimale karşı yatağın altında sakladığı kılıca bir hamlede ulaştı. Kaptı, kaldırdı:
"Hâlâ anlayamadın mı aptal!" dedi kumandana.
Kumandan bir mukavemetle karşılaşacağını Çaka Bey kılıcını çektikten sonra ancak anlayabildi. Adamlarına:
"Yakalayın, ölü veya diri" emrini verdi.
Kapı ardından bir kadın sesi:
"Diri istiyorum," diye bağırınca askerler durakladılar. Çaka Bey kahkahalarla güldü, bu sesi tanımıştı.
"Meydana çıkmaktan korkma Anna, beni götürmek için bu adamlar yetmeyecek, istersen imparator babana haber sal, bir bölük göndersin."
Anna Komnen tanındığını anlayınca odaya girdi:
"Size söylemiştim Çaka Bey, henüz vaktiniz var."
Çaka Bey sesindeki nefreti saklamadan:
"Senin gibi kadınlarla konuşmak bile felâket getiriyormuş meğer" dedi. Biliyordum ama bu kadarını değil."
"Halâ vaktin var," dedi. "Hatanı tamir edebilirsin."
"Sana evet diyerek mi Anna, ne kadar küçüldüğünün farkında değil misin?"
"Artık hiçbir şeyin farkında değilim. Evet mi, hayır mı?"

Çaka Bey tükürür gibi:
"Hayır," dedi. "Yüz bin kere hayır, defol!"
Genç kız hıçkırdı. Sonra başını dikleştirdi. Parmağıyla delikanlıyı işaret etti:
"Yakalayın!"
Çaka Bey kılıcını tehditkâr bir tavırla salladı:
"Yaklaşanı yere sererim."
Askerlerin kumandanı kendince son ikazı yaptı:
"Delikanlı teslim ol."
"Aptal, bir kadının elinde oyuncak olduğunun farkında değil misin? Karşılık görmeyen iğrenç duyguları uğruna mı çarpışacaksınız?"
Bir an tereddüt ettiler. Askerler arasında mırıltılar dolaştı. Başlarındaki adamın kararı kesindi ama:
"Ben emri imparatordan aldım," dedi.
"Pekâlâ öyleyse, gel yakala bakalım."
Çaka Beyin dövüşmek istemesi boşuna değildi. Mümkün olduğu kadar fazla gürültü yapacaktı ki durumdan

Lombard haberdar olsun; yoksa sittin sene zindanda kalsa kimsenin kılı kıpırdamazdı.

"Savulun yettim!"

Bu savaş narası koridorlarda yankılanarak dağıldı. İmparator Aieksi'nin kulağına kadar bile gitti, yerinden sıçradı. Danışmanlığı göreviyle yanında bulunan Lombard'a sorgudolu gözlerle baktı. Lombard kapıya yürüdü:

"Şimdi öğrenip gelirim efendim."

Kaptan Lombard dövüş yerine ulaştığı zaman altı kişiden üçü yerde kıvranıyordu. Çaka Bey önüne geleni biçmekte, ezip geçmekte idi, durdurmak için bağırdı:

"Çaka Bey, kendinize geliniz!"

Delikanlı bu sesi duyunca sevindi. İstediği olmuştu:

"Ben kendimdeyim Kaptan Lombard, adamlarınız da kendilerine gelirlerse, mesele yoluna girer."

Lombard emir verdi:

"Hepiniz durun."

İmparatorun emirnamesini taşıyan adam sağ böğründen yaralanmıştı, sendeleye sendeleye Lombard'ın yanına gitti:

"Efendim, bu adam..."

"Sus," diye gürledi Lombard. "Git tedavini yaptır."

Kara kurdele ile bağlı kâğıt yerde duruyordu. Üstünde kan izleri vardı. Lombard eğildi, yerden aldı, acele ile okudu.

"Demek böyle ha!" dedi Çaka Beye bakarak.

İç cebine soktu emri, adamlara döndü:

"Bu delikanlıyı ben tevkif ettim, gerekirse imparatora söylersiniz, şimdi buradan defolun çabuk."

Adamlar koridorda gözden kayboluncaya kadar arkalarından baktı.

"Aptallar sürüsü," diye söylendi. Sonra bakışlarını Çaka Beye çevirdi:

"İzah edecek misiniz dostum? Sarayın içinde dövüş yasaktır, imparator duyarsa affetmez."

"O nasılsa hükmünü vermişti kaptan!"

"Öyle anlaşılıyor, söyler misiniz kuzum niçin sizi tevkif karan verdi? Hadi nişanlarınızı geri almak neyse ama..."

Çaka Bey etrafına bakındı. Anna sıvışmıştı. Ellerini iki yana açtı:

"Pek bilmiyorum," dedi. "Ne olursa olsun iyi bir karar değil."

Çaka Bey her şeye rağmen Anna'yı işe karıştırmaktan kaçınıyordu. Erkekliğin şanından görmüyordu kadınlarla uğraşmayı.

Lombard üstelemedi. Nasılsa delikanlı konuşmamaya

kararlıydı, bunu gözlerinden okumak mümkündü.
"Size söz verilmiştir Çaka Bey, yakında serbest olacaksınız, bunun için endişe etmeyiniz."
"İnanıyorum, ama yalnız size inanıyorum."
"Teşekkür ederim."
"Ne zaman gideceğimi öğrenebilir miyim?"

ı

"Bu gece saraydan çıkıyorsunuz, artık kalmanız mahzurludur. Birkaç güne kadar da şehirden ayrılacaksınız."
'Tekrar teşekkür ederim."
Lombard'ın boynu büküldü:
"Boris sizi çok sever ve takdir ederdi," dedi. Şimdi aramızda olsa kim bilir ne kadar memnun olacaktı."
Çaka Bey başını iki yana sallayarak bu fikre iştirak etmediğini belirtti:
"İmparatorun benim hakkımdaki emrini görse belki kalp sektesinden ölürdü," dedi.
Kaptan Lombard bu gerçeği ister istemez tasdik etti.

ALTINCI BOLUM

Güneş gittikçe ufka yaklaşıyor, bir günün daha ömrü bitiyordu. Hava ılıktı. Tatlı tatlı esen akşam yeli ağaçların yapraklarında oynaşıyor, kuşlar günün son çığlıklanyla batmak üzere olan güneşi selâmlıyorlardı. Birazdan gece basürcak, uykunun yorgunlukları silecekti. Karanlık bazı insanlara korku bazılarına huzur getirirdi.
Çaka Bey İzmir'e hakim bir tepenin üstünde durmuş, bir yandan düşünüyor, bir yandan da körfezleriyle birlikte bütün şehri içine çekmek ister gibi derin derin soluyordu.
Batmak üzere olan güneş billur denizi kırmızı beneklerle parlatmıştı. Sanki dünyanın günahını emdikten sonra, denizde yıkanıyordu. Limana girip çıkan balıkçı kayıkları vardı.
"Güneş batmak üzere iken ne güzel hülyaya dalınıyor," diye söylendi.
Bizans'tan kurtulduğu günün üstünden altı ay kadar bir zaman geçmişti. Türkeline döner dönmez teşkilâtlanmış, bir dakika bile boş durmayarak çalışmıştı. Önce kar-

deşi Yalvac'ı bulmuştu. Etrafında hayli hatırı sayılır bir akıncı grubu vardı. İlk yaptığı iş onları emrine almak oldu. Çaka Beyin kurtulduğu haberi süratle yayılmış, kitle halinde iltihaklar başlamıştı, küçük, fakat gözünü budaktan sakınmaz, tecrübeli bir ordu vücuda gelmişti.
Hedefi "Bizans payitahtı" diye noktalamıştı Çaka Bey. Bu hedef yeni değildi. Küçük bir müfrezenin kumandanı iken tespit etmiş, plânını Bizans'ta bulunduğu yıllar bo-

yunca geliştirmiş, önce İzmir'i almayı, sonra bir donanma vücuda getirmeyi tasarlamıştı. Biliyor ve inanıyordu ki, yalnız karadan girişilecek bir taarruz Bizans'ın fethini gerçekleştiremezdi. Denizden de tazyik etmek gerekirdi.

Gürültü çıkarmamaya çalışarak yaklaşan gölgeyi farkedemedi. Sesini duyunca hülyalarından sıyrıldı.

"Yine daldınız ağam!"

Kardeşi Yalvaç'tı bu. Çaka Bey gülümsedi, elini uzatıp İzmir merkez olmak üzere geniş bir daire çizdi:

"Şu toprakları ele geçirmemiz lâzım Yalvaç, ondan sonra da..."

" Kostantiniye"yi."

"İyi ezberine almışsın, aferin sana!"

"Geleli beri ağzından düşürmüyorsun ki ağam, duya duya ezberimize aldık."

Çaka Beyin gözleri pırıl pırıldı. Yüzünde fırtına öncesi durgunluk vardı. Konuşmaya başladığı zaman sesindeki kararlılık Yalvac'ı ürküttü:

"Ben inanıyorum Yalvaç, inanıyorum ki Bizans alınmadan yapılacak her hareket yarım kalacaktır. Bu yüzden..."

Cümleyi Yalvaç tamamladı:

"Bizans'ı fethetmek zorundayız!"

Çaka Bey kardeşinin omuzunu okşadı:

"Bizans'ta iken hayli bilgi topladım, işimize yarayacak bilgiler. Sonra arkadaşlarım var orada, durumu bize rapor edecekler. Balıkçı Davos güvenilir bir dost, iyi bir insan."

"Şimdi ne düşünüyorsun ağam?"

Çaka Bey çoktan bütün hesaplan yapmış, bitirmişti. Tereddüt etmeden cevap verdi:

"İki güne kadar İzmir'i vuracağız."

Yalvaç bunu aklına pek sığdıramadı.

"Ağam!"

"Sus Yalvaç, ne söyleyeceğini biliyorum; bu kadar kısa zamanda hazırlanamazmışız, kuvvetimiz az imiş, silâhlarımız iyi değilmiş..."

"Bütün bunlar doğrudur ağam."

"Doğru olabilir. Dinle beni: Önce inanmak gerek. İzmir'in bize lüzumu var mı?"

"Var tabiî, hem de çok."

"İnanıyorsun. Peki almalı mıyız?"

"Mutlaka almalıyız."

"Azimlisin. Şunu bilmeni isterim. İnanç ve azim birleşti mi, yapılmayacak şey yoktur. Boris'in dediği gibi, insan gayesi varsa yaşıyor demektir. İzmir bir gaye değil gerçi, gayeye ulaşmak için gerekli vasıta. Çok lüzumlu bir vasıta. Bizans'ın giriş kapısı."

Yalvaç tasdik etti:
"Haklısın ağam. Bende senin düşüncelerin ne arasın, kaba bir silâhşorum sadece, hepsi bu."

Çaka Bey kardeşinin ellerini tuttu. Gözlerinin içine baktı:
"Altın gibi de kalbin var," dedi. "Azımsama bunları."
Kollarından çekti:
"Gel kumandanlarla istişare edelim. Bir çift gözle yüz çift gözün görmesi bir olmaz, bir kafanın düşünmesiyle yüz kafanın düşünmesi de öyle."
On dakika kadar birlikte yanyana yürüdüler, fakat tek kelime konuşmadılar. Çaka Bey İzmir'e saldıracağı günü düşünüyor. Yalvaç, ağabeyinin düşüncelerini bölmemek için saygıyla susuyordu.
Az sonra kumandanlar toplanmış, alacakaranlıkta çayırların üstüne dizdize oturmuşlardı. Çaka Bey sert adımlarla orta yere yürüdü. İki elini kaldırarak bir müddet havada tuttu. Seslerin kesilmesini bekledi.
"Kumandanlar," diye başladı sonra. "Kahraman akıncılar. Ruhlarını Allah'a bedenlerini i'lâ-yı kelimetullaha adamış serdengeçtiler. Zevkleri mahdut, elemleri ise bol bir dünyanın içinde yanyana yaşıyoruz. Türkler, Bizanslılar, Venedikliler, Cermenler, Ruslar... Kimileri bütün zevki dünyada arıyor, kimileri dünyayı bir misafirhane sayıp âhirete hazırlık yapıyor. Asıl lezzetin, sonsuz zevklerin orada olduğuna inanıyor; bu yolda hayatını da, dünyevî lezzetleri de tepiyor. Biz bu dünyada sadece dünya zevkleriyle yetinip vakit geçirecek kadar hissiz değiliz. Büyük ideallerin insanlarıyız. Hayatımızın noktalanacağı güne kadar bu ideallerin gerçekleşmesi için çalışacağız. Bizim için dünyada mahrumiyet vardır, çile vardır, katlanacağız ki, büyük yolun yolculuğuna başarı ile çıkabilelim. Tabii önümüzde güçlükler vardır. Bu güçlükler başarının süsleridir. Biz muvaffak olunca gülümseyeceklerdir. Yeter ki

azimle yolumuza devam edelim. Bunun için lâzım olan cesaret bizde mevcuttur."
Bağrışmalar duyuldu:
"Elbette mevcuttur."
Çaka Bey devam etti:
"Azmimiz vardır."
"Tabii vardır."
"Öyleyse muhtaç olduğumuz tek şey kuvvettir. Onsuz pek bir şey yapılamaz. Bize kuvvet lâzımdır ama zayıfları ezmek için değil. Ezenleri ezmek için. Bizans imparatoru gibilerini. İzmir Beyi gibilerini. Onlara karşı çıkabilmek için kuvvetli olmak zorundayız. Ülkemizi durmadan teh-

dit ederler. Evvelâ İzmir, sonra da Bizans bizim olamaz mı?"

Tekrar sesler geldi:

"Allah'ın izniyle.

Çaka Bey bu hatırlatmaya sevindi. Dudakları tebessümle genişledi:

"Allah'ın izniyle," diye tekrarladı. "O'nun arzusu ve isteği olmadan hiçbir şey gerçekleşemez. Biz inançlıyız. Allah'a ve Resulüne inanıyoruz, güveniyoruz."

Sesini yükseltti:

"İki güne kadar İzmir'e taarruz edeceğiz. Sonra bir donanma kuracağız. Bizans'ı fethetmek için deniz gücüne ihtiyâcımız vardır. Donanmamız için de limana. İzmir bize liman olacak. Başarabilir miyiz?"

Çaka Beye güveniyorlardı. Altı aydır onun kumandanlığı hakkında kesin bilgi sahibi idiler. Girdikleri her taarruzdan başarı ile çıkmışlardı. Çaka Beyin önünde büyük zaferler olduğundan emindiler.

"Seninleyiz Çaka Bey, makul düşünüyorsun!"

Çaka Bey elini salladı:

"Sağolun," dedi, "hepinize güvenim tamdır, birlik olduktan sonra dünyanın en güçlü krallarına diz çöktümrüz. Geceyi gündüze katarak hazırlanalım. Sonra şimşek gibi İzmir'in üstüne çıkalım. Dik başlar eğilsin, zâlimler cezalansın, mazlumların dualarını alalım. Dağılabilirsiniz arkadaşlar. Çalışınız ve başarı için Allah'a duâ ediniz."

Birbirlerinin boynuna sarılarak kutladılar. Sevinç içinde hazırlıklara başladılar.

Güneş bir defa battı. Doğdu, bir daha battı, yine doğdu. Bir daha battı ve doğarken Çaka Beyin akıncıları onu selâmladılar. Küçük ordu İzmir'i kuşatmış, mancınıklar şehri dövmeye başlamıştı.

Çaka Beyin fazla vakti yoktu. Kısa bir ömre sığdırması gereken büyük işler onu bekliyordu. Bir şehir için aylarca beklerse idealleri doğmadan ölmeye mahkûm olacakü.

Bir kestirme yol bulması lâzımdı. Bir yandan askerine emirler yağdırırken, bir yandan da kafasını işletiyordu. Düşünmekten beyni uyuşmuştu. Nihayet bir yol buldu. Yanlarından geçmekte olan kanallar şehre su taşıyordu. Bu fikir, düşünmekten bunaldığı ve sıcaktan uyuştuğu bir zamanda imdadına yetişmişti. Yalaktan su içerken birden beyninde şimşekler çakmış:

"Tamam!" diye deli gibi bağırmıştı.

Çaka Beyi heyecanlı görmeye alışık olmayanlar hayretle bakıştılar. Kardeşi Yalvaç biraz da endişe ile yanına sokuldu:

"Nedir tamam olan?"

"İzmir!"

"Anlayamadım."

Fakat Çaka Bey kardeşini duyacak halde değildi. Şahadet parmağını bir mızrak gibi ileri uzattı:

"Çabuk, tez elden su kanalları tahrip edilsin."

Buluş hepsinin hoşuna gitti. Çok denenmiş, başarısı sabit olmuş bir yoldu ama nedense hiçbirinin aklına gelmemişti. Emirler verildi. Kuvvetle inen kazmalar kısa zaman içinde kanalları tahrip etti. Nihayet Çaka Bey:

"Bu kadar yeter," dedi. "Onarılması güç olmasın. Yakında İzmir bizimdir. Suya ihtiyacımız olacak."

Artık birkaç gün beklemekten başka yapacak şey yoktu. Huruç hareketi yapılabilecek noktalara ustalıkla kuvvetlerini dağıttı. Kendisi de hâkim bir yere çıkarak gözetlemeye koyuldu.

İzmir halkı suyun kesildiğini ancak iki gün sonra farketti. Şehirde mevcut koca sarnıçlar da çabucak bitti. Kuruyan dudaklar yol yol çatladı, yüzler ızdırapla gerildi.

İzmir Beyi birkaç kere, kaleden çıkarak Çaka Beye karşı meydan savaşı vermeyi düşündü ama tek gönüllü bile bulamadı. Herkes bu efsanevi güçten korkuyordu. Altı ay içinde Çaka Bey korkulu rüya olmuş çıkmıştı. Bunda Bizans'a esir düşmeden önceki şöhretinin de büyük payı vardı. "Çaka Bey döndü" sözleri kulaktan kulağa yayılmış, düşman kalplere korku düşmüştü. Cüret edip karşısına çıkamıyorlardı.

Susuzluğun dördüncü günü can boğaza çıktı. Yalnız susuzluk olsa neyse, şehrin hâkim yerlerine yerleştirilmiş mancınıklar dur durak bilmeden işliyor, koca şehrin başına günün her saatinde taş yağıyordu. Çoğu şehirdeki evlerin damına, bazıları meydanlara, sokaklara düşüyor, korku ve dehşet saçıyordu.

Muhasaranın haftasında şehrin üstüne kızgın kor yağmaya başladı. Bu Çaka Beyin yeni, dahiyane bir buluşuydu. Vâki itirazlara aldırmadan mancınıklarla taş yerine kızgın kor atılabileceğini iddia ve ispat etmişti. Şehirde yangınlar çıktı. Su olmadığı için tutuşan evler söndürülemiyor, alevler etrafa dehşet saçıyordu. Alevleri seyretmekten başka kimse bir şey yapamıyordu.

Bir öğle vakti sabrı tükenen ve paniğe kapılan halk birbirini ezerek şehrin meydanında toplandı. İdareciler aleyhine atıp tuttular, bağırıp çağırdılar. Ya teslim olmalarını, ya da şehirden çıkıp vuruşmayı .göze almalarını, ama ne olursa olsun karılar gibi içeride kapanıp kalmamalarını istiyorlardı.

İzmir Beyi çare kalmadığını anlayınca ne olursa olsun

bir çıkış yapmayı göze alabildi. Zorla topladığı askerleri arka kapıya yığdı. Çaka Beyin kuvvetlerni ön kapıda tuttuğunu, buradan çıkmakla onu gafil avlayabileceğim hesaplamıştı. Yanıldığını anladığında ise iş işten geçmiş bulunuyordu. Çaka Bey onların düşüncelerim aksine askerinin ehemmiyetli bir bölümünü arka kapının önüne siperlemişti. İzmir Beyinin aklına gelebilecek her ihtimali hesaplamış, hareketlerini ona göre ayarlamıştı. Birlikler arasında kurduğu haberleşme teşkilâtı muntazaman işliyor, böylece her birlik diğer birliğin durumundan anında haberdar olma imkânına sahip bulunuyordu.

Düşmanın kaleden huruç yaptığı haberini alınca atını dört nala kaldırdı. Şehrin arka kapısı önünde siperlenmiş askerinin başına geçti. Atının kuyruğunu eliyle bağladı. Uzun mızrağını avucunda sıktı.

"Okçular hazır olsun," emrini verdi.

Düşman ilk anda çalıların ardına gizlenmiş Türk yiğit-

lerini farkedemediler. Plânlanın muvaffak olduğunu düşünerek tedbiri bile unuttular. Saflar disiplinsizliğin tam bir örneğini vererek dağıldı. Tam o sırada Çaka Beyin gür sesi öğle sıcağının alünda dalga dalga kabardı:

"Okçular yallah!"

Yüzlerce ok yaylardan aynı anda fırladı. Vınlayarak düşman saflarına ulaştı. Atlar ürktü; bağırmalar, küfürler, iniltiler, feryatlar birbirine karıştı. Atlardan devrilenler, üzengiye ayağı takılıp sürüklenenler görüldü. Çaka Bey düşmanın toparlanmasına fırsat vermemek için aceleyle mızraklı bölüğü öne sürdü.

Düşman birliği yalın kılıç çıkmakla ne büyük hata ettiğini anladı ama, arka kapının önünü boş sanmakla asıl büyük hatasını zaten işin başında yapmıştı. Hata yeni hataları çekerdi. Bu yeni hata kumandanın ağzından bir emir şeklinde çıktı:

"Atlardan inin, yaya saldırın!"

Asker bu emirden pek bir şey anlamadı, fakat yine de itaat etti. Çaka Bey hiddetinden küplere bindi. Kumandan olacak adam nasıl olurdu da böyle ahmakça bir askerî hataya düşerdi. Atlı savaşçının her zaman yayadan üstün olduğunu nasıl düşünemezdi? Hayır, bunu bir zafer sayamazdı. Bu kadar acemi bir kumandana rastladığı için talihsizliğine yanıyordu. Dayanamayarak var kuvvetiyle bağırdı:

"Kumandan, askeri attan indirme!"

Kumandan bunu duydu mu, duymadı mı belli değil. Fakat olan oldu. Hatasını anlamaya bile fırsat bulamadı. Bir Türk mızrağından nasibini aldı. Hem de kaçmak isterken sırtından vuruldu.

İzmir askeri başsız kalınca büsbütün bozuldu. "Allah Allah" seslerinden dehşete düştü. Atını ele geçiren sırtına atladı, geçiremeyen tabana kuvvet, çıktığı kapıya doğru koştu. İzmir Beyi durumu burçlardan gözlüyordu. Askerin geri döndüğünü görünce paniğe kapıldı. Hele peşlerini takip eden uzun mızraklı İslâm cengâverleri büsbütün aklını başından aldı. Kapının kapatılmasını, kulelerden ateş ve kaynar su dökülmesini emretti. Düşman askerlerinin çoğu kaleye tekrar dönemedi. Tepelerine dökülen kaynar su ile haşlanarak kendi dindaşlarının elinde can verdiler.

Ertesi sabah İzmir halkının galeyanı daha büyük oldu. Bey konağını taşa tuttular. Bununla da tatmin olmayarak ateşe verdiler. İzmir Beyi canını kurtarmak için kılık değiştirip halk arasına karıştı. Lâkin bir dilenci onu tanıdı. Halka gösterdi:

"Karıma göz koyduğu için beni sekiz yıl zindanda tutan adam işte budur arkadaşlar. Bu İzmir Beyinin ta kendisidir?"

Çığ dalgalanarak üstüne aktı. İzmir Beyi belki birgün ikbâl merdivenlerinden yuvarlanacağını düşünmüştü, ama böylesi bir düşüşü hayalinden dahi geçirmemişti.

Bir kâbusu uzaklaşürmak ister gibi mütemadiyen ellerini gözünün önünde sallıyor.

"Etmeyin, yapmayın, ben sizin beyinizim," diye yalvarıyordu.

Halkın ithamı korkunçtu.

"Sen şimdiye kadar bizi ezmekten başka ne yaptın? Şimdi ezmek sırası bizde."

Vaktiyle çok kötülüğünü görmüş bir İzmirli, koca çekici hırsla başına indirene kadar İzmir Beyi yalvardı. Kof

bir ses çıktı. Hafif bir inilti boğum boğum dudaklarında düğümlendi. Sonra sükût...

Kalabalık sanki yaptığından ürkerek yavaş yavaş dağıldı. Bir bölümü ana kapıya doğru aktı. Nöbetteki askerler itişerek gerilediler. İdareyi halkın eline terkettiler.

Çaka Bey artık beklemekten usanmış, kaleye taarruz düşünüyordu. Gece bir baskın vermek üzere hazırlıklara başlamıştı bile, Ana kapının açıldığını görünce hayret etti. Bir huruç daha yapılacağını sanarak askere hazır ol emri verdi. Fakat kapıdan çıka çıka sadece üç kişi çıktı. Ortadaki beyaz bir bayrak tutuyor, çılgın gibi sallıyordu.

Çaka Bey:

"Getirin bakalım şunları," dedi. "İstedikleri ne imiş?"

En yaşlıları kalede olanı biteni hikâye etti. Sonunda:

"Beyim," dedi. "İzmir halkı emrinize muntazırdır. Kaleyi teslim ediyoruz."

Çaka Bey, bunun bir oyun olabileceğini düşündü.
Tedbirde kusur caiz değildi. Bir hata çok cana mal olabi-
lirdi.

"Pekâlâ," dedi. "Madem ki istiyorsunuz, olsun. Ancak
emin olmam lâzım. Kaledeki bütün asker dışarı çıksın.
Silâhlarını gözümün önünde çözüp yığsınlar. Onların pe-
şinden içerde ne kadar erkek varsa kale dışına gelsin.
İçerde yalnız kadınlar ve çocuklar kalacak. Hiç birinin kı-
lma halel gelmeyeceğini garanti ediyorum. Ne dinim ne de
milliyetim teslim olana kılıç çekmeyi yiğitlik saymaz, red-
deder."

Adamlar başlarını eğerek geri gittiler. Az sonra asker-
ler kafileler halinde dışarı çıktı. Silâhlarını çözdüler. Kılıç-
tan mızraktan, baltadan, topuzdan koca koca tepecikler

meydana geldi. Peşlerinden sivil erkekler de çıktı. Kalede
yalnız çocuklar ve kadınlar kaldı. Çaka Bey keşif için ön-
ce bir bölüğü kaleye soktu. Herşeyin istediği gibi olduğu-
nu anlayınca kendisi de girdi. Silâhtan tecrit edilmiş as-
kerleri serbest bıraktı. İzmir'e girmemek, etrafında gözük-
memek şarüyla hayatlarını bağışladığını söyledi. Sivil er-
kekleri tekrar kaleye aldı. Asayişi bozmadıkları sürece kıl-
larına dokunulmayacağı yolunda tekrar teminat verdi.

Güzelim İzmir artık her şeyiyle Müslümanların olmuş-
tu. Ama Çaka Bey hiç etkilenmiş görünmüyordu. O İz-
mir'i bir adım olarak görmeye alışmıştı. Asıl hedefi değil-
di. Hedefinin geçiş yoluydu.

Hemen o gece bir toplantı tertipledi. Plânını açtı.

"Yiğitlerim, biz bu küçük şehre sığmayacak kadar yü-
ce ideallere sahibiz. Dâvamız büyük olduğu için biz de
büyümek, genişlemek zorundayız. Yarından tezi yok
telâllar bağırtın. Ne kadar usta varsa şehir meydanında
toplansın. Amele temin edilsin. Ağaçlar kesilip limana yı-
ğılacak. Vakit geçirmeden bir donanma kurmak zorunda-
yız. Açık denizler bundan böyle yatağımız olmalı. Gemi-
lerse salıncağımız. Yıllarca o salıncaklarda sallanmak du-
rumunda kalabiliriz. Sağlam olmalıdırlar. Bizans donan-
masına meydan okuyacak İslâm donanması bizim elimiz-
den çıkacaktır. Hepinizden gayret ve fedakârlık bekliyo-
rum. Zaten şimdiye kadar gösterdiğiniz bütün gayretler-
dir ki İzmir'i dize getirdi. Birlik beraberlik devam etsin,
Bizans'ın tamamı da dize gelecektir. Şimdi yapılacak bir
iş daha var. Bence bir heyet düzüp Sultan hazretlerine
gönderelim. Durumumuzdan haberdar edelim, bu fikrime
ne dersiniz?"

Kumandanlardan biri:

"Selçuk Sultanı çok meşgul beyim," dedi. "Bizans'la başı dertte. Gün geçmiyor ki iki devlete mensup askerler tutuşmasın. Bu durumda zaman bulup bilmem bize yardım edebilir mi?"
Başka biri:
"Sultan hazretlerinin geniş imkânları vardır. Bize yardım etse neyi eksilir? Elçi gönderip ona saygılarımızı sunmak, sadakatimizi bildirmek yerinde olur. Yardım etmese bile ne çıkar? Bilsin ki biz buradayız. Malûmatı olsun."
İki fikir tartışıldı. Neticede bazı hediyelerle birlikte bir heyet gönderilmek üzere anlaşmaya varıldı.
Herkes memnun ve mesrur, günlerle gelen yorgunluklarını, gecelerle gelen uykusuzluklarını gidermek üzere dağıldılar.
Fakat Çaka Bey geniş ideallerin tesiri altında bu geceyi de iki saat uyuyarak geçirecekti.
Sabah namazından sonra kardeşi Yalvaç yanında kaldı. Bir postekinin üstüne yanyana diz çöküp oturdular. Yalvaç ağabeyinin kızarmış gözlerine bakıyordu. Uyuyamadığını anlamıştı. Sevgiyle elini okşadı.
"Yorgundun, uyumalıydın ağam."
"Uyumak mı Yalvaç? Ağabeyinin ömrünü, uyku ile vakit kaybedecek kadar uzun mu sanıyorsun?"
"Dinlenmeye ihtiyacın var."
"İşini bitiren dinlenmeye hak kazanır kardeşim. Ben ise daha işimin başlangıcmdayım. Artık bir kalemiz var, limanımız var. Başıbozukluktan kurtulduk. Lâkin omuzlarımızın üstündeki mesuliyet biraz daha arttı. Mahşerde vereceğimiz hesap çoğaldı. Bir hata etmek endişesi uykularımızı kaçırır. Sen Yalvaç, takva üzere bir insansın, beni

sık sık ikaz et. Kibire kapılır, hak yoldan ayrılırsam kılıcınla doğru yolu göster. Senden yakın kimim var? Bu iyiliği mutlaka isterim. Hazret-i Ömer'i hatırlıyor musun? "Doğru yoldan ayrılırsam ne yaparsınız?" diye sorduğunda aldığı cevabı düşün, sahabelerden biri: "Kılıcımla doğru yolu gösteririm" dememiş miydi? Sen de öyle yap. Hazret-i Ömer'in adaletinden ayrıldığım an kılıcını önüme dik. De ki: 'Ey gafil, dünya ikbali gözlerini kararttı, bu beylik sürekli mi sanıyorsun? Yarın ölünce hesaba çekileceğini ne çabuk unuttun? Dünyanın sıcak görünüşlü geçici zevkleri içini mi ısıttı. Kendini Cehennem ateşinin alevleri içine rızanla mı atmak istiyorsun? Bu ne ahmaklık!"
Yalvac'ın yanakları ısak ıslaktı. Çenesinin altında damlalar titriyordu. Buna rağmen sesinde hiçbir zaaf eseri yoktu. Gür ve kararlı idi:

"Yemin ederim ki şeriat hükmünden kıl kadar ayrıldığın gün kılıcımı karşında bulacaksın. 'Senin kudretin İlâhî kudret yanında nedir ki. Sen büyük yaratıcının sevkettiği bir nefersin. Başarı senin değil O'nundur. Sana başarının sırrını telkin edenindir. Sen herşeyi bilen değil, çok şeyi bilensin. Herşeyi bilene karşı itaatsizlik edersen hiç olursun' diyeceğim. Ama sen de söz ver. Şayet doğru yolu kaybedecek hale ben gelirsem, aynı sertlikte ikaz edecek misin? Birbirimizin mizanı olacağız. Doğru yolda omuz omuza birlikte yürüyeceğiz. Birimiz bu birliği bozma temayülü gösterirse, diğerimiz gerekirse kılıcıyla en sert şekilde yola getirecek."

"Öyle yapacağız kardeşim Yalvaç."

"Öyle yapalım anamın sevgili oğlu, öyle yapalım!"

"İçimi ısıtmak istiyorum, ama dünya gururuyla değil;

o geçici bir zevk, sathî bir lezzettir. Ardında elemler vardır. Dünyada içimi ısıtacak, ahirette sevap haneme yazılıp karşıma çıkacak, her yerde, her zaman delilim olacak ilâhî terennüme muhtacım. Biraz Kur'ân okur musun?"

Yalvaç toparlandı. Ellerini dizinin üstüne koydu. Hocasından ders talim etmeye hazırlanan bir talebe teslimiyetiyle boynunu yana eğdi. Birkaç kere gövdesini öne, arkaya doğru salladı.

"Eûzubillâhîmineşşeytânirracîm.."

Yalvac'ın davudî sesi koca evin ücra köşelerine kadar yayıldı. Fetih sûresinin mânâ anahtarları kalb kapılarını açtı. Duyanlar ciğerlerini parçalarcasma şevkle "Allah" dediler. Köşelere sinmiş küfür pası döküldü. Renkli, içli, tatlı nameler İslâm'ın yaldızıyla evlerin içini, dışını sıvadı. Şehri Müslümanlaştırdı.

Yalvaç okumayı bitirip "Sadakallahül azîm" çekince, sanki bütün zerreler dile geldi. "Allah" diye secdeye gitti.

Çaka Bey en kritik zamanlarda bile muhafaza edebildği soğukkanlılığı kaybetmişti.

"Allah!" diye çağladı. Gözleri yandı, yaş damlaları yanaklarından süzülüp secde yerini ıslattı.

"Ah! Ne olurdu Grekçe yerine Kur'an dilini öğrenmiş olsaydım," diye esef etti.

Kısa bir süre sessiz durdular. İçten içe duâ ettiler. Sonra Çaka Bey kardeşine şöyle dedi.

"İzmir'i aldık, lâkin elden çıkarmamak, bazı tedbirlere bağlıdır. Gerçi Bizans, Anadolu Selçukluları Sultanı Süleyman Şahın korkusundan Anadolu'yu terkediyor. Ama fırsatını buldukça yolunun üstündeki kasabaları vurmaktan da geri durmuyor. Urla ve Foça bizim için büyük

tehlike. Hemen hazrlıklara başlayıp bu iki şehri almak is-

tiyorum."

"Münâsip olur. Dün gece senden ayrıldıktan sonra arkadaşlardan biri bu fikri ortaya attı. Hepimizin hoşuna gitti. Doğrusunu istersen kumandanların bu dileklerini sana ulaştırmak üzere burada kalmıştım. Tam meseleyi açmak üzere iken keramet gösterdin, sen açtın."

Çaka Bey başını iki yana salladı:

"Keramet kim, biz kim! Arkadaşlarımızın böyle düşünmesine çok memnun oldum. Hepsine candan teşekkür ettiğimi söyle. Yakında seferimiz var. Önce Urla, ardından Foça. En mühimi gemilerin inşası. Çalışmalara bizzat nezâret etmeni istiyorum. Hemen ustalar bulup bana gönder, kendileriyle konuşacağım. Gerekirse Bizans'tan usta getirelim..."

Yalvaç ayağa kalktı.

"Şimdilik Allah'a emânet ol ağam, dediklerini yapmak üzere gidiyorum."

"Allah seninle birlikte olsun Yalvaç, hayırlı işlerde hayırlı haberlerini bekliyorum."

Yalvaç ağabeyini sevgiyle selâmlayarak çıktı.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çaka Bey'in başarıları önceleri Bizans İmparatoru Aleksi Komnen'in dikkatini çekmedi. Bazı uçbeylerinin küçük başarılarını meşgul olmaya değer görmüyordu. Birkaç kere kendisine İzmir'i hatırlatmak isteyenleri şiddetle azarlamış, huzurundan kovmuştu. Yalnız bazı generaller kendi aralarında sık sık bu mevzu üstünde konuşuyor, İzmir'in fethini tartışıyorlardı.

Bizanslı kumandanlar İzmir'in Çaka Bey tarafından fethedildiğini duyunca bir söylenti olduğunu sanmış, kahkahayı basmışlardı. Kanaatlarına göre İzmir, değil Çaka Bey tarafından, bağlı olduğu Selçuklu Sultanınca bile fethedilmeyecek kadar sağlamdı. Bu, olsa olsa kötü bir şaka olabilirdi.

Daha sonra bizzat kendi istihbaratları tarafından doğrulanınca, müthiş bir endişeye kapıldılar. Vakit geçirmeden İmparator Aleksi Komnen'e koştular. Çaka Beyin İzmir'i aldığını, bir donanma vücuda getirmek üzere olduğunu, donanmayı denize indirir indirmez de civardaki adalara saldıracağını anlatmak istediler. Lâkin imparator, Çaka Beyi ciddiye almak istemiyordu bir türlü. Onun da

kendisine mahsus bazı projeleri vardı. Herşeyden evvel yerini sağlamlaştırmak için etrafına güvendiği adamlar toplamakla meşguldü. Rahatsız edildiği için kızdı, generalleri tehdit ederek huzurundan kovdu.

İzmir şokunun tesiri daha geçmeden Urla ile Foça'nın

da düştüğü haberi geldi. Aklı başında bazı kumandanlar kara kara düşünüyor, bir çare bulmaya çalışıyorlardı. Çaka Bey vaktinde durdurulmazsa, Bizans'ın başına dert açabilirdi. Şimdiden açmıştı bile.

Bir çıkar yol ararken hatırlarına Kaptan Lombard geldi. İmparator ona güveniyordu. Durumu anlatırsa belki dinleyecekti. Son çare olarak ona başvurdular.

Lombard anlatılanları tek tek dinledi. Subayların sözünü kesmemeye dikkat ederek konuşmaların bitmesini bekledi. Çaka Beyin başarılarından memnuniyet mi, yoksa üzüntü mü duyduğu, yüzünden anlaşılmıyordu. İfadesiz gözlerini endişeli kumandanların üstüne dikmiş, öylece sözlerinin bitmesini beklemişti. Nihayet:

"Pekâlâ," dedi. "İmparatora endişelerinizi iletirim. Ancak şunu söyleyeyim ki Çaka Bey göstermek istediğiniz gibi bir zalim değildir. Aldığı şehirlerde katliam yaptığı pis bir yalandır. Onu iyi tanıdım. Değişmeyecek kadar şahsiyat sahibidir."

Kumandanlardan biri bu sözlere mânâ veremedi.

"Anlayamadım kaptan," dedi. "Çaka Beyden yana mısınız, Bizans'tan yana mı?"

"Ben doğruluktan yanayım sayın kumandan, bu yüzdendir ki İmparator Botaniates'i devirmeye çalıştım. Eğri gittiğinden karşısına çıktım, bugün aynı yola Aleksi Komnen giderse, ona da karşı çıkarım."

General Markezis hiddetle bağırdı:

"Bu sözleriniz suçtur."

Lombard tuhaf bir gülümseme ile dudaklarını gerdi:

"Biliyorum. Lâkin hayatım böyle suçlar işlemekle geçti. Hakkın müdafaası suç da olsa yapılmalıdır, buna inanıyorum. Körü körüne kimseye bağlanamam, siz de biliyorsunuz ki Çaka Bey hakkında anlattıklarınızın sadece fetihlerle ilgili bölümü doğrudur. Çocukları kazığa vurdurduğu, gebe kadınların karnını deştiği, ihtiyarları sakallarından sallandırdığı bütünüyle iftiradır."

"Ama..."

Kaptan Lombard parmağını havaya kaldırarak sözünün bitmediğini ifade ettikten sonra:

"Şunu söylemek isterim," diye devam etti. "Düşmanınız da olsa kişiyi olduğu gibi kabul ediniz. Başka türlü göstermeye çalışmayınız. Sevmeyebilirsiniz, ama bazı meziyetlerini görmezlikten gelemezsiniz. Gelirseniz, kendi kendinizi aldatmış olursunuz."

Ayağa kalktı:

"Size anlattıklarımı imparatora da defalarca anlatmışımdır, bu yüzden zahmet edip beni jurnaletmeye kalkışmayın, İmparator benim iyi niyetime inanıyor. Çok kusurlarımı bile meziyet gibi görmeye çalışmıştır. Kötülerse-

niz sadece kovulmakla kalmaz belki zindanı da boylarsınız. Tuhaftır. İnsanlar gerçekten tuhaftır. Sevdiklerinin kusurlarını meziyet gibi görürler de, sevmediklerinin meziyetlerini kusur sayarlar!"

Generaller şaşkın bir halde yanından çıktıktan sonra hazırlandı. Hemen saraya gitti. İmparatorun huzuruna alındı. Hiçbir mukaddemeye lüzum görmeden doğrudan meseleye girdi:

"İmparator hazretleri, İzmir, Urla ve son olarak da Foça Türklerin eline geçmiştir, ne emir buyurursunuz?"

İmparator hiç istifini bozmadı, önündeki kâğıtlarla uğraşır göründü.

"Evet Vasileas, sizi dinliyorum. Kumandanlarınız tedirgin. Bir şeyler yapılması gerektiğini savunuyorlar."

Nihayet başını kaldırdı, yüzü asık, gözleri bulanıktı.

"Lombard, seni aklı başında biri olarak tanıdım ve hep böyle kalmanı isterim. Kötü haberler ağzına yakışmıyor, beni hayal kırıklığına uğratıyorsun. Askerler her zaman endişelidir. Etrafı velveleye boğmak için bence sebep yok."

Lombard'm yüzü sarardı.

"Vesileas, hayal dünyanız gölgelenir endişesiyle susmakta daha devam edersek belki dilsizlerden müteşekkil bir milleti daha kolay idare etme imkânına sahip olursunuz, ama unutmayınız ki konuşmayan bir millet, yok demektir. Size endişelerimi açıyorum, bunlar aynı zamanda kumandanların, yâni askerlerin endişeleridir. Kılıçların gölgesinde rahat ettiğinizi unutmuyorsunuz umarım."

İmparator "küstah" der gibi bir tonla bağırdı:

"Lombard!"

"Buyurunuz Vasileas."

"Sözlerin tartısız ve ölçüsüz çıkıyor, itidalini kaybetmişsin, belki yorgunluktandır. Çok çalıştın. Sakız'a gidip dinlenmek ister misin?"

Lombard bunun bir uzaklaştırma taktiği olduğunu hemen anladı, dudaklarını ısırdı. Acaba yeni imparator hakkında verdiği iyi hükümlerde yanılmış mıydı? Hükmetme hırsı bunun da mı gözlerini bürümüş, gerçekleri göremez hale getirmişti?

"Bu bir emir midir Vasileas?"

İmparator yüzü asık, kalın kaşları çaüktı.

"Dinlenmeni istiyorum," dedi. "Kızım Anna da çok sıkılmış burada. Birlikte gitseniz iyi olur. Ona nezâret edersin. İnan çok memnun olacağım."

Lombard konuşmanın noktalandığını anladı. İmparator tekrar önündeki kâğıtlara eğilmişti. Ayağa kalktı.

"İzninizle Vasileas."
"Lombard."
"Evet, Vasileas."
"Verdiğin bilgi için teşekkür ederim, gerekeni yapacağım. Fakat söylendiği gibi bunun Çaka Beyle bir ilgisi olamaz. O Bizans sarayında yetişmiştir. Bize ihaneti düşünebilir mi?"
Lombard acı acı gülümsedi.
"Çaka bey Müslümandır Vasileas."
"Ama Bizans terbiyesi ile yetişti."
"Kart ağaç eğilmez derler imparator hazretleri. Çaka bey esir edildiği zaman tazelikten çıkmış bulunuyordu. Sonra şu da var. Türkler başka milletlerin adetlerini usûllerini sadece gülünç bulurlar. Bağlı oldukları İslâm dini onlara en güzel yolları göstermektedir. Bu güzellikten çıkıp bir takım çirkinlikleri benimsemek aklın alacağı şey değildir."
"Yâni bizim adetlerimiz mi çirkin?"
"Onu diyemeyeceğim, çünkü ben de oldukça alışkınım buna, ama Müslümanlar nazarında bizim âdetler çirkindir diyorum. Onların kanaatlarını söylüyorum. Bir şey hatırlatayım müsaadenizle: Çaka Bey bu sarayda kaldığı yıllarda bile bir damla şarap ağzına koymuş değildir."

İmparator ürperdiğini hissetti. Madem ki bu genç akıncı içkiye alıştırılamamıştı. Bizans'ın hiçbir âdetini benimsememiş demekti.
"Bunu bilmiyordum," diye söylendi. "Anna'ya soracağım."
"Şüphesiz kızınız herkesten iyi bilir. Bir zamanlar Grekçe hocalığını yapıyordu."
İmparatorun dişleri gıcırdadı.
"Sersem Botaniates'in işi. Benim kızımı alelade bir öğretmen gibi Çaka Beyin hizmetine verdi. Ama ödettim bunu, hepsini ödettim."
Kızmıştı, parmağını Lombard'ın üstüne dikti:
"Dikkat et Lombard, kafandan Çaka Bey hakkındaki iyi düşünceleri silmeni emrediyorum."
Lombard ancak kendi duyabileceği kadar:
"Keşke beynimizi vücudumuz gibi yıkamak mümkün olsa," diye mırıldandı. Hafifçe eğildi.
"İzninizle efendim."
Ardından kapıyı yavaşça kapadı. Uzun zamandır Çaka Beyi ilk defa özlüyordu. Dürüstlüğü, mertliği, insanseverliği gözünde tütüyordu.
Dalgın dalgın sarayın koridorlarını geçerken bir kapı açıldı. Eşikte imparatorun kızı Anna belirdi. Lombard'm düşünceli halini görünce takıldı:

"Çok dalgın görünüyorsunuz kaptan."
Lombard durdu:
"Size öyle gelmiş prinkipisa."
"Yoksa babamla mı atıştınız?"
"Haddime mi düşmüş? Babanızla imparator olmadan önce atışabiliyordum."

"Kırgın gibisiniz."
Koluna girdi.
"Söyle kaptan, gerçekten babamla ilgili bir şey değil mi?"
"Evet Anna babanızla ilgili. İmparatorluğun geleceğiyle daha doğrusu. Ne yazık ki babanız bunu anlamak istemiyor. Endişelerimi duyunca ne tavsiye ettiğini imkânı yok tasavvur edemezsiniz."
"Ne tavsiye etti?"
"Sizi alıp Sakız Adasına götürmemi. Böylece sinirlerim düzelecekmiş. Düşünsenize, böyle bir zamanda kızağa çekmek istiyor beni."
Başını iki yana salladı.
"Hayır, imparator olması için hayatımı ortaya koyduğumu söylemedim, söyleyemem, buna karakterim müsait değildir. Dediğini yapacağım."
Genç kız ellerini çırptı.
"Ne güzel, o ne güzel; demek beni de alıp Sakız'a götüreceksiniz? Fevkalâde bir şey bu."
"Izdıraplarımla alakadar bile değilsiniz Anna, kedinizden başkasını gözünüz görmüyor."
"Ne yapabilirim? Genç bir kızım eğlenmek istiyorum. Ne olur suratınızı asmayınız kaptan. Beni götürmeye razı oldunuz değil mi?"
Lombard ellerini iki yana açü:
"Bu aslında bir emirdi," dedi, "ne yapabilirim?"
"Ne zaman yola çıkıyoruz?"
"Madem ki imparatoru rahatsız ediyorum mümkün olan en kısa zamanda. Rahatı benim buradan uzaklaş-

mama bağlı. Ama küçük prenses, o kadar heveslenmeyin. Derler ki Çaka Bey denizlerde ölüm saçıyor."
"Çaka Bey!"
"Evet, eski talebeniz. Siz görünce sevinir mi, üzülür mü bilmiyorum."
"Korsan mı olmuş?"
"Öyle derler. Üç yıl içinde muazzam bir donanma kurmayı başarmış, insanın aklı duruyor. İzmir, Urla Foça elinde. Gittikçe de genişliyor. Bugünlerde adalardan biri-

ne saldıracağı haberi geldi."
"Bütün bunları babamdan saklıyor musunuz?"
"Daha bir kısmını anlatmaya fırsat kalmadan seyahat tavsiye etti. Fazla konuşmaya kalksam bu seyahatin yolu zindana doğru değişebilirdi."
Genç kızın aklı fikri Çaka Beyde kalmıştı.
"Karşılaşır mıyız onunla?"
"Kiminle? Ha, Çaka Beyi diyorsunuz, belli mi olur?" Bir muharip nerede, ne zaman basacağını önceden bildirmez ki."
"Yâni karşılaşabiliriz diyorsunuz."
"Elbette, fakat siz üzülmüşe benzemiyorsunuz. Eski kalb ağrılarınız nüksetti galiba."
Anna toparlandı.
"Saçmalamayın lütfen, yıllar sonra ismini duyunca şaşırdım, hepsi bu kadar."
Lombard konuyu değiştirdi.
"E, böyle nereye gidiyorsunuz. Saraydan hayli uzaklaştığımızın farkında mısınız. İmparator hazretleri tek başına çıktığınızı duyarsa kızarlar."

Anna yumruklarını sıktı.
"Bebek değilim ben, başıma buyruk olmak istiyorum. Ne zaman sokağa çıkmak istersem bir sürü muhafız, süslü arabalar, insanlar gibi ipekliler giymiş atlar. Kendimi bir insan olarak görmeyi unuttum nicedir. Karışmalarını istemiyorum."
Lombard bir kahkaha attı.
"Ne yaparsınız" dedi. "İmparator kızı olmanın birçok nimetleri yanında bazı çekilmez yanları da vardır. Binlerce kız şu anda durumunuzda olmak için hayatının yarısını verebilir, düşünüyor musunuz?"
"Ya ben. Alelade bir babanın kızı olmak için neler verebileceğimi düşünebiliyor musunuz?"
Lombard hayretle mırıldandı:
"İnsanları anlamak ne kadar zor."
Birlikte bir müddet dolaştılar. Sonra kızı saraya bıraktı, kendi de evinin yolunu tuttu. Hâlâ Çaka Bey aklından çıkmamıştı.

sekizinci bolum

1086 yılı Çaka Bey için uğurlu başlamıştı. Bir yıl önce denize indirdiği donanma elli parçadan mürekkepti. Bu gemiler sayesinde sahil şeridini kısa zaman içinde ele geçirmiş, ismini denizlerin ötesine aşırmıştı. Herkes artık bu kahraman Türk komutanını tanıyordu. O zamana kadar rastladığı en güçlü korsanları bir bir avlamış, denizlerin tek hâkimi olmaya doğru süratle yelken açmıştı.

Forsalardan yana endişesi yoktu. Sürekli baskınlarla ele geçirdiği esirler kürek çekmesini çabucak öğreniyorlardı. Çaka Bey bunlara kırbaç vurulmasını yasaklamıştı. İnsanca muamele ediyor, gayret gösterenleri mükâfat olmak üzere serbest bırakıyordu. Bazılarını gemiciliğe terfi ettirmişti. Çaka Beye gönülden bağlanan bu insanlar, vakti gelince onun uğrunda ölmek için yaşıyorlardı.

Çaka Bey bir zamanlar esir olduğunu hiç unutmuyordu. Esaretin nasıl ruhî bunalımlara yol açtığından haberi vardı. Ufak tefek kusurları görmezden geliyor, lâkin büyük hataları da affetmeyerek, müsebbipleri şiddetle cezalandırıyordu.

Gemilerinde bulunan reisler, lostromolar, gemiciler bi-

rer kardeşten farksızdılar. Tam bir anlayış, disiplin ve karşılıklı sevgi hâkimdi. Herkes aksatmadan görevini yapıyor, canla başla çalışıyordu. Çaka Bey böyle bir donanma ile artık büyük işlere yollanmanın vakti geldiğine inanıyordu. İlk hedefi Midilli ile Sakız adaları idi. Sonrası için daha büyük projeleri vardı. Bizans, içini yakan bir kor olmuştu. Fethi müyesser olmazsa gözü arkada gidecekti.

• • •

Bir öğle vaktiydi. Namazını henüz kılmış, kaptan köşkünün dışında güneşleniyordu. Yelkenler müsait rüzgârla şişkindiler. Gemi küreklerini "fora" etmişti. Meçhul bir istikamete doğru aheste aheste ilerlemekte idi. Leventler direk diplerinde, puruvalarda serinliyorlardı. Bazıları yanık sesiyle Kur'an'dan âyetler okuyor, bazıları huşu içinde bunları dinliyordu. Forsalara istirahat verilmişti. Az önce yenen öğle yemeğinin rehaveti bazı gözlerde uyku istidadı gösteriyordu.

Tam bu sırada direkteki gözetleme yerinden yayılan kalın bir gemici sesi, hepsini yerinden sıçrattı:

"Ufukta bir yelkenliiii!"

Çaka Bey gözlerini ufka çevirdi ise de nokta kadar bir şey bile göremedi.

Direkteki adama doğru bağırdı:

"Hangi istikamette?"

"Sancak tarafımızda."

Serdümene emri yetiştirdi:

"Sancak alabandaaaa!"

Serdümen verilen emri yerine getirmek üzere harekete geçerken tekrarladı:

"Dümen sancak alabanda!"

Geminin başı yavaş yavaş sancağa döndü. Çaka Bey

direkteki gözcüye sordu:

"Böyle iyi mi?"

"İyidir Reis."

Serdümene doğru:

"Orsa!" dedi.

Güvertenin şurasına, burasına sereserpe yayılmış olan leventler bu sesle toparlandılar. Bütün gözler ufka çevrildi.

"Forsalar iş başına!"

Forsabaşı emri tekrar etti:

"Forsalar iş başına Reis."

"Savaş süratiyle kürek yıssa!"

"Gemi savaş süratinde."

Küreğe tempo tutan davulun sesi giderek hızlanıp kulaklara doldu. Muntazam aralıklarla denize dalıp çıkan küreklerin hışırtısı gemici çığlıklarına karışarak birazdan cehennem bir savaşa sahne olması muhtemel deniz yüzeyini yalayıp geçti. Çaka Bey gözetleme yerine doğru başını kaldırdı:

"Gözcü!"

"Emret Reis!"

"Sancağını seçebiliyor musun?"

"Henüz seçemiyorum."

"Tanıyınca söyle."

"Başüstüne."

Lostromo, Çaka Beyin yanma çıkmıştı. Otuz yaşında var, yoktu. Yüzünü sarı bir sakal çevreliyordu. Düşmanları onu "Sarı Belâ" diye tanırlardı. İsmi Sadık'tı. Mütena-

sip endamı ile bir korsandan çok, beyzadeye benzerdi. Ama o yirmi yaşını daha doldurmadan forsa olarak denize girmiş, şahsî gayretiyle yükselmiş, yükselmiş, nihayet Çaka Beyin kumanda ettiği geminin lostromoluğuna gelmişti. Sadık, işini bilir, gemicilikten anlar, temiz ve dürüst bir insandı.

Çaka Beye ölesiye bağlı bulunuyordu. Savaş sırasında yalınkılıç düşman gemisine atlar, önüne çıkanı biçerdi. Dövüşürken mütemadiyen nâra atmakla şöhret yapmıştı. Sesinin çınladığı her noktada ölüm var demekti.

"Beyim, kim oldukları hakkında bir bilgin var mı?"

Çaka Bey lostromosuna gülümseyerek baktı:

"Ne bilebilirim?"

"Venedikliler nicedir bu sulara girmez."

"Foça'dan da gemi açılmadığına göre."

"Acaba Bizans'a mı ait?"

"Öyle olmasını dileyelim. Bizimkilerden biri de olabilir pekâlâ. Eğer Bizanslı iseler elimden çekecekleri var. Böylece imparator hazretleri artık lütfedip bizi adam yerine kor."

Kahkahalarla güldüler. İkisi de biliyordu ki Bizans İmparatoru Aleksi Komnen ehemmiyet vermez görünmekle birlikte gece rüyalarında Çaka Beyi görüyordu.

Direkteki gözcü sanki iki adamın merakını tatmin etmek istiyordu:

"Tanıdım, Bizans sancağını tanıdım," diye bağırdı.

Lostromo Sadık kendini tutamayarak ellerini çırptı:

"Yaşşa!"

Leventler arasına bir sevinç dalgası yayıldı:

"Bizanslı imişler."

"İyi bir av olacak."

"İster misin Bizans İmparatorunun hazinesini taşısın?"

"Daha neler?"

"Keşke öyle olsa. Bizans'ı alabilmek için çok paraya muhtacız."

Parayı kendilerine değil, Bizans'ı almak için istiyorlardı. Şahsi hiçbir ihtirasları yoktu. İdealist kişilerin ne isteği olabilirdi? Başına saracak bir tülbent parçası, beline asacak bir kılıç ve kıvrılıp yatabileceği bir direk dibi. Hepsi bu kadar!

"Herkes yerine! Forsalar daha hızlı! Mmcmıklar hazırlansın. Ters bir manevra yapıp iskeleden borda olacağız. Şaşıracaklar."

Çaka Bey durmadan emir yağdırıyordu. Bu emirler harfiyen yerine geliyor, lostromo Sadık yapılanları yakından kontrol ederek aksaklıkları gideriyordu. Sağa sola koşuşanlar, bağıranlar, çağıranlar vardı. Yüzlerde endişenin, korkunun izi yoktu. Her zamanki normal vazifelerini yapıyorlarmışçasma rahat ve düzenli idiler.

Gözcünün sesi sevinçle titreyerek şu haberi yetiştirdi:

"Bir ticaret gemisi galiba."

• • •

Bizans gemisinin gözcüsü gizlice cebinden çıkarıp başına diktiği şarap şişesinin ikinci yudumunda yakınlardaki gemiyi farketti. Telâştan şarap şişesini düşürdü. Güvertede parçalandı. Gemicilerden biri:

"Heeeey!" diye bağırdı. "Ne oluyor sana? Nöbette içmenin yasak olduğunu bilmiyor musun?"

Yukarıdaki endişeyle seslendi:

"Bir gemi görüyorum."

"Hayal görmüş olmayasın?"

"Ne münasebet! Nah, iskele bordamız, süratle üstümüze geliyor."

"Kaptana haber verelim hemen."

Bizanslı kaptan, lüks kamarasında iki misafiriyle bir-

likte hem içiyor, hem çene yarıştırıyordu. Bir gemicinin içeri daldığını görünce kızgın kızgın homurdandı.

"Ne var, ne istiyorsun?"

"Benim bir şey istediğim yok kaptan," dedi gemici laubali bir tavırla. "Gözcü iddia ediyor ki iskele bordamızda bize doğru süratle seyreden bir yelkenli var."

Kaptan doğruldu:

"Venedikliler olacak, selâmlaşıp geçeriz."

Misafirlerine döndü, hürmetle eğildi:

"İzninizle Prinkipisa Anna, izninizle Kaptan Lombard."

Genç kız da kaptanla birlikte doğruldu:

"Sizinle gelebilir miyiz kaptan?"

Kaptan memnun olmuş görünmedi, ama reddedemedi.

"Nasıl isterseniz efendim."

"Ben burada kalayım," dedi Lombard. "Romatizmalarım sızlıyor, deniz havası iyi gelirdi oysa."

Kaptanla birlikte imparatorun kızı Anna güverteye çıktılar. Kaptan hemen iskele tarafına baktı. Gemi oldukça yakına gelmişti. Köpürdü. Gözcüye doğru bağırdı:

"Ahmak herif, bu kadar yaklaştı da yeni mi farkettin?"

"Şimdi gördüm kaptan, bana inanınız."

"Filamasmı seçebiliyor musun?"

Gözcünün hiç aklına gelmemişti bu. Dikkatle baktı bir süre...

"Evet kaptan, görüyorum. Üstünde hilâller var, galiba bir de kılıç."

Anna sorgu dolu gözlerle kaptana bakıyor, bir açıklama bekliyordu. Adamın konuşmaya niyeti olmadığını görünce sordu:

"Türkler mi kaptan?"

Kaptan başını müsbet mânâda salladı:

"Galiba Çaka Bey," dedi.

Genç kız ürperdi:

"Emin misiniz?"

"Değilim. Sadece hilâl ve kılıç işlenmiş bir filamanın bize uğur getirmeyeceğini biliyorum."

Anna başka bir şey sormadı. Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi vuruyordu. Elini göğsüne bastırdı. Kamaraya döndü.

Lombard iki bacağını da uzatmış romatizmalarını rahatlatıyordu. Genç kızın içeri girdiğini görünce şaka etti:

"Söyleyin bakalım Anna," dedi. "Çaka Bey mi yoksa?"

"Ta kendisi."

Lombard hızla bacaklarını çekti:

"Doğru mu söylüyorsunuz?"

Anna omuzlarını kaldırıp indirdi:

"Ben ne bileyim, kaptanın zannı bu. Sancağında

hilâller var. Bilmem Çaka Beyden başka bu" denizlerde kim var?"

"Kim mi? Herkes. Venedikliler, Cezayirliler, İspanyollar... Çaka Beyin bu sularda olacağını sanmam."

"Çaka Beyin bizzat kendisi olamaz demek istiyorsunuz. Ona bağlı başka korsanlar olabilir, öyle mi?"

"Ben Çaka Bey için korsan demedim."

"Açık denizde ticaret gemilerini vuranlara ne isim verilir?"

Lombard bir süre sustu. Ama bu sükût mağlubiyeti kabul ettiği için değildi. Genç kızın kendisini anlayamayacağına hükmetmişti.

"Susuyorsunuz kaptan?"

"Ne söylememi istiyorsunuz?"

"Çaka Beyin korsan olmadığını ispat etmenizi."

Genç kıza doğru döndü. Sesini alçalttı:

"Peki, siz ille de korsan olmasını niçin ısrarla istiyorsunuz? Böyle gemilere sahip olanlara biz de amiral derler. Çaka Bey bir amiraldir."

"Olamaz."

"Pekâlâ da olur. Çünkü kendi kendini tatmin için denizlere açılmış değildir. Öyle olsaydı karada da tatmin olurdu. Ama hayır. İnanıyor ki Bizans yalnız karadan girişilecek taarruzlarla fethedilemez. Sonra işin en zor yönünü üstlenmiş. Dışarda dövüşmek daha kolaydır. O işi Selçuk Sultanına bırakmış olabilir."

Genç kız kızardığını hissetti:

"Siz ona hayransınız kaptan, ben ise nefret ediyorum."

Lombard güldü:

"Öyleyse Prinkipisa ne siz ne de ben Çak Bey hakkında doğru hüküm veremeyiz. Siz nefret ettiğinizden, ben ise sevdiğimden. İyisi mi başka şeylerden bahsedelim."

Fakat Anna bu durumda konuşulacak başka bir şey

bilmiyordu. Aklında hep Çaka Bey vardı. Yüzde yüz savaş olacaktı. Ya esir düşerse hali ne olurdu?

"Bizi yenebilir mi acaba, ne dersiniz?"

Lombard tereddüt etmeden cevap verdi:

"Çaka Bey olmasın duâ etsinler de. Şimdiye kadar duyduklarım bizim hesabımıza pek iç açıcı değil."

"Yani?"

"Çaka Bey gölde kâğıt oynatır gibi oynatır bizi, emin olabilirsin Anna."

Genç kız öfke ile yüzünü buruşturdu, yumruklarını da

sıktı:

"Gözünüzde çok büyütüyorsunuz kaptan," dedi. "Bir hiç olduğunu yakında kendisi de görecek."

"Bizans'ın selâmeti bakımından bunu bende istiyorum."

Anna müstehzi bir tavırla Lombard'a baktı:

"Bakıyorum kaptan, fikirlerinizde pek sebat etmiyorsunuz?"

"Haklısın, bir yanda sevdiğim Bizans. Lâkin şu var: Çaka Beye şahsım adına bağlıyım, yenilmesini Bizans adına istiyorum."

"Pek bir şey anlayamadım."

Lombard sedire yaslandı:

"Ben kendimi anlıyor muyum sanki," dedi.

Gemi kaptanı telâşla içeri girince ona döndüler. Lombard:

"Gelenin Çaka Beye ait gemilerden biri olduğuna inanıyor musunuz kaptan?"

Kaptan kaşlarını büsbütün çattı:

"Bizzat Çaka Beyin kumanda ettiği gemi olduğuna bile inanıyorum, ama ezeceğim. Gemim onlannkinden büyük. Hayli adamım da var."

Lombard doğruldu:

"Şunu bir de ben göreyim."

Dışarı çıktı. Gözüne giren güneşe aldırmadan hayli yaklaşmış olan gemiye gözlerini dikti. Ana direğinde sallanan fîlama iyice görünüyordu. Yeşil zemin üstüne işlenmiş beyaz hilâller gökteki ay kadar parlaktı. Kenar kısmında bir kılıç dikkati çekiyordu.

Gemiyi beynine nakşetmek ister gibi uzun uzun baktı. Alelade korsan tekneleriyle mukayese edilemeyecek kadar büyüktü. Mancınıkları şimdiden görünmeye başladığına göre, hayli uzak mesafeye tesir edebilecek güçte olmalıydılar. Bunları yerleştirmekle Çaka Bey akıllılık etmişti. Her halde denizde rastlayacağı birkaç' gemiyi esir almak için bunca zahmete girmiş değildi. Bu mancınıklar büyük ihtimalle Bizans'ı çevreleyen surları yıkmak için imâl edilmişlerdi.

Geminin kaptanı ile birlikte Anna'nm geldiğini görünce gülümsemeye çalıştı:

"Kamaranıza inseniz iyi edersiniz Prenses," dedi.

Genç kız hiç o niyette değildi.

"Burada kalmak istiyorum."

"Hayır Anna burada kalamazsınız, unutmayınız ki hayatınızdan ben mes'ulüm ve şimdi derhal kamaranıza çekilmenizi istiyorum."

Anna öfke kıvılcımları saçarak Lombard'm yüzüne baktı:

"Bana emredemezsiniz Kaptan Lombard."

Lombard başka laf etmeden Anna'nm bileğini yakaladı.

Bağırmasına aldırmayarak sürüklemeye başladı.

"Karamana girmelisin, burası birazdan Cehennemden farksız olacak. Esir olunca yakışıklı prensine kavuşursun, merak etme."

Anna birkaç kere Lombard'm elini dişlemek istedi, ama başaramadı. Kameraya kapatıldı. Lombard kapıyı dışardan sürgüleyerek anahtarı cebine indirdi.

"Şimdi rahatlarsın vahşî kedi."

Acele ile kaptanın yanma döndü. Kaptan:

"Kötü," dedi. "Çok kötü. Prensesin yanında söylemek istemedim, ama bu galiba Çaka Beyin en vurucu gemisi. Büyük ihtimalle kendisi kumanda ediyor."

"Yâni amiral gemisi demek istiyorsunuz."

"Hayır, öyle demek istemiyorum. Çaka Bey amiral değil, alelade bir korsandır. Çok süratli bir gemi. Neyse vakit azaldı. Hazırlanmalıyım."

Güverteye başını çevirdi:

"Herkes işbaşına! Herkes işbaşına!"

İmparatorun muhafız diye verdiği yüz asker gönülsüz adımlarla kaptan köşkünün etrafına birikti. İçlerinden biri:

"Kaptan," diye bağırdı. "Bu geminin bize saldıracağı ne malûm?"

Kaptan Lombard çok sert bir cevap verdi. Oysa sual geminin kaptanına sorulmuştu. Askerler arasında memnuniyetsizlik doğurdu. Lombard köpürdü:

"Aptallık etmeyin, vakit az, hazır olun hepiniz."

Yine gönülsüzce görev başı yaptılar.

Lombard bütün dikkatiyle yaklaşan gemiyi gözlüyordu. Mancınıklardan birinin harekete geçtiğini görünce:

"Çok fena," diye mırıldandı.

Forsaları hızlandırmak için kırbaçlıyor, hattâ öldürüyorlardı yine de peşlerindeki gemi gittikçe arayı kapatıyordu. Bizans gemisinden çok daha süratliydi. Bir kere tekne sürat yapmaya elverişli bir şekilde inşa edilmişti. Kaptan Lombard bu gemiyi yapan ustayı içinden tebrik etti.

"Yaklaşıyorlar," dedi.

Çaka Beyin koca mancınığı boşaldı, süratle ileri abandı. Aynı anda bir taş gülle fırlattı. Lombard:

"Alabanda," diye bağırabilecek kadar bir zaman buldu ancak. Taş gülle geminin üstünden aştı. Suları havaya sıçratarak köpükler arasında dibe gömüldü.

Lombard donup kalan gemi kaptanına:
"Bu sadece bir ihtar," dedi. "Yapacak tek şey var. Derhal dümen kırıp üstlerine gitmek."
Kaptan kulaklarına inanamıyordu.
"Siz çıldırdınız mı?"
Lombard adamı yakasından tutup sarstı:
"Böyle bir durumda ilktir karşılaştığınız gün gibi ortada. Seninle kaybedecek vaktim yok kaptan. Hemen kamarana çekil ve kumandayı bana bırak. Saçmalıkların yüzünden Anna'nm hayatı tehlikeye girsin istemem."
Kaptanın ilk defa böyle bir durumla karşılaştığı gerçekti, ama itiraf etmek istemiyordu. Karşısındaki de eski bir kaptandı ve meslek rekabeti damarlarını kabartmıştı.

"Kendinize geliniz Lombard," dedi. "Buna benzer halleri çok gördüm. Elinizi lütfen yakamdan çekiniz, rahat hareket edemiyorum. Hem görmüyor musunuz, adamlarım ters ters bakmaya başladılar. Emrinde yüz asker var diye böbürlenme, benimkiler daha kalabalık."
"Yâni bir aramızda savaşalım ve düşmana yem olalım öyle mi?"
"Sen öyle istiyorsun belki."
Lombard adamı silkeledi:
"Aptal!"
Kaptan toparlandı, yakasını düzeltti:
"Bu hareketini daha sonra görüşürüz Lombard, şimdi kamarana git ve prensesi eğlendirmeye bak. Bizim burada dadıya ihtiyaç yok."
Lombard adamı yumruklamamak için kendini güç tuttu:
"Ne halin varsa gör," diye gürledi. Sert adımlarla Anna'nın bulunduğu kamaraya gitti.
Diğer gemide herşey muntazam, herşey aleste idi. Birinci ihtar güllesiyle düşmanın durmadığını gören Çaka Bey:
"İkinci gülleyi tam güvertenin içine gönderin," emrini verdi. Mancınık tekrar çalıştı. Gülle ıslıklayarak uçtu ve tam Bizans gemisinin güvertesine düştü. Gemi zelzeleye tutulmuş gibi sallandı. Kaptan Lombard oturmak üzere iken sandalyeden yuvarlandı:
"İsabet aldık galiba?" diye bağırdı. Anna, Lombard'a alabildiğine kızıyordu:
"İstirahatınızı bozmanız için sebep değil bu kaptan, beni iyi koruduğunuzdan dolayı babam madalya verir sanırım."

"Umarım fırsat bulur."

Kalktı, duvara yaslandı:

"Geminin kaptanı serserinin teki, kumandayı bana bırakmasını istedim, fakat dinletemedim. Babana doğruyu gösterdiğimde nasıl seyahat teklif ettiyse, bu da istirahat teklif etti. Şu Bizanslılar imparatorundan kaptanına kadar nasıl da birbirine benziyor Allah'ım!"

"Siz başkasınız ama değil mi?"

Lombard Anna'nın alay ettiğini çok iyi biliyordu. Aksi bir cevap vermeye hazırlanmıştı ki gemi bir kere daha sarsıldı. Bu sefer Anna muvazenesini kaybetti. Yuvarlanacakken Lombard fırladı, belinden yakalamaya muvaffak oldu.

"Rampa oldular."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Yıllarca korsanlık yaptım Anna, bu sarsıntıların hepsi cins cinstir. Bağırmaları duyuyor musunuz? Direğe bağlı halatlardan leventler gemimize geçiyor. Hepsi kılıçlarını dişlerinin arasına sıkıştırmış olarak hem de. Görmek ister misin?"

Güverteye açılan pencerenin perdesini araladı:

"Bak!"

Gür bir ses kamarayı çınlattı:

"Haydi arslanlanm!"

Kaptan Lombard müstehzi bir tavırla sordu:

"Bu sesi tanıdınız mı Anna?"

Anna tepeden tırnağa kadar buz kesti:

"Galiba," diye mırıldandı.

"Şu direğin altında vuruşan adama dikkatle bak.

Önünde bizimkilerden dört kişi var. Şimdi üç kaldı... Biri daha eksildi... Tüh, sonuncusu, kaçtı. Bak, bak Anna! Şimdi daha iyi görünüyor."

Anna'nm dudakları arasından bir çığlık koptu:

"Çaka Bey!"

"Ta kendisi."

Dövüş kanlı bir şekilde sürüyor, Çaka Bey gidereki üstünlük sağlıyordu. Halatlarla mütemadiyen düşmanı gemisine geçen leventler, yıldırım gibi Bizans gemisini Çarpıyorlardı. Denize düşenler, canını kurtarmak için kendini suya atanlar vardı. Köpek balıklarına ziyafet çıkmıştı.

"Denize atlamayın bre! Köpek balıklarının midesi bozulur."

Çaka Bey, lostromo Sadık'ı duyunca dayanamadı, bir kahkaha attı:

"Dalga geçeceğine vuruşmana bak," dedi. "Bir an önce işi bitirelim."

"Arada canları sıkılmasın diye nasihatlerde bulunuyorum Reis, köpek balıklarının bedduasını almak istemem."

Sonra birbirlerinden uzaklaştılar ve ancak zafer kesin şekliyle kazanıldığında tekrar yüzyüze geldiler.

"E..." dedi Çaka Bey. "Köpek balıkların nasıl bakalım?"

"Karınları şişkin Reis."

"Ya mideleri?"

Sadık gülerek yedekteki gemiye bir göz attı:

"Balıkları severim," dedi. "Bizanslılar gibi balıkları da severim. Sahi Reis, az daha unutuyordum. Gemide biri var, seni tanıdığını iddia ediyor. Adını da söyledi ya aklımda tutamadım."

"Getirin görelim, başka ne buldunuz?"

"Dişe dokunur pek bir şey yok. Kaptanın özel hazinesi. Bu adam hayli tutumlu olmalı. Ya da rüşvetçinin biridir. Bir kaptana Bizans'ta bu kadar servet biriktirebilecek ücret vermezler herhalde."

"Sayım eksiksiz yapılsın. Herşey deftere geçirilsin. Yarın kuruşuna varıncaya kadar hesaba çekileceğimizi unutma. Beni tanıdığını iddia eden adam nerede?"

"Bizim geminin kamarasına kapatık beyim, kız da onunla bile."

"Kız mı? Bir de kız mı vardı?"

"Bizanslılar başka ne ile uğraşır ki? Kimin nesi bilmiyorum, ama öğreneceğim."

"Pekâlâ, bildiğin gibi yap. O adamı da bana gönder."

"Tamam Reis."

Az sonra adam karşısına getirilince bir hayret çığlığı kopardı:

"Lombard!"

Lombard iki elini aynı anda uzattı:

"Benim gemide bulunduğumu bilmiyordunuz, umarım Çaka Bey? Yoksa sâdece selâmlamakla yetinirdiniz."

Hareretle el sıkıştılar:

"Bizans'ta neler olduğunu bilmiyorum, ama seni görünce doğrusu çok şaşırdım. İmparator tekrar kaptanlığa mı getirdi yoksa?"

Lombard bir el işaretiyle sözü reddetti:

"Kesinlikle hayır, yalnız..."

Sustu. Söyleyip söylememekte tereddüt ediyordu. Çaka Bey herşeyi bilmeli miydi? Sonunda kararını verdi:

"Doğrusunu istersen Çaka Bey, İmparatorla eski içliliğimiz, dışlılığımız pek kalmadı. Benden tedirgin olmaya başlamıştı son zamanlarda."

"Ve bir sürgünün uygun olacağını düşündü değil mi?"

Lombard derin bir nefes aldı:

"Pek sürgün sayılmaz, yine de onun gibi birşey. Seyahat tavsiye etti."

"Sürgünün kibarcası."
"Eh... Öyle sayılır."
Bir süre sustular. Çaka Bey Kaptan Lombard'a nasıl muamele etmesi gerektiğini düşünüyor, Lombard ise prensesin de gemide bulunduğunu söyleyip söylememek hususunda tereddüt ediyordu. Kız kendisine emanetti, sağ selâmet götürmesi gerekirdi. Onsuz Bizans'a dönmesi imkânsızdı. Mutlaka boynunu vururlardı. Acaba Çaka Bey bunu nasıl karşılayacaktı? Anna ile bir geçmişleri olduğunu Lombard biliyordu. Tereddüdünü yendi.
Çaka Beyin Anna'ya karşı bir kini olmaması için duâ ederek söze başladı:
"Çaka Bey size hususî bir şey söylemek istiyorum."
"Buyur söyle."
Lombard merakla kendilerini seyreden tayfalara bir göz attı:
"Bu kalabalıkla hususî şeyler konuşulur mu?"
"Endişen boşuna Lombard, benim tayfalarımdan gizlim saklım yoktur, insan kendinden ne saklayabilir, onları ben kendimden bir parça sayarım. İçlerinden biri ızdırap çekse ızdırap çekerim, sevinse sevinirim."
"Yine de..."

Çaka Bey bir el işaretiyle sözlerini tamamlamadığını belirttikten sonra:
"Hiçbiri Grekçe bilmez," dedi. "Seni dinliyorum Lombard."
Lombard gülümsedi:
"Otursak daha mı iyi olur Çaka Bey?"
"Tabiî, nasıl istersen."
Kaptan köşkünün dışındaki sedire yanyana oturdular.
"Çaka Bey, sizi şaşırtacak bir haberim var."
"Sizi görmekle zaten çok şaşırdım, şaşırmaya devam edebilirim."
Lombard burnunun ucunu kaşıdı:
"Anna gemide."
Çaka Bey birden anlayamadı:
"Hangi Anna?"
"Anna Kommen. Bizans İmparatorunun kızı."
Çaka Beyin beyninde şimşekler çaktı. Hayâli senelerce öncesine gitti. Bizans sarayında kendisine Grekçe dersler veren generalin kızını hatırladı. Öyle ya, şimdi babası imparatorluk tahtında oturduğuna göre, Anna prenses olmuştu.
"Çok şaşırdın Çaka Bey!"
"Hiç ummuyordum Lombard, bir gün Bizans'ı alınca onunla karşılaşmayı bekliyordum, ama burada asla!"
"Bana emânetti, birlikte Sakız'a gidiyorduk, yine birlikte geri dönecektik. Ama kader! Birlikte esir düştük."

"Böylece birliğiniz bozulmadı sayılır Lombard."
Lombard bu karşılığı beklemiyordu...

"Gerçekten esiriz öyle mi?"
Çaka Bey ürperdi, tüyleri diken diken oldu.' Bir zamanlar esir pazarında bir altın mukabili satıldığını hatırlamıştı.
"Esaret mi?" diye mırıldandı. "Sen asıl Bizans'ta esir değil miydin dostum? Hürriyet engin denizlerde mânâsını bulur. Bana sorarsan hürriyetine şimdi kavuştun."
"Sürdürüp sürdürmemek elimde mi?"
Çaka Bey düşünmeden cevap verdi:
"Elbette."
Lombard doğruldu, bakışlarını yedekte sürüklenen yenik Bizans gemisine çevirdi. İnançlı bir sesle:
"Sana güveniyorum ve esir olmadığıma inanıyorum" dedi. "Gidip kızı getireyim."
"Görüşmek isterse getir."
"Niçin istemesin?"
Çaka Bey çenesini kaşıdı. Müstehzi bir tavırla güldü:
"Babası imparator olunca beni astırmaya kalkmıştı," dedi. "Aynı şekilde mukabele edeceğimden korkabilir."
"Bunu kendisinden dinlesek ne dersin?"
"İyi olur. Eski kanaatlarmı muhafaza edip etmediğini de öğreniriz."
"Müsaade edersen getireyim. Mahzuru yoksa tabiî."
"Mahzur ne demek? Gemide tamamen serbestsin. Yakında Sakız'a çıkarırım sizi."
"Orası Bizans şövalyeleri tarafından korunuyor, yaklaşabilir misiniz?"
Çaka Beyin dudaklarında tuhaf bir gülümseme belirdi. Gözleri parladı:

"Biz daha güçlüyüz," dedi. "Şövalyeler belki adayı güzellikle teslim ederler."
"Anlamadım!"
"Sakız Adası'nı alıp sizi oraya indirirken anlarsınız Kaptan Lombard."
Lombard bunu aklına sığdıramadı, hayretle sordu:
"Bu gemi ile mi?"
Çaka Bey ciddileşti:
"Bu gemi ve benzeri kırk dokuz parça gemi ile, toplam beş bine yaklaşan leventlerimle."
"O kadar oldu ha?"
'Telâşlanmadın umarım."
Lombard omuzlarını silkti:
"Hayır, telâşlanmadım, çünkü bunu başarabileceğine ihtimal vermiyorum."

Çaka Bey kesin cevabı istikbale bıraktı:
"Göreceğiz Lombard!"
Lombard inanmadığını söylüyordu, ama leventlerin neler yaptıklarını yakından görmüştü. Gelecek, Bizans için iyi günler getirmeyecekti şüphesiz. Çaka Bey gerçekten söylediği kadar kuvvetli idiyse, Bizans'ın çekeceği var demekti. Bunu söyleyemezdi şimdi. Bizans topraklarından çıkan ekmeği yiyordu.
Cevap vermemeyi tercih etti. Başı önünde yürüdü. Anna'nm kapatıldığı yere girdi.
Genç kız sinirli sinirli kameranın içinde dolanıyor, yumruklarını dişliyordu. Lombard'm girdiğini görünce öfkeyle sordu:
"Vahşiler ne yapmak istiyor bize, nereye götürüyorlar, söylediler mi?"

Lombard:
"Onlara vahşî deme, Anna," dedi. "İdealleri için denizi yatak yapmış insanlar. Bizim tattığımız ve doymak bilmeyen bir ihtirasla sarıldığımız zevklerin hiçbirini tatmamışlar, tatmak da istemiyorlar. Gözleri, gönülleri ilerde bir noktada düğümlenmiş. O noktaya varmak için çırpmıyorlar, dövüşerek ölenlerini gördün, son sözlerini duydun. Mütebessimdiler değil mi? Yokluğa değil, yeni bir hayatın eşiğine ulaştıklarına inanıyorlardı. Ölüm onlar için korkunç değildir. Asıl lezzetlerin var olduğu yepyeni bir dünyaya ulaştıran intikal kapısı, diyorlar. Tek korktukları esaret. Bu yüzden en ümitsiz durumlardan bile kurtulmayı başarıyorlar. Diyebilirim ki ümitsizlik bir nevi ümitlendiriyor onları. Yenilgide esaret olduğunu düşünüyorlar. Ölüm ise yeni saadetler getiriyor. Ölümü tercih edip büsbütün cüretkâr oluyorlar. İşte o zaman, karşılarındaki kuvvet ne olursa olsun, bu kararlı, bu inanmış insanların önünde eriyor. Başarılarının sırrı burada olsa gerek."
Anna bu izahata aldırmadı bile, düşündüğü tek şey vardı. Bağırdı:
"Sorumun cevabını vermediniz Kaptan Lombard, bize ne yapacaklar?"
Lombard alışkanlıkla elini kılıcına attı. Kılıcını almışlardı. Parmakları süslü kını kavradı, sıktı:
"Hiçbir şey," dedi. "Bizi misafir edecekler bir müddet. Sonra da Sakız'a çıkaracaklar."
Genç kız yaklaştı, gözleri faltaşı gibi açılmıştı:
"Kim söyledi?"
"Çaka Bey."

"Sen de inandın ha!"

Lombard dudaklarını ısırdı:
"Ondan nefret ettiğinden emin misin Anna?"
Anna pencereye koştu. Nefes almakta güçlük çeken bir hali vardı.

"Bilmiyorum, bilmiyorum." diye üst üste bağırdı. "Ama onun benden nefret ettiği muhakkak."
Lombard dikkatle prensesi gözlüyordu. Birden pencereden bakmaktan vazgeçtiğini gördü. Çığlığa benzer sesini duydu:
"Peki buna ne dersin kaptan?"
Lombard pencerede bir leventin başını belli belirsiz farketti. Daha iyi görebilmek için kafasını deliğe soktu. Ama pencereye diye açılmış delik bir insan başının sığmayacağı kadar küçüktü.
"Bizi gözetliyorlar gördün mü? Esirden başka bir şey olmadığımızı artık anlamışsınızdır umarım kaptan! Kendinizi boş hayallere kaptıracağınıza nasıl kurtulacağımızı düşünseniz daha iyi edersiniz. Kadın hâlimle sizi benim kurtarmamı beklemiyorsunuz herhalde!"
Lombard bir koyun postu ile örtülmüş basit sedire ilişti:

"Adam tesadüfen pencerenin önünden geçiyorsa bunda ne gibi bir kötülük var, anlayamıyorum Anna? Kafanızdaki kötü düşünceleri atmanız lâzım. Esir değiliz. Çaka Bey böyle söylüyorsa, böyle demektir."
"Benden nefret ediyor ve eğleniyor."
"Katiyen. Çaka Beyin büyük idealleri vardır, küçük kinlerle kalbini dolduracak adam değildir o. Buna inanmanızı istiyorum."

"Çok eminsiniz."
"Şimdiye kadar emin olmadığım hiçbir şey yapmadım. Prinkipisa, bana güvenin. Birlikte Sakız Adasına sağ ve salim çıkacağız. Yalnız Sakız'ı Çaka Beyin elinde bulursanız şaşmayın sakın."
"Ne demek istiyorsunuz?"
"Çaka Bey adaları fethetmeyi kafasına koymuş."
"Buna ancak gülünür kaptan, siz de pekâlâ biliyorsunuz."
"Emin değilim."
Genç kız cevap vermeyince devam etti:
"Çaka Beyle bizzat konuşun isterseniz."
Hayretle döndü:
"Ne?"

"Bizzat konuşun dedim, belki o zaman inanırsınız."
"Böyle bir şeyi isteyeceğini mi sanıyorsunuz?"
"Vakıa çok meşgul, ama niçin istemesin? Misafirlere ayırabilecek bir miktar vakti vardır mutlaka."
Anna yeleğinin eteklerini çekiştirdi. Sinirli hali geçmişti:
"Efendilerin esirlerle geçirecekleri vakitleri olduğunu sanmam," dedi. "Siz hem kendinizi, hem beni aldatmaya çalışıyorsunuz."
"Eh, gidelim öyleyse, esir olmadığınızı gözlerinizle görün, kulaklarınızla duyun. Belki o zaman bana inanırsınız."
Genç kızın gözleri Lombard'm beline takılmışü:
"Esir değilseniz niçin kılıcınızı aldılar?"

Lombard öksürdü:
"Tayfalar bunu bilemezlerdi."
"Herşeye bir kulp bulmakta çok mahirsiniz Lombard."
Ayağa kalktı, ceketini düzeltti:
"Gidelim mi Anna?"
Genç kız başını salladı:
"Gidelim."
Birlikte dışarı çıktılar. Tayfalar savaştan arta kalan dağınıklığı toplamakla meşguldüler. Birkaç meraklı bakışla karşılaştılar, ama çoğu ilgisiz kaldı.
"Ne anlarlar?" diye söylendi Anna. "Güzel bir kadın yanlarından geçiyor ve dönüp bakmıyorlar bile!"
Mırılü halinde söylemişti, ama Lombard yine de duymuştu:
"Size söylemiştim, kalplerinde idealleri yatıyor, bizi çeken zevklerin hiçbirine meyyal değiller, inandıkları dâvaya hizmet için çalışıyorlar."
"Buna yaşamak mı diyorsunuz?"
"Cemiyetlerdeki görüşler ayrı ayrı olabilir Anna. Bir cemiyetin ölesiye ilgilendiği konu, diğer cemiyet için dönüp bakmaya bile değer olmaz bazen."
"Yâni ben öyle miyim şimdi?"
Lombard ayağını kaptan köşküne çıkan merdivenlere atarken cevap verdi:
"Herhangi bir İslâm savaşçısı bir yabancı kadına atı kadar bile ehemmiyet vermez. Karısı olursa başka tabiî, onu korumak için seve seve ölebilir."
Çaka Bey merdivenlerin üst basamağında duruyordu. Geldiklerini görünce elini salladı:

"Seni selâmlıyor, Anna" diye fısıldadı Lombard.

Anna cevap vermeye vakit bulamadı. Çaka Beyin sesini duydu:

"Hoşgeldiniz."

Prenses Anna, Çaka Beyin önünde dimdik durdu. Mağrur bir tavır takındı:

"Esirlerinize ne yapmayı düşünüyorsunuz Çaka Bey?" dedi. "Ayağıma gülle bağlayıp denize mi atacaksınız, yoksa babamdan kurtuluş akçesi mi isteyeceksiniz? Öğrenmek hakkım sanırım."

Çaka Bey buna cevap olabilecek bir şey söylemedi. Sadece:

"Sinirli görünüyorsunuz Prenses," dedi.

Anna kızgın gözlerle Lombard'a baktı. Sonra tekrar Çaka beye döndü:

"Sevincimden şarkı söylememi istiyordunuz anlaşılan! Hem söyler misiniz siz esir olunca sinirlenmemiş miydiniz?"

"Ama ben esirdim."

Anna hırsla ayağını yere vurdu:

"Ben de esirim."

Çaka Bey Lombard'a gözlerini kırpıştırarak baktı:

"Prensese misafirim olduğunu söylemedin mi kaptan?"

Lombard sıkıntıyla kımıldadı. Prenses onu güç durumda bırakıyordu:

"Söyledim ama..."

"Anladım, inanmadı herhalde değil mi? Sizin oralarda Müslümanlar hakkında yalan yanlış onca şey uydurularak anlatılıyor ki, onlarla karşılaşıp duyduklarınıza ben-

zemediklerini anlayınca şaşırıyorsunuz. Bu yüzden bizi anlamak istemiyorsunuz."

Anna'ya doğru döndü:

"Biz İslâm diniyle müşerref olduktan sonra büsbütün müşfikleştik. Zulüm kapımızdan bakamaz, haksızlık imân duvarlarını zorlayıp içimize giremez; yalan, ihtikâr, haram, hepsine yabancıyız. Ya Bizans'ta? Her yalanın fazilet addedildiği o beldede? Sahi, çok mu rahattınız sayın Prenses?"

Anna, başını büsbütün dikleştirdi:

"Memleketim hakkında böyle konuşamazsınız."

Çaka Bey Lombard'a baktı:

"İmparator da gerçekleri dinlemek istemediğinden sizi bir seyahate zorlamıştı değil mi Lombard?"

Lombard başını sallayarak tasdik etti. Çaka Bey kamarasının aralık duran kapısını işaret etti:

"İçerde daha rahat konuşabiliriz, buyurunuz."

Anna'nın her nedense aksiliği üstünde idi, bütün sözleri tersine anlıyordu:

"Bu bir emir mi Çaka Bey?"

Çaka Bey bunca yanlış anlaşılmaya tahammül ede-
mezdi, mağrur Bizans prensesine bir ders vermeliydi. Gü-
lümsedi:

"Bizanslı kadınlar emir verilemeyecek kadar zavallı
mahlûklardır Prenses, yahut ben böyle görüyorum."

Anna burnundan soludu, ama girmemezlik etmedi.
Üçü kamarada başbaşa kaldılar. Köşede küçük bir masa
vardı. Üstünde bir kitap duruyordu. Lombard'm gözü ta-
kılınca hayretini gizleyemedi:

"Homerus," dedi. "Çaka Bey, siz Homerus'u okuyor
musunuz?"

Çaka Bey kitabı aldı, yüksek sesle bir paragraf okudu.
Kapatarak tekrar masaya bıraktı:

"İstanbul'dan kalma bir alışkanlık, ama oldukça iyi bir
alışkanlık. Okumayı seviyorum. Çünkü Allah'ın her Müs-
lümana ilk emri 'Oku' olmuştur. Daha çok Kur'an-ı Kerîm
okurum. Bazen de Homerus'u. Prenses Anna Komnen ba-
na Grekçeyi öğretmek için az emek vermemişti."

Anna söze karıştı:

"Zamanın imparatoru zorlamamış olsaydı size ders
vermek aklımdan bile geçmezdi."

Bu cevap Lombard'm hoşuna gitmedi:

"Anna, çok sinirlisiniz."

Hınçla Lombard'a döndü:

"Evet öyleyim Lombard, yoksa Çaka Bey sinirlenmemi
yasak mı ediyor?"

Çaka Bey umursamadı:

"Evet," dedi, "yasak ediyorum. Madem ki kendinizi esir
olarak görüyorsunuz, bana itaat etmek zorundasınız.
Emrediyorum, sinirlenmeyeceksiniz."

"Başüstüne efendimiz."

Bunu söylerken bir dizini imparator selâmlar gibi bük-
müş, sesine de en müstehzi tonunu vermişti. Çaka Beyin
en çok içerlediği şey alay konusu olmaktı. Hele bir kadın
tarafından. Sesini sertleştirdi:

"Bana bakınız Prenses, sizin esir olmadığınızı bilmem
bininci defa mı tekrar etmem gerek? Ama böyle devam
ederseniz başka çârelere başvurmak zorunda kalacağım.
Kısa bir süre gemide misafir kalacaksınız diyorum. Bu

süre içinde iyi geçinmeye bakalım. Siz Bizans'ta bana
yaptıklarınızı hatırlayarak intikam almam lâzım geldiğini
düşünüyor ve hırçmlaşıyorsunuz. Oysa ben gelecek gün-
lerin milletime neler getireceğini düşünüyorum. Görüyor-
sunuz ki düşünce tarzımız ve istikametimiz apayrı. Sinir-
lenmenize lüzum yok."

Anna bütün bunların doğru olduğunu biliyordu, ama

Çaka Beyin karşısında uslu durmak elinden gelmiyordu. Daha bir süre hırçınlıkları devam edecekti. Bu sözlere sadece dudak büktü...

DOKUZUNCU BOLUM

İmparator Aleksi Komnen kılıcını beline bağlamaya çalışan uşağını tekmeledi:

"Aptal!" diye gürledi. "İki saattir süsleyip püslüyorsun, hâlâ bitiremedin. Kocaya varacak bir gelin mi sanıyorsun beni?"

Öfkeli hareketlerle kılıcını kuşandı. Uşağı korkudan âdeta yere yapışmıştı. Kendini avcının okundan saklamaya çalışan bir porsuğu hatırlatıyordu. İmparator nefretle ona doğru tükürdü:

"Hepiniz ahmaksınız, sen de, generaller de, şövalyeler de... Makedonyalı Lombard da, hepiniz."

Yumruklarını boşluğa doğru sıktı.

Sert adımlarla kapıyı geçti. Muhafız kumandanı Albert tedavi olduktan sonra bu göreve yeniden getirilmişti, selâm durdu. İmparatoru bu kadar öfkeli, bu kadar asık suratlı gördüğünü hiç hatırlamıyordu. Hakkı da yok değildi hani. Sabah sabah Çaka Beyin adamı bir mektup getirmişti, imparatorun canına bu mektup okumuştu. Çaka Bey, Lombard'm ve Anna Komnen'in kendi muhâfa-

zasında bulunduğunu, endişe etmemesini yazıyordu. Böyle yazıyordu ya mektubun imparator endişelensin diye kaleme alındığı muhakkaktı. Hangi baba kızının bir korsan elinde bulunduğunu bile bile rahat uyku uyuyabilirdi? Evet, imparator endişelerinde yerden göğe kadar haklıydı. Saygılı tavrına biraz da acıma katarak peşine takıldı.

İmparator o kadar sinirli ve aceleci idi ki Şövalye Albert ne kadar gayret etse ardından yetişemiyordu. Aleksi Komnen'in sık adımlarına uyabilmek için özel bir eğitimden geçmenin şart olduğunu düşündü.

Toplantı salonunun kapısına gelince durdular. İmparator ağır ağır ardına baktı. Şövalyeyi görünce yüzünü büsbütün astı, üstelik kaşlarını çattı. Muhafız kumandanı ürktü. İstikbâli şu iki kalın dudaktan dökülecek tek kelimeye bağlıydı.

İmparatorun bir şey söylemeden kapıyı açıp içeri girdiğini görünce deli gibi çarpan kalbi duruldu, derin bir nefes aldı, alnında biriken teri sildi.

"Oh be, ucuz atlattık."

İçerdekiler İmparatorun girmesiyle ayağa fırladılar, saygıyla eğildiler. Aleksi Komnen odaya o kadar acele gir-

mişti ki, kapının önünde dikilip duran teşrifatçı bağırmakta gecikmişti.

"Haşmetmeap..."

Ne generallere, ne papazlara bakmadan doğruca tahtına gitti. Uzun kılıcını oturmasına engel olmasın diye önüne çekti. Yığılır gibi çöktü:

"Olanları biliyor musunuz?"

Sesi öylesine boğuk, öylesine korkunçtu ki, kimse cevap verme cesaretini gösteremedi. Aleksi Komnen, Bota-

niates kadar hırçın bir imparator değildi, şüphesiz, onun gibi keyfi çektikçe de adam astırmıyordu, ama şu anda birkaç kişiyi astırmayacağı çok şüpheli idi. Kızının yakalanması yüzünden vicdan azabı çekiyor, bu azabı hafifletmek için karşısmdakileri suçlamaya hazırlanıyordu:

"Biliyorsunuzdur," diye devam etti. "Siz papaz takımından, general takımından bir şey saklamanın imkânı mı var? Daha ben duymadan çok şeyleri duyar, ben görmeden çok şeyleri görürsünüz. Şüphesiz kızımın Çaka Bey denen deniz eşkiyası tarafından esir edildiğinden haberiniz vardır."

Rahip Angelos cübbesini toplayarak ileri çıktı. İmparatoru takdis etti:

"Çok üzücü bir hadise haşmetmeap," diye konuştu genizden gelen bir sesle. "Çok üzücü ve fecî bir hâdise. Meryem Ana prensesimizi korusun."

İmparatorun sesi bomba gibi patladı:

"Meryem prensesi korusun. Meryem imparatoru korusun, İsa Bizans'ı korusun."

Hiddetle ayağını vurdu:

"Peki biz neyin koruyucuyuz rahip efendi? Bizi bile azizler koruyacaksa, milleti korumak üzere göreve niçin gelmişiz?"

Rahip Angelos papazlara ürkek bir bakış fırlattı:

"Vasileas," diye mırıldandı. İmparator yerinden fırladı:

"Vasüeas, Vasileas! Bir tavsiyeniz mi olacak? Bildiğiniz mi var. Hayır. Hiçbirinizin bir tavsiyesi olamaz. Çünkü düşünmek zahmetine katlanmıyorsunuz. İstiyorsunuz ki başkaları çalışıp nasıl sizi besliyorsa, yine başkaları sizin hesabınıza düşünsün."

Parmağını kalabalığın üstünde gezdirdi:

"Şunu unutmayınız bir kere, hiçbiriniz beş para etmezsiniz."

Kalktı, sert adımlarla yürüdü. Kapıyı çarparak çıktı!

Şövalye Albert allak-bullak bir çehre ile imparatoru karşısında bulunca endişelendi. Teselli etmek için ağzını

açtı:

"İmparator hazretleri..."

Aleksi Komnen öfkeyle ona döndü:

"Canımı sıkma şövalye, kaybol ayak altından."

"Emredersiniz efendimiz."

Hususî dairesine çekildi. Koltuğuna çöktü. Başını avuçladı...

Çaka Beye şimdiye kadar aldırmamakla hata etmişti. Vaktiyle Lombard'm tavsiyelerine kulak verseydi kızı şimdi yanında oturuyor olacaktı. Doğruyu gösterdi diye adama kızmış, yanından uzaklaştırmıştı. Hata ettiği muhakkaktı ya, bu hatayı tamir etmek için ne yapması lâzımdı? Çabuk ve kesin bir karar vermeliydi. Çaka Bey kurtuluş akçesi isteseydi bunu da mektubunda belirtirdi. Kızından ve Lombard'dan esir diye bahsetmiyor, misafir diyordu. Acaba ne demek istiyordu? Vakıa sarayda bulunduğu sıralarda Lombard'la iyi münasebetleri olmuş, kızından ders almıştı. Bir minnet duygusu mu taşıyordu? Olabilirdi. Türkler nankör değillerdi. Kendilerine yapılan iyilikleri kolay unutmazlardı. Fakat kızının son hareketini Çaka Bey nasıl karşılayacaktı? Onu öldürtmek istemesini affedecek miydi?

Kalktı, pencereye yürüdü, başı çatlayacak gibi ağrıyordu. Beyni zonkluyor, düşünceleri yer yer kopuyordu.

Bir çare bulmalıydı, elçi mi gönderse, yoksa donanma mı çıkarsa iyi olacaktı? Çaka Beyi tamamen dünya yüzünden kaldırsa Bizans için son derece hayırlı olurdu ama bunu becerebilmesi hayli zordu.

Elçi gönderirse küçük düşeceğini düşündü. Çaka Bey denen adam alt yanı bir korsandan ibaretti. Koca Bizans İmparatoru Aleksi Komnen ona nasıl elçi çıkarabilirdi? Sonra ne derlerdi? Hele Çaka Bey kimbilir nasıl ovunurdu. Bunu yapmayacaktı. En iyisi yine donanmayı harekete geçirip Çaka tehlikesini kökünden kazımaktı.

Buna karar verdikten sonra bir parça sükûnet buldu. Konuyu usulen görüşmek üzere kurula götürdü. Muvafakat alır almaz harekete geçti. Kesin ve sert emirler verdi. Donanmanın en kısa zamanda hazırlanması ve denize açılması gerekiyordu. Amiral Kasatmonili Nikeforos'u acele çağırdı:

"Amiral Nikeforos, ne zamandır beklediğin fırsat işte önünde."

Amiral o kadar çeşitli ikbal yolu bekliyordu ki bunlardan hangisinin açıldığını kestiremiyordu. Dikkatle İmparatoru dinlemeye devam etti:

"Emrine Bizans donanmasını vereceğim. Onu ve şerefini koruyacaksın."
Amiral şu günlerde rahatını bozmak istemezdi gerçi, ama bunu imparatora nasıl söyleyebilirdi? Çok memnun olmuş gibi davranması lâzımdı. Eğildi:
"Bu hayal ettiğim şereflerin en büyüğü benim için," dedi. "Lâyık olmaya çalışacağım."
"Kime karşı gideceğini biliyor musun?"
"Benim için farketmez efendim, kime karşı olursa olsun, yeter ki siz emrediniz."

imparator ağzına almaktan korktuğu ismi söyledi:
"Çaka Bey!"
Amiral anlayamadı:
"Kim dediniz Vasileas?"
"Çaka Bey dedim. Kızımı esir almış. Dünyanın kaç bucak olduğunu göstereceğim ona. Hemen hazırlıkları bitirip yola çıkmanı istiyorum."
Sırtını döndü:
"Hepsi bu kadar Amiral."
"Bir şey sorabilir miyim Vasileas?"
İmparator sesini sertleştirdi:
"Hepsi bu kadar dedim, üstünü Şövalye Albert'ten öğrenirsin."
Amiral Nikeforos bozulduğunu belli etmemek için alelacele kapıya atıldı.
Yalnız kalır kalmaz İmparator Aleksi Komnen Çaka Beyden gelen mektubu çıkardı. Kelimelerin üstünde dura dura tekrar okudu. Sonunda şöyle deniyordu:
"İkbal yollarının kendisine açıldığını görmekle mağrurlaşan İmparator Aleksi Komnen. O yolların bir gün dikenlerle örtüldüğünü ve sonra o dikenlerin etrafını kapladığını göreceksin. Kurtulmak için çırpınacak, her tarafını yaralayacaksın. İkbalin devamlı olmadığını bil ve sözlerimi unutma. Kızınla Kaptan Lombard misafirimdir. Biz Bizanslı değiliz ki misafirlerimize kötülük edelim."
"Bana kendisine yaptıklarını hatırlatmak istiyor, demek unutmamış. Buna rağmen kızıma bir kötülük yapacağını sanmıyorum."
Yine de içi rahat değildi, uzaktan da olsa teselliyi tehditte buluyordu. Yumruklarını pencereye doğru sıktı:

"Sana gösteririm Çaka!" diye bağırdı. "Bizans imparatoruna akranın gibi hitap etmeyi pahalıya ödeyeceksin, azgın köpek."
Kapının önünde bir tıkırdı duyunca ürperdi.

"Kim var orada?"
Cevap veren yoktu. Elini kılıcına attı. Çaka Bey kendisini öldürmeyecek kadar uzaklarda olduğuna göre, kapı önünde mutlak bir başka ölüm bekliyordu. Ürkek nazarlarla etrafına bakındı. Büyük masraflarla yaptırdığı gizli geçidin kapağı önüne geldi. Halının ucunu kaldırdı. Kapağı çekti. Her ihtimale karşı hazır olmalıydı.
Tıkırtıyı bir daha duydu. Daha kuvvetli bağırdı:
"Kim var, dedim? Cevap verin çabuk!"
Hayır, cevap vermiyorlardı. Kötü niyetli olmasaydılar ya içeri girer, ya bir söz ederlerdi. Peki, kapı önünde bekleyen nöbetçi ne olmuştu? Kuruntu yapıyordu galiba. Ama kendisinden önceki İmparator Botaniates'in de kapısında nöbetçiler yok muydu? Paranın ve ikbalin cazibesi nasıl çekmişti hepsini. Hattâ imparatorun tam güvenine mazhar olmuş Şövalye Albert bile satmıştı efendisini.
Ağzı kurudu, genzine bir şeyler tıkandı. Böğürdü:
"Kim var?"
Gizli geçidin merdivenlerine attı adımını, yarı beline kadar girdi. Kapı açıldığında kapağı üstüne çekmek üzereydi. Karşısında Albert'i görünce dizlerinin bağı çözüldü. Şimdi kılıcını çekecek, boynunu uçuracak diye bekledi. Gözlerini yumdu.
Ama yok, ne de olsa bir imparatordu. Böyle kuzu kuzu teslim olmamalıydı.
Göz kapaklarını zorlayarak açtı.

"Ben sana iyilikten başka ne yaptım Albert?"
Şövalye Albert şaşkınlıktan yıkılacak gibiydi. Mühim bir haber vermek için belki biraz zamansız gelmişti, ama imparatoru döşemeye yarı beline kadar gömülmüş, elinde kılıçla bulacağını aklının köşesinden geçilmemişti.
"Vasileas."
İhanet fikri beynine öylesine yerleşmişti ki, karşısındaki adamın hürmetle eğildiğini bile göremiyordu. Elini uzatıp delikten yukarı çekmek isteyince dehşetle irkildi:
"Yaklaşma!" diye bağırdı.
"İmparator hazretleri..."
Ses tonundaki hürmeti, aklını başına toplamasına yardım etti. Silkindi. Bu adam kendisini öldürmeye gelse böyle mi konuşurdu? Botaniates'i köpek gibi sürüklediklerini duymuştu. Cesareti arttı.
"Ne dikilip duruyorsun başımda, gizli geçidi kontrol ettiğimi görmüyor musun?"
"Affedersiniz Vasileas, sahilde bir takım çapulcular karışıklık çıkardı. Çoğunu tevkif ettik."
İmparator, Şövalye Albert'in şaşkın bakışları altında yukarı çıktı. Geçidin kapağını itina ile örttü. Halıyı üstüne çekti. Ölümden dönmüş olmanın sevinci ile Albert'e

bakıyordu:
"Ne olmuş dedin?"
"Sahilde karışıklık çıktı efendimiz."
Kaşlarını çattı.
"Bunun için beni rahatsız etme, hepsini mahkemeye çıkar, hakimlere söyle idam kararı versinler."
"Emredersiniz."

Çıkmak üzere iken durdurdu:
"Tanınmış isimler var mı aralarında?"
Şövalye geriye döndü, yüzünde imparatora çok tuhaf gelen bir tebessüm vardı.
"Davos var efendimiz, balıkçı Davos."
"Hani şu meteleksiz Davos mu? Lombard'm dostu. Yahut Çaka Beyin."
"İyi bildiniz efendim."
Bilmek hoşuna gitmişti imparatorun, parmağını şaklattı.
"Bir imparator herşeyi bilmeli Albert. Ama herşeyi."
Bir an düşündü.
"Niçin karışıklık çıkarır bu adam? Mevki verdik kabul etmedi, kese kese altını tepti. Peki ne istiyor?"
"Hiç birinde gözü olmadığını söylüyor efendimiz."
"Başka bir arzusu mu var?"
"Evet, Vasileas."
"Neymiş öğrendin mi?"
"Öğrenmez olur muyum efendimiz! Diyor ki: Zenginler balıklarımızı yok pahasına alıyor, imparatorun adamları ziyafetlere taze balık yetiştirmek için ücretsiz el koyuyorlar. Bunlara bir son verilmeli. Botaniates'i bunun için yıkmış olan bir millet yeni bir zulüm abidesine..."
İmparatorun sert bakışlarını görünce sözleri gırtlağında düğümlendi.
"Şey Vasileas... bunları o diyor."
"Devam et."
"Uşaklık edemez," diyor.

imparator, başını iki yana salladı, yüzünü ekşitti.
"Anladım bu adam niçin verilenleri kabul etmedi. Karışıklık çıkarmak ister. Belki de imparatorlukta gözü var."
Albert afalladı.
"Bir balıkçıdır o."
Elini hızla indirdi.
"Sus sen, bir imparator kadar mı bileceksin? Gözü var dedim. Balıkçı olmakla ne olmuş? Bizans'ta herkes imparator olmak ister. Başka parlak fikirleri var mı?"

"Zenginler de vergi vermeli," diyor.
"Daha başka?"
"Botaniates'in el koyduğu bütün arazilerin sahiplerine iade edilmesi gerektiğini savunuyor. Kilisenin menfaatperest papazlar tarafından idaresini protesto ediyor."
İmparator dudaklarını ısırdı.
"Ona neymiş bütün bunlardan?"
Albert elinde olmadan geriledi.
"Ben de sordum efendimiz."
Elini çenesine götürdü, sonra kulağının ardını kaşıdı.
"Ey, ne cevap verdi?"
"Memleket idaresini bir imparator kadar alelade bir balıkçının da düşünmesi gerektiğini, aksi halde millet mefhumunun sözkonusu edilemeyeceğini, herşeye boyun eğen bir kalabalığın millet değil, koyun sürüsü olacağını söyledi, hem de bağıra bağıra."
"Alçaklığa bak sen. Söyledim ya, bak işte memleket idare etmeye kalkıyor, gözü benim yerimde."
İmparator kendince bu kadar delil gösterdiği halde Albert'i tatmin edememişti.

"Davos fakir balıkçıdır Vasileas."
İki adım yaklaştı.
"Kes sesini aptal! Ne cevap verdiğini söyle bana."
"Şey dedim. Haksızlık ettiğini söyledim ona."
"Yalnız bu kadar mı?"
"Bir de imparatorumuzun âdil olduğunu, zulmetmediğini, memlekette mahkemelerin bulunduğunu söyledim."
"Ne dedi buna?"
Albert'in yüzü adamakıllı sarardı.
"Söyle!"
"Şey dedi Vasileas... Önce kahkahalarla güldü. Botaniates'in de mahkemeleri vardı, emirle karar aldırdı, dedi."
"Beni onunla nasıl kıyaslar?"
"Öyle söyledim."
"Yine kahkahaları attı uzun uzun. Al birini vur öbürüne, dedi."
Komnen iliklerine kadar titredi. Millet eğer kendisiyle Botaniates arasında bir fark görmüyordu ise, koltuk sallanıyor demekti. Botaniates'i kendisi yıkmıştı, kendisini yıkacak biri de elbet çıkardı. Zamanında sert tedbirler almalı, Botaniates gibi faka basmamalıydı. İmparatorluktan düşme korkusu az önce duyduğu ölüm korkusundan ağır basıyordu.
Parmağını kapıya dikti, sesini alabildiğine yükseltti:
"Derhal hepsini tevkif et."
"Çoğunu ettim efendimiz."
"Çoğu yetmez, hepsini edeceksin. Bütün balıkçıları,

çapulcuları, hattâ kargaşayı seyreden sokaktaki adamı bile. Mahkeme reisine de söyle. Asılmaları için karar ver-

sin. Hepsinin imparatorlukta gözü var, bunun senin önünde isbat ettim. İhtilâle teşebbüsten yargılanacaklar. Fakat hemen asılmayacaklar. Çaka Bey hesabına çalıştıklarını biliyorum, yakında kolları, ayakları bağlı önüme atacaklar onu, hepsini birlikte asma zevkini tadacağım. Şimdi defol ve bir daha kapımın önünde tıkırtılar çıkarma. Gitmeden bak nöbetçi var mı?"

"Başüstüne Vasileas."

"Dur, hemen gitme soysuzlar şövalyesi, çık demeden nereye gitmektesin? Canına mı susadın?"

"Allah korusun efendimiz, ben sadık hizmetkârınız..."

"Sadık ha, sen... Botaniates'e de sadıktın. Neyse bırakalım bunları. Saraydaki nöbetçileri iki misline çıkarın. Subaylar sabaha kadar etrafı kontrol edecek. Anlaşıldı mı uğursuz baykuş?"

Eğildi:

"Anlaşıldı efendimiz."

"Şimdi git, dediklerimi aynen yap."

"Aynen yapacağım Vasileas."

Usulca kapıyı açtı. İmparatora ürkek bir nazar attı. Acaba şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da şansı yaver gidecek miydi. Artık emin değildi.

Endişeli bir yüzle koridora çıktı.

ONUNCU BOLUM

Anadolu Selçuk Sultanı Süleyman Şah beklenenden- daha çok yardım etmiş, para, silâh ve karada dövüşecek pişmiş tecrübeli akınc grupları göndermişti. Çaka Bey hel akıncıların gelişine pek memnun oldu. Aralarında eski arkadaşları ve dostları vardı. Hepsi canını sakınmaz babayiğitlerdi. Her biri on Bizans askerine bedeldi.

Sultanın gönderdiği paraları elinde, avucunda bulunanlarla birleştirerek gemilerinin noksanlarını tamamladı. Yırtılan yelkelerin yerine yenilerini yaptırmak gerekmişti. Ufak tefek hasar görmüş tekneleri de bir güzel onarmıştı. Donanma Ağustos'un ortalarına doğru büyük seferini yapmaya hazır bulunuyordu.

Çaka Bey Prenses Anna ile Makedonyalı Lombard'ı bir süre için İzmir'de bırakmıştı. Verdiği sözü yerine getirecek, onları Sakız'a çıkaracaktı. Ama evvelâ Midilli'yi almalıydı. Böylece Sakız Adası desteksiz kalacak, kolayca avucuna düşecekti.

Noksanlar tamamlanıp sefere hazır hale gelindikten sonra Çaka Bey Midilli valisine bir mektup göndererek adayı derhal teslim etmesini istedi. Vali hayli şaşırdı.

Mektubu getiren elçiye hakaretler yağdırdı. Çaka Bey kimmiş ki böyle yüzsüzleşiyor, koca Bizans İmparatorluğunun bir adasına talip oluyordu? Bu adayı Çaka Bey değil ya, Selçuk Sultanı bile alamazdı. Artık çok olmuştu. Yakında Bizans donanması karşısına dikilince kuyruğunu ardına kıstıracak, kös kös geldiği yere doğru kaçacaktı. Tabiî kaçma fırsatı bulabilirse! Büyük bir ihtimalle yakalanacak, boynuna palanga geçirilecek ve Bizans İmparatorunun huzuruna bir köpek gibi sürüklenerek çıkarılacaktı. Bunu aynen kendisine söylesindi. Terbiyesini takınsın ve bir küçük korsan olduğunu unutmasındı. Haddini bilmeyene bildirirlerdi.

Valinin bu sözlerine Çaka Bey için için güldü. Etrafındakiler boş yere sinirlenmesini, bağırıp çağırmasını beklediler, hiç birini yapmadığını görünce hayrete düştüler. Lostromo Sadık dayanamadı, eli kılıcında ayağa fırladı:

"Bu vali denen köpeğin haddini bildirmek boynuma borç," diye gürledi. "Yarından tezi yok tek başıma gidiyorum."

Çaka Bey hâlâ mütebessimdi, içi gülen gözlerini Sadık'a dikti:

"Çok heyecanlısın," dedi.

"Ya nasıl olmamı istersin beyim? Bizans valisi meydan okurken oturmak neyin nesi? Varalım, lafını karnından söyletelim."

Çaka Bey ayağa kalktı. Arkadaşlarını süzdü. Yüzü ciddileşmiş, gözleri bulanmıştı.

"Herşey hazır mı?"

Düşmanlarının "San Bela" dediği Lostromo Sadık, herkesin beklediği cevabı verdi:

"Hazır beyim."

"Gemilere bol miktarda taş gülle yükledin mi?"

"Evet beyim."

"Forsalar sağlam mı?"

"En sağlamlarını bıraktık."

Gözleri bir hayal dünyasını seyredercesine kısıldı.

"Şafakta yola çıkılacak!"

Derin bir sükût her yanı kapladı. Uzaktan bir köpek uluması duyuldu. Limanda bağıran bir levendin sesi geldi.

Çaka Bey imkânsız bir şey istiyordu. Yarına kadar gemileri hazır etmek hayaldi. Çünkü hepsi çekide duruyorlardı. Yüzdürmek, yelken takmak, hayli zaman isterdi. Gümüş Tekin'in bile aklı yatmamıştı bu işe.

"Aman beyim," diye itiraz edecek oldu. Çaka Bey sözü

ağzına ükadı:
"Yarın sabah yola çıkıyoruz dedim. Karada mertlik taslamak yaraşmıyor size. Görelim nice yiğitlersiniz."
Bu sefer Lostromo Sadık önüne geçti:
"Gözünü seveyim Çaka Bey, bari öbür sabah olsun, yarına kadar hazırlanmak ne mümkün?"
Çaka Beyin başı diklendi:
"Denizcilikte süratli olmak gerek diyen sen değil misin Sadık? Yoksa yanlış mı hatırlıyorum?"
Lostromo Sadık itirazı kesti. Vaktiyle bu sözü çok tekrarlamıştı.
"Pekâlâ," dedi. "Ben leventleri toplamaya gidiyorum. Emrimdeki gemileri sabaha hazır edeceğim. Etmezsem namert olayım."

Çaka Bey arkadaşının sırünı sıvazladı:
"Düşman harekattan haberdar olmamalı. Beni yanlış anlamayınız. Bizans İmparatoru gibi yapamayacağınız bir şey istemekten Allah'a sığınırım. Güç bir şey istiyorum gerçi, ama yapacağınıza inandığım için istiyorum."
Gümüş Tekin de kapıya yöneldi:
"Ben de emrimdeki gemileri sabaha hazır edeceğim," dedi.
Öbürleri de kalkınca Çaka Beyin yüzü aydınlandı. Çalışmalara nezâret etmek için arkadaşlarının ardından kıyıya indi.
Leventler uyandırıldı. Hiçbiri bağırıp çağırmadı, soru bile sormadılar. Biliyorlardı ki, başlarında düşünen kafalar vardı. Millet sevgisi ile tutuşan gönüller vardı. Kendilerine düşen soru sormak değil, verilen emre uymakü.
Gemilerin alüna kızaklar sürüldü. Hummalı bir çalışmaya girildi. Herkes kendinden umulanın, kendinden beklenenin fazlasını verdi. Canlarını dişlerine takarak çalışülar. Çaka Bey oraya seğirtti. Devrilme tehlikesi geçiren koca gemiye altında ezilme pahasına sırt verdi. Tek başına tutamayacağını bile bile altına girdi. Peşinden yüzlercesi geldi. Koca reisin ölesiye çalışması herkese şevk verdi, canlara can kattı.
Nihayet sabah ezanı okunurken gemiler denizde sallanıyordu. Çaka Beyin imamlığında saf saf namaza durdular. Gayretlerine gayret, kuvvetlerine kuvvet eklemesi için Allaha yalvardılar. Gönüllerdeki aşk süzüldü, göz pınarlarında damla oldu. Oradan yanaklara aktı. Kumsal göz yaşlarıyla ıslandı, Allah'a açılan binlerce el muvaffakiyet için duâ etti, binlerce dudak ahenkli bir birlik içinde "Amin" perçinini vurdu.

Güneş tepelerin arasında henüz başını çıkarmış, ılık bir sıcaklık İzmir koyunu yıkamaya henüz başlamıştı ki, elli parçadan teşekkül eden İslâm donanması Çaka Beyin amiral gemisine uyup, nazlı sallantılarla limanı terketti. Ufka doğru yayıldı, giderek gözlerden silindi.

Bizans Prensesi Anna Komnen limana bakan evinin penceresinden bu manzaraya şahit olmuştu. Neden bilmiyordu, ama gözleri yanıyordu. İki damla yaşın elinde damladığını içi ürpererek gördü. İpek mendilini yanaklarında dolaştırdı. Çoktan gözden silinen amiral donanmasına doğru mekanik hareketlerle birkaç kere el salladı. Neyi selâmladığını, kimi uğurladığını bilmeden.

Sonra melül melül masanın başına yürüdü. İskemleye çöktü. Bir kâğıt çekti önüne. Yazmaya koyuldu.

"Şu anda içimin kavrulduğunu öylesine iyi hissediyorum ki, dumanı ağzımdan tütüyor. Dün Çaka Beyin evli olduğunu söylediklerinde nasıl bayılmadım, bilemiyorum. Bir de kızı varmış. Bize esir düşmeden önce evlenmiş olacak. Türkler nedense bu işte acele davranırlar. Ne ummuştum, ne buldum? Gerçekten bir şey ummuş muydum? Bilmiyorum. Ama Çaka Beyin evli oluşu beni çok sarstı. Hislerimi ölünceye kadar içime gömmek istiyorum. Kendimi başka işlere vereceğim. En iyisi bu heyecanlı günlerin tarihini tutayım, böylece gelecek nesillere bir armağanım olur. Çaka Bey fethettiği yerleri bırakacak, ben ise bir tarih kitabı bırakmak istiyorum. Böylece müşterek bir yanımızın bulunacağından memnunum."

Kalemi bırakıp tekrar pencereye gitti. Limanda balıkçı tekneleri anasız kuzular gibi kalmıştı. Çaka Beyin güçlü donanması görünürlerde yoktu artık.

İç çekti. Hayâl dünyasının yıkıntıları arasında dolaşmak için yatağına uzandı.

Bir hıçkırık geldi. Ardından gelen ikinci hıçkırık düğümü parçaladı. Anna Komnen'in bütün vücudu sarsıldı. Gözlerinden yaşlar boşaldı.

Bizans Prensesi ağlıyordu.

• • •

Gemiler pupa yelken, ala kürek ilerliyorlardı. Yelkenlerden süzülen rüzgâr, denizlerde pişmiş leventlerin granit gibi sert yüzlerini serinletmekte idi. Herkes halinden memnundu. Yeni bir sefer demek, yeni zaferlerin kapısı demekti. O kapıdan geçmenin zevkini kaç kere tatmışlardı. Tattıktan sonra da kolay unutulamıyordu. İnsanın damağında nefes bir bal lezzeti bırakıyordu.

Yolu yarıladıkları zaman Çaka Bey filika indirerek kaptanlarını gemisine topladı. Karşılıklı tartıştılar. Bütün teferruatiyle bir plân hazırladılar.

Bu plâna göre adanın yalnız bir noktasından yüklenecеklerdi. Valinin kuvvetlerini böylece tek noktaya çektikten sonra arkadan dolaşacak iki gemi Anadolu Selçuk Sultanının gönderdiği akıncıları karaya çıkaracaktı. Böylece iki ateş arasına alınacak düşman kısa zamanda zaafa uğruyacaktı.

Plân basit, fakat tatbiki kolaydı. Çaka Bey her şeyin pratiğini severdi zaten. Tehlikeli olabilirdi, yalnız kolay uygulama imkânı olsun, yeterdi.

Gerisine aldırmıyordu.

Kaptanlarını tekrar gemilerine gönderdikten sonra güverteye çıktı. Leventlerin arasında dolaştı. Hallerini, hatırlarını sordu. Kavurucu sıcak nefes almayı güçleştiriyordu. Rüzgâr bile ılıktı. Göğüs kısmı açık yelekler giymiş deniz adamları buram buram terlemekte idiler. Lâkin hepsi Mahşer günü güneşin bir mızrak boyu alçalacağı anı düşünerek hallerine şükrediyorlardı.

Akşama doğru hava büsbütün bunaltmaya başladı. Üstelik rüzgâr da kesildi.

Leventler havanın bu hâlini iyi bilirlerdi. Fırtınadan önceki korkunç sessizlik alaca karanlıkla birlikte her yana yayılmıştı.

Çaka Bey uzun uzun ufka baktıktan sonra tecrübelerine dayanarak hükmünü verdi:

"Fırtına çıkacağa benzer."

"Öyle görünüyor," diye tasdik etti bir ses.

Çaka Bey sesin geldiği tarafa döndü. Lostromo Sadık bir bacağını parmaklıklara dayamış, gökyüzüne bakıyordu.

"Sen burada miydin?"

"Evet Çaka Bey, buradayım. Gerçi üç geminin kumandasını verdin, ama gözüm yok, yanında dövüşmekten başka bir şey istemiyorum. Müsaade et bu gemide kalayım."

"Tecrübeli bir kaptanın gemileri idare etmesi lâzım, yamaklık yapacak yaşta değilsin."

"Ama yamağın olmak istiyorum."

Çaka Bey "Sarı Belâ"nın gözlerine gözlerini dikti.

"Bak Sadık, bilirsin seni severim, yanımda bulunmandan da memnun olurum. Ancak geminde olmalısın. Plânı biliyorsun. Burada kalman plânımızı aksatır. Şahsî arzularımız uğruna millî menfaatleri zedelemek istemezsin umarım."

Lostromo Sadık elini dizine vurdu.

"Her seferinde canevimden vurursun bre," dedi. "Pekâlâ gideyim. Fakat yüzerek mi?"

"Sana bir filika indiririz. Önce fikrini sorayım; şu sükûnet fırtına işareti değil mi?"
Lostromo Sadık havayı kokladı.
"Öyle."
"Geceyi atlatabilir miyiz dersin?"
"Sanmam. Bir, bilemedin iki saat sonra patlar. Ufuktaki kızartıya dikkat ediyor musun? Güneş batalı epey oldu halbuki."
"Görüyorum."
"Süratle bize doğru gelen şu bulutu da görüyorsun her halde."
"Evet. Gittikçe de büyüyor."
Sadık başını salladı:
"Fırtınanın içine giriyoruz."
"Yelkenleri indirmemiz gerekmez mi?"
"Önce bir filika indir de gemime gideyim. Fırtına sandığımdan da önce geleceğe benziyor."
Çaka Bey güverteye doğru bağırdı:
"Filikayı indirin. Bir kürekçi koyun içine."
Az sonra cevap geldi:
"Filika hazır Reis."
İki arkadaş kucaklaştılar. Lostromo Sadık bordadan sarkıtılan ip merdivenden inerek filikaya girdi. Elini salladı.
"Allah'a emanet ol, Çaka Bey,"
"Allah'a emanet ol, Sadık."
Çaka Bey kıç kasaranın üstünde yapayalnız kaldı. Akşam namazı geçmek üzere idi. Leventler geminin şurasın-

da, burasında gruplar halinde namaz kılıyorlardı. Kimisi bitirmiş duâ ediyordu.
Kamarasından seccadeyi çıkardı. El alışkanlığıyla serdi. Üstüne durdu. Artık ne fırtına ihtimali, ne savaş, ne de yaşamak vardı. Şimdi Allah'a yönelmiş bir ruh mevcuttu, hepsi bu!
Namazını bitirip seccadeyi toplarken rüzgârın kuvvetlendiğini hissetti. Yarımay şeklinde etrafına dizilen gemilere baktı. Çoğu yelkenleri fora etmişti. Emir verdi, yelkenler indirdiler. Yeni lostromo Can Ali'yi çağırdı. Birlikte kamarasına gittiler. Köşede tahta kerevet vardı. Üstüne yanyana oturdular.
Çaka Bey gözlerini yağ kandiline dikti. Işığın yaralı bir korsan gibi kıvranmasını bir süre seyretti.
"Can Ali," diye söze başladı sonra. "Fırtına çıkacağa benzer. Az önce Sadık da doğruladı beni. Çok fena. Fırtı-

nanın beraberinde neler getireceği bilinmez. Birkaç gemiden olmak istemiyorum. Yapacağımız iş şimdiye kadar yaptıklarımıza benzemez. Bir adanın fethi herhangi bir limanı ele geçirmekten çok farklı. Fırtına ile uzun bir boğuşma vermiş yorgun leventlerle böyle tehlikeli bir işe nasıl atılacağız?"

Can Ali henüz yirmi yaşında idi ama vücudunda sekiz kılıç yarası taşıyordu. Bunlardan en belirli olanı sağ kaşından çenesinin altına kadar uzananı idi. Bir kocakarının dişsiz ağzı gibi buruşmuştu burası. Yüzünün kaslarını çektiği için de daima gülüyor gibi dururdu. Uzun boylu, geniş omuzlu idi. Çok mahir kılıç kullanmakla tanınırdı. Mancınığı hedeflemekte de üstüne yoktu. Çaka Bey bu meziyetleri yüzünden kendine yardımcı olarak Can Ali'yi seçmişti.

"Endişelerini anlıyorum," dedi. "Ama Allah'a güveniyorum. O bizi zebûn etmez."

Çaka Bey memnun memnun gülümsedi. Bu teslimiyet hoşuna gitmişti.

"İyi bir levent olduğun kadar da iyi Müslümansın. Lâkin tedbiri önceden düşünmek gerek. Kusurlarımızın cezasını masumlara çektiremeyiz. Yarın âhirette suâl açarlar."

Can Ali bir müddet daldı. Neden sonra:

"İyi söyledin," dedi. "Kusurlarımızın cezasını masumlara çektiremeyiz, çektirmemeliyiz. Varayım dalgalarla boğuşurken devrilebilecek ne varsa bağlayayım, yelkenleri de toplatayım, geminin bölmelerinin tamamını da kapatmak lâzım. Ondan sonra iş fırtınayı beklemeye kalıyor."

Rüzgârın çarmıhlara çarparak çıkardığı ıslık sesleri kamaraya kadar ulaştı. Can Ali ayağa kalktı.

"Şimdilik yapabileceklerimiz bunlar, inşallah hafif atlatırız. Fırtına çıkmazsa sabaha Midilli'de olacağız."

"İnşallah öyle olur, yoksa çekeceğimiz var."

Can Ali çıkmak için kapıyı açınca rüzgâr dolu dizgin içeri doldu. Yağ kandili birkaç kere titredikten sonra söndü. Kamara karanlıkta kalmıştı. Çaka Bey ayağa kalktı. Can Ali'nin ardından dışarı çıktı. Kıç kasaranın parmaklıklarına tutundu. Denizin köpürdüğünü görüyordu. Gök kara bulutlarla kapalıydı. Birkaç yıldız karanlığı yenmek için bulutlarla hâlâ savaşıyordu. Sonunda onlar da yenildi. Yığın yığın kara bulutlar gök kubbenin tamamını işgal etti. Gözleri kamaştıran sert bir şimşek çaktı, ardından öfkeli boğaların koro halinde böğürmesine benzer bir gök gürlemesi oldu.

"Fırtınanın habercileri," diye içinden geçirdi Çaka Bey.

"Birazdan kendisi de burada olacak!"
Ellerini ağzına boru gibi tuttu. Güverteye koşuşan leventlere doğru bağırdı:
"Nasıl gidiyor aslanlar?"
"İyi gidiyor Reis," diye cevap verdi gemcilerden biri, "iyi gidiyor."
Geminin kıç kasaranın parampetosuna yürüdü. Su bidonları sıkı sıkıya bağlanmıştı. Memnun oldu. Doğrusu adamları süratli iş görüyorlardı. Can Ali'nin yanından ayrıldığı ne kadar olmuştu ki daha?"
İyi bağlanıp bağlanmadıklarını anlamak için eliyle birkaç kere yokladı. Hepsi de sapasağlamdılar. Mancınıkla üstlerine gülle yağdırılsa kopacakları yoktu.
"Çok iyi," diye söylendi, "gerçekten çok iyi."
Bir şimşek daha çaktı. Bu ilkinden çok daha parlaktı. Çaka Bey gözlerini yumdu.
Rüzgâr şiddetini hissettirmeye başlamıştı. Yelkenler indirildiği halde gemi yana yatıyordu. Baş vurmaya da başlamıştı. Dalgaların yeleleri kabarmıştı anlaşılan. Deniz kızgın bir tay gibi şaha kalkardı birazdan.
Küreklerin muntazam hışırtıları da bozulmuştu. Tempo bile ahengini yitirmişti. "Yissa" sesleri eski intizamında değildi. Küreklerin sapı forsaların gırtlağına sık vuruyor olacaktı.
Güverteye yürüdü. Birkaç gemiciye çarptı. Leventler Çaka Beyi tanıyınca durumu bildiriyorlardı.
"Herşey yolunda gidiyor Reis."
"Merak edecek bir hal yok."
Çaka Bey Can Ali'yi buldu:

"iyi mi?" diye sordu.
"İyi" dedi sadece. İşine koştu.
Şiddetli rüzgâr aceleci bir gülle gibi güvertede patladığı zaman yalnız Çaka Beyin amiral gemisi değil, bütün kalitalar, kadırgalar, kalyonlar hazırdı. Fırtınaya karşı her türlü tedbir alınmış, sonunda ana direk dibinde bir araya gelinerek duâ edilmişti. Çaka Beyin kesin emriydi. Her tedbir noksansız alındıktan sonra Allah'a duâ edilecekti. Yarım yamalak tedbirlerle kadere sığınmak olur iş değildi.
Birazdan bütün donanma alabildiğine insafsız bir fırtınanın içinde bulunuyordu. Sert emirler rüzgâr ıslıklamasına karışıyor, gıcırtılar arasında eriyordu. Kimse boşta değildi. Güçlerinin üstüne çıkan bir fedakârlıkla» fırtınayı savuşturmaya çalışıyorlardı.
Gece yarısına kadar herşey iyi gitti. Fırtına hızını arttırmazsa mesele kalmayacaktı. Fakat fırtına birden kasırga şeklini alınca ümitler bir hayli zayıfladı. Çaka Beyin peşinden gelen iki kalita muvazene temin edemeyerek sürüklendiler. Birbirlerine tosladılar. Bereket leventler bü-

yük bir gayretle gemilerin hasar görmesini önleyebildiler. Bağrışmalar Çaka Beye kadar ulaştı. Zifiri karanlıkta olup biteni görmek olmuyordu. Uzun uzun baktı, lâkin gözlerinin acımasından başka bir işe yaramadı bu.

Her tarafı sırılsıklamdı. Bir saniye olsun kamarasına girip dinlenmeyi düşünmüyordu. Bütün istediği bir an önce fırtınanın dinmesi idi. Nihayet sabaha karşı bu da oldu.

Tam sekiz saat fırtına ile mücâdele etmişlerdi. Sabah hiçbir şey olmamış gibi güneş doğuyordu. Deniz sakinleşmişti. Geceki fırtına birkaç gemiyi hafiften hasara uğratmakla kalmış, üç levent de denize sürüklenmişti. Arka-

daşlarının ruhlarına birer fatiha okudular. Bundan başka yapabilecekleri birşey yoktu ve kendilerine düşen en son ve en mühim görevin bu olduğuna gönülden inanıyorlardı.

Çaka Bey plânını değiştirmeye lüzum görmüyordu. Biraz vakit kaybetmişlerdi gerçi, ama önemli sayılmazdı. Sabah varmayı kurdukları menzile çok çok öğle vakti ulaşacaklardı.

Tahminler doğru çıktı. Tam öğle namazına hazırlandıkları bir sırada gözcü yerindeki karayağız delikanlı başındaki tülbenti çıkararak sevinçle salladı:

"Ada göründüüüü!"

Gözler geminin gagası doğrultusundaki ufku taradı. Gümüş bir şerit gibi uzanan Midilli sahili giderek yaklaşıyordu.

Çaka Beyin donanması sahili görerek sevinirken adanın bazı yüksek yerlerinde görevli valinin gözcüleri de donanmayı farketmişler ve en az Çaka Beyin leventleri kadar sevinmişlerdi. Çünkü gelenleri Bizanslı sanıyorlardı. Amiral Kasatmonili Nikeforos'un komutasında imparator donanmasının Çaka Beyi ezmek üzere yola çıkarıldığını biliyorlardı. Midilli valisi her yüksek tepeye iki gözcü koymuş, misafir amirali vaktinde istikbal etmek üzere halkı sahile sürükleyebilmek için gerekecek zamanı böylece kazanmak istemişti. Haber gözcüden gözcüye ulaşarak vali konağına kadar gitti.

Lüle lüle saçları omuzlarına kadar inen Vali Bey aristokrat sınıfından bir orta yaşlı kadını hatırlatıyordu. Kollarında dizi dizi altın halkalar taşırdı. Yüzünde tüy namına bir şey yoktu. Türkler ona "Kıyamet Kösesi" diyorlardı.

Haberi duyunca biraz endişe, biraz da memnuniyetle doğruldu. Kolundaki altın halkaları şakırdattı:

"Hemen tellâllar bağırtınız, halk işini gücünü bırakıp sahile insin. Gelmeyenlerin şiddetle cezalandırılacağı ilân edilsin."
Hizmetçilerini çağırdı:
"Beni bir gelin gibi süsleyiniz."
Amiralin karşısına ihtişamla çıkmak istiyordu.
O hazırlanırken tellâllar nezle görmemiş gür seslerini en kuytu sokaklara kadar ulaştırıyorlardı:
"Eeey ahaliii! Duyduk duymadık demeyin. Bütün ada halkı derhal işini gücünü bırakıp sahilde toplansıın!
Fakat halk ilgisiz duruyordu. Arada, cesaretlerine güvenenler homurdanıyorlardı:
"Bizanslı amiralden bize ne?"
"Sanki Bizans şimdiye kadar bizi hatırladı mı?"
"Nazarında hep üvey evlât kaldık."
"Valinin keyfi yerine gelsin diye dükkânlarımızı kapatamayız."
"Sahile ancak odun toplamaya ineriz."
Valinin resmî elbiseler giymiş askerleri homurtulara kırbaçla mukabele ettiler. Tellâllar kısa aralıklarla valinin emrini duyurdular.
"Eeeey ahaliiii! Duyduk duymadık demeyin. Bütün ada halkı işini gücünü bırakıp sahile toplansın. İmparatorumuz haşmetli Aleksi Komnen'in amirali devletlü Kasatmonili Nikeforos adamızı şereflendirecekler. İstikbale hazır olun!"
Paçavralar içinde köşede dilenen yaşlı adam yere bir tükrük attı:
"Şerefsizler kimseye şeref veremez," diye söylendi.

Kırbaçlar kalın paltoların altına kadar nüfuz ediyor, deriyi yakıyordu. Küfrettiklerini anlamasınlar diye geniş yakalarına dudaklarını saklayanlar vardı. Ama yine de atlı askerlerin önüne düşmek zorunda idiler. Gruplar halinde adetâ koyun sürüsü gibi sahile sürüldüler. Amiral karaya ayak bastığı zaman şiddetle alkışlamaları için de sıkı sıkıya talimat aldılar. "Yaşşa" diye bağırmayan, ellerinden kıvılcım çıkacak şiddette alkışlamayan kırbaçlanacaktı.
Vali, üstü ipeklilerle örtülü dört atın çektiği arabasıyla sahile indiği zaman, ummadığı sayıda insanla karşılaştı. Muhafız kumandanı Yakos'a gülümseyerek iltifat etti:
"Aferim Yakos, bu işi yüzüne gözüne bulaştırmadan hallettin. Hârikasın."
Yakos elindeki kırbacı sıktı. Zaferin sırrı bu kırbaçtı. Doğrusu asilzadelerin sırtında hiç denememişti. Acaba Vali kaç darbeye tahammül edebilirdi?
Düşüdüklerinden korkarak büzüldü. Kafasındakileri

anlar korkusuyla valiye ürkek bir nazar attı. Gözlerinin kalabalıkta mıhlı durduğunu görünce rahatladı.

"İltifat ediyorsunuz altes," dedi.

Vali iltifatını çoktan unutmuştu, imparatordan bir taltifle birlikte birkaç kese altın gelip gelmediğini düşünüyordu. Yakos'un sesi hülyalarını münasebetsiz şekilde noktalayınca içerledi.

"Ne hırlıyorsun köpek?" diye gürledi.

Yakos büsbütün büzüldü, dokunulunca kabuğuna çekilen bir salyangoz gibi sivri uçlu tolgasının altına vücudunu âdeta gizledi.

Aklından geçenleri valiye söyleyemezdi ya, düşüncelerine mâni olmak da valinin elinden gelmezdi. Şimdiye kadar bunu, yatağında, yorganını başına çektikten sonra

yapardı. Artık meydanda düşünecekti işte! Validen korkmadığını kendi kendine ispat edecekti. İşte başlıyordu.

"Vali kendini beğenmiş, bir yaban keçisi kadar beyin taşımayan hergelenin tekiydi. Namussuzdu, vicdansızdı. Hem de rüşvetçiydi. Daha iki gün önce bir kaptandan rüşvet alırken yakalanmıştı. Körkütük sarhoştu her zaman, bir file yetecek kadar şarap içiyordu aptal. Evet aptaldı da vali hazretleri! Tek meziyeti aristokrat sınıfa mensup oluşuydu. Kendisi gibi kabiliyeti sayesinde yükselmemişti. Valilik babasından gelen bir mirastı ona. Kabiliyetine münasip bir iş vermeye kalksalar, sayın valiye mutlaka domuz çobanlığı verirlerdi. Hem dört domuzdan fazlasını emânet etmemecesine..."

Sezdirmemeye çalışarak valinin semiz bir domuzu andıran şişman yanaklarına baktı. İçinden güldü. Ona domuz güdücülüğü değil daha çok domuzluk yaraşırdı.

"Domuz!"

Kulağına çalınan bu öfkeli ses sendelemesine sebep oldu. Vali gözünü kırpmadan bakıyordu ona. Şaşkınlıkla sağ elini şehadet parmağını göğsüne koyarak sordu:

"Ben mi Vali hazretleri?"

Vali bir kahkaha attı:

"Sen domuz musun?"

"Şey efendim... ben..."

Vali bey bir kahkaha daha patlattıktan sonra:

"Ben peşinsıra gelen domuzu kastediyorum," dedi, "seni değil."

Yakos arkasına baktı. Nereden gelmişse gelmiş bir yavru domuz peşlerine takılmıştı. Bir müddet bakıştılar. Yakos hayvana kızmadı. İçinden:

"Seni alıp valinin arabasına koymalı," dedi. "Ha sen olmuşsun, ha o."
Yüksek sesle:
"Çekil pis hayvan!"
Hayvanın oralı olmadığını görünce askerlerden birkaçın birden emir verdi:
"Atın şu murdarı şuradan!"
İçinden valiyi kastediyordu, ama domuz yavrusunu işaret etmişti. Aksini yapsa mutlaka boynu vurulurdu. Oysa yaşamak istiyordu daha. Uzun yıllar.
Halk Vali Beyi alkışlamıyor, kızlar çiçek atmıyordu. Vali sinirlendi. Bir parmak işaretiyle Yakos'u yanma çağırdı.
"Bu sersemler niye kazık yutmuş gibi dikilir?"
"Bilmem efendimiz."
"Arabamı tanımadılar mı yoksa?"
"Belki tanımamışlardır."
"Öyleyse tanıt sersem, ne dikiliyorsun!"
Yakos dudaklarına kadar gelen sözleri güçlükle yuttu. Boğulur gibi oldu, ama aldırmadı. Gözleri irileşmişti. Hırıltılı bir sesle:
"Midilli Vâlisiii!" diye bağırdı alabildiğine.
Ön sıradakiler kollarını kavuşturmuş, dinliyorlardı. Valinin dediği gibi sanki kazık yutmuşlardı. Yakos'un aklına son çâre geldi. Kırbacını döndürerek ıslıklattı.
"Vâliii hazretleriii geliyoooor" diye uzattı kelimelerin her birini.
Valiyi sevdiklerinden değil de kırbacın ıslıklarından ürken birkaç kişi ellerini çırpü. Vali gururlu göğsünü gerdi. Kalabalığı eliyle selâmladı Yakos'a:

"Halk bir valiyi ancak bu kadar sevebilir değil mi Yakos?" dedi. "Bak nasıl da çılgınlar gibi alkışlıyorlar."
Yakos bu ters değerlendirmeyi kendi zararına olacağını düşünebildi. Tolgası göğsündeki zırha vurana kadar başını salladı. Zırh "çın çın" diye sesler çıkardı.
"Öyledir Vali hazretleri."
Aksilik bu ya, vali bey o anda kafasına hücum eden münasebetsiz bir fikri uzaklaştırmakla meşguldü. Bu fikir şuydu: "Ben bazılarının dediği gibi ihtiyar bir domuz muyum acaba?" diye kendi kendine sorup duruyordu biteviye. Yakos da "öyledir" deyince birden toplanamadı.
"Demek öyledir?"
Tasdik etti Yakos:
"Tamtamına Vali hazretleri."
Valinin aklı başına geldi, gözleri yuvalarından uğradı:

"Eşşek!" diye gürledi. Sesi kalabalığı aşarak denize yayıldı. Çaka Bey gemisine zayıf bir sinek vızıltısı kadar ulaştı, yahut ulaşamadı. Gözcü yerindeki levent sıcaktan bunalmış, sahile bakmaktan da gözleri yorulmuştu:
"Hey!" diye bağırdı. "Biriniz beni değiştirsenize."
Can Ali fırladı. Çarmıhların üstünden bir cambaz maharetiyle tırmanarak yukarı çıktı.
"Sen dinlen biraz," dedi gözcüye.
Elini kaşının üstüne koyup sahili dikkatle süzdü:
"Vay be, hazırlanmış bile bunlar. Hey Çaka Bey!"
Çaka Bey baş kasarada belirdi.
"Ne var Can?"
"Sahilde kum misâli insan kaynıyor."
"Eminsin değil mi?"

"Keşke olmasam. Peki nereden haber almış bunlar?"
Çaka Bey acele ile Can Ali'nin yanına fırladı. Uzun uzun baktı. Karınca sürüsü gibi kaynıyordu sahil. Ne yaptıklarını anlamak için ise vakit henüz erkendi daha.
"Haklısın," dedi.
Bir süre düşündükten sonra kararını bildirdi:
"Ne olursa olsun plân uygulanacak Can Ali. Eğer bizi bekliyorlarsa biraz daha fazla uğraştıracaklar, hepsi bu. Adayı fethetmek üzere yola çıktık. Bu yolda ölüm varsa öleceğiz. Elimiz boş dönmektense..."
Can Ali'nin neşesi yerine gelmişti. Yüzü pırıl pırıl oldu:
"Sağol Reis," dedi, "vazgeçersin diye ödüm çatladı."
Çaka Bey arkadaşına gülümsedi. Aşağı kaydı. Harekete geçmek için kararlaştırılan işaretin diğer gemilere verilmesini emretti.
Sahilden gemileri seyreden valinin adamları donanmadan ayrılan iki kalyonun adanın arkasına doğru dümen kırdığını gördüler.
"Bizi eğlendirmek istiyorlar galiba, önce ayrılacaklar, sonra rampa olacaklar ve bir savaş gösterisi yapacaklar."
"Adet böyle midir?"
"Bilmem, bir donanmanın limana girişini hiç görmedim ki bundan önce."
"Görmedin diye niye fikir yürütüyorsun be adam? Bence bir bit yeniği var bu işte. Bayrağını görüyorum bayrağını."
"Ya! Ben de görüyorum sahiden. Ama bu..."
Bir çığlıktır koptu:
"Türkler!"

"Eyvahlar olsun, Müslümanlar geliyor."

Ve bir isim, mancınıktan kurtulan gülle gibi kalabalığın ortasına düştü:

"Çaka Bey!"

Kalabalık dalgalandı. Korkuyla gerilediler.

Vali büyük bir dikkatle bakmaya başlamıştı, ama ihtiyar gözleri bu mesafeden değil bayrağı, koca gemileri bile seçemeyecek kadar zayıftı. Buna rağmen:

"Aldatıldık!" diye bağırdı.

Halk birden derin bir sessizlik içine gömülmüştü. Bazı dudaklarda acı tebessümler oynaşıyordu. Kırbaçla güdülmekten bıkanlar, insan olduklarını hatırlatacak bir idarenin hasretini çekiyorlardı. Bu idareyi adâletleriyle ün yapmış Müslümanlardan başkası getiremezdi.

Vali arabadan dışarı atlamış bas bas bağırmaya koyulmuştu:

"Herkes kaleye!" Herkes kaleye çabuk! Müdafaa tertibatı alınsın! Mancınıkları hazır edin! Gülle toplayın!"

Emirler ağızdan ağıza yayıldı:

"Kale burçlarına kaynar sular koyun!"

"Okçular hazır olsun!"

"Silâh başınaaa!"

Askerler birbirlerini çiğneyerek canlarını kale arkasına atmak için çırpınıyorlardı. Halk ise yavaş adımlarla kaleye çıkan geniş yolu arşınlıyordu. Yakos deli gibi haykırdı:

"Hızlandırın şu adamları!"

Dilenci Petro yanında yürüyen demirci Karlos'u dürttü:

"Kırbaç geliyor Karlos, aç bacaklarını biraz."

Karlos sırıttı:

"Bana göre hava hoş," dedi. "Boş yere mi demirciyim. Böyle günlerde sırtcağızımı kırbaçtan koruması için bir zırh yapmıştım."

Petro elini kaldırıp Karlos'un sırtına vurdu. Mânedî bir ses duyunca başını salladı:

"Yamansın dostum, akıllı adamları severim."

"Yürüyün heeeey!"

Bir asker peydahlandı yanlarında. Karlos umursamadı, alaylı bir sesle:

"Ben mi?" dedi.

Cevabı kırbaç verdi. Hızla Karlos'un sırtına indi. Karlos bir kahkaha attı...

"Kaşı arslanım kaşı."

Askerin gözleri öfkeden parladı, bir daha vurdu.

"Al sana!"

"Eline sağlık ooooh!"

Dilenci Petro kendine hâkim olamayarak gülünce kırbaçtan nasibini aldı..."

"Aaaah!"
Asker neredeyse kırbacının maharetinden şüphelenmeye başlıyordu, kıvranan ihtiyarın ızdıraptan gerilmiş yüzünü zevkle seyretti. Sonra kırbacını başkalarının üstünde denemek için yanlarından ayrıldı.
Gemiler hayli yaklaşmışlardı. İki güllenin aynı anda havalandığı görüldü. Kırbaca rağmen adımlarını sıklaştırmayan halk, ölümün peşlerine takıldığını görünce çığlık çığlığa kapıya atladılar. Bu da birkaçının ezilerek ölmesine sebep oldu.

Güllelerden biri kale bedenine çarptı, kocaman bir gedik meydana getirdi. Öbürü çok daha iyi ayarlanmış olacaktı. Askerlerin tam ortasına düştü. Dört asker gık diyemeden can verdiler. Yakos:
"Allah kahretsin!" diye söylendi.
Bu mancınıklar canlarına okuyacaktır. Gemilere takılmış mancınık görülmüş şey miydi? Şu Çaka Bey yamandı vesselam!
"Ben de oldukça yamanımdır, lâkin vali domuzun teki."
Vali çoktan görünmez olmuştu. Ya sarayının mahzenine kendini atıp can derdine düşmüştü, yahut sıvışmak için planlar hazırlamaya koyulmuştu. Çaka Beyin mektubuna değer vermemenin ne demek olduğunu anlayacaktı. Yakos, valinin sert cevap vermemesini ne kadar istemişti. Ama dinletmek mümkün olmamıştı bir türlü.
Şimdi pirincin taşını ayıklamak kendisine düşüyordu. Niçin yapacaktı bunu? Adayı neden müdafaa edecekti? Birkaç yerinden yaralanırsa Bizans İmparatoru madalya mı takacaktı? Belki takardı, ama herhalde adaya vali yapmazdı. Yine basit bir silâhşor olarak valinin hizmetinde kalırdı.
"Yakos, uğursuz herif diye çağrılırdı her zamanki gibi.
"İki ucu pis bir değnek" dedi. "Hey asker, baksana!.."
Asker seğirtti:
"Buyur kumandan."
"Halkı müdafaaya çağırın."
"Beni dinleyeceklerini sanmam kurnandan, sırtlarını çok kaşıdım."
"Dırlanma, dediğimi yap."

Asker halk arasına karıştı. Birazdan sesini duydu Yakos:
"Arkadaşlar, kale halkı," diye bağırıyordu. "Şehrimizi müdafaa etmek için asker kardeşlerinize yardımcı olunuz. Burçlara çıkınız."
Yakos gözlerini kalabalıkta dolaştırdı. Yüzlerin bir kıs-

mı tamamen ifadesiz, bir kısmı müstehzi idi. Ensesini kaşıdı:

"Yine kırbaca iş düştü," dedi, yürüdü.

Ardından kale bedeni çatırdadı. Etrafı sarsacak kadar sert adımlar atamadığına göre herhalde bir gülle daha yollamış olacaklardı.

"Kiryos kumandan, babamı gördünüz mü acaba?"

"Ha!"

Yakos yanmasında duran genç kıza hayretle baktı. Ondört yaşlarında gösteriyordu. Belki de daha küçük.

"Ne istedin küçük Despina?"

"Babamı gördünüz mü? Kalabalıkta kaybettim."

Yakos bir kahkaha attı:

"Aman kuzum, baban çocuk değil ki, gelir elbet. Dur bakalım, sen ne çabuk büyümüşsün böyle. Demirci Karlos iyi besliyor olmalı."

Bileğinden yakaladı, sesinin titremesini bastırmaya çalışarak:

"Gel kuzum," dedi, "seni babana götüreyim."

Genç kız bu boğuk sesten tiksindi. Kolunu hızla çekip bileğini kurtardı:

"Sağolun Kirsoy, kendim bulurum."

Yakos kızı tutmak için yeni bir hamle yaptı:

"Gel dedim güzelim."

İhtiyar demirci tam vaktinde yetişti. Deminden beri olanları izliyordu.

Yakos'un pis alışkanlıklarını bildiği için biran evvel etrafını saran kalabalıktan kurtulup koşmuştu. Kızını iki omuzundan tuttu:

"Gidelim Despina."

Yakos öfkesini belli etmemek için sırıttı:

"İyi ki geldin demirci, ben de seni arıyordum. Dükkânında silâh namına ne varsa getir ve halka dağıt."

Kımıldamadığını görünce gürledi:

"Çabuk ol."

Demirci sakin sakin konuştu:

"Önce kızımı eve bırakmam lâzım. Serçeler leş kargalarından emin olmak için yuvalarında bulunmalı."

Yakos'un gözleri döndü:

"Ne demek istiyorsun?"

Demirci cevap vermeden kalabalığın arasına karıştı.

"Aptal," diye dişlerini gıcırdattı Yakos, "kendini bir şey sanıyor."

Başının üstünden ıslıklayarak geçen şeyi merak edip bakü:

"Vay canına!"

Sözleri daha bitmeden müthiş bir gürültü oldu. Başı-

nın üstünden geçen bir gülle idi. İlerde bir eve toslayarak yerle bir etti. Ardından bir daha, bir daha geldi. Yakos elleriyle başını kavradı, kendini korumaya çalıştı. Feryatlar kulaklarında uğulduyordu. İnleme sesleri ile birlikte küfürler de duydu. Kendini burçlara doğru attı. Süratle tır-

manmak istiyordu ya, korku dizlerini bağlamıştı. Yorgun olmamasına rağmen dili bir karış dışarıda idi. İhtiyar çoban köpeklerini hatırlatıyordu.

Bir burcun tepesine çıkınca dehşetle ürperdi. Gemiler sahile hayli yaklaşmış, yelkenleri indirmişlerdi. Muntazam bir sıra halinde dizili idiler. Koca mancınıklar tehditkâr tavırlarla dikilmişti. Arada bir boşalıyor, taş gülleler kuşlar gibi uçarak kale bendini aşıyor, etrafı kırıp geçiyordu.

Hiddetle bağırdı:

"Hey, mancınıkları işletin!"

Bıkkın bir ses cevap verdi:

"Yeterince taş gülle toplayamadık daha."

"Bir yandan toplarsınız, Türklerin attığı gülleleri de yukarı taşıyın."

"Ama bu imkânsız kumandan, çok ağır onlar, insan gücüyle buraya çekmek mümkün değil!"

Yumruğunu konuşan askerin çenesine doğru salladı.

"Taşıyın dedim, o kadar."

Asker kaçarken ayağı takıldı, yuvarlandı. Yakos gemileri işaret etti:

"Onlar nasıl taşıdılarsa siz de taşıyacaksınız."

Yerde yatan askerin yüzü dehşetle gerildi:

"Ama onlar Müslüman," diye mırıldandı.

Kumandanın emrini yerine getirmek üzere adam toplamak için değil de, bir an evvel gazabından kurtulmak için fırladı yerden, koşa koşa uzaklaştı.

Yakos birden hatırladı. Ellerinde bir miktar zincirli gülle bulunuyordu. Şeytanca bir buluştu bu, mucidi ise başkalarına sır vermesin diye zindana atılmışü.

iki taş gülle kalın zincirle birbirine bağlanmış olarak mancınıkla gönderilince geniş bir alanı tesirine alıyordu. Hele gemileri vurmak için bire birdi. Ellerini oğuşturdu. Bunların çıkarılıp mancınıklara yerleştirilmesini emretti. Ne iyi olurdu bol miktarda ellerinde bulunsa. Türk donanması kuyruğunu bile gösteremezdi. Ama herşeyi mahveden vali beydi. Midilli'ye saldırma cüretini kimsenin gösteremeyeceğine inanmıştı. Bizans gibi koskoca bir devlete sırtını dayayanların bir şeyden korkusu olmamalı

diyordu. Şimdi yanıldığım anlayınca ne yapıyordu acaba?

Yakos valiyi oldukça merak ediyordu, fakat onunla kaybedecek vakti yoktu. Zincirli güllelerin taşınmasına nezâret etti. Bu işte de halktan yararlandı. Adamlar söylenmekle birlikte kırbaç korkusuyla isteneni yaptılar.

O zamana kadar donanmaya attıkları küçük taş parçaları leventleri kaülasıya güldürmekten başka işe yaramamıştı. Yalnız Lostromo Sadık'ın gemisinden bir levent bu taşlardan birini yakalamak gibi gülünç fikrini tatbik ederken kolundan olmuştu.

Gık bile demedi. Etrafındaki gülüşü donmuş yüzlere biraz da hayretle baktı. Gülümsedi:

"Ahmaklığımızın kurbanı olduk," dedi.

Kimsenin yardımını istemeden yarasını sardı. Mancınığının başına döndü!

• • •

Başlarına zincirli gülleler yağmaya başlayınca alay edemediler, biri:

"Gâvur aklını işletmiş," dedi. "Zindanlarında bu zincirlerden bol bol vardır."

Öbürü cevap verdi:

"Sanmam ki onları kullansınlar. Mahkûmları bağlamak daha cazip olsa gerek."

"İnsan biçmek de az cazip değildir onlarca, meraklanma."

Çaka Bey sohbete dalmış leventlere kızdı:

"Söyleneceğinize iş görün bre."

"Emret Reis."

Birbirine zincirlenmiş iki gülle süratle geldi, fidan boylu denizcinin sözü bitirmesine kalmadan boynuna yapıştı. Gülleden önce kafa yere düştü. Şaşkınlıktan açılan gözleri, sözünü bitirmeye çalışan yarı aralık dudakları, olduğu gibi kaldı.

Çaka Bey mihaniki bir hareketle atıldı:

"Osman!"

Başsız gövde yıkılırken kucaklardı. Kan, gömleğini kızıla boyadı. Şehidi yavaşça döşemeye bıraktı.

Sonra doğruldu. Yüzü gergin, bakışları yırtıcı idi.

"İşaret veriniz, sahile yanaşıyoruz."

Can Ali yanında peydahlandı:

"İstediğim gibisin Reis," dedi. "Böyle uzakta kalmak canımı sıkıyordu."

Forsalara emir ulaştırıldı. Kürekler yissa edildi. Forsalara tempo tutan davulun kalın sesi duyuldu. Süratle sahile yanaştılar.

Çaka Bey leventlerine:

"Karaya!" emrini verdi.
Akşam çöktü çökecekti. Karanlık bastırmadan kalenin işini bitirmek istiyordu. Arkadaşları arkadan adaya çıkmış olmalıydılar. İki güne varmaz her tarafı ele geçirirlerdi.

Leventler emri alır almaz palalarını havaya kaldırarak suya daldılar. Gemilerde sadece gülleciler kaldı. Bunlar sık sık mancınıkları işletecek, kale bedeninde mütemadiyen yeni gedikler açacaklardı.
Çakıl taneleri leventlerin ayakları altında hıçkınyordu. Hepsi canhıraş bir gayretle süratle kaleye çıkan yolu tırmanıyorlardı.
Çaka Bey en önde nefes nefese koşuyordu. Can Ali ona yetişmeye boşuna çalıştı. Başaramadı. Ardından baktı baktı da:
"Hey yiğidim benim," dedi. "Senin ardından ölüme gitmek bile çok güzel."
Çaka Bey bu sözleri duymadı. Biran evvel kale bedenlerine ulaşmak için güç harcıyordu. Örnek olmak durumunda idi. Kendini koyverirse leventelerin hali ne olurdu?
Gemilerden atılan gülleler kale bedenlerindeki yıkıntıları arttırmıştı. Kaledekiler, düşmanı karşılamak için huruç hareketinden başka çâre kalmadığını görünce, buna başvurdular. Hatırı sayılır bir kuvvet leventlere doğru akmaya başladı. Çaka Beyin istediği olmuştu. İçerde vuruşmaktansa meydanda bu işi halletmeyi canına minnet sayıyordu.
"Haydi arslanlarım, leventlerim, şahbazlarım!" diye gürledi.
Sesi dalgalar halinde yayıldı. Düşmanın ortasına bomba gibi düştü.
Gemilerden artık gülleler gelmiyordu. Arkadaşlarını vurmaktan korktukları için mancınıkları susturmuşlardı.
İş oka, mızrağa, baltaya ve kılıca kalmıştı.

Once okçular görevlerinin gereğini yaptı. Sonra sıra mızraklara geldi. Ardından baltacılar taarruz ettiler. Nihayet kılıç kılıca kaldılar.
Tırnakların, dişlerin, tekmelerin ve yumrukların iş gördüğü göğüs göğüse bir savaş başlamıştı. Can Ali nâra üstüne nâra atıyor "Allah Allah" sesleri kılıç şakırtılarını bastrıyordu. Düşman zâten isteksizdi. Granit bir kayaya tasladığını kısa zamanda anlayınca isteksizlik dehşete dönüştü. Leventler adaleli kollarını şimşek süratiyle işleti-

yor, geniş palalar her inişte bir baş uçuruyordu.

Çaka Bey Can Ali ile sırt sırta vermişti:

"Haydaaa!" diyordu.

"Haydaaa!" diye cevap alıyordu.

Düşmanın iyice hırpalandığı bir anda Çaka Bey beklenen emri verdi:

"Kaleye!"

Ustalar açılan gedikleri onarmakta gecikmişlerdi. Leventler çağlayan gibi içeri aktılar. Önce gedikler tutuldu. Okçular hemen burçlara çıkıp kabak gibi açıkta kalan düşmana ok yağdırmaya başladılar. Bir kısmı akıllılık edip yanmamış kireç varillerini üstlerine boşalttı. Canı yananlar kısa zaman içinde çil yavrusu gibi sağa sola dağıldılar. Can Ali kalenin en yüksek yerine tırmandı. Vakit akşam namazına girmiş bulunuyordu. Elini kulağına attı, kıbleye yöneldi:

"Allahü ekber, Allahü ekber.."

Midilli göklerinde ilk defa ezan okunuyordu. Herkes susmuş, herşey susmuş, değil insanlar, eşyalar bile dinlemeye başlamıştı. Düşman dehşetle, dost memnuniyetle dinledi, dinledi.

Nöbetleşerek kılınan akşam namazından sonra iç kale muhasara edildi. Valinin de muhafızlarıyla birlikte oraya çekildiğini sanıyorlardı.

Oysa vali daha ilk anlarda ümitsizliğe düşmüş, ailesini ve hazinesi beraberine alarak arka kapıdan sıvışmış ti. Etrafı ağaçlarla örtülmüş dar patika onların gözden uzak kalmasını sağlıyordu. Bu yolu özel olarak yaptırmıştı. Sahilde her ihtimale karşı hazır bulundurduğu küçük fakat süratli bir tekne vardı. O sırada cehennemi bir savaş vermekte olan leventler hiçbir şeyin farkında olamamışlardı. Midilli Valisi şimdi Bizans yolunda bulunuyordu.

Yakos'a gelince: Huruç hareketinin başında bulunuyordu. Bir saat vuruştuktan sonra pabucun pahalı olduğunu görmüş, kaçmak istemişti. Ama geç kalmıştı. Şu anda yüzlerce adamıyla kapatıldığı yerde akıbetini bekliyor, kendilerini bırakıp kaçan valiye —kaçtığından yüzde yüz emindi— küfretmek için sık sık ağzını açıyordu.

Bizanslıların "Sarı Bela"sı lostromo Sadık iç kaleyi kısa zamanda teslim alacak bir planı Çaka Beye açtı.

"Kolay olacak," dedi. "Leventleri de telef etmeden bu işi başaracağız. Esir askerleri iç kaleye saldırtalım. Geri döneni kırbaçlayalım, hattâ kılıçlayalım. İç kaledekiler dindaşlarına karşı savaşmazlar.

"Çaka Bey hayretle sordu:

"Bunu ciddî söylemiyorsun değil mi?"

"Anlıyorum seni. Plânımın bir kalleş yanı olduğundan şüphelenmiştim zahir, haklıymışım. Ama unutma ki biz

onların eline geçmiş olsaydık, kulak deliklerimizden aşağı erimiş kurşun akıtırlardı."

"Onlar Müslüman değil ki Sadık!"

Sadık elleriyle dizini dövdü:

"Doğru be," dedi, "haklısın. Onlar Müslüman değil. Bazen misilleme yapmak gibi aptalca fikirlere kapılıyorum işte, Allah affetsin."

Çaka Bey bir süre düşündükten sonra:

"Bekleyelim," dedi. "Adanın güneyine çıkan arkadaşlarımız buraya gelsin. Kaleyi onlara bırakır Sakız'a doğru yola çıkarız. Çok çok iki gün."

"Ya iç kaledeki kefereler?"

"Yerlerinden bile kıpırdayamazlar. Etrafları kordon altında. Sürekli ok attırıyorum. Mancınıkları o tarafa çevirip bir harabeye döndürmek işten değil ama, kale yerine bir enkaz istemiyorum. Bize lâzım olacak.

Can Ali heyecanla Çaka Beyin ellerine sarıldı:

"Bundan sonra Sakız'a mı?"

Çaka Bey bir sevgili ismi yâd eder gibi içten:

"Evet," dedi. "Sakız'a..."

ON BİRİNCİ BOLUM

Selçuklu Devleti hafsalanm alamayacağı kadar geniş topraklar üstüne kurulmuştu. Her geçen gün bu toprakları biraz daha genişletiyor, hudut boylarındaki uçbeyleri vasıtasıyla yayıldıkça yayılıyordu.

Çin hudutlarından Ege yalı boylarına, oradan üst yurt sahasiyle Kafkas dağlarına ve Suriye çöllerine kadar kök salmıştı. Kuvvetliydi, kudretliydi, dirayetliydi. Ayrı ırkları barıştırıp bir bayrak altına toplamış, bir mefkureye doğru kanalize etmişti. Herkes adım adım ideale yürüyordu. Demircisi, işçisi, askeri, veziriyle...

Çaka Bey böyle ulu bir imparatorluğa sırtını dayamış olmanın huzurunu sık sık duyar, başı sıkışsa Selçuk Sultanını düşünüp rahat nefes alırdı. Vakıa pek yardım istediği yoktu, daha çok kendi imkânlarını zorlayarak Sultana yardımcı olmaya çalışırdı.

Midilli'yi aldıktan sonra fazla beklememiş, o hızla Sakız Adasının üstüne giderek zaptetmişti. Ada halkı zâlim, debdebeye düşkün Valinin elinden bunalmış bulunuyordu. Çaka Beyin getirdiği İslâm adaleti, rüyalarında dahi görmedikleri güzel unsurlar ihtiva ediyordu. Kısa zanan-

da dört elle sarılmışlardı. Papazlar bile kiliselerde Çaka Bey için duâ ediyorlardı.

Koca reis, Lombard ve Anna'ya verdiği sözü unutma-

mıştı. Can Ali'yi İzmir'e gönderdi. Anna İle Lombard'ı alarak Sakız Adasına çıkarmasını, istirahatları için herşeyi temin etmesini söyledi.

Can Ali emri yerine getirmek üzere süratle harekete geçti Kumandasına verilen kalita ile İzmir'e gitti. Halk, Çaka Beyin donanmasından bir kalitanm limana girdiğini görünce sahile döküldü. Bağırmaya, çağırmaya, duâ etmeye başladılar.

Can Ali yanına iki tayfasını alarak Lombard'm misafir bulunduğu eve gitti. Durumu bildirdi. Lombard sükûnetle başını salladı. Ama Prenses Anna, Midilli ile Sakız'ın düştüğüne bir türlü inanmak istemiyordu.

"Olamaz," diyordu. "Bu kadar kısa zaman içinde böyle bir şeye imkân yok."

Can Ali pek o kadar sabırlı değildi. Genç ve ateşli bir korsandı.

"Damarlarımızdaki kan tutuşur kadın, içimizdeki ateş kalbimizi yakar. Sen hâlâ olamaz dersin."

Aslında Midilli'nin, Sakız'ın düşmesine değil, Çaka Beyin gelmemiş olmasına kızıyordu Anna. Tabiî bunu söyleyemezdi.

"İmkânsız, her tarafınızla ateş olsanız yine de imkânsız."

Can Ali Lombard'a bakarak:

"İmkânsızı da yaratan Allah'tır, imkânı da. Bizim için imkân halk etti, biz de bu imkândan faydalanarak fethi gerçekleştirdik."

Lombard da dayanamadı:

"Bu kadar basit ha!"

"Hayır, basit değil, aksine çok derin mânâları var. Bunu anlayabilmek için de Müslüman olmak lâzım. Neyse, boşa vakit kaybetmeyelim. Çaka Bey Sakız'a gitmek istediğini söyledi. Bu görevi bana verdi. Sizi Allah'ın izniyle sağ ve salim Sakız'a çıkarmakla görevliyim. Hazırlanın, gidiyoruz."

Anna:

"Hemen mi?"

"Hemen. Böylece doğru söylediğimizi bir an evvel anlamış olacaksınız."

"Ya gitmek istemezsem?"

Can Ali yine Lombard'a döndü:

"Ben fazla naza gelemem bilesin," dedi. "Gelip gelmeyeceğinizi derhal kararlaştırımz ve geleceksiniz bir saate kadar limanda olunuz. Sahilde sizi bekleyeceğim."

Tok adımlarla odayı terketti.

Yalnız kaldıkları zaman Lombard dayanamadı.

"Anna, genç adam haklı, kaprislerinin hiç sonu gelmiyor!"
Anna Komnen'in bakışlarında hiddetle karışan bir hayal kırıklığı vardı.
"Bu sözlerin için Bizans'ta olsaydım seni idam ettirebilirdim kaptan. Prensesle konuştuğunu çok sık unutur oldun."
Lombard hafifçe güldü:
"Çaka Bey gelmedi diye hıncını bu adamdan çıkarman haksızlık, benden almak istemen daha bir haksızlık. Şimdi hazırlan lütfen. Tabiî gitmek istiyorsan."

Anna İzmir'i çok sevmişti. Burada kalmak isterdi. Ama Çaka Bey denizde idi. Ve ihtimal uzun süre İzmir'e uğrayacağı yoktu. Kendisi de denize açılırsa belki onunla karşılaşabilirdi. Sevip sevmediğini bilmiyordu doğru dürüst. Sadece yakında olduğunu hissetmek güven duygusu veriyordu.
"Pekâlâ," dedi. "Şimdi hazır olurum."
Az sonra sahile inip gemiye bindiler. Can Ali'nin kalitası geldiği gibi tezahüratlar arasında demir alıp gitti.
Amiral Kasatmonili Nikeforos'un bütün bu olanlardan haberi yoktu. Herşeyi yolunda sanıyor, bir an evvel Çaka Beyi kıstırmak için sabırsızlanıyordu.
Mağrur ve neşeli idi. Koca teknelerine bakıp sırıtıyor, Çaka Beyle tilki-tavşan oyunu oynayacağını düşünüp şimdiden yalanıyordu.
Adamlarına:
"Çaka Beyi şu orta diğerin tepesine asacağım, Bizans'a kadar orada götüreceğim. Herşeyi güzelce temaşa eder de, gözü arkada ölmez," diyordu.
Yalnız yaveri binbaşı endişeliydi. Çaka Beyi âmiri gibi güçsüz, kuvvetsiz tahayyül edemiyor, hele direğin tepesine asmak fikrine hiç katılamıyordu. Bizans sarayında kendisini yakalamak isteyenlere karşı cesaret ve maharetle dövüştüğüne şahit olmuştu. Öyle kuzu kuzu kendini direğe astıracak adamlardan olmadığı muhakkaktı. Leventler onun yarısı kadar cesur iseler, Bizans donanmasının hâli yaman demekti.
Hava sakindi. 1090 yılı Mayıs'mı yarılamışlardı. Bizans'tan hareket edeli bir aya yaklaşıyordu. Tek bir gemiye rastlamamışlardı. Rüzgâr da çok kere azizlik ederek ters yönden esmişti. Kaç gün denizde başı boş sallandık-

larını hatırladıkça, yaver binbaşı Yoannidis'in tepesi atıyordu.

Amiral gemisi ekseriya vur patlasın, çal oynasınlı bir hava içinde idi. Amiral Nikeforos gününü gün etmekle meşguldü. İmparatordan habersiz olarak bir de kadın almıştı gemiye. Tabiî bu diğer gemilerden de gizli tutuluyordu. Hepsi amiral gibi kadın almaya kalksalar, Bizans donanması donanma olmaktan çıkar, rezalet filosu olurdu.

Amiral rezilin biriydi zaten. İmparatorun güvenini kazanmıştı, ama askerle başı pek hoş değildi. Saatlerce yaveriyle birlikte kamarasına kapanır, bazan birkaç yüksek rütbeli subayı da alarak dansöz oynatırdı. Körkütük olana kadar içer, önüne gelene sataşmayı iş edinirdi.

Amiral Kasatmonili'nin kamarasında dört subay yine içki sofrası başında idiler. Kahkahalar atıyor, kahramanlık hikâyeleri uydurarak birbirlerine anlatıyorlardı. Söz döne dolaşa her zamanki gibi Çaka Beye geldi, düğümlendi. Amiral traşlı yüzünü iğrenç bir sırıtıkla buruşturduktan sonra bol keseden atmaya başladı:

"Direğin ta tepesine... Hani gözetleme kulesinin üstüne gelen ince yere asacağım. Ayağından hem de. Dünyayı bir de tersinden görsün, bakalım hangisi daha iyi?"

Yüzbaşı Mavros kadehini yuvarladı, bıyığını sildi:

"Ege'yi kendine üs seçtiği galiba yalan amiralim," dedi. "Öyle olsaydı şimdiye kadar rastlardık. İzi, tozu mevcut değil. Bana öyle geliyor ki bu adam çok şişirilmiş."

Amiral bir kahkaha attıktan sonra:

"Davul gibi hem de," dedi. "O davula tokmak sallayacağım yakında, göreceksiniz, nasıl patlayacak."

Dişlerini sıktı, alay etmesine rağmen Çaka Beye müthiş içerliyordu.

"Amiralliği de rezil etti," diye devam etti. "Çocuk oyuncağı sanır. Bir takım acemi çapulcu ile yapılacak iş midir. Karada herkes dövüşebilir, ama denizde.... Tecrübe ister bu iş. Bambaşkadır deniz savaşları!"

İçeri genç bir subay girince sustu.

"Ne istiyorsun?"

"Küçük bir yelkenli göründü amiralim."

"Selçukilerden mi?"

"Henüz tespit edemedik."

Hiddetlendi:

"Öyleyse ne diye rahatsız ediyorsun, görmüyor musun ki, mühim şeyler görüşüyoruz. Yelkenlinin üstüne gönderin gemilerden birini. Tutsun, getirsin buraya."

"Başüstüne."

Genç subay çıktıktan hemen sonra konuya tekrar döndü:

"İmparator hazretleri acemi korsanın Midilli'ye saldıracağından korkuyordu. Olacak şey mi bu?"

Yüzbaşı Mavros müstehzi bir kahkaha attı:
"Kimbilir belki Sakız'a bile saldırır."
Koro halinde güldüler. Yalnız Binbaşı Yoannidis gülüşmelere katılmamıştı. Amiral bunu hemen farketti:
"Bir derdin mi var Yoannidis?"
Binbaşı toparlandı:
"Hayır, amiralim."
"Derdin yoksa niçin neşelenmezsin? Çaka Bey hakkında fikirlerimizi paylaşmıyor musun?"
"Doğrusunu isterseniz amiralim, sizin kadar iyimser olamıyorum bu konuda. Çaka Beyin şöhreti Bizans'ı bile aşmışsa, elbet sebepsiz- değildir. Türkler yamandırlar.

Gözlerini kırpmadan ölüme gidiyorlar. Kuvveti dinlerinden aldıklarını söylüyorlar, ama anlayamıyorum. Bizim de dinimiz var."
Amiral kadehini öfkeyle yere çaldı:
"Ne yâni, biz kuvvetli değil miyiz? Senin kafanda şeytanlar dolaşır. Türk olduğundan hep şüphe ettim zaten. Bir Bizanslı gibi düşünmüyorsun."
Binbaşı başını indirdi.
"Manüklı düşünmeye çalışıyorum efendim."
"Buna mantık diyorsun ha! Demek ben Çaka denen haydutu orta direğe aşamam öyle mi? Gözünde pısırık, sarhoş bir ihtiyarım. Hadi söyle, çekinme söyle hadi! Bunları düşündüğünü biliyorum."
Yaver ayağa kalktı. Başını dikieştirdi:
"Hakkınızdaki düşüncelerimde yanılıyorsunuz amiralim. Nazarımda pısırık, sarhoş bir ihtiyar değilsiniz. Maharetinizi takdir ediyorum. Yine de askerlikte hayalin değil, hakikatin rol oynadığını hatırlatmama müsaade ediniz. Bir kadın oynatıp içki içerken Çaka Bey Midilli'nin fethine çıksa mâni mi olurduk?"
Amiral verecek cevap bulamadı. Ama altta kalmak da istemiyordu. Subaylarına karşı otoritesini göstermeliydi. Hızla kılıcını çekti, yaverinin göğsüne uzattı.
"Seni tevkif ediyorum binbaşı," diye bağırdı. "Amiraline karşı geldiğin için ambara kapatılacaksın. Kılıcını yüzbaşıya teslim et."
Ağzının iki yanında salyalar birikmişti. Binbaşı derin derin, bir süre baktı. Yavaş yavaş kılıcını çıkardı. Yüzbaşı onu almak için iki adım yürüdü. Ama Yoannidis kılıcını iki ucundan tuttuğu gibi dizine vurup iki parça etti. Parçaları amiralin ayaklan dibine attı.

"Dalkavuk olmamak için askerlikten istifa ediyorum

kumandan, lütfen icap edeni yapınız."

Amiral Kasatmonili Nikeforos'un gözleri büyüdü. Başı döndü. Bir ayaklarının ucundaki çelik parçalarına, bir binbaşının granit gibi sert yüzüne baktı. Zayıf bir sesle:

"Bizans'a döner dönmez bu hareketin yüzünden yargılanacaksın," dedi.

Yüzbaşıya döndü:

"Seni kendime yaver seçtim. Binbaşıyı tevkif et. Bir ambara ük ve zincire vur."

Yüzbaşı bir dakika önce âmiri durumunda olan esirini önüne kattı. İçinde vicdanın bir kıpırtısı dahi olmadı. Dalkavukluğu sayesinde yükseldiğini aklına bile getirmedi. O mevkiye kendisinden daha lâyık kimse bulunmadığını düşüne düşüne eski yaveri ambara tıktı. Ayağına zincirin halkasını geçirirken lâf olsun diye:

"Kusura bakma," dedi. "Emir emirdir."

Günahını bu cümle ile hafifletmeye çalışıyordu. Binbaşı kendi kendine söyleniyormuş gibi:

"Hırsız vardır mal çalar, hırsız vardır mevki çalar, ama hırsızdan da bir çalan bulunur."

Yüzbaşının hiçbir şey anlamadığı bakışlarından belli idi. Yoannidis'in bu kadar çabuk nasıl çıldırdığına şaşıyordu.

Yukarı döndü. Amirale tek kelimeyle rapor etti:

'Tamam!"

Amiral Nikeforos birkaç dakika önceki hâdiseyi unutmuş görünüyordu, tekrar içkisine dönmüş, neşeli kahkahalar atmaya başlamıştı. Arada sırada elini dizine vuruyor, katılasıya gülerek:

"Midilli'yi alacaklar ha, Midilli'yi alacaklar ha?" diye hırlıyordu.

Bir ara kapı tarafından bir ses geldi:

"Aldılar amiralim, Midilli'yi aldılar!"

"Ne! Kim o küstah?"

Kolları bileziklerle dolu şişman Midilli Valisi yıkılır gibi sedire çöktü.

"Yıkıldım, bittim, mahvoldum, imparatorun yüzüne nasıl bakarım şimdi. Ben kendimi öldürmeliyim.... Öldürmeliyim başka çarem yok."

Başta amiral olmak üzere içeridekiler donup kalmışlardı. Toparlanıncaya kadar adamın dövünmesini seyrettiler. Nihayet amiral valiyi tanıyabildi.

"Ne oluyor size" diye bağırdı. "Kendinize gelin. Neden bahsettiğinizi anlamıyorum."

Vali hayretler içinde bakakaldı. Asıl amiralin neden bahsettiğini anlamıyordu. Sanıyordu ki Midilli'nin Selçukluların eline geçtiğini bütün dünya öğrenmişti.

Amiral bir cevap alamayınca Valinin peşisıra içeri gi-

ren genç subaya döndü:

"Aptal aptal duracağına söylesene be adam, vali beyi nerede buldunuz? Denizin ortasında işi neydi?"

O da pek birşey bilmiyordu.

"Küçük bir tekne gördüğümüzü söylemiştim ya amiralim. Tutup getirmemizi emretmiştiniz."

"O kadarını biliyorum, sonrasını söyle sen."

"Vali bey o teknenin içinde idi."

"Vah vah!"

Valiye döndü:

"Kazaya mı uğradınız sayın vali?"

Vali terini kuruluyor, başını oynatıyor, herkese tuhaf gelen hareketlerde bulunuyordu. Amiral dayanamadı, hiddetini yenemeyerek alabildiğine haykırdı:

"Anlat!"

Vali ancak bu sesle toparlanabildi. Dövünmeyi bıraktı. Gözlerine dilencilere has, melül bir ifade geldi.

"Midilli elimizde değil artık," diye başladı. "Çaka Bey işgal etti."

Ve gerisini istediği gibi uydurup masallaştırdı.

"Sonuna kadar askerimin başında dövüştüm. Ama çok kalabalıktılar. Baş edemedik. Adamlarımın tamamı kılıçtan geçti. Çocukları bile kestiler."

Hayalinin elverdiği nisbette bir zulüm tablosu çizdi. O kadar mübalağa etti ki leventlerin genç kızları iğfal ettiklerini gözleriyle gördüğünü söyledi. Fakat buna amiral bile inanmadı.

"Böyle bir durumda adadan nasıl kurtulabildiniz?" diye sordu yarı alaycı.

Vali yeniden ter dökmeye başlamıştı. Suâl zorluydu. insanı can evinden vuruyordu. Bu sorunun cevabını önceden hazırlamadığı için kendine lanet etti.

"Şey yaptım," dedi. "Şeye bindim ve açıldım."

Anladık ama, şeye binmeniz için sahile inmeniz gerekirdi. Oysa sonuna kadar dövüştünüz. O zamana kadar leventler herhalde boş durmadılar. Sahili kontrol altına aldılar. Çemberi nasıl yarmayı becerdiniz, hayret!"

Valinin sırtındaki merasim elbiselerini far ketti. Dudakları kendiliğinden kıvrıldı. Yüzü bütünüyle alaycı bir ifade aldı:

"Herhalde zırhınız parçalanmıştır. Fakat elbiseleriniz hiç hasar görmedi. Kumaşı çok sağlam olmalı."

Vali kıpkırmızı kesildi. Gözlerini yere çevirmek zorunda kaldı. Bu durumda aklına gelen tek şey numara yapmaktı.

Gözlerini kaydırdı. Başını sağa sola büktü. Kendini koyverdi. Sandalyenin üstüne yığıldı.

Yüzbaşı heyecanla:

"Bayıldı zavallı," diye bağırdı.

Amiral hırsla kapıya yöneldi.

"Yâ," dedi, "bayıldı zavallı. Buna çok ihtiyacı vardı."

Adımlarını vura vura baş kasaraya doğru yürüdü. Hırsını sanki döşemelerden çıkarmak istiyordu. Tatmin olmayınca kırbacını istedi. Geminin her tarafında inceden inceye bir hata aradı. Nihayet buldu da. Bir gemici puruvaya yaslanmış, şarap içiyordu. Öfkesi geçinceye kadar adamı kırbaçladı. Sonra binbaşının yanına zincire vurdurdu.

• • •

Sis adamakıllı yoğundu. Puruvaya gözcü yerleştirilmişti. Bir ara:

"Hey!" diye bağırdı gözcü, "bordamızda karaltılar görüyorum."

Acemilerden biriydi, gemiciler bu sesi duymakla birlikte fazla iltifat etmediler. Bazıları alaya aldı:

"Rüya görmüş olmayasın be çocuk!"

"Bu sis kıyamette biz burnumuzun ucunu göremiyoruz da sen acemi halinle herşeyi görüyorsun öyle mi?"

"Öyle," diye karşılık verdi gözcü. "Gidip biriniz reise haber versin."

Aldırmadıklarını görünce kalktı, çaresiz kaptan köşküne kendisi gidecekti. Gemicilerin önünden geçerken:

"İster inanın ister inanmayın," dedi, "ben reise haber vermeye gidiyorum."

Eskilerden biri yapıştı koluna:

"Deli misin be çocuk, reisle şakalaşacak yaşa gelmedin daha."

Tam o sırada direkteki gözcünün sesi geldi:

"Etrafta gemiler var galiba, baksanıza!"

Telâşlandılar:

"Hemen reise haber verelim."

"Vay canına! Nah iskele tarafında gemiye benzer birşey görür gibiyim."

"Gibisi var mı bre, gemi işte basbayağı! Hem de kocaman."

Puruvadaki yanılmadığmı anlamanın sevinci içinde ellerini oğuşturdu:

"Demiştim size, inanmıyordunuz."

Leventlerden biri tersledi onu:

"Bırak övünmeyi de reise haber ver."

Hemen ağam."

Çaka Bey, kardeşi Yalvaç ve Can Ali ile birlikte kama-

rasında idi. Girit'e doğru hemen hareket etmenin doğru olup olmadığı tartışılıyordu. Çaka Bey:

"Tabiî daha önce kuvvetimizi iki misline çıkarmak gerek, gemileri de tamire sokup bakımlarını yaparsak iyi olacak," diyordu.

Sözün burasında kapı açıldı ve muço girdi.

"Ne var Abdürrahim?"

"Gemiler gördük Reis."

Aynı anda ayağa fırladılar.

"Gemiler mi, ne gemisi?"

"Sis kesif Reis, tanıyamadık."

Çaka Bey, Yalvac'a:

"Hele bakalım."

Puruvaya yürüdüler. Dikkatle etrafı araştırdılar. Görünürlerde birşey yoktu.

"Ne dersin Yalvaç yanıldılar mı?"

Çocuklarla konuşalım."

"İyi."

Güverteye indiler. Gemiciler sağ ve sol küpeştelerde gruplaşmış fısıldaşıyorlardı. Bazı şeyler gördüklerinden yüzde yüz emin oldukları bir bakışta anlaşılıyordu. Emin olmasaydılar her zamanki gibi yüksek sesle konuşur, gülüşürlerdi. Çaka Bey, bir gruba yanaşü:

"İlk kim gördü?" diye sordu.

Acemi denizciyi işaret ettiler.

"Onu biliyoruz, tecrübeli denizcilerden göreni soruyorum."

Zayıf, kısa boylu bir levent öne çıktı.

"Ben gördüm."

"Bir gemi olduğundan emin misin?"

"Tabii. Gözcü yerinde idim. Sesim duyulmasın diye bağırmadım. İnip arkadaşları haberdar ettim."

"Aferin, iyi düşünmüşsün. Düşman olduğunu nereden biliyorsun. Bizimkilerden olamaz mı?"

Adam bir süre düşündü:

"Tabii olabilir. Ama bizimkilere nisbetle çok daha büyük olduğunu sanıyorum. Sis aldatmıştır belki."

"Neyse, kimse gürültü etmesin, sessiz çalışılacak. Senin gözlerin çok keskin, tekrar direğe çık ve gemilerden birini kesin şekilde tesbit edersen bildir."

Can Ali hâlâ bakmıyordu.

"İşte!" dedi.

Çaka Bey döndü. Sisin arasında bir karaltı görünmüştü. Gözlerini kırpmadan baktı.

"Gerçek," diye mırıldandı. "Bu bizim teknelerden değil."

Yalvac'a:

"Hazırlanın. Savaş nizamına geçilsin. Ama çok sessiz, dikkat ediniz."

Buna cevapmış gibi Grekçe bir emir duyuldu. Yalvaç başını salladı.

"Tereddüde mahal yok artık. Bizanslılar! Bir tane olmadığı da muhakkak. Tam ortalarına düştük."

"Onların bizi farketmemesi tuhaf."

"Kalabalık oldukları buradan da belli, bizi farketmişlerdir belki, ama kendi gemilerinden biri sanmışlardır. Ne yapacağız Çaka Bey?"

Çaka Bey bunu düşünmeye çoktan başlamıştı. Fikrini söyledi:

"Sisin açılmasını bekleyeceğiz. Biraz rüzgâr çıktı zaten. Kürekçilere söyleyin çekmesinler. Onların arkasında kalmamız daha iyi olur."

Can Ali ile Yalvaç sisin içine daldılar. Emri forsalara biran evvel ulaştırmak için acele ediyorlardı.

iki saat sonra sis açıldığında her şey ayan-beyan ortaya çıktı. Koca Bizans donanmasının ardında bulunuyorlardı. Çaka Beyin vaktinde verdiği karar işe yaramış, düşman donanmasının içinde mahsur kalmaktan kurtulmuşlardı.

Çaka Bey bulundukları yeri süratle tesbit etti. Koyun Adaları civarında idiler. Bizans donanmasını karşılamak için müsait bir yerdi.

"Arkadaşlara işaret verilsin," diye emretti.

Çaka Beyin gemisinin en görünür yerinde tutuşturulan çıralar, donanmanın bütün gemilerini bir mıknatıs gibi o yana çekti.

Bizans donanması ancak o zaman işi farketti. Gemiler yıldırım süratiyle birbirlerine yaklaştılar. Bir taarruz beklediklerinden savaş düzenine girmeye başladılar.

Mağrur amiral Kasatmonili Nikeforos gemisinin gözcü yerinde duruyordu. Peşindeki donanmaya küçümser nazarlarla bakıyor, istihza ile gülümsüyordu. Çok iyimserdi. İlk hücumda düşmanı imha edeceğine inanıyordu. Bu acemi çaylaklara denizciliğin ne olduğunu anlatacaktı. Bizans donanmasının kurt denizcileriyle boy ölçüşebileceklerini sanıyorlarsa, aldanıyorlardı. Yemini vardı. Çaka Beyi amiral gemisinin direğine baş aşağı asıp bizans'a götürecekti.

Çaka Beyin:

"Orsaaa!" diye gür sesini duyunca yine de titremekten kendini alamadı. Süratle aşağı kaydı.

"Alabanda!" diye bağırdı. "Türklerin üstüne gideceğiz."

Çaka Bey basit bir plân uygulayacaktı. Bizans donanması kuvvetli idi. İlk anda dişe diş mücadele leventlere

pahalıya oturacaktı. Kaçar gibi yapmalı, mancınıklarla Bizans donanmasını hırpalamalıydı.

Plânını arkadaşlarıyla kısa bir süre istişare ederek tasviplerini aldıktan sonra uygulamaya geçti. O kadar süratli dönüş yapıp gerisin geri yissa kürek etti ki, Bizanslı amiral şaşkınlıktan az daha yuvarlanıyordu. Kolunu dizine dayamış bakarken, Türk donanmasının tek vücut halinde geriye dönüşünü görüp aklı karışmıştı.

"Bu adamlar ne yapmak istiyor?" diye söylendi kendi kendine. Sonra bir kahkaha attı.

"Kaçıyorlar! Elbette kaçacaklar. Karşılarında Bizans'ın en iyi amirali var."

Tıraşlı yüzünü keyifli bir sırıtıkla gerdi:

"Son sürat ileri," emrini verdi.

Ama birazdan Çaka Beyin gemilerindeki mancınıklar çalışmaya başlayıp güllelerden biri gagasını sıyırarak denize gömülünce hayale kapıldığını anladı.

"Yavaş olun körolasıcalar," diye çıkıştı adamlarına.

Gökten gülle yağıyordu. Bizans gemilerinde telâş, leventlerde neşe vardı. Leventler her gülle savuruşta bağırıyor ardından el sallayarak:

"Hadi uğurola, birkaç gavurcuğu gebert görelim," diyorlardı.

Leventlerin hatırını kırmayan bir gülle, doğruca amiral gemisinin üstüne gitti, kıç güverte direğini ortadan ikiye böldü. Koca direk Bizans denizcilerinin ürkek çığlıkları arasında güverteye düştü. On kişi kadar ezilerek ölmüş, bir o kadarı da çeşitli yerlerinden yaralanmıştı. Amiral Kasatmonili çılgına döndü, bağırıp çağırmaya, saçma sapan emirler vermeye başladı:

"Ahmaklar, aptallar, sersemler! Bu kadar yaklaşın diyen mi oldu? Çabuk geriye."

Gülle yağmuru altında dönmeye çalıştılar. Fakat Çaka Bey aradaki mesafeyi hep muhafaza ediyordu. Bizans donanmasının yüzgeri ettiğini görünce usta manevralarla filosunu çevirdi. Peşinden gülle göndermeye devam etti.

Bir yandan da küçük gemileri harekete geçirdi. Bizans donanmasını tamamen imha etmek istiyordu. O hâle koymalı idi ki, Bizans İmparatoru bir daha karşısına donanma çıkarmaya cesaret edememeliydi.

Amiral ise karşısına aldığı Midilli Valisini tazyik ediyordu:

"Türk donanmasının mancınıklarla mücehhez olduğu-

nu söyleyemez miydiniz?"

Vali kendini müdafaa etmekte hayli usta idi.

"Söyledim, ama kahkahalarınız arasında duyamamış olmalısınız. Mancınıkları olmasaydı Midilli'yi de alamayacaklardı."

Amiral Kasatmonili Nikeforos bir çılgınlık yapmaya karar verdi. Geriledikçe hırpalanıyordu. Bu gidişle rampa olmadan bütün donanma imha edilecekti. Daha şimdiden dört kalita savaşamayacak derecede büyük yaralar almış, kendi dertlerine düşmüşlerdi. Biri ise denizin yedi gayyasını boylamıştı.

Avazı çıktığı kadar bağırdı:

"Bütün gemiler, rampa."

Gemiler tekrar döndü. Çaka Bey düşmanın niyetini anladı.

"Rampaya hazır olun."

Emir yankılandı:

"Rampaya hazır olun."

Gemilerden gelen karşılıklar birbirine karıştı:

"Rampaya hazırız."

"Hazırız."

"Kancalar."

"Kancalar."

Yaklaştılar, yaklaştılar....

"Tekbir."

"Allahü ekber, Allahü ekber, lâilahe illellahü vellahü ekber..."

Sesler uğultu halinde Bizans gemilerine kadar yayıldı. Bizanslı denizciler leventlerin ne yapmak istediklerini bilememekten doğan endişeyle bakışıyorlardı.

Ve Çaka Beyin gür sesi çınladı:

"Rampa!"

Gümüş Tekin'inki takip etti onu:

"Rampa!" *•

Amiral gemisi açıkta durmayı tercih ediyordu. Zaten kırılmış direğiyle savaşa iştirak etmesi çılgınlık olurdu. Hem amiral Nikeforos canını emniyette hissetmekten hoşlanan biriydi.

Gemiler çatırdayarak rampa oldu. Leventler baltalarını palalarını sıyırmış, kamalarını dişleri arasına sıkıştırmış, geleceğin tarihçisine parmak ısırtacak bir zafer hazırlamaya gidiyorlardı.

Direklerden sarkıtılan iplerde insanlar uçuyordu. Palalar, baltalar şimşek süratiyle işlemeye başlamıştı. Olanca maharetlerini kullanıyor, keskin kılıçlarını düşman kellelerinde deniyorlardı.

Ağır baltalar adaleli kollarda oyuncak olmuştu. Sırası geldikçe silâh yerine tırnak ve dişlerin iş gördüğü vahşi bir mücâdele sürüp gidiyordu.

Bizans denizcilerinin bazıları hem kendilerini kurtarmak, hem de leventlerle bir oyun oynamak maksadıyla direklerdeki çanaklıklara tırmanmış, oradan sönmemiş kireç atmayı deniyorlardı. Ama herbiri korkudan külçelenmişti. Daracık güverteler üstünde ustalıkla kelle düşüren ideal ordusu giderek coşuyor, leventler nara üstüne nara atarak daha beter bir korku salıyorlardı.

Bu arada çanaklıklardaki Bizanslı denizcileri fark eden leventler tereddüt etmeden bir cambaz mahâretiyle tırmanmış, şaşkınlıktan büzülen adamları tepeleri üstü güverteye yuvarlamışlardı. Çığlık çığlığa idiler. Fırsat bulsalar kaçıp canlarını kurtaracaklardı, ama kaçmaya imkân yoktu. Yalnız denize atlamak. Ama orası bir ölüm çukurundan başka ne idi? Denize düşenler ellerini sallayarak imdat istediklerine göre, iç açıcı bir yer olmadığı muhakkaktı. Öyleyse...

Amiral mağrur gelmişti, ama şimdi kuyruğu hayli sıkışıktı. Sert kayaya toslamıştı. İtiraf ediyordu ki, daha dün denecek kadar yakın bir tarihte Orta Asya bozkırlarında tavşan avlayanlar yaman denizci olmuş. Bizans donanmasının yıllarla gelen tecrübesini bastırmışlardı. Cesaret bir noktada tecrübenin önüne geçiyordu. Gemilerinin çoğunu kaybetmişti. Kalanı da kaybetmek üzere bulunuyordu. Ellerinde demir kazık ve ağır çekiçler olduğu halde savaşanların arasında süzülüp ambarlara sızan leventler bir yandan da Bizans gemilerini delerek batırıyorlardı. Fazla düşünmedi. Acele karar vermenin vakti gelmiş de geçiyordu bile. Vakit akşama yakındı. Beklerse herşey sona erer, hayatını kaybeder veya esir düşerdi.

Yelken çektirdi. Süratle Bizans'a doğru dümen kırdı. Çaka Bey amirali takip etmektense kalan gemileri esir etmeyi daha uygun buldu. Bir amiral işe yaramazdı ama gemi çok lâzımdı.

Akşam karanlığıyla birlikte kesin zafer İslâm dilâverlerine gülümsedi. Onlarla bir sevgilinin hasretiyle kucaklaştı.

"Başardık, başardık!" sesleri batan günü bir müddet selâmladı.

Şükür başarmışlardı. Koyun Adaları deniz zaferi Türk denizciliğinin ilk büyük zaferi olarak tarihe kazındı.

Bundan sonra bütün yollar Bizans'a çıkacaktı.

ON İKİNCİ BOLUM

Müslümanların bir vakitler Alpaslan'ın etrafında kenetlenmeleri Malazgirt zaferi gibi muhteşem bir neticeyi vücuda getirmişti. Dost memnun, düşman mahzundu. Bu ittifak devam ederse Hıristiyan devletlerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya geleceğine Hıristiyan dünyasında muhakkak gözüyle bakılıyor, bu yüzden haçlı zihniyeti İslâm ittifakını yok edecek yeni tertiplerin peşinde koşuyordu.

Bizans en gayretlilerindendi. Hele ruhban ve aristokratlar gecesini gündüzüne katarak Müslümanlar arasına nifak tohumları saçmaya çalışıyorlardı. İlk anda bunlar tesirsiz kaldı. Hattâ fesatçılar ümit bile kestiler. Tam o sırada Süleyman Şah'm ölüm haberi geldi. Ümit yol yol yeniden fesat ateşini alevlendirdi. Küllerini eşti. Müslümanları birbirine kırdırmak için taze bir hareket, taze bir şevk belirdi.

Süleyman Şah'm ölümü bu vasat içinde gerçekten felâketti. Oğullan İznik'ten alınıp Melikşah'a götürülmüştü. Anadolu'da kuvvetli işbirliğini sarsan ilk hareket bu oldu.

iznik Selçuklu tahtı boş kalmıştı. Gerçi Süleyman Şah'a tabi beyler fetihlerini sürdürüyorlardı, ama kırgındılar. Bizans casuslarının her yana kol salması bu kırgınlığı ve tedirginliği arttınyordu.

Buna rağmen Orta Anadolu'da Danişmendli devletinin kurucusu Ahmed Gazi, Malatya Rum Beyi Gabriel'e hücum etmekten pervaya düşmedi. Çankırı, Kastamonu gibi vilâyetlerin fatihi Karatekin Sinop'u, Buldac'ı ve Ceyhan'ın yukarı kesimini fethetti.

Erzincan-Divriği arasında kurulmuş küçük beyliğin sahibi Mengücük Gazi de Danişmendlilerle birlikte Karadeniz sahil Rumlarını ezmeye devam ediyordu. İran Selçuklularına bağlı olarak Erzurum'da devlet kurmuş Saltuk Bey ise boş durmuyor. Müslüman beylerden hangisine yardım gerekiyorsa onun yanında çarpışmaya bütün gücüyle katılıyordu.

Çaka Beye gelince: Sakız'dan sonra Rodos'u ve diğer adaları da Bizanslılardan kurtarmış, deniz hâkimiyetini tam tesis etmişti. Karada da boş durmuyordu. Kâh kardeşi Yalvac'ı, kâh bir başka kumandanını fetih yollarını açmak için sık sık Bizanslıların üstüne salıyordu. Karadeniz'in kuzey kesimleri dışında bütün Anadolu Bizanslıların kirli ayaklarını bağrında hissetmekten kurtulmuş, Müslümanların eline geçmişti.

Çaka Bey Selçuklu Sultanları arasında başgösteren

anlaşmazlıkla bir tarafı tutmaktan şiddetle kaçınıyordu. Koskoca Bizans gibi bir ejderha ağzı açık beklerken, Müslüman devletlerin birbirleriyle uğraşmasını anlayamıyordu. Bu nasıl gafletti?"

Müslüman beylere, Melikşah'a ve Ebülkasım'a elçiler gönderdi. Birleşmeleri gerektiğini uzun uzun anlattı. Ken-

dişinin bir ihtirası yoktu. Sultanlık istemiyordu. Beyliği dünyanın öbür ucuna kadar genişlese de bir beylik olarak kalacaktı. Hiçbir vakit saltanat dâvası gütmeyecekti. Bizans karşısında birlik olabilmek için kendisine düşen her fedakârlığı yapmaya hazırdı. Ama onlar da anlayış göstermeli idiler. Kuvvetlerini yersiz savaşlar için değil, Bizans için kullanmalıydılar.

Herkes Çaka Beyin tavsiyelerini yerinde buluyordu. Lâkin yekdiğerlerini o kadar haksız görüyorlardı ki, ezmekten başka şey düşünemiyorlardı.

Melikşah İznik Selçuklularını Süleyman Şah'ın ölümünden sonra vekâleten idare eden Ebülkasım'ın üstüne kuvvet şevketti. Süleyman Şah'ın kardeşi Mansur'u öldürttü. Ebülkasım üstün kuvvetler karşısında tutunamayınca Bizans'tan yardım talep etti. Bizans zaten bunu bekliyordu. Böylece Bizans ordusuyla İznik ordusu birleştiler. Melikşah'a karşı savaştılar.

Nihayet İznik muhasarası sırasında Melikşah ebediyete göçtü.

Büyük Selçuk Devleti'nin Anadolu'ya müdâhalesi burada noktalandı. Ordu Konya'ya çekildi. Oğulları arasında saltanat mücâdelesi hızlı bir şekilde başladı. Süleyman Şah'ın oğlu Kılıç Arslan bu karışıklık içinde serbest bırakıldı. Derhal İznik'e dönerek babasının tahtına oturdu. İznik Selçukluları Kılıç Arslan'ı bir kurtarıcı gibi karşıladılar.

Çaka Bey olanı biteni günü gününe öğreniyordu. Uzun zamandır büyük seferlere çıkmaz olmuştu. Kumandanlarını ufak-tefek savaşlara göndermekle yetiniyor, kendisi vaktinin çoğunu İzmir'deki evinde Bizans'ı alma plânları yapmakla geçiriyordu. İslâm birliği Malazgirt Savaşı önce-

sinde olduğu gibi sağlanamazsa Bizans'ın fethi bir hayal olarak kalacaktı. Bunu biliyor, cayır cayır yanıyordu.

Kılıç Arslan'ın İznik tahtına çıktığı haberini alınca İzmir'de bayram yapılmasını emretti. Birinci Kılıç Arslan'ı iyi tanırdı. Genç ve cevvaldi. O'nun da hayâlinde Bizans'ın fethi yatıyordu. Herhalde yakında teşebbüse geçerdi.

Sekiz kişilik bir elçi kafilesini hediyelerle birlikte Kılıç Arslan'ı tebrike gönderdi. "Ben denizden, siz karadan harekete geçersek Bizans diye bir devlet kalmayabilir" diyordu mektubunda.

Kılıç Arslan'ın cevabı beklediği gibi oldu. Hem dini bağlarla, hem de soy olarak birbirleriyle bağlı bulunanların birbirlerini kırmalarını, ezmelerini anlayamadığını yazıyor, üzüntüsünden ne yapacağını bilemez durumda iken mektubunun Hızır gibi yetiştiğini söylüyordu. Kılıç Arslan'ın mektubu hükümdarlar arasında teati edilen resmî, soğuk havayı taşımıyor, kardeşlik duygularıyla dolu bulunuyordu. Bu mektubunda Kılıç Arslan çok yakın bir dostuna dert yanıyordu. Sıcak duygular kâğıdın üstünden fırlayıp insanın içine akıyor gibi idi.

Çaka Bey çok memnun olmuştu. Kılıç Arslan'la bizzat görüşmeye karar vererek İznik'e gitti. Padişah gibi karşılandı. Öylesine ilgi gördü ki, gözleri yaşardı.

Bir anlaşma akdettiler. Birlikte hareket edeceklerdi. Çaka Bey Kılıç Arslan'ı kayıtsız şartsız metbu tanıyor, emrinde bulunacagına and içiyordu. Bu dostluğu sıhriyete çevrirmek için de kızını Kılıç Arslan'a veriyordu.

Bu anlaşmanın hemen akabinde hazırlıklara başlanması emrini verdi. Gemiler tekrar denize indirildi. Leventler yeni bir şevkle sevgili denizlerinin kollarına kendilerini bıraktılar. Forsalar kürek başı etti.

Bir sabah güneş doğarken pupa yelken ettiler. Deniz sevinçten coşmuş gibiydi. Kıvrana kıvrana gelen dalgalar geminin bedenine dudaklarını değdirdikten sonra incitmeden köpürüyorlardı.

Leventler formda olup olmadıklarını kontrol için birbirleriyle tutuşmuşlardı. Kılıç şakırtıları gemiden gemiye yayılıyor, şakacıktan atılan naralar forsa davulunun gür sesine karışıyordu.

Öğleye doğru çanaklıktaki gözcü küçük bir yelkenli gördüğünü Can Ali'ye bildirdi. Küçük bir yelkenliye kimse ehemmiyet vermek istemedi. Yollarını değiştirme zahmetine bile katlanmadılar. Onlar yağmanın peşinde değil, gayenin yolunda gidiyorlardı.

Ama yelkenlinin amiral gemisine doğru dümen kırdığını görünce ne olduğunu anlamak için kürekleri fora ettiler. Can Ali Çaka Bey'in kamarasına girdi. Kur'an okuyordu. Can Ali'nin birşey söylemek için sabırsızlandığını göz ucuyla görünce doğruldu. Kur'an'ı kabına koydu:

"Evet Can Ali?"

"Ehemmiyetli bir şey değil Çaka Bey, bir yelkenli geliyor da üstümüze!"

"Dost mu, düşman mı?"

"Alâmet taşımıyor."

"Görelim bakalım."
Yelkenli oldukça yaklaşmıştı. Çaka Bey dikkat edince güvertede duran birinin mendil salladığını gördü.
"Bekleyin, gelsinler," dedi.
Çeyrek saat geçmeden küçük yelkenli rampa oldu. Çaka Bey tekrar kamarasına çekilmişti. Bir ara kapının açıldığını görünce gözlerini o tarafa çevirdi. Can Ali önden

girmişti. Arkasındaki iki siluete bakışları takıldı kaldı. Kaptan Lombard'la Bizans İmparatoru Aleksi Komnen'in kızı Anna Komnen'i ne zamandır görmüş değildi. Unutmuştu. Son yıllardaki karışıklıklar başka şeyler düşünmesini engellemişti. Ayağa kalktı, gülerek Lombard'a elini uzattı:
"Sizi Bizans'ta sanıyordum kaptan?"
"Hiç gitmedik," dedi kaptan Lombard. "Anna gitmek istemedi. Nicedir tarihe karşı büyük bir ilgi gösteriyor. Yaşadığım devrin tarihini yazacağım diye tutturdu. Çok gezdik bu yüzden. Çok gezdik ama, Bizans'a yolumuz düşmedi."
Anna artık olgun bir kadındı. Hâline bir ağırbaşfılık geldiğini Çaka Bey ilk bakışta farketmişti. Ona döndü:
"Tarih güzel şey Prenses," dedi. "Meşgul olmaya değer. Bunu duyduğuma sevindim. Herhalde Çaka Beyden bahsetmeyi de unutmazsınız."
Yer gösterdi:
"Buyurun oturun dostlarım, sizi gördüğüme inanın çok sevindim."
"Bizi unuttuğunu sanıyordum Çaka Bey."
Anna bu sözleri yarı sitemli söylemişti yine.
"İmkânsız," diye karşılık verdi Çaka Bey. "Biz dostlarımızı hiçbir vakit unutmayız."
"Arayıp sormadınız."
"Son yıllarda kendimi bile kaybetmişken sizi nasıl arayabilirdim? Yine de özür diliyorum. Gerçekten hata ettim."
"Yok canım," dedi Lombard. "Sizin gibi geniş topraklara sahip bir sultanın işi çoktur mutlaka. Bizi unutmamış olmanız büyük saadet."

Çaka Bey:
"Ben sultan değilim," dedi. "Hiçbir vakit de olmak istemem. Neyse, bırakalım bunları. Benden değil sizden bahsedelim. Belli bir hedefiniz var mı? Nereye gidiyorsunuz?"
Lombard başını öne dpğru salladı:
"Evet. Artık belli bir hedefimiz var. Bizans'a dönmeye karar verdik. Şu küçük yelkenliyi kiraladık. Size rastlamamız büyük şans."

Çaka Bey manâlı manâlı güldü:
"Sizi götürmek isterdim, ama İmparator Aleksi zannederim beni görmekten memnun olmaz. Boğazdan içeri bırakmamak için elinden geleni yapar. İyisi, küçük yelkenlinizle yola devam ediniz. Çanakkale Boğazına kadar peşinizde olurum."
Anna hayretle sordu:
"Bizi korumak için mi?"
Çaka Bey konuyu değiştirdi:
"Sizi iyi buldum Lombard. Sakalınızdaki beyazlar oldukça arttı ya, gücünüz yerinde görünüyor."
Lombard elini sakalında dolaştırdı:
"Size gelince, gençleşmiş gibisiniz Çaka Bey; yıllar üstünüzde bir tahrip meydana getirememiş."
Anna kırgın bir sesle söze karıştı:
"Ben ise kendimi ihtiyarlamış buluyorum."
Çaka Beye dikili bakışlarında baharın berrak pırıltıları oynaşıyordu.
"Aksine," dedi Çaka Bey. "Eski hırçınlığı üstünüzden atınca daha iyi oldunuz. Tam bir prenses gibi davranabiliyorsunuz!"

"ihtiyar bir saray kadını gibiyim desenize."
"İhtiyarlıktan korkulmaz Prenses, hayatını boş şeylerle geçirenler korkmalı. Madem ki tarihe merak sardınız geleceğe faydalı bir eser bırakmaya niyetlisiniz herhalde. Düşünceniz ihtiyarlamaya başladığınız olmamalı, bu eseri en iyi şekilde hazırlamaya çalışmak olmalıdır."
"Sizden uzun uzun bahsedeceğim Çaka Bey."
"Hayır, uzun uzun bahsetmeyiniz, içinde bulunduğumuz devri iyi değerlendiriniz, bu devir içindeki yerimi tespit ediniz ve mübalâğadan kaçınınız. Hislerini gerçeklerle karıştıranlar taraflı olurlar. Oysa siz tarafsız olursanız gelecektekilere bir değer ölçüsü bırakabilirsiniz."
Anna başını indirdi:
"Teşekkürler," dedi. "Her zaman olduğu gibi mantıkî düşünüyorsunuz. Buna uymaya çalışacağım."

ON UÇUNCU BOLUM

Büyük amiral Çaka Bey ne adalarla ve ne de Bizans donanmasını yenmekle iktifa etmeye niyetli değildi. Aslında bunlar detaydan ibaretti. Ege'de yaptığı savaşları kazandığı zaferleri gerçek gayeye basamak yapacaktı. Gaye Bizans'tı.
Payitahtını almak suretiyle Bizans'ı kalbinden hançerlemek istiyordu. Yılanın kuyruğuna indirdiği darbeler belki tesirli olmuştu, ama asıl başını ezmek lâzımdı.
Aksi halde dessas Bizans politikası en umulmadık de-

likten zehir akıtıyor, en beklenmedik zamanlarda İslâm ittihadını bozmak için oraya çıkıveriyordu. Buna bir son vermek, bu imparatorluğa son vermekle mümkün olacaktı, bunun da yolu Kostantiniye'nin fethinden geçiyordu.

İlk iş olarak Bizans'ın gümrük merkezi Aydos'u muhasara etti. Şiddetle tazyike koyuldu. Şehrin düşmesi gün meselesi idi. Mancınıklar koca evleri karton kuleler gibi yıkıyordu. Haber kısa zamanda Kostantiniye'ye ulaşmıştı.

İmparator üst üste gelen hezimet haberlerinden perişandı. İsa, Meryem ve aziz tasvirleriyle süslü salon artık

eskisi gibi gözüne cazip görünmüyor, dalgın bakışlarla kabartmaları seyrederken hep ne yapacağını düşünüyordu.

Kuvvet Çaka Beyin önünde sükut etmişti. Kuvvetin sükut ettiği yerde Bizans son ve en etkili silâhına başvurmalıydı. Hile.

Hemen Kilise mensuplarının toplanmasını emretti. Her zamanki gibi Rahip Angelos en önde duruyor, imparatorun konuşmasını sükûnetle dinliyordu.

"Aziz pederler. Bir felâket demeyeceğim, ama başka da kelime bulamıyorum. Hatırlarsınız, Koyun Adaları savaşında başbelâmız Çaka ile kapışan Amiral Kasatmonili Nikeforos tam bir hezimete uğramıştı. Donanmamız mahvolmuş, ancak birkaç gemi kurtulabilmişti. Şimdi ise İslâm donanması pervasızca Çanakkale'ye girdi ve Bizans'ın beyni mesabesinde olan gümrük kapımıza yüklendi. Aydos düştü düşecek. Çaka'nm müttefiki Peçeneklerle İznik Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan da karadan yürüyorlar. Durum berbat. Varsa bir düşündüğünüz İsa aşkına hemen söyleyiniz. Yarın çok geç olabilir."

Rahip Angelos imparatorun sözlerinin bittiğini anladığı halde, uzun zaman susmakta ve karşısındakini süzmekte devam etti. O kadar ki Aleksi Komnen sıkıldı. Farkında olmadan elini salladı:

"Evet aziz pederler, bir düşünceniz var?"

Papazlar Aleksi Komnen'i Nikefor Botaniates kadar sevememişlerdi. Bunun sebebi vardı. Bir kere Botaniates dizginini kiliseye tamamen vermişti. Kilise mensuplarının her arzusunu çok kere gözünü kırpmadan yerine getiriyordu. Kilisenin kuş uçmaz, kervan geçmez yerlerde bile toprak sahibi olmasını sağlamıştı. Oysa Aleksi Komnen

kiliseye toprak vermek bir yana, Lombard'm kiliseye geçmiş topraklarını bile tekrar ellerinden almaya çalışmıştı. Bunu unutamıyorlardı. Sonra, yalnız başı sıkıştıkça kiliseye sorardı. Diğer kararlarda kendi burnunun doğrultu-

sunda gidiyordu.
"Boş hayaller insanı bir süre mutlu eder Vasileas," diye konuştu Rahip Angelos. "Ama sâdece bir süre. Bu süre bittikten sonra korkunç gerçekler sırıtır. Öyle sırıtır ki tıpkı şeytanın gökten kovulurken sırıttığı gibi. Ve insan ne kadar âciz olduğunu o zaman anlar."
Papaz takımının tuhaflıklarına imparator oldukça alışıktı, fakat bu sözlere yine de şaştı. Sözlerinin ne manâya geldiğini bir türlü anlayamadı. Sormaktansa yüzüne bir anlamazlık iadesi vermeyi daha uygun buldu. Rahip Angelos arkadaşlarına baktı. Baş sallamak suretiyle tasdik ettiklerini içi gurur dolu olarak seyretti. Tekrar imparatora döndü:
"Azizlerden biri şöyle der: Hayat yolu kısadır. İnişli, çıkışlıdır. Kimi yeri batak, kimi yeri çöldür. Hayatta çok kere üzüntü vardır, bazen ümit vardır, çok az olarak da tad vardır."
Haç çıkardı, derin derin soludu, gözlerini tavana dikti.
"Şimdi bize bu hayat yolunun neresinde olduğumuzu tespit etmek kalıyor. Belli ki tatlı devresini sürdük. Düşman donanması üzerine kuvvetli bir donanma göndermek suretiyle bir zaman da ümitle bekledik. Gördük ki bir işe yaramadı. Düşman ezdi, geçti. Şimdi biz hayatın üzüntülü dönemindeyiz."
Sürekli şekilde baş sallayarak kendisini tasdik eden meslekdaşlarına bir nazar daha atarak daha kuvvetle baş sallamalarını temin ettikten sonra:

"Vasileas," diye devam etti. "Her üzüntünün bir noktası vardır. Kilise bu noktadır işte. Ama kilise öylesine gerçeklere dayandırılmıştır ki önce buna inanmak gerekir."
İmparator mırıltı halinde konuştu:
"Anlasam inanacağım ama..."
"Anlayacaksınız. Durumu hülâsa edelim."
Arkadaşlarına tekrar baktı:
"Biz kilisedekiler Hıristyanlığm ihyasından başka bir şey düşünmeyiz. Tek gayemiz bu dinin dünya yüzünde hükümran olması. Bunun için yetişir, bunun için yetiştiririz. Teşkilâtlar kurup dünyanın dört yanına adamlar salarız. Onlar dinimizin yüceliğini insanlara ulaştıran köprübaşları olur. Bütün bunlar lâfla olacak şeyler değildir. Gün gelir bir haçlı ordusu toplamamızı istersiniz. Bunun ne ile mümkün olduğunu hiç düşünür müsünüz?"
İmparatordan cevap bekleyerek sustu. Ama imparator hiç konuşmadı. Eli sakalında papazın sözü hepten bitsin diye bekliyordu, akıl danıştığına bin kere pişman olmuştu ya, saygısızlık edemezdi. Bir süre daha saçmalıklarını dinlemek, imparatora çok saçma geliyordu. Vakit öldür-

mek zorunda idi.
İmparatorun yüzünün ifadesizliğini ve konuşmaya niyetsizliğini görünce Rahip Angelos devam etti:
"Bütün bunlar parayla mümkündür. Para kilise adamı için murdardır, lâkin yine de gerekli metadır. Bu meta o kadar kudretlidir ki bir ölümü, bir de yaşlılığı önleyemez. Başka her kapıyı açar."
Aleksi Komnen sözün burasında dayanamadı:
"Size az mı verdik?"
"Az verdiğinizi iddia eden kim? Yalnız söylememe mü-

saade ediniz, kilise sizin imparatorluk devrinizde eskisi kadar parlak günler yaşamamıştır. Bununla dininizi ihmal ettiniz şeklinde ağır bir ithamda bulunmuyorum. Sadece devlet işleri üstüne o kadar eğildiniz ki, kiliseye ayıracak vaktink olmadı."
"Daha açık konuşun lütfen."
Rahip Angelos sözlerini açıklayacağı yerde bir suâlle mukabele etti:
"Siz düşmanınızı ille de kuvvetle sindirmek mi istiyorsunuz?"
"Kuvvete karşı kuvvet, başka ne var?"
"Görünmez kuvvet!"
"Yâni, din mi?"
Başını salladı:
"Şüphesiz din çok büyük bir kuvvettir. Lâkin düşmanlarımız da dindar olunca ve hele dinleri için ölümü göze alabilecek karakterde bulununca başka bir silâh daha var. Hile!"
İmparator sukut-u hayalini belli eder şekilde yüzünü buru turdu.
"Bunu düşündüm," dedi. "Ama Müslümanlar dini bağlarla birbirlerine öylesine sıkı bağlanmışlardır ki, hilenin aralarına sızabilecek vasatı bulabileceğinden emin değilim."
Rahip Angelos sakalını sıvazladı. Çenesinin altından ikiye ayırdı, çatallaştırdı:
"Bir şeyden emin olmamak o şeyi kati bilmekle bir değildir. Madem ki denemediniz nereden haberiniz olur? Bir deneseniz."
"Müslümanları birbirine kırdırmayı mı?"

"Evet. Birbirine düşürmeyi ve kırdırmayı. Dinimizin selâmeti için elzemdir. Kimse yanlış davrandığımızı söyleyemez. Şahsî menfaatlarımız için değil, dinimiz için yapacağız." v
"Hıristiyanlığın ihyası için Müslümanlığı imha!"
"Lüzumludur. Hak olan din bizimkidir."

İmparator ayağa kalktı.

"Kimbilir?" dedi. "Belki de yanılıyorsunuz."

Papazlar şeytan görmüşten beter bir halde aynı anda feveran ettiler:

"Ne!"

Bu tepki İmparatorun sözünü değiştirmesine sebep oldu:

"Demek istiyorum ki, hile ile Müslümanları birbirine düşürme fikrinde yanılıyorsunuz. Ama ne çıkar? Denemekle bir şey kaybedecek değiliz."

Rahip Angelos'un önünde durdu:

"Bu hususta ne tavsiye edersiniz?"

"Melikşah öldü. Oğulları arasında bir taht kavgası çıkarılabilir. Kılıç Arslan babasının tahtına döndü. Genç ve tecrübesizdir. Onun da bu tecrübesizliğinden istifâde edilebilir."

"Nasıl?"

"Çaka Beyle arasını açmak suretiyle."

"İmkânsız."

İmparator böyle demekte haksız değildi. Çünkü I. Kılıç Arslan Çaka Beyin kızıyla evli bulunuyordu. Bu izdivaç Çaka Beye Selçuk Hanedanını sıhriyet yoluyla da kenetlemişti.

"imkânsız," diye tekrarladı. "Siz Kılıç Arslan'ın karakterini bilmiyorsunuz. Üstelik Çaka Beyin de damadı. Kayınpederine karşı harekete geçmez, katiyen!"

Rahip Angelos'un sesi ikna edici çıkıyordu:

"Biz iddiamızı ispata hazırız Vasileas. Tecrübelerimize dayanarak söylüyoruz, Kılıç Arslan da Çaka Beyin çok genişlemesini kendi açısından mahzurlu görmektedir. Karısını elbette seviyor. Karısının babasını da sever muhakkak. Ancak hepsinden çok saltanatını sever. Saltanat demek devlet demektir, millet demektir. O yüzden Çaka Beyin bir tehlike teşkil ettiğini kabul ettirebilirsek mesele kalmayacaktır. Aynı zamanda Çaka Beyin ittifak ettiği Peçenekler'i de ayartmalıyız. Olmazsa saldırırız. Onların hakkından gelebilecek kadar kuvvetliyiz hâlâ. Birbirlerine düşürmeyi başarırsak elimizden çıkan topraklar tekrar elimize geçer."

Rahiplerden biri söz aldı:

"Çaka Bey bir büyük kudret. Alpaslan'ın mirasını iyi koruyor, Anadolu'da tek Bizanslı kalmadı. Irkdaşlarımızın intikamı onları birbirine kırdırmakla alınabilir. Uzaktan seyreder, zahmetsiz zaferimiz için İsa'ya mum yakarız."

"Bütün bunlar güzel ama sanki hayal!"

Rahip Angelos kollarını göğsünde kavuşturdu. İmparatoru bile gölgede bırakan bir azametle ayaklarının ucunda yükseldi:

"Oysa gerçeğin kendisi," dedi. "Sizin fazla zahmete girmenize de gerek yok. Sadece Kılıç Arslan'a hitaben bir mektup yazdırıp mühürleyeceksiniz, o kadar."

"Sadece bir mektup."

"Evet, sadece."

Aleksi Komnen hindi gibi kabarmış Rahip Angelos'un önünde küçüldüğünü hissedince kendi kendine kızdı. Azametle yürüdü. Som altından tahtına kuruldu. Karşısındakilere ehemmiyet vermez bakışlarla baktı. Lâf olsun gibilerden sordu:

"Ne yazacağım?"

İmparatorun toparlandığını anlayan Rahip Angelos kollarını göğsünden çözüp göbeğine kavuşturdu. Ayak uçlarında vücudunu yükseltmekten de vazgeçti. Birden eskisi gibi alelade bir rahip oluvermiş, hayaliyle yandığı imparatorluk tacı yine serap olmuştu.

"Çok basit," dedi sesinin titrememesine çalışarak. "Gayet basit, Çaka Beyin giderek genişlediğini, bütün Ege sahilini aldıktan başka Bizans'ı almaya bile kalkıştığını, asıl maksadının ise Roma İmparatorluğuna konmak değil Selçuk topraklarının tamamına hâkim olmak olduğunu yazacaksınız."

İmparator bir süre başını elleri arasında tuttu. Hile ile iş görmek zayıf hükümdarların işiydi. Oysa kendisi dünyada bir eş daha kabul etmiyordu. Çaka Bey denen adam mahdut kuvvetle bir korsandı nihayet.

Acaba fazla mı ehemmiyet veriyordu? Amiral Kasatmonili kumandasındaki bir donanmayı perişan etmesi şansına verilemez miydi?

Düşününce kafası allak-bullak oluyordu. Nihayet karşısındaki son derece sınırlı imkânlara sahip beydi. Oysa kendisi imparatordu. Dünyanın en güçlü, en büyük imparatorluklardan birini yönetiyordu. Çaka Beyi kuvvetle yenemezse Hıristiyan dünyasındaki itibârını kaybedebilirdi. Papazların fikri de yabana atılacak cinsten değildi, ama, bundan önce bir donanma daha gönderebilirdi.

Herhalde muvaffak olacaktı. Aydos'un düşmesi mühim sayılmazdı. Mühimdi tabiî de, şu anda fazla mühimsemek istemiyordu.

"Pekâlâ" dedi. "Mektubu yazdıracağım. Ancak hemen göndermeyeceğim. Çaka Beyin karşısına bir donanma daha çıkarmak istiyorum. Bu sefer en kuvvetli Bizans amirali kumanda edecek. Amiral Dalassenos onu haklayacaktır."

Sözlerinin hemen tutulmaması papazları kızdırmışü.
"Siz bilirsiniz," dediler ve çıktılar. Burunlarından soluyorlardı.
Aleksi Komnen bir müddet daha düşündü tek başına. Evet evet, önce bir donanma daha. Amiral Dalassenos'a güveniyordu. Çaka Beyi haklasa haklasa, o haklardı. Bu sefer kolları bağlı huzuruna getirirlerdi mutlaka. Ah! Ne fena etmişti de Çaka Bey sarayında iken öldürtmemişti.
Düşünceleri büsbütün bulanınca altın çanı sallayıp bağırdı:
"Albert! Uğursuz köpek, nerdesin?"
"Emrinizdeyim Vasileas."
"Kâğıt kalem getir."
Hemen istenenleri getirdi, imparatorun donuk yüzü, onu ürkütmüştü. Kâğıdın üstünde tuttuğu hindi kuyruğundan kalemi titriyordu.
"Yaz! Selçuk Hükümdarı Haşmetlû Kılıç Arslan'a. Yazdın mı?"
"Yazdım efendimiz."
"Yaz! Ben ki Şarkî Roma İmparatoru Aleksi Komnen'im. Size söyleyeceğim mühim şeyler vardır. Bitti mi?"
"Bitti efendimiz."

"Haşmetlû Sultan Kılıç Arslan bilirler ki sultanlık makamı sana babadan intikal ediyor. Akraban ve uçbeyin Çaka görünüşte Roma İmparatorluğuna karşı silâhlanıyor. Gerçekten o tecrübe ve malûmatıyla Romalıları idare edemeyeceğini ve bu kadar büyük bir imparatorluğa hâkim olamayacağını bilir. Bu sebeple onun bütün hazırlıkları sana yönelmiştir."
Mührünü hohladı. Kâğıdın altına bastı.
"Şimdilik bu mektubu muhafaza et, gerektiğinde senden isterim."
"Başüstüne efendimiz."
"Artık git, beni rahat bırak. Ha bir dakika. Amiral Dalassenos'u bul, buraya gönder."
"Birazdan huzurunuzda olacaktır Vasileas."
İki büklüm dışarı çıkü.
Nedense imparatora bir cesaret gelmişti. Oldukça rahat bir tavırla tahtına yerleşti, gözlerini yarı kapadı...

• • •

Çaka Beyin şiddetli hücumu nihayet semeresini verdi. Aydos valisi şehri boşaltarak teslim etti. Bizans'tan beklediği yardım vaktinde gelmemişti, kabahati imparatorda buluyor, yavaş davranmakla suçluyordu.
Leventler karaya ayak bastılar. Şehrin idaresi hemen düzenlendi. Çaka Beyin kardeşi Yalvaç geçici idareyi kurmakla görevlendirildi. Artık Bizans'ın burnu dibindeki Ay-

dos'ta şeriat hükümleri câri idi.
Çaka Bey kardeşini karşısına aldı:
"Sana güç bir iş düştü. Kıl kadar adaletten ayrılır, büyük hesap gününü unutursan bil ki kılıcım senin için hazır bulunacaktır. Hiçbir yanlış hareketine müsamaha

gösterilmeyeceğini aklında bulundur. Gerektiğinde Rum teb'a gibi cezalandırılırsın."
Bu adalet anlayışı bütün Anadolu'ya hâkimdi. İdareciler dinlerinin icâbını yapıyor, bu yüzden yabancı unsurların da muhabbetini çekiyorlardı.
Çaka Bey Aydos'ta bir hafta kadar dinlenmek istiyordu. Ama Bizans donanmasının yaklaşmakta olduğu haberi gelince bir saniye dahi durmadı. Yeniden denize açıldı ve dövüşe hazırlandı.
Amiral Dalassenos'un kumandasındaki Bizans donanması kuvvet bakımından Çaka Beyin iki katına baliğ oluyordu. Yine de Çaka Beyi yıldıracak bir fark değildi bu. Bizans'ı almak en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün kafalarda fikr-i sabit hâline gelmişti. Bu yolda rastlayacakları engelleri temizlemeye and içmişlerdi. Gerekirse ölecek, ama geri dönmeyeceklerdi.
Bir akşam vakti karşı karşıya geldiler. Bu saat deniz savaşı için elverişli değildi. Şimdiye kadar gece vakti hiç kimse deniz savaşma kalkışmamıştı. Bizanslı Amiral de böyle düşünüyor. Çaka Beye saldırmak için sabahı bekliyordu.
Çaka Bey ise bu fikirde değildi. Gerçi kat'î saldırıyı sabahın erken saatlerinde yapacaktı, ama geceyi de hoş geçirmeyecekti. Kaptanlarını topladı:
"Kollarımızı göğsümüzde kavuşturup ateşin ortasında sabahın olmasını bekleyemeyiz," dedi. "İyi yüzen yüz fedai lâzım. Herkes gemilerinden seçsin."
Can Ali Çaka Beyin niyetini anlamamıştı:
"Ne yapmak niyetindesin?"
Çaka Bey arkadaşına gülümsedi.

"Boş durmaktansa bir şeyler yapmak istiyorum. Sabaha kadar birkaç Bizans gemisini batırabilirsek kâr sayarız."
Lostromo Sadık neşeli bir sesle:
"Anladım," dedi. "İyi yüzme bilenler demir kazıklarla gemileri delmeye çalışacaklar."
"Tamam. Yalnız bu işi yapacak leventlerin gönüllü olması lâzım."
Can Ali heyecanla atıldı:
"Birinci gönüllü benim."
Öbürleri de aynı yolu izlediler:

"Ben de gideceğim."

"Ben çok iyi yüzerim."

Çaka Bey arkadaşlarının bu hareketinin yapmacık olmadığını biliyordu. Fakat hiç birini görevlendirmek niyetinde değildi. Hepsi değerli kumandanlardı ve onlara sevk ve idarede ihtiyacı vardı:

"Sağolun arkadaşlarım," dedi. "Size daha mühim görevler düşüyor. Bu konuyu leventlerimizle halledeceğim. Bir kumandan askerin işini yapmaya kalkarsa dünya karışır, nizam bozulur."

Gece yarısına doğru gemilerde gönüllü yüzücüler hazırdı.

Etrafın hayli karanlık oluşu harekâtı kolaylaştıracaktı. Çaka Bey başaracaklarını umuyordu.

Her gemi en az beş yerden delinecekti. Pusa zamanda delebilmek için de her gemiye beş adam tahsis edilmişti. İşler iyi giderse en az yirmi gemiyi sabaha kadar denizin dibine gönderirlerdi.

Yüzücüler ucu keskin çelik kazıkları boyunlarına bağladılar. Fazla gürültü çıkmaması için tahta tokmak kullanılacaktı. Bu tokmakları dişlerinin arasına sıkıştırdılar. Sessizce denize kaydılar. Az sonra karanlığın içinde görünmez olmuşlardı.

Çaka Bey baş kasarada heykel gibi kımıldamadan duruyor, bütün dikkatini düşman gemilerinde toplamış, birinden birinin göçmesini bekliyordu.

Yıl kadar uzun gelen saatler geçti. Can Ali Çaka Beyi kamarasına göndermek için ne mümkünse yaptı. Başaramadı. Koca Reis, orada, baş kasaranın üstünde durmakta direndi:

"Adamlarımı ölümün kucağına attıktan sonra yatmak iyi bir iş midir ki ısrar edersin Can Ali?" dedi. "Birkaç kâfir gemisinin garkolduğunu görmeden, şuradan şuraya adım atmam."

"Ama Beyim, zaten göremiyorsun ki, ışık bile yakmamışlar."

"Beklemedik bir şeyle karşılaşırlarsa bağırırlar."

Ve.... bağırdılar. Küfürler, feryatlar aradaki mesafeyi kapatarak Çaka Beyin gemilerine kadar ulaştı. Can Ali heyecanla:

"Tamam!" diye bağırdı. "Çıngar koptu."

Çaka Bey bir şey söylemedi. Bağırmalar geliyordu gerçi, ama iyiye mi alametti, bilmiyorlardı. Ya farketmişlerse. Hiçbir şey görünmüyordu."

"Bir çıra tutuşturun."

Can Ali çırayı tutuşturup getirdi.

"Sağa sola salla!"

Adamlarına işaret veriyordu. İşlerini bitirmişlerse eğer,

kolaylıkla donanmanın yerini bulmaları için. Bağırmalar gittikçe artarak bir saat kadar sürdü. Çaka Bey geminin bordasında bir şapırtı duyunca kulak kabarttı. Çırayı Can Ali'nin elinden kaptığı gibi bordadan eğildi.

"Geldiniz mi çocuklar?"

"Geldik Reis," dedi bir tanesi.

İp merdiven sarkıtıp gemiye aldılar. Çaka Bey:

"Nasıl?" diye sordu.

"Gemi batarken farkına vardılar. Hemen kulaçları açtık. Ardımızdan körlemesine ok gezlediler. İki arkadaşımızı gözden kaybettik. Galiba şehit düştüler."

"Diğer kafileler?"

"Bilmiyoruz, biz sâdece aldığımız işi bitirmeye çalıştık. Kâfir gemi amma da sağlam yapılmış. Güç deldik."

Bizanslılar delikleri görmek için çıra tutuşturmak zorunda kalmışlardı. Düşman donanmasının bulunduğu yer iyice görünüyordu. Çaka Bey kafasını süratle işletti. Şimdiye kadar yapılmamış bir şeyi yapmaya karar verdi. Can Ali'ye:

"Herkes hazırlansın," dedi. "Arkadaşlara işaret ver, hücuma geçiyoruz."

Can Ali tek sual sormadan seğirtti. Çaka Bey üç fedaiye döndü:

"Varın kurulanın. Sonra da güzel bir uyku çekin."

Bakıştılar. Biri:

"Savaşırsak ısınırız beyim," dedi. "İstirahate gelince; yorgun değiliz."

"Saatlerce çekiç salladınız."

"Biraz da kılıç sallarsak ölmeyiz, destur ver cenge katılalım."

Bunları önlemek haksızlık olurdu. Öyle candan istiyorlardı ki hayır diyemedi.

"Nasıl istiyorsanız öyle yapın ama şu ıslakları çıkarın. Savaşta seri hareket etmenizi önler."

Sevinçle yanından ayrıldılar.

Dönebilenler dönmüş gemilerine çıkmışlardı. Can Ali de işaretini vermişti. Yelkenler zaten mayna idi. İş forsalara kalıyordu.

"Yissa!" emriyle kürek tokmaklarını kavradıkları gibi çiftleme asıldılar.

"Kancalar."

Kancalar hazırlandı.

"Sancak, alabanda."

Yekeler süratle döndü.

"Rampa."

Çatırtı sesleriyle düşman ancak toparlanabildi. Alabil-

diğine bağırmaya başladılar:
"Basıldık!"
"Selçukîler basü!"
"Saldırın!"
Amiral Dalassenos'un kafası karışmıştı. Önce gemileri delinmiş, sonra da gece vakti zifiri karanlıkta hücuma uğramıştı. Şansının yaver gittiğini iddia edemezdi. Oysa Bizans'ta "Şanlı Dalassenos" diye anılırdı.
Bir türlü ne yapması gerektiğine karar veremiyor, şaşkınlıkla kendi etrafında dönüp duruyordu. Yaveri Albay çığlık çığlığa yanma koştu:
"Felâket amiralim, felâket!"
"Ne yapacaksın?"

Albay şaşkındı:
"Be... ben mi?"
Amiral sorduğu yersiz sorudan kendisi de hayrete düştü. Bir şeyler yapması gereken albay değil kendisi idi.
"Allah kahretsin," diye bağırdı. "Allah kahretsin, bütün Türkleri, bütün Müslümanları kahretsin."
Acziyetin ifâdesi bu kadar olurdu. Çaka Bey bu sesi duysa kim bilir nasıl kahkahalarla güler, vaktinde karar verme kabiliyetinden mahrum kumandanların askeri ne felâketlere sürüklediklerini yakından görür, tecrübesini arttırırdı. Ama çok meşguldür. Bir asker gibi düşman gemisine atılmış, büyük bir gayret, haşmetli bir celâdetle kılıcını işletmeye koyulmuştu. Türk denizcilerinin bazıları çıra taşıyorlardı. Bir ellerinde kılıç bir ellerinde alev alev yanan çıralar vardı. Yerine göre kılıç, yerine göre ateşi kullanıyorlardı. Bunlardan Levent Sait hârika bir şey yapmıştı. Rakibinin hayretten bir karış açılan ağzına yanan çırayı sokmuş, peşinden kahkahalarla gülmüştü.
Can Ali, Sait'in namlı kahkahasını tanıyınca bağırdı:
"Keyiflisin delikanlı, ne ettin?"
"Çıramı tersinden astım."
Sabah açınca Bizans donanmasından bir harabe kalmıştı. Güneş bu harabenin üstüne doğdu. Dalassenos kendisinden beklenen son kararı vaktinde verdi ve elinde kalan on gemiyle birlikte canını zor kurtardı. Böyle bir ders daha aldığını hatırlamıyordu.
Çaka Bey mancınıkları işletmeden kafasını işletmek sayesinde bir büyük zafer daha kazanmıştı.

• • •

Bozgun haberi Bizans'ı görülmemiş bir şekilde dalgalandırdı. Halk sokaklara dökülerek nümayişler yapıyor,

biraz cesurları bağırıp çağırıyordu. İmparatorun aleyhine bir hava esmeye başlamıştı. Dalgalar halinde kabaran in-

sanların nerede durdurulabileceğini onları sevkedenler bile bilmiyordu. Çapulcular, tacirler, balıkçılar hattâ korsanlar, yürüyüş halinde idiler. Günlerce sokak sokak dolaştıktan sonra sarayın surları dibine sokuldular. Bağırıp çağırmalarına iki gün iki gece fasılasız devam ettiler.

Bir isyan koptu kopacaktı. Dalassenos'u lânetleyenler, asılmasını isteyenler de vardı, ama, çoğunluk kabahati imparatorda buluyordu. Vaktinde tedbir alamamış, Çaka Beyi küçümsemişti. Önem verip büyümeden ezseydi Bizans ikinci deniz felâketine uğramayacaktı.

"Aşılmalıdır, amiral Dalassenos aşılmalıdır."

"Hayır onun kabahati var gerçi, fakat büyüğü imparatorda. Çekilmelidir."

İmparator korkmaya başlamıştı. Amiralin asılma isteğine aldırmıyordu da söz dönüp dolaşıp çekilmesine gelince sancı çeken hastalar gibi yüzünü ekşitiyordu. Bir çâre bulması için Kaptan Lombard'ı çağırttı:

"Lombard, sen bu adamların dilinden iyi anlarsın, git dağılmalarını söyle."

Lombard yıllarca yarı sürgünde bulunmanın verdiği kırgınlığı imparatordan çıkarmak niyetinde değildi. İsteseydi ne güzel intikam alınacak fırsattı. Ama yapamazdı. Gerçekten Bizans'ı vatan edinmişti ve ülkeyi seviyordu.

"Konuşacağım," dedi. "Kolay dağılacaklarını sanmıyorum ya, bir deneyeceğim."

"Sesler kulaklarımı tırmalıyor, çabuk ol!"

"Buna dayanmalısınız Vasileas, ikbal sürekli değildir."

"Ben Bizans'ı yüceltmek için çalışıyorum."

"Ülkenin yıkılması için kumpas hazırlayanların da iddiası bu değil midir efendimiz? Yücelttiklerini sanırlar, aslında temellerini kazarlar."

İmparator yerinden fırladı:

"Ne dediğinin farkında mısın sen? İmparatorla konuşuyorsun."

"Evet efendimiz, imparatorla konuştuğumu biliyorum, lâkin gerçeklerin söylenmemesi gerektiğini bir türlü anlayamıyorum."

Eğildi:

"Affmızı dilerim. Halkla konuşmaya gidiyorum, izninizle."

İmparator ardından bakakaldı. Bu işler bitince Lombard'ın icâbına bakmak gerektiğini düşünüyordu. Çaka Beyle temas ede ede onun gibi davranma alışkanlığını edinmişti galiba. Eskiden bu kadar pervasız konuşmazdı. Sözleri yine kırıcı olurdu, ama doğru yanı çoğunlukla ağır basardı. Oysa şimdi büsbütün saçmalıyordu.

Halka hitap eden Lombard'ın sesini duyunca düşün-

celerinden vazgeçti. Şöyle diyordu:
"Aziz Bizans halkı! Vâkıâ arzulanmayan bir hezimet kapımızı çaldı. Elbette memnun olmamız beklenemez. Siz vatansever Bizanslılar pek tabiî hislerinizi dökeceksiniz. Bir zamanlar ordularımız zafer naraları atarak şehir kapılarından girerken yine hislerinizi böyle bağırarak ifâde etmiyor muydunuz?"
Sesi çok ikna edici idi. O zamana kadar hiçbir saray mensubunu dinlemeye yanaşmayan coşkun kalabalık çıt çıkarmıyordu. İmparator Aleksi Komnen başını sallayarak Lombard'ı takdir etti:

"iyi söylüyor."
"Arkadaşlar" diye devam etti Lombard. "Unutmamalıyız ki bir ordu her zaman galip gelmez. Talih bazan güler, bazen yüz çevirir. Düşmanlarımız ilk baskında ezilecek kadar zayıf olsaydılar, Bizans orduları onları muhatap alıp dövüşme tenezzülünde bile bulunmazdı. Düşmanın kuvvetlisi makbuldür. Kuvvetli olmalıdır ki, Bizans kartalı düşman üstünde kuvvetini sınayabilsin.
"Ama yenildik," diye Çatlak bir sese Lombard şöyle cevap verdi:
"Vâkıâ bir savaş kaybettik, hayır bir değil ikisini kaybettik. Bununla birlikte yenildiğimizi kimse iddia edemez. Edemez, çünkü Bizans yıkılmış değildir. Ordularımız karınca sürüsü kadar çokluktur. Kumandanlarımız omuz omuza dursa Türk ellerine yol olur. Donanmamız limanda hazır beklemekte. Kaybettiğimiz birkaç gemi hiçbir şey ifâde etmez."
Sesine heyecanlı bir ton verdi:
"Arkadaşlar, Bizans yaşıyor! Askeriyle, milletiyle, kumandanları ve imparatoruyla, Bizans dipdiri ayakta. Göreceksiniz yakında tekrar ordularımız muzaffer olarak alkışlarınız arasında şehir kapılarından girecektir. Yaşasın Bizans!"
Kısa bir sessizlik oldu. Sonra alkışladılar ve uğultu halinde bağırdılar:
"Yaşasın bizans. Yaşasın İmparator. Yaşasın Lombard!"
İmparator kulaklarına inanamıyordu. Gözleriyle görmek için pencereye gitti. Sıkı sıkıya kapattığı perdeleri araladı:

"Vay canına, olur şey değil!"
Halk Lombard'ı omuzlarının üstüne kaldırmış, meydanda dolaştırıyordu, çılgınlar gibi bağırıyordu.
"Yaşasın Lombard! Yaşasın İmparator!"
Bir hayli zaman böyle geçti. Nihayet sükûnet bulup

dağıldılar. Lombard yorgun-argm İmparatorun huzuruna çıktı:
"Gittiler Vasileas."
İmparator Aleksi Komnen'in memnuniyeti sonsuzdu. Kendini tutamayarak Lombard'a sarıldı:
"Sen gerçek bir kahramanmışsm Lombard."
"İzam ediyorsunuz Vasileas, insanları sevmekte acele etmemek lâzımdır."
Komnen geri çekildi. Tahtına oturdu. Başını dikleştirdi:
"Bu sözün bile bir imparatora söylenmeyecek cinsten. Sana dostça bir nasihatta bulunayım mı Lombard? Herşeyi içinden geldiği gibi söyleme. Tahammülün de bir sınırı vardır."
Lombard başını pencereye çevirdi:
"Belki siz haklısınız," dedi, "kimbilir?"
Birden kapı açıldı, eşikte Anna belirdi. İmparatorla Lombard'in başbaşa olduğunu görünce çekilmek için bir hareket yaptı:
"Rahatsız etmeyeyim."
"Gel Anna," diye ellerini uzattı İmparator. "Gel kızım, Lombard çıkmak üzere zaten."
Genç kız babasını öptükten sonra Lombard'a gülümsedi:

"Halka hitabınızı duydum kaptan, eskisi kadar iyi değilsiniz. Babamla isyan hazırladığınız günleri hatırlıyor musunuz? Bir konuşmanızla binler harekete geçiyor, peşinizden ölüme gitmeye ant içiyorlardı.
Kaptan Lombard:
"Belki ihtiyarladım," dedi. "Belki de halkı isyana sürüklemek isyandan vazgeçirmekten çok daha kolay olduğu için size öyle gelmiş."
İmparatora bakıp eğildi:
"İzninizle."
"Güle güle kaptan."
Lombard çıktı. Anna babasının yanına ilişti. Bir kedi gibi sokuldu:
"Baba."
Aleksi Komnen kızının saçlarını okşuyordu:
"Evet kızım."
"Biliyor musun bugün defterime kaydettiklerim pek lehinize değil!"
"Yoksa yine Cakayı mı methettin? Sen hiçbir vakit Bizans tarihçisi olamayacaksın. Buna gittikçe daha çok inanmaya başlıyorum."
"Sâdece taraf tutmamaya çalışıyorum. Çaka Bey ne demişti, biliyor musunuz? Hislerini gerçeklerle karıştıran tarihçi iyi bir tarihçi değildir demişti."

"Bırak şimdi onu. Bizans'ın düşmanıdır."
Anna derin bir göğüs geçirdi:
"Maalesef," dedi.
Sonra ilâve etti:
"Ne iyi olurdu bizimle dost olsaydı. Bizans ordusuna kumanda etseydi, ne iyi olurdu."

İmparator kızının başını sert bir hareketle itti:
"Böyle bir şeyi nasıl düşünebilirsin?"
"Bizans'ın iyiliği için baba, itiraf ediniz ki böyle güçlü bir kumandana hiçbir vakit sahip olamadınız."
Aleksi Komnen göğsünü yumrukladı:
"Ben ondan güçlüyüm."
"Güç savaş meydanında belli olur baba, şu anda geri çekilen Çaka Bey değil Bizans kuvvetleridir."
"Senin aklını çelmiş o, bir vakitler benimkini de çelmişti. Hattâ Nikefor Botaniates'inkini de. Şeytan tüyü var onda."
Yumruklarını sıktı, başını kaldırıp aziz tasvirlerini süzdü:
"Ona öyle bir iş edeceğim ki yıllarca söylenecek."
Genç kız doğruldu, korkuyla geriledi:
"Ne yapmak niyetindesiniz?"
Söyleyip söylememekte bir an tereddüt etti. Hayır, söyleyemezdi. Kızma bile itimat etmemeliydi. Böyle konuştuktan sonra hele.
"Bilmen gereken şeylerin hepsini inan ki söylüyorum Anna," dedi. "Beni yalnız bırak, düşünmeye muhtacım."
"Söylemek zorundasınız, ben bir tarihçiyim."
İmparator kapıyı işaret etti:
"İyi, iyi. Mademki tarihçisin her tarihçi gibi yap. Tarihin olmasını bekle ve olduktan sonra yaz. İşte tavsiye sana. Güle güle."
Anna tek kelime etmeden çekip gitti.
İmparator altın çanı salladı:
"Albert, Albert dedim, nerdesin?"

Yandaki kapı hızla açıldı. Uyku mahmurluğuyla sersemlemiş Şövalye Albert salını salını girdi:
"Emrediniz Vasileas."
"Sarhoşsun sen aptal!"
"Yemin ederim değilim efendimiz."
"Gözlerin kan çanağına dönmüş."
"Kabahat bende mi Vasileas Halk denen it sürüsü günlerdir hırlanıp durdu. Ne kendileri uyudular, ne bizi uyuttular."
"Dırlanma. Selçuk Sultanı Kılıç Arslan'a yazdığımız mektup hazır mı?"

"Çoktandır efendimiz."
Ellerini oğuşturdu:
"Alâ. Dur bakalım. Aklıma daha parlak bir fikir geliyor galiba. Konuşmaya kalkma, derini yüzdürür içine saman doldururum soysuzlar kralı. Nefes alma, dur. Ha, tamam, oldu bu iş."
Yakasına sarılarak sarstı:
"Topla kendini, yoksa zindanda gözünü açarsın. Dinle, kulaklarını aç ve dinle. Hemen bana Selçukî dilini iyi konuşan yüz kişi bulacaksın. İyi konuşan da yetmez, Selçukî olmaları lâzım. Yüz kişi bul. Selçukî olmalılar evet. Ne yapacağımı biliyor musunuz? Külliyetli miktar para vereceğim. İznik civarına salacağım. Birer papağan gibi öğrettiklerimi tekrarlayacaklar. Aval aval ne bakıyorsun? Anlamadığın belli. Kazkafalılar imparatorun imparatorca fikirlerinden ne anlayacak?"
Şövalye Albert boğazını oğuşturarak başını salladı:
"Anlar gibiyim Vasileas, hârika bir fikir."

imparator küçümseyerek baktı, dudaklarını büzdü:
"Anlar gibi olman yeter sana, hemen istediklerimi bul ve buraya getir. Vakit kaybetmeden hem de. Defol şimdi, hâlâ sallanıyor musun? Defol!"
Albert geri geri kapıya kadar gitti:
"Şey efendimiz, acaba nerede bulabileceğim?"
"Neyi?"
"İstediğiniz cinsten adamları? Selçuklular arasında kolay kolay hâin çıkmaz."
"Çıkar. Forsalardan seç. Kömür madenlerinde çalışanlar arasında bul. Hürriyet ve para vâdet. Çok para."
Albert'in aklı yine de yatmamıştı:
"Affedersiniz Vasileas, Selçuklular tuhaf insanlardır, paraya, pula ehemmiyet vermezler. Ama hürriyetleri uğruna belki yapabilirler. Yine de sanmıyorum ya, neyse; çaresiz deneyeceğiz."
Aleksi Komnen hırsla şövalyenin üstüne yürüdü:
"Sanmıyorsun ha, sanmıyorsun öyle mi? Aptal aptal bakma! Beceremezsen kendime başka birini bulmakta güçlük mü çekerim sanki? Git ve bu işi hallet. Yoksa..."
Bu "yoksa"nın altında korkunç mânâlar saklıydı, en azından Anemas zindanı. Tüyleri diklendi:
"Ne pahasına olursa olsun istediklerinizi bulacağım," dedi. "Müsterih olabilirsiniz."
"Haşşöyle, ikide bir fikirlerime karşı çıkmaktan vazgeç de adam ol. Yürü şimdi."
Albert sessizce çekildi. Koridorlar geçerken bir eli saçlarının arasında bu işi nasıl başaracağını kara kara dü-

sunuyordu. Bütün maharetini kullanacaktı. Biliyordu ki başaramadığı takdirde artık bu makamda kalamazdı. Kalamaması bir yana, hattâ başına olmadık işler bile gelirdi.
"Allah'ın cezası," diye soludu.
İmparator yüzünde iğrenç bir sırıtıkla taht odasını arşınlıyordu. Zaman zaman durup kahkaha attığı da oluyordu. Kararından çok memnundu. Müslümanları kalpten vuracaktı. Hattâ kendisi vuracak bile değildi, vurduracaktı. Yüz kandırılmış Selçuklu temin edilebilirse işler tereyağına benzeyecekti. Onları İznik civarına gönderecek. Çaka Beyin Selçuk Sultanı Kılıç Arslan'ı bertaraf etmek için hazırlandığını yayacaktı. Hangi sultan olursa olsun tacının, tahtının bahis mevzuu olduğu konularda ilgisiz kalamazdı. Kılıç Arslan mutlaka oyuna gelirdi. Gerçi bahis konusu karısının babası idi, ama olsun. Büyük idealleri olan bir Selçuk Sultanı öyle karısını memnun etmek için tâviz vereceklerden değildi herhalde.
Ya inanmayacak olursa? İnanırdı, inanırdı... Duya duya mutlaka inanırdı. Ateş yanmayan yerden duman çıkmaz diye düşünecekti. Çaka Beyin üstüne salacaktı ordularını. Onlar birbirlerini yerken de Bizans orduları Selçuk ellerine yürüyecekti. Önce kaybettiği adaları geri alacak, sonra İzmir'e, oradan da İznik'e, hattâ Anadolu'nun içlerine yürüyecekti. Bunu bir yapabilse ölümüne kadar Bizans tahtını sağlama almış demekti. Belki sağlayacağı prestij oğlunu da imparator yapmaya yeterdi. Oh, ne âlâ! Bu parlak fikrinden sonra şerefe körkütük sarhoş olması için sebep mi vardı? çanı salladı:
"Sofrayı donatın. En iyi çengileri hazırlayın. Canım eğlenmek istiyor bugün."

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kostantiniye Hanının sahibi Turgay Dede eski bir akıncı idi. Malazgirt Meydan Muharebesinde, ak sakalına, altmışa merdiven dayamış yaşına rağmen büyük yararlıklar göstermişti. Yalnız bu savaşta aldığı yara sayısı dörttü. Daha öncekilere ilâve edilince cem'an yirmi üç ediyordu. Vücudu muhtelf zamanlarda muhtelif yerlerden tam yirmi üç defa delinmişti. Yine de hiçbirinde kanının tamamı boşalmamış, yaşatacak kadarı kalmıştı. Bir keresinde dört gün savaş alanında cesetlerin ortasında yattığı halde sağ kurtulmuştu. Öldürmeyen Allah öldürmüyor işte.
Artık kılıç tutamayacak hale gelince, yâni sağ kolunu meydanda bırakınca savaşamayacağmı nihayet anlamıştı. İznik'e iki konak mesafede bir han açmış, geçimini temine başlamıştı. Kostantiniye'ye hayrandı. Adını ağzından ek-

sik etmezdi. Bu şehre adetâ aşıktı. Ömrünü, bir gün gelip İslâm akıncılarıyla birlikte bu şehri fethetme hayalini kurarak ve bu uğurda kılıç sallayarak tüketmişti. Her sözüne Kostantiniye ile başlar. "Ah Kostantiniye" diye bitirirdi. Bu aşk yüzünden açtığı hana "Kostantiniye Hanı" adını takmıştı. İşinden memnundu. Savaşamamanın verdiği rahatsızlık da olmasa büsbütün memnun olacaktı.

Kostantiniye Hanı ekseri benzerleri gibi basık tavanlı tek katlı bir bina idi. Yanda atların bağlanmasına yarayan bir ahır, avlunun tam orta yerinde etrafı taşlarla çevrili bir su kuyusu vardı.

Vakit akşama yakındı. Turgay Dede kollarını sıvamış takunyalarını ayağına geçirmiş, kuyunun başına çökmüştü. Abdest almaya hazırlanıyordu. Birden üç yorgun atlının avluya girdiğini gördü. At üstünde oturuşlarından Selçuklu olduklarını anladı. Ama yüzlerindeki ürkek mânâyı yadırgadı.

"Buyurunuz dostlarım, buyurunuz koçlarım, fakirhaneme serhad kokusu getirdiniz."

"Selâmünaleyküm" dedi en öndeki atlı. "Adım Ayık, bu arkadaşıma Hasan, buna da Mesud derler. Çaka Beyin akıncılarındanız."

İhtiyar hancı Çaka Bey ismini duyunca fırladı, ibriği acele ile devirdi, koştu atları gemlerinden tuttu:

"Safalar getirdiniz yiğitlerim. Çaka Bey adı yörede efsane; Bizanslıları çakal sürüsü gibi avlar, ellerine sağlık. Onun akıncılarındansınız ha! Ne güzel bir akşam, ne tatlı bir haber. İçeri geliniz. Atlarınızı ahıra çeker yemeğinizi hazırlarım. Abdestiniz yoksa işte kuyu ben atlarınıza bakarken namazlarınızı kılarsınız. Sonra da birlikte yemek yeriz. İçerisi tenha değil, ama size en iyi odamı vereceğim. Beyler için sakladığım en iyi odamı."

Üç atlı bakıştılar. Gözlerinden bir tereddüt geçti. Sonra kesin bir kararlılık geldi, oturdu. Atlardan inip ihtiyara teslim ettiler.

"Yorgunuz, yemek yer yemez yatmak istiyoruz."

"Namaz vakti girdi girecek."

Yine bakıştılar.

"Abdestliyiz, odamızda kılarız."

"Cemaat yapardık, sevabı fazladır."

"Aramızda cemaat yaparız."

Turgay Dede bunu da yadırgamakla birlikte üstelemedi. Herhalde göründüklerinden çok yorgun olacaklar diye düşündü. Atlan ahıra çekti.

Üç arkadaş salını salını hana girdiler. Bir süre bakmdıktan sonra hancının gelmesini beklemek için kenarda

bir yere oturdular. Hemen etrafları sarıldı. Çoğu yaşlı olan bir meraklı halkasının ortasında kaldılar. Durmadan soruyorlardı.

"Nereden geliyorsunuz?"

"İzmir'den."

"Vay! Çaka Beyin yöresinden desenize."

"Öyle."

"Koca denizler hâkimi nasıl?"

"İyi, yakında daha iyi olacak. Artık büyük plânını gerçekleştirme zamanı geldi."

"Büyük plân mı? Bizans'a mı yürüyecek?"

"Bizans'a da yürüyecek tabiî, fakat ondan önce yapılması gereken bir şey var."

"Nedir o?"

"Bilmez misiniz? Bunca büyük işler başarmış bir kişi uçbeyi olarak kalabilir mi? Çaka Beyin nâmı dünyayı velveleye verir, gâvuristanı korkuya salar. Sultan olması lâzımdır. Şanına bu yaraşır."

"Ne diyorsun?"

"Ben değil Çaka Bey kendisi diyor. Nah şu iki arkadaşıma sorun."

"Öyle mi?"

Tasdik etüler:

"Öyle ya! Geçen gün hepimizi toplayıp konuştu. Artık sultan olmamız mukarrerdir. Hak Teala böyle lâyık görmeseydi bunca fetih müyesser eder miydi?" dedi.

Etraflarındaki halka birden çözüldü.

"Demek öyle," diye esefle söylene söylene yerlerine döndüler. İçlerinde hayal kırıklığı vardı, yüzleri asıktı, gözleri hüzünle süzülmüştü.

"Çaka Bey kendisini sultan ilân ederek İslâm birliğini parçalayacak ha? İnanılacak gibi değil, ya Rabbi!"

Kılıç Arslan da ilk duyuşunda inanamadı. Üstünde durmadı bile, güldü geçti. İkinci, üçüncü duyuşta ise başını indirdi. Dördüncü, beşincisinde sakalını avuçladı.

"Çok fena," diye mırıldandı. Bu hevesi kayınpederine yakıştıraımyordu. Ama ateş yanmayan yerden duman çıkmazdı ki.

Bizans'ın oyununa gelmekte olduğunu aklından bile geçirmedi.

"Yazık, çok yazık. Parçalanacağız. Feci!"

• • •

Söylentilerin ayyuka çıktığı bir sırada Bizans İmparatoru Aleksi Komnen'in elçileri İznik'e geldi.

Kafile başkanının koynunda ne zamandan beri Şövalye Albert'in kasasında uyuyan mezkûr mektup vardı. Kılıç Arslan'ın huzuruna çıkınca mektubu allayıp, ballayıcı uzun bir konuşma yaptı. Netice itibariyle mektubun

muhteviyatını daha da genişleterek söylemiş oluyordu. Çaka Bey Sultanlığını ilan edecek, Kılıç Arslan'ın üstüne yürüyecekti. Bir tehlike olursa Bizans İmparatoru Kılıç

Arslan'a yardıma hazırdı, dostluk böyle günlerde belli olurdu. Sınırdaş iki büyük imparatordular. Bir takım heveslilere tahtı kaptırırlarsa durum feci olurdu. Kılıç Arslan sultan oğlu sultandı. Tahtı babasından intikal ediyordu. Korunması lâzımdı. Bu mukaddes miras korunmaya değerdi.

İnsaf sahipleri, koca devlet ululari Kılıç Arslan'ın elçiye gazap ederek kovmasını beklediler. Gazap edeceği yerde iltifat etti. Memnun olduğunu, Bizans İmparatoruna teşekkür ettiğini, sözlerini tahkik ettirip, gerekeni yapacağını bildirdi.

Heyhat! Fesat tohumlan filizlenmeye başlıyordu.

Birinci Kılıç Arslan ordusunu ardına takıp yürütmeden evvel Bizans İmparatoru Aleksi Komnen'e bir cevap yazdı. Çaka Beyin hayli kuvvetli olduğunu, Peçeneklerle müşterek hareket etmesiyle daha da kuvvetlendiğini, onu kesin mağlûbiyete uğratmanın Bizans ve Selçuk kuvvetlerini birleştirmek yoluyla ancak gerçekleşeceğini bildirdi.

Aleksi Komnen sevincinden ne yapacağını şaşırdı. Önce düşündü, sonra kahkahalar attı. Donanmanın hazırlanması emrini verdi. Kara kuvvetlerini de General Yuannis Dukas'ın kumandasında yürüttü.

Çaka Bey bu sırada İzmir'de bulunuyordu. Donanması tamir için kızakta olduğundan kıskıvrak sıkışmıştı. Ne olursa olsun Kılıç Arslan'la savaşmak istemiyordu. Üstüne gelen yalnız Bizans kuvvetleri olsaydı ne yapar eder tepelerdi. Ne hazin ki Bizans'ın tabansız ordusu kendi kanından olmayan Selçuklularla birlikte hareket ediyordu.

Bu birleşmeye bir mânâ verememekle birlikte mecbur kalırsa savaşa karar verdi. Ama önce damadı Kılıç Arslan'la görüşmek, yaptığının hatalı olduğunu söylemek istedi. Arkadaşlarına bu fikrini açtı:

"Gidelim, bu hatayı irtikâp etmemesi için gerekirse ayaklarına kapanıp yalvar alım. Belki anlar da yol yakın iken döner. Müslümanın Müslümanı kırması akıl alacak iş midir? Birleşip Bizans'a yürümemiz lâzımken, o Bizans'la müştereken üstüme yürür. Kitaba sığar mı bu? Birlik emreden dinimiz kabul eder mi? Tarih nifaktan doğan hezimetleri defaatle kaydetmişken bir sultanın bundan ders almamış olması nasıl olur? Hayır, gitmeliyim dostlarım. Ne olursa olsun, hatırlatmalıyım ki tuttuğu yol yanlıştır. Bizans'ın oyununa gelmektedir.

Can Ali Çaka Beyin bu fikrine iştirak etmiyordu.

"Beyim," dedi. "Doğru söylersin, ama bir sultana tacının tehlikeye girdiği korkusu geldikten sonra, ne yapılsa boşunadır. Hareketinden vazgeçmez. Korkarım zâtınıza bir kaza eriştirirler. Allah saklasın, senin ölümün hepimizin sonu olur."

"Ne demek Can Ali? Bu dünyaya niceleri geldi, niceleri gitti, kıyamet mi koptu? Benim varlığımdan ne olacak? Askerlerimizi bir Can Ali de, bir Sadık Reis de, bir Gümüş Tekin de, bir Yalvaç kardeşim de pekâlâ sevkedebilir. Hem niçin bize kaza eriştirsinler? Gideceğimiz kişi yabancımız mıdır? Müslümandır, Selçukludur, üstelik damadımızdır."

Sözü Gümüş Tekin aldı. O da Çaka Beyin gitmemesi fikrinde ısrar etti:

"Gitme beyim. Başka birini gönder. Meselâ ben gideyim."

"Olmaz, bizim Kılıç Arslan'la sıhriyetimiz vardır, sözümüzü gerekirse bağırarak dinletiriz."

Bu direniş hepsini sindirdi. Çaresiz kabul ettiler. Çaka Bey sabah İzmir'den hareket etti. Yanında yalnız elli kişi vardı.

Kılıç Arslan'ın ordugâhına varınca sandığından çok askerle çevrili bulunduğunu anladı. İlk defa Kılıç Arslan'ı fikrinden çeviremeyeceğini düşünerek mahzunlaştı. Dudakları acı bir tebessümle kıvrıldı. Sonra omuzlarını silkti. Ölüme bütün kalbiyle inanıyor ve her vakit ölmeye hazır bulunuyordu. Ecel, madem ki mukadderdi, mademki mutlaka gelecekti, nerede olsa, nasıl olsa farketmezdi. Yeter ki bir dindaşın kılıcı ile olmasın.

Kılıç Arslan'a Çaka Beyin geldiğini alelacele bildirdiler. Çadırından dışarı fırladı. Çaka Beyi hararetle karşıladı. Nekkarelerin vurmasını, bayram yapılmasını emretti. Koştu, atının yularını tuttu:

"Safalar getirdin Çaka Bey," dedi. "Çadırıma buyur, adamlarının istirahatı temin edilecektir, yesinler, içsinler, keyiflerine baksınlar."

Çaka Bey gözlerini ümitle kırpıştırdı:

"Sağol Sultanım. Allah tacını tahtını uzun etsin, kılıcını keskin ve düşman üzre kılsın."

Kılıç Arslan bu sözlerdeki imâyı anladı, sesini çıkarmadı. Birlikte çadıra girdiler.

Yemekte Çaka Bey endişelerini açınca Sultan Kılıç Arslan:

"Sana öyle geliyor Çaka Bey," dedi. "Ordumu üstüne yürütmüş değilim sayabilirsin. Bizans'la anlaşmam bir zaruretten doğdu. Bu topraklarda ne aradığıma gelince: "Ben Selçuk Sultanıyım, üstünde bulunduğum topraklar

ülkemin topraklarıdır. Sen de bir uçbeyimsin."

Çaka Bey cümlelerden değil de, cümlelerin içinde saklı imâlardan mânâlar çıkarmağa çalışıyordu. Kanaati kuvvetlenmekte idi. Kılıç Arslan kabul etmiyordu, ama Çaka Bey hakkında çıkarılan söylentilere iyiden iyiye inanmıştı.

"Ben" dedi, "her zaman bir uçbeyi olduğumu bildim. Fetihlerim Selçuk devleti adına yapıldı. Hiçbir yerde adıma hutbe okutmuş değilim. Canımdan endişe ettiğim de yok. Müslüman Müslümanı kırmasın istiyorum."

Kılıç Arslan zoraki bir tebessümle Çaka Beye baktı:

"Bu korkunun yersiz olduğunu söyledim, bir kere daha söylüyorum, Müslüman askerler dindaşlarını kırmayacak. Bu iş burada, aramızda halledilecek, inanabilirsin."

"İnanmak istiyorum. İnanmak istiyorum ki sen benim üstüme değil, Bizans'ın üstüne yürüyorsun, inanmak istiyorum ki kuvvetlerimizi birleştirip karadan ve denizden Konstantiniye'ye hücum edeceğiz, inanmak istiyorum ki tarih boyunca, hattâ durdukça Müslümanların arasına kılıç girmeyecektir."

Bir yudum su aldı. Gözlerini sultana dikti.

"Ne kadar inanmak istediğimi bir bilseniz Sultanım," dedi.

Kılıç Arslan'ın gözleri bulandı. Genzi yandı. Ağzındaki lokmayı güçlükle yuttu. Dudakları benek benek kurumuştu, alnında derin çizgiler vardı.

"Sen inanmak istemezsen, ben nasıl inandırırım? Elimden ne gelir? Şüphecisin Çaka Bey. Sonra çok genişledin, sultanlık davası gütmekte haklısın."

Çaka Bey birşey söylemek için davrandı, fakat muhatabı elini kaldırarak susturdu.

"Evet haklısın gerçekten, büyük işler basardın. İlk defa Selçuklular denizlerde hâkimiyet kurdu. İslâm toprakları alabildiğine büyüdü. Bütün bunları takdir edenlerdenim. Bununla birlikte ileride doğabilecek ihtilâfları bir

sultan olarak görmek zorundayım. Sen, sen olmazsan oğlun, gün gelecek saltanat davasını güdeceksiniz. Müslümanlar parçalanacak, bu yolu şimdiden kapamakta hayır vardır."

Çaka Bey herşeyin boş olduğunu anladı. Arslan gibi kükredi:

"Benim fâni vücudumu ortadan kaldırmakta hayır görüyorsan ne bekliyorsun? Çaka Bey korkak mı sanırsın? Benim korktuğum şey seni bu halde görmekti. Şu anda damarlarımdaki kanın donduğunu hissediyorum. Hadi durma, indir kılıcını, bitsin bu iş?"

Ama beklediği gibi darbe Kılıç Arslan'dan gelmedi. Bir besleme sinsi sinsi ardına geçmişti. Hançerini iki küreği arasına sapladı.

Çaka Bey yerinden şimşek gibi fırladı. Herhangi birini kolaylıkla öldürebilecek bu yaraya rağmen kılıcını çekebildi. Çekmekle de kalmadı, hançeri sapladıktan sonra yüzde yüz yıkılmasını beklediği adamı dimdik görünce afallayan beslemeye kollarını son kuvvetiyle indirdi.

"Geber!"

Adam böğürerek sallandı, yıkıldı kaldı.

Çaka Bey sırtını dönünce iki küreği arasındaki hançer Kılıç Arslan'ın gözüne ilişti. Vaziyeti bütün dehşetiyle o zaman kavradı. Çılgın gibi fırladı.

"Ne yaptınız!" diye bağırdı. "Ben bu kararımdan vazgeçmiştim."

Vazgeçmişti evet. Ne var ki geç kalmıştı. Önceden vermiş olduğu emir harfiyen uygulanmış bulunuyordu.

Çaka Bey kılıcı bir kere daha indirebilecek gücü kendisinde görüyordu. Kılıç Arslan'ı hedefleyerek kaldırdı.

Birden durakladı, yapamazdı. Karşısındaki adam Müslüman Selçuk Sultanı idi. O öldüğü takdirde Bizans'a gün doğacaktı.

"Allah'tan bul." diye mırıldandı. Kolu kendiliğinden sarktı. Kılıç elinden kayarak yere düştü. Sendeledi, dizleri büküldü. Ellerini açtı.

"Allah'ım, bunlar ne yaptıklarının farkında değil, beni de onları da affet."

Sağ omuzu üstüne yuvarlandı. Dudakları aralandı. Son bir defa:

"Allah!" dedi. Başı yana düştü, gözleri hâlâ açık, kalakaldı Çaka Bey. İlk Türk amirali artık yaşamıyordu (1093).

• • •

Kaptan Lombard bu korkunç haberi alınca dayanamayarak avazı çıktığı kadar bağırdı.

"Çaka Bey, büyük dost, sen dünyaya bedeldin, üç kuruşluk menfaate değiştiler oysa, çok yazık."

Bir gemiye atladığı gibi bir daha dönmemek üzere Bizans'ı terketti.

İmparator Aleksi Komnen Çaka Beyi en yakınma öldürtmüş olmanın tadını, kaybettiği yerleri tekrar geri alarak perçinlemek istiyordu.

Ordular karadan ve denizden zaten hareket halinde idi. Önce Aydos'u aldı. Ardından adalara el attı. Midilli, Sakız, Rodos, İstanköy ve nihayet...

Sonra İzmir'e dayandı. Çaka Beyin arkadaşları derin bir kırgınlık içinde gönülsüzce karşı koymaya çalıştılar. Fazlası şehit oldu. Kaçabilen kaçtı. Ve İzmir Selçukluların

elinden çıktı.

Ardından imparator Aleksi Komnen, Kılıç Arslan'a müstehzi bir mektup yazarak İznik'i teslim etmesini istedi. Kılıç Arslan hatasını çoktan anlamıştı, lâkin neye yarayacaktı? Nedamet gözyaşları Çaka Beyi bir daha geri getiremezdi.

İmparator yalnız değildi. 1091'den beri Papa ile sürdürdüğü temaslar müsbet netice vermiş, koca bir haçlı ordusu yirmi iki yıldan beri Anadolu Selçuklularına merkez olan İznik'i kuşatmıştı. Haçlı ordusu ile Bizans karması 160 bine baliğ oluyordu. Muhkem zırhlar Selçuklu askerlerin oklarına mukavemet ediyor, mancınıklar kale bedenlerini sarsıyordu.

Sultan Kılıç Arslan o sırada Malatya muhasarasıyla meşguldü, İznik'in kuşatıldığını duyunca ordusunu peşine takarak süratle İznik'e döndü. Ancak şehre girmesi imkânsızdı. Muhasara daraltılmış, şehrin düşmesi gün meselesi hâline gelmişti.

Bir ovada ordugâh kurarak haçlılar şiddetli savaşlar yaptı. Ama başarı elde edemedi. Nihayet kuvvetlerini yıpratmaktansa içerilere çekilip daha sonra haçlıları Anadolu'nun böğründe boğmak için harekete geçti. İzniklilere de bir mektup yazarak istediklerini tercih etmekte serbest olduklarını bildirdi. Dilerse teslim olur, dilerse mukavemet ederlerdi.

Çaresiz kalan şehir kumandanları teslimden başka çıkar yol göremediler. Bu karar hepsine ölümden beter geldi. Saatlerce uzattılar görüşmeleri, hattâ günlerce. Evet tek yol vardı. Kalede kadınlar, çocuklar olmasa ölmekte zerre kadar tereddüd edecek değillerdi. Ama çoluk çocuğu düşman kılıcına uzatamazlardı.

Haçlılara karar bildirildi. Kadın ve çocuklara dokunulmazsa şehri teslime hazırdılar.

Nihayet İznik Bizans kuvvetlerinin eline geçti. Sultan Kılıç Arslan'ın haremi, yâni Çaka Beyin kızı esir edilerek çocuklarıyla birlikte Bizans'a sevkedildi. İznik tekrar eski sahiplerine kavuşmak için Orhan Gazi'nin Sultan olmasını bekleyerek yıllar yılı kan ağlayacaktı.

Bu hadise Hıristiyan dünyasını sevince boğdu. Papa durulmaması haberini gönderdi. Hıristiyanlığın en büyük düşmanı olarak saydıkları Selçukluları tarihten silmek için haçlı ordusu Anadolu içlerine doğru sarktı.

Kılıç Arslan zaman zaman başarılı savaşlar vermekle birlikte düşmanın çokluğu ve iyi eğitilmiş olmasından kati darbeyi bir türlü indiremeyerek çekiliyordu. Bir yandan çekilirken de asker topluyordu. Kuvvetlerini arttırmak ya-

pılacak en akıllıca iş gibi geliyordu ona. Oysa Çaka Beyi yok etmekle yaptığı akılsızlığı yüz türlü akıllılık silemeyecekti.

Bir yandan niçin kaçtığını kendine soruyordu:

"Ey talihsiz! Neden korkuyor, niçin kaçıyorsun? Senin baban hiçbir savaştan kaçmamıştı. Cesur ol, bak kitleler hâlinde yardımına koşan Müslümanlar var, onlara güven. Ve iyi bak aralarında Çaka Beyi görebiliyor musun?"

Bakıyor, bakıyor, bakıyordu... Ama Çaka Bey yalnız rüyalarında görünüyordu gözüne.

"Kaçma" diyordu. "Neden kaçıyorsun?"

Cevap veriyordu:

"Neden mi kaçıyorum? Belki bir kâbustan, belki kâbustan beter demir adamlardan. Evet her yanları demir. Bunlar insan değil şeytan. Ben onları kolaylıkla yenip bir zincire dizeceğimi düşünürdüm. Fakat bu kadar sayısız, müthiş silâhlarla mücehhez, pırıldayan mızraklara, miğfer ve zırhlara sahip kana susamış vahşî sırtlanlar

gibi saldıran, esir almadan herkesi öldüren sürüye karşı ne yapılabilir? Kum taneleri gibi dağları, tepeleri, ovaları doldurdular. Milletler Selçuklu okundan el aman çekerdi. Bunlar ise zırhları içinde korunarak saflarımıza sızıyorlar, içten vuruyorlar. İşte bak, pek çok ölü verdikten sonra, elimde kalan asker şu gördüğün meydancığı bile dolduramıyor. Kimse olanlara mukavemet edemez ve zulümlerine dayanamaz. Sen olsan benim yaptığımı yapmaz miydin?"

Çaka Bey başını esefle sallıyor:

"Ben yokum ki" diyordu.

Ve sis perdesine dalıyor, kayboluyordu.

Kılıç Arslan üç yıl müddetle kaçtı. Konya'yı devlet merkezi yaptı. Âlimler bölünmeden gelen hezimeti ancak birliğin silebileceğini düşünüp vaazlar vermek üzere İslâm ellerine yayıldılar. Oralardan fevc fevc asker gelip Kılıç Arslan'ın emrine girdi. "Birleşelim, kuvvetlenelim, birlikten kuvvet doğar" avazeleriyle yıllar sonra savaş meydanlarına atılan Kılıç Arslan, haçlı sürülerine lâzım gelen dersi verdi. Hemen hiçbiri ülkesine dönemeyerek Anadolu'nun böğründe yok oldu.

Ama Kostantiniye'nin fethi de asırlar sonraya kaldı. 1453'de bir Fatih gelecek, bir Ulubatlı Hasan Kostantiniye surlarının burcuna hamd sancağını dikecekti.

...Ve asırlar sonra da olsa Çaka Beyin ideali gerçekleşecek, ruhu şâd olacaktı.

-SON-